Programy nauczania religii:
Rozradowanie się w Duchu Świętym
i Bądźcie mocni!

Renata Chrzanowska
ks. Tadeusz Panuś

Programy nauczania religii:
*Rozradowanie się w Duchu Świętym
i Bądźcie mocni!*

Główne idee
w świetle *Podstawy programowej katechezy
Kościoła katolickiego w Polsce*

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydawnictwo Naukowe

Kraków 2015

Recenzja

ks. prof. dr hab. Janusz Mastalski

Redakcja językowa

Renata Komurka

Projekt typograficzny i projekt okładki

Marta Jaszcuk

Na okładce wykorzystano zdjęcie Ivana Prole (freeimages.com).

Publikacja finansowana z dotacji na utrzymanie potencjału badawczego
Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie
przyznanej przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w roku 2015.

Copyright © 2015 by Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

ISBN 978-83-7438-407-0 (wersja drukowana)

ISBN 978-83-7438-432-2 (wersja online)

DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/9788374384322>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Wydawnictwo Naukowe

ul. Bobrzyńskiego 10, 30-348 Kraków

tel./faks 12 422 60 40

e-mail: wydawnictwo@upjp2.edu.pl

www.ksiegarnia.upjp2.edu.pl

WSTĘP

Katechizacja to jedno z najważniejszych zadań Kościoła, wynikające z ostatniego polecenia skierowanego do apostołów przez Chrystusa Zmartwychwstałego, na mocy którego uczniowie mają iść i nauczać wszystkie narody zachowywać wszystko, co zostało im przekazane (por. Mt 28, 19–20). Dlatego Kościół poświęcał wiele wysiłków na przestrzeni wieków dziełu katechizacji, poszukując dróg dotarcia do ludzi z orędziem Bożym. Wieki XX i XXI przyniosły nowe wyzwania dla głoszenia Dobrej Nowiny. Kościół, mając świadomość, iż najcenniejszym darem, jaki może dać dzisiejszemu światu, jest ukształtowanie w nim chrześcijan, zakorzenionych w świecie wartości, odwołujących się do niezbywalnych praw człowieka oraz podstawowych zasad społecznych, zwraca uwagę na formę i kształt katechizacji. W *Catechesi tradendae* czytamy: „Ażeby katecheza osiągnęła swój właściwy cel, to jest wychowanie w wierze, niezbędne jest wprowadzenie różnych metod, stosownych do wieku i rodzaju umysłowego katechizowanych, dojrzałości eklezjalnej i duchowej oraz indywidualnych uwarunkowań. Ujmując rzecz na szerszej płaszczyźnie, różnorodności tej domaga się wszystko, co ma związek ze środowiskiem społeczno-kulturalnym, w którym Kościół katechizuje. Ta różnorodność stosowanych metod jest oznaką życia i pewnym bogactwem”¹.

Kościół w Polsce wraz z powrotem religii do szkół w roku 1990 musiał zastanowić się nad modelem katechezy w nowej rzeczywistości. Brakowało programów i podręczników, które uwzględniłyby specyfikę nauczania w szkole, wchodziłyby w korelację

¹ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*, 16 października 1979, 51.

z przedmiotami szkolnymi oraz wskazywały na współpracę środowisk: szkolnego, rodzinnego i parafialnego. Dlatego w roku 2001, w czasie 313. Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu, biskupi polscy, widząc potrzebę reformy katechezy, zatwierdzili podstawowe dokumenty katechetyczne: *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*², *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego*³ oraz *Program nauczania religii*⁴, które wytyczyły kierunek działań związanych z przygotowaniem programów i podręczników do religii. W dokumentach tych autorzy, biorąc pod uwagę nauczanie Jana Pawła II, podkreślili, że: „Nie wystarczy mnożyć książki katechetyczne; aby zaś odpowiadały one swemu celowi, powinny koniecznie spełniać wiele warunków:

- niech będą związane z konkretnym życiem tych ludzi, dla których są przeznaczone, i których wewnętrzne troski, pytania, walki i nadzieje mają być bezpośrednio uwzględnione;
- niech się troszczą o przekazywanie całego Orędzia Chrystusa i Jego Kościoła, nie pomijając i nie zniekształcając niczego, lecz wykładając wszystko z zastosowaniem pewnych metod i formuł podkreślających rzeczy istotne;
- niech rzeczywiście poruszają swoich czytelników, aby w nich rozdziło się pełniejsze poznanie tajemnic Chrystusowych, z którego płynie prawdziwe nawrócenie, a potem życie bardziej zgodne z wolą Bożą”⁵.

Ukazano rolę nauczania religii w szkole opartą na pogłębianiu tożsamości kulturowej i narodowej, pomocy rodzinie w dziele wychowania i wszechstronnego rozwoju młodego człowieka, poszukiwania pełnej prawdy o osobie ludzkiej, zakorzeniania jej w świecie wartości. Katecheza bowiem, „będąc nośnikiem podstawowych i uniwersalnych wartości, wzbogaca cały proces wychowawczy człowieka. Wbrew niekiedy bardzo krzywdzącym opiniom i fałszywym założeniom, nauczanie religii w szkole niesie ze sobą istotne walory wychowawcze. Nie da się w pełni wychować człowieka bez uwzględnienia

² Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.

³ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.

⁴ Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii*, Kraków 2001.

⁵ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Catechesi tradendae*, 49.

także jego sfery religijnej”⁶. Przy Konferencji Episkopatu Polski powołano Biuro Programowania Katechezy⁷, do którego zadań należy między innymi opiniowanie oraz zatwierdzanie programów i podręczników do nauczania religii.

W roku 2010 ze względu na dostosowanie nauczania religii do zmian wprowadzonych w strukturze świeckich programów nauczania, w czasie 351. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie dokonano nowelizacji *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*⁸ z 2001 roku. Nowelizacja ta niosła ze sobą uzupełnienie i udoskonalenie treści poprzedniego dokumentu, stała się również inspiracją dla środowisk katechetycznych do przygotowania nowych programów oraz podręczników do nauczania religii w szkole. W Kielcach, Krakowie, Płocku, Poznaniu, Radomiu, Tarnowie, Toruniu, Warszawie, rozpoczęto pracę nad przygotowaniem materiałów do katechezy szkolnej i parafialnej.

W Archidiecezji Krakowskiej ks. kard. Stanisław Dziwisz powołał zespół katechetyków i katechetów, który korzystając z doświadczenia Kościoła krakowskiego, przygotował programy nauczania dla gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych⁹. Nawiązując do nauczania Jana Pawła II oraz świętych i błogosławionych wywodzących się między innymi z Archidiecezji Krakowskiej, opracowano autorskie programy odwołujące się do dziedzictwa teologicznego i historycznego Kościoła. Przygotowano także podręczniki do nauki religii dla uczniów i materiały metodyczne dla katechetów na wszystkie etapy edukacyjne.

Celem zespołu było stworzenie takich materiałów katechetycznych, które pomogą katechizowanemu przybliżyć się do Chrystusa,

⁶ List Episkopatu Polski z okazji 20. rocznicy powrotu katechezy do szkoły, 352. Zebranie Plenarne Konferencji Episkopatu Polski w Olsztynie-Fromborku w dniach 18-20 czerwca 2010, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WE/kep/20katecheza_20062010.html (15.05.2014).

⁷ P. Tomasik, *Powstanie i ewolucja polskich dokumentów katechetycznych w latach 2001-2010*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 2013 t. 26/1, s. 150-151.

⁸ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010.

⁹ Do zespołu weszli m.in. A. Berski, R. Chrzanowska, ks. dr A. Kielian, M. Mikrut, s. Damaris Pawłowska, M. Witczyk. Pracami zespołu kierował ks. prof. dr hab. Tadeusz Panuś. Por. D. Muskus, *Pro memoria* w związku z dekretem Księdza Kardynała w sprawie podręczników katechetycznych obowiązujących w Archidiecezji Krakowskiej nr 1167/2012 z 14 maja 2012.

pogłębić życie sakramentalne, czyniąc go świadkiem wiary we współczesnym świecie. Dlatego autorzy zwrócili uwagę na dostosowanie treści do wieku oraz rozwoju intelektualnego, emocjonalnego, religijnego dzieci i młodzieży. Stąd liczne odwołania do doświadczenia egzystencjalnego katechizowanych, które powinny inspirować nie tylko do uwierzenia w Boga, ale i do zaufania Mu, do odwagi życia wiarą na co dzień poprzez osobiste wybory dobra, do odpowiedzialności za życie osobiste i społeczne. W przygotowanych programach oraz podręcznikach zwrócono także uwagę na wypełnianie podstawowych funkcji katechezy: wychowawczej, nauczania i wtajemniczenia.

Programy nauczania oraz podręczniki zaczęły obowiązywać w szkołach na terenie Archidiecezji Krakowskiej od 1 września 2012 roku, po zatwierdzeniu ich przez ks. kard. Stanisława Dziwisza¹⁰. Uzyskały one także aprobatę ze strony Biura Programowania Katechezy, dlatego zostały wpisane do rejestru programów ogólnopolskich¹¹.

Celem niniejszej publikacji jest zaprezentowanie treści programów na trzeci i czwarty etap edukacyjny *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!*, wraz z opracowanymi do nich podręcznikami dla uczniów oraz materiałami metodycznymi dla katechetów, ukazanie ich innowacyjności i zgodności z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego* z roku 2010.

Rozprawa składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym rozdziale przybliżona zostanie *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2001 i 2010: terminologia, etapy powstania, założenia, cele, treści oraz wskazania dla twórców programów nauczania religii. Ukazane zostaną środowiska katechetyczne: szkoła, rodzina, parafia, przy czym podkreślona będzie rola współpracy między nimi. Wyjaśnione zostaną zasady korelacji religii z przedmiotami szkolnymi na poszczególnych etapach kształcenia. Przybliżymy

¹⁰ S. Dziwisz, Dekret w sprawie podręczników katechetycznych obowiązujących w Archidiecezji Krakowskiej, nr 1150/2012, z 2 maja 2012.

¹¹ Program ogólnopolski nr AZ-3-02/13 z 9 kwietnia 2013 roku, tytuł programu: *Rozradowanie się w Duchu Świętym*. Program ogólnopolski dla liceum i technikum nr AZ-4-06/12 z 22 października 2012 roku, tytuł programu: *Bądźcie mocni!* Program ogólnopolski dla zasadniczej szkoły zawodowej nr AZ-5-07/12 z 22 października 2012 roku, tytuł programu: *Bądźcie mocni!*

znaczenie wymiaru ewangelizacyjnego w katechezie, obejmującego całość posłannictwa Kościoła.

Rozdział drugi oparty będzie na analizie krakowskich programów nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* Paragraf pierwszy zawiera szczegółową charakterystykę programu dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym*. Ukazane zostaną cele katechetyczne, opisana zostanie ich realizacja w poszczególnych latach nauki, zasady współpracy ze środowiskami wychowawczymi, korelacja z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010. W paragrafie drugim omówiony zostanie program dla liceum i technikum oraz zasadniczej szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* W tym paragrafie ukażemy potrzeby ewangelizacyjne środowisk młodzieżowych, jak również zadania wynikające ze współdziałania środowisk: szkolnego, rodzinnego i parafialnego. Zwrócona zostanie uwaga na cele katechetyczne, ich realizację, korelację z edukacją szkolną oraz zgodność z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010.

W rozdziale trzecim przedstawimy opis ogólnej koncepcji podręczników do programów *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* Przybliżymy strukturę podręcznika dla ucznia oraz poradnika metodycznego dla katechety. Ukażemy wybrane katechezy poświęcone patronom poszczególnych lat oraz św. Janowi Pawłowi II, którzy towarzyszą młodemu człowiekowi przez cały okres kształcenia na trzecim i czwartym etapie edukacyjnym. Omówione zostaną metody pracy z uczniem, ze zwróceniem uwagi na zaangażowanie w przebieg zajęć zarówno katechety, jak i katechizowanego. Przedstawimy, jak winno być realizowane wychowanie do wartości oraz wielopłaszczyznowy rozwój młodego człowieka.

Programy nauczania w liceum, technikum i zasadniczej szkole zawodowej, ze względu na występującą w nich paralelność, zostaną omówione jako jedno zagadnienie pod wspólną nazwą program nauczania do szkół ponadgimnazjalnych.

W poniższym opracowaniu wykorzystuje się metodę analityczną i porównawczą. W rozdziale pierwszym poddane będą analizie dokumenty katechetyczne: *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2001 i 2010. W kolejnym rozdziale analizą objęte będą programy nauczania na trzeci i czwarty etap edukacyjny, przygotowane w krakowskim środowisku katechetycznym.

Następnie poprzez zastosowanie metody porównawczej ukażemy zgodność programów nauczania z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010.

W ostatnim rozdziale analizie poddane będą podręczniki dla ucznia oraz poradniki metodyczne do zaprezentowanych programów nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* Otrzymane wskutek analizy oraz metody porównawczej wnioski mają na celu ukazanie innowacji, jakie krakowskie programy nauczania wniosły w dzieło katechizacji w Polsce.

ROZDZIAŁ PIERWSZY

PREZENTACJA PODSTAWY PROGRAMOWEJ KATECHEZY KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W POLSCE

W 2001 roku, w czasie 313. Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu, biskupi polscy podjęli decyzję w sprawie reformy katechezy w Polsce. Zatwierdzili oni dwa podstawowe dokumenty katechetyczne: *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*¹ oraz *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*². Decyzja ta dała możliwość stworzenia nowych programów szczegółowych oraz podręczników.

W roku 2010 w czasie 351. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie dokonano nowelizacji *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*³ z 2001 roku, ze względu na konieczność dostosowania nauczania religii do zmian wprowadzonych w strukturze świeckich programów nauczania. Nowelizacja ta pociągała za sobą także konieczność uzupełnienia i udoskonalenia treści poprzedniego dokumentu.

W pierwszym rozdziale zostanie przedstawiona terminologia *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Zaprezentowane będą także jej etapy powstania, założenia oraz cele. Zasadniczą częścią poniższych rozważań będzie analiza *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2001 i 2010, celu mająca na celu zaprezentowanie konkretnych wskazań dla twórców programów nauczania religii.

¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.

² Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.

³ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010.

1.1. Terminologia *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*

Podstawa programowa to akt prawny o charakterze rozporządzenia, które wydaje właściwy minister do spraw oświaty i wychowania. Jest narzędziem kierowania praktyką oświatową oraz reguluje bieżące działania edukacyjne i wyznacza kierunki przyszłej pracy dydaktyczno-wychowawczej na kolejnych szczeblach edukacji. Stanowi podstawę dla ustalenia kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych. Obok ustawy o systemie oświaty jest najważniejszym dokumentem normującym pracę szkół wszystkich obowiązkowych szczebli kształcenia. Określa cele i zadania szkoły, zadania nauczyciela, treści nauczania obowiązujące wszystkich uczniów na kolejnych etapach edukacji. Wartość podstawy programowej powinna być uwzględniana w programach nauczania, w zestawie kryteriów i ocen szkolnych oraz wymagań egzaminacyjnych⁴.

Ksiądz prof. Jan Szpet wyjaśnia, że w procesie wychowania religijnego: „Podstawa programowa to dokument wyznaczający w ogólny sposób «sensy edukacyjne» poszczególnych etapów kształcenia religijnego i zapewniający jego jednolitość. Określa wspólny fundament, stanowi punkt odniesienia dla tworzonych programów. Wprowadza koncepcję kształcenia rozumianego jako integralne powiązanie równoważnych i uzupełniających się funkcji katechezy: nauczania, wychowania, wtajemniczenia, informacji, rozwijania umiejętności oraz odkrywania wartości”⁵.

W *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2001 oraz jej nowelizacji z roku 2010 posłużono się terminologią, która uznaje standardy szkolne, wskazania Kościoła katolickiego oraz polską tradycję w dziedzinie katechezy.

Dokument z 2001 roku wprowadza pojęcie celów katechetycznych, które określają zakres nauczania i wychowania religijnego na terenie szkoły. Wprowadzenie tego terminu było związane z ujednoliceniem terminologii w dokumentach szkolnych i kościelnych. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* określało bowiem nadrzędny cel

⁴ *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 4, red. T. Pilch, Warszawa 2005, s. 480–481.

⁵ J. Szpet, *Podstawa programowa katechezy*, [w:] *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2003, s. 41.

katechezy jako prowadzenie do dojrzałej wiary⁶. Cel ten jednak realizował się w zadaniach katechezy⁷, pojęciu, które nie funkcjonowało w dokumentach szkolnych.

W *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010 cele katechetyczne są równoznaczne z wymaganiami ogólnymi. „Określają one ogólnie sformułowane efekty kształcenia religijnego, które należy osiągnąć w ramach nauczania religii na danym etapie edukacyjnym”⁸.

Wymagania ogólne są ściśle związane z treściami – wymaganiami szczegółowymi, stanowiącymi zbiór wiadomości, a także umiejętności, które powinien zdobyć uczeń na danym etapie edukacyjnym. Związek ten ma na celu nie tylko przyswojenie przez katechizowanego informacji, ale przede wszystkim zastosowanie ich w codziennym życiu. Został on podkreślony zarówno w dokumencie z 2001, jak i 2010 roku.

Kolejnym pojęciem omawianym w dokumentach są zadania nauki religii. W *Podstawie programowej Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2001 określone są jako „działania zmierzające do realizacji celów katechetycznych przez nauczyciela i przedmiot (materiały, podręczniki, inne pomoce naukowe)”⁹.

W dokumencie z 2010 roku w miejsce zadań nauki religii zostaje wprowadzony termin: *zadania nauczyciela religii*, który wskazuje na główne działania, mające na celu doprowadzenie do osiągnięcia przez ucznia „konkretnych efektów kształcenia religijnego”¹⁰ oraz „wspomaganie ucznia w wszechstronnym rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, moralnym i religijnym”¹¹.

Korelacja nauczania religii z edukacją szkolną, przedstawiona w *Podstawie programowej Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010, zastępuje termin *korelacja międzyprzedmiotowa* występujący w dokumencie z 2001 roku. Oba pojęcia sprowadzają się do uwzględnienia tych treści przedmiotów nauczania, które stanowią istotny wkład w katechetyczne cele nauczania religii. Dlatego *Podstawa programowa katechezy Kościoła*

⁶ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1997, 80.

⁷ Tamże, 85–86; Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne...*, dz. cyt., s. 24–30.

⁸ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 13.

⁹ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 11.

¹⁰ Tamże, s. 14.

¹¹ Tamże.

katolickiego w Polsce „zawiera wyciąg z analogicznych dokumentów prawa szkolnego. Przyjmuje sformułowania zrozumiałe dla tych programistów oświatowych, którzy z pozycji innych przedmiotów szkolnych chcieliby zaproponować nauce religii integrowanie treści”¹². W obu dokumentach zwrócono także uwagę, że korelacja nauki religii z programami innych przedmiotów nie opiera się jedynie na funkcji uzupełniającej lub integrującej, ale również polemicznej¹³. O s i ą g n i ę c i a to kolejny termin występujący w *Podstawie programowej Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2001. Obejmuje on wiadomości i umiejętności ucznia, które są wynikiem podjęcia przez nauczyciela konkretnych zadań, przekazania treści, by zrealizować cele katechetyczne nauki religii. Ich określenie ułatwia standaryzację oceniania¹⁴. Termin ten nie występuje w dokumencie z roku 2010.

Ostatnim terminem występującym tylko w *Podstawie programowej Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2001 jest ś c i e ż k a e d u k a c y j n a, oznaczająca „zestaw treści i umiejętności o istotnym znaczeniu wychowawczym, których realizacja może odbywać się w ramach różnych przedmiotów (bloków przedmiotowych) lub w postaci odrębnych zajęć”¹⁵. Termin ten nie został omówiony w dokumencie z 2010 roku, ponieważ zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹⁶ występują one tylko w tzw. starej podstawie programowej (z 2002 roku, w katechizacji z 2001 roku). Dlatego *Podstawa programowa Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010 pomija to zagadnienie.

1.2. Etapy powstawania *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*

Powstanie *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* w 2001 roku związane jest z kilkoma ważnymi etapami.

¹² Tamże, s. 12, 14.

¹³ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne...*, dz. cyt., s. 83.

¹⁴ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 11.

¹⁵ Tamże, s. 12.

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 Nr 43, poz. 977).

Pierwsze z nich stanowiły tło do powstania dokumentu, pozostałe obejmowały konkretne prace nad przygotowaniem *Podstawy programowej katechezy*.

Pierwszy etap związany jest z dostrzeżeniem potrzeby wprowadzenia zmian w obowiązującym programie nauczania religii katolickiej. W Polsce do roku 2001 obowiązywał program nauczania religii katolickiej tworzony w latach 1961–1971, a zatwierdzony 1 kwietnia 1971 roku jako *Ramowy program katechizacji*¹⁷. Był on związany z organizacją katechezy głównie w środowisku parafialnym. Po powrocie katechezy do szkół w roku 1990 dokonywano jego modyfikacji ze względu na to, że nie był on spójny ze szkolnymi programami nauczania. Opierało się to przede wszystkim na uzupełnianiu i adaptacji treści do rzeczywistości szkolnej¹⁸.

Na tym etapie zwrócono także uwagę na poziom religijny i zaangażowanie katechizowanych po roku 1990. Na podstawie doświadczenia i badań socjologicznych wyodrębniono trzy grupy:

- pierwszą stanowili wierzący, poszukujący,
- drugą wątpiący, zagubieni,
- trzecią niewierzący.

Biorąc pod uwagę ten fakt, należało dostosować katechezę do poszczególnych grup, uwzględniając w niej działania ewangelizacyjne¹⁹.

Kolejny ważny etap mający wpływ na powstanie *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* wynikał z faktu przyjęcia przez Kościół w Polsce nowych dokumentów dotyczących nauczania religii, wśród których najważniejsze były *Katechizm Kościoła katolickiego*²⁰ z roku 1992 oraz *Dyrektorium ogólne o katechizacji*²¹ z 1997 roku.

Następny etap związany był z reformą systemu edukacji, wprowadzoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w 1999 roku²². W związ-

¹⁷ *Ramowy program katechizacji w zakresie szkoły podstawowej* (I–VIII), „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1971 nr 7–9, s. 196–209; *Ramowy program katechizacji w zakresie szkoły średniej* (I–IV), „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1971 nr 7–9, s. 209–222. Por. T. Panuś, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi i jej realizacja w polskiej katechizacji. Studium w świetle Ramowego programu katechizacji funkcjonującego w latach 1971–2001*, Kraków 2001, s. 311–330.

¹⁸ J. Szpet, *Podstawa programowa katechezy*, dz. cyt., s. 28.

¹⁹ Tamże.

²⁰ *Katechizm Kościoła katolickiego*, 11 października 1992.

²¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1997.

²² Pakiet szczegółowych rozporządzeń Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 (Dz. U. z 1999 Nr 14, poz. 124–133).

ku z tym wydarzeniem zwrócono uwagę na fakt, że program nauczania religii powinien być dostosowany do środowiska szkolnego.

Pod wpływem omówionych czynników Konferencja Episkopatu Polski zwróciła się do bp. Kazimierza Nycza, ówczesnego przewodniczącego Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, powierzając mu zadanie przygotowania nowych programów nauczania religii²³. Dało to początek kolejnemu etapowi, który rozpoczynał konkretne prace nad powstaniem dokumentu dotyczącego katechizacji. Powołano zespół ds. programów katechetycznych składający się z „przewodniczącego, biskupa Kazimierza Nycza, oraz szesnastu członków, którymi zostali: ks. Tadeusz Balewski, ks. Damian Bryl, ks. Radosław Chałupniak, ks. Marcelli Cogiel, ks. Krzysztof Kantowski, ks. Andrzej Kaszycki, ks. Tadeusz Kocór, ks. Józef Kraszewski, ks. Stanisław Łabendowicz, ks. Zbigniew Marek, Elżbieta Młyńska, ks. Tadeusz Nosek, ks. Andrzej Offmański, ks. Robert Sarek, ks. Jan Szpet oraz ks. Piotr Tomasik”²⁴. 27 marca 2000 roku odbyło się pierwsze zebranie zespołu, w czasie którego podjęto decyzję, by przygotowywane dokumenty, zachowując odrębność katechetyczną, były kompatybilne z dokumentami oświatowymi, operując zarówno formą, jak i językiem przystępnym dla władz oświatowych. W czasie tego zebrania ustalono także, jakie dokumenty katechetyczne należy przygotować. Były to *Podstawa programowa katechezy* oraz wskazania dla katechezy parafialnej i rodzinnej.

W czasie kolejnych spotkań zespół zwrócił uwagę, że w przygotowywanych dokumentach należy uwzględnić „charakterystykę adresatów katechezy, podstawę programową nauczania religii na danym etapie edukacyjnym, procedury osiągania celów, współpracę środowisk z rodziną i parafią, wreszcie korelację nauczania religii z przedmiotami szkolnymi i w ramach ścieżek edukacyjnych”²⁵.

W efekcie prac zespołu w grudniu 2000 roku powstał projekt *Podstawy programowej katechezy*, przekazany do konsultacji biskupom, konsultorom Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji

²³ J. Szpet, *W drodze do nowego programu katechetycznego*, „Katecheta” 2000 nr 7–8, s. 93–94; Z. Marek, *W drodze do nowego programu katechetycznego*, „Katecheta” 2000 nr 11, s. 58–59.

²⁴ P. Tomasik, *Powstanie i ewolucja polskich dokumentów katechetycznych w latach 2001–2010*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 2013 t. 26/1, s. 149.

²⁵ Tamże.

Episkopatu Polski, dyrektorom wydziałów katechetycznych kurii biskupich oraz ośrodkom akademickim zajmującym się kształceniem katechetów. Po zebraniu opinii i zespołu 1 marca 2001 roku zespół przedstawił Komisji Wychowania propozycję *Podstawy programowej katechezy*. 17 maja 2001 roku ustalono ostateczną wersję dokumentu, która została zaprezentowana przez ks. Zbigniewa Marka 20 czerwca 2001 roku na 313. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu. Biskupi zatwierdzili nowy dokument katechetyczny wraz z *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce*. Był to ostatni etap powstania *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*.

Rok 2008 przyniósł kolejną reformę szkolnictwa, która zaowocowała między innymi istotną zmianą dotyczącą:

- edukacji na IV etapie, obejmującą specjalizację związaną z przygotowaniem do matury,
- formy podstaw programowych.

Zgodnie z Zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie²⁶ wymagania ogólne i szczegółowe zostały sformułowane w języku efektów kształcenia.

We wrześniu 2008 roku bp Kazimierz Nycz podjął decyzję o nowelizacji *Podstawy programowej katechezy w Polsce*. Powołano nowy zespół, w skład którego weszli: przewodniczący ks. Piotr Tomasik oraz członkowie: ks. Józef Stala, ks. Ryszard Czekalski, ks. Radosław Chałupniak, ks. Marek Korgul, ks. Andrzej Offmański, ks. Krzysztof Kantowski, s. Otylia Pierożek, ks. Andrzej Kiciński²⁷. W pracach zespołu uczestniczył również bp Marek Mendyk. W wyniku prac zespołu, konsultacji, między innymi z członkami Konferencji Episkopatu Polski oraz konsultorami Komisji Wychowania Katolickiego, powstał znowelizowany dokument. Zaprezentowano go i zatwierdzono dnia 8 marca 2010 roku. W odniesieniu do niego funkcjonuje nowa *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*.

²⁶ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 111 z 6 maja 2008).

²⁷ P. Tomasik, *Powstanie i ewolucja polskich dokumentów katechetycznych*, dz. cyt., s. 153–154.

1.3. Założenia *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2001*

Sobór Watykański II naucza, że „między wszystkimi środkami wychowania szczególne znaczenie ma szkoła, która mocą swego posłannictwa kształtuje z wytrwałą troskliwością władze umysłowe, rozwija zdolność wydawania prawidłowych sądów, wprowadza w dziedzictwo kultury wytworzonej przez przeszłe pokolenia, kształci zmysł wartości, przygotowuje do życia zawodowego, sprzyja dyspozycjom do wzajemnego zrozumienia się, stwarzając przyjazne współżycie wśród wychowanków różniących się charakterem i pochodzeniem, ponadto stanowi jakby pewne centrum, w którego wysiłkach i osiągnięciach powinny uczestniczyć równocześnie rodziny, nauczyciele, różnego rodzaju organizacje rozwijające życie kulturalne, obywatelskie, religijne, państwowe i cała społeczność ludzka”²⁸.

Kościół w Polsce, dostrzegając rolę szkoły w procesie kształcenia i wychowania religijnego dzieci i młodzieży oraz chcąc dostosować dokumenty dotyczące katechezy do prawa oświatowego, szczególną uwagę zwraca na założenia programowe katechezy w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2001* oraz jej nowelizacji w roku 2010. Założenia te stwarzają możliwość wsparcia człowieka w jego rozwoju duchowym, psychicznym i fizycznym. Wiąże się to z faktem, iż rozwój w wierze odbywa się na płaszczyźnie nauczania, wtajemniczenia i wychowania.

1.3.1. Założenia *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2001*

Obecność religii w szkole postawiła nowe zadania przed katechezą. Powinna ona realizować cele postawione przez Kościół, ale równocześnie włączać się w zadania wynikające z prawa oświatowego. W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce* czytamy: „Zadania katechezy winny być ujmowane zarówno w aspekcie naturalnym, jak i nadprzyrodzonym. Wynika to z faktu, że katecheza, jako działanie ewangelizacyjne, jest jednocześnie dziełem Boga

²⁸ Sobór Watykański II, Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*, 5.

i człowieka. Katecheza zatem winna być ujmowana z jednej strony w kontekście daru Boga dla człowieka, z drugiej – wolnej odpowiedzi, jaką ma dać katechizowany”²⁹.

Dlatego w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2001 można wyróżnić sześć podstawowych założeń programowych:

- I. Uczeń jako podmiot działań katechetycznych,
- II. Integralność celu, treści i procesu dydaktycznego,
- III. Szkoła jako środowisko katechizacji,
- IV. Korelacja interdyscyplinarna,
- V. Współpraca środowisk katechetycznych,
- VI. Wymiar ewangelizacyjny³⁰.

1.3.1.1. Uczeń jako podmiot działań katechetycznych

Podmiotowość oznacza „dostępną jedynie człowiekowi zdolność uświadamiania sobie faktu podlegania przemianom i wpływania na nie dzięki swym własnym mniej lub bardziej autonomicznym działaniom”³¹. Za podmiotowość uważa się także „uświadomioną działalność inicjowaną i rozwijaną przez jednostkę według własnych wartości i standardów”³².

Tadeusz Tomaszewski stwierdza, że podmiotowość wyraża się w tym, „że człowiek jest «kimś», że ma określoną tożsamość, że posiada mniej lub bardziej wyraźną «indywidualność», która wyróżnia go od innych, że jego własna działalność zależy w znacznym stopniu od niego samego”³³. Dlatego w podmiotowym traktowaniu ucznia chodzi o kształtowanie i wielostronny rozwój jego osobowości w porozumieniu z nim samym. Zwrócono na to uwagę w reformie systemu edukacji, podkreślono to również w dokumentach katechetycznych. *Podstawa programowa katechezy*

²⁹ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne...*, dz. cyt., s. 31.

³⁰ J. Szpet, *Podstawa programowa katechezy*, dz. cyt., s. 30–35.

³¹ Z. Pietrasiński, *Człowiek formowany jako podmiot rozwoju*, „Psychologia Wychowawcza” 1987 nr 3, s. 21.

³² K. Korzeniewski, R. Zieliński, W. Daniecki, *Podmiotowość jednostki w koncepcjach pedagogicznych i organizacyjnych*, Wrocław 1983, s. 59.

³³ T. Tomaszewski, *Człowiek jako podmiot i człowiek jako przedmiot*, [w:] *Studia z psychologii emocji, motywacji i osobowości*, red. J. Reykowski, O. Owczynn timer, K. Obuchowski, Wrocław 1985, s. 27.

Kościół katolicki w Polsce ukazuje, że „charakterystycznym dla katechezy szkolnej zjawiskiem jest to, że zarówno uczestnicząca w niej młodzież, jak też i dzieci prezentują dość zróżnicowany poziom zainteresowania Ewangelią, a w konsekwencji poziom życia religijnego. Można też zauważyć, że wiele osób korzystających ze szkolnej katechezy nie osiągnęło jeszcze dojrzałości odpowiedniej swojemu wiekowi. Nie sprzyja to podejmowaniu ważnych życiowych decyzji, a także utrudnia prowadzenie katechezy w szkole. W związku z tym katecheza szkolna niejednokrotnie przybiera bardziej postać procesów ewangelizacyjnych – pierwszego zainteresowania Jezusem Chrystusem i Jego Dobrą Nowiną, mniej natomiast katechezy wtajemniczenia chrześcijańskiego”³⁴. Dostosowanie omawianych w czasie nauczania religii treści do ucznia czyni go podmiotem działań katechetycznych, a co się z tym wiąże, ukazuje metody działania na określonym etapie. Stąd w dokumencie na początku podstawy dla każdego etapu edukacji znajduje się charakterystyka uczniów oraz procedury osiągania celów. Autorzy *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* zwracają uwagę na integralność rozwoju osoby. Podkreślają harmonijny rozwój człowieka. W centrum nie stawia się przedmiotu, ale ucznia, który powinien nauczyć się odkrywać sens swojej wiary, dokonywać refleksji nad treściami prezentowanymi w czasie lekcji religii, poszukiwać prawdy i podążać za Chrystusem. Katecheza taka winna zakładać wierność Bogu i człowiekowi³⁵.

1.3.1.2. Integralność celu, treści i procesu dydaktycznego

Idea integralności stanowi fundament nowego typu nauczania i wychowania. W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 15 lutego 1999 roku czytamy:

„Nauczyciele powinni dążyć do wszechstronnego rozwoju ucznia jako nadrzędnego celu pracy edukacyjnej. Edukacja szkolna polega na harmonijnej realizacji zadań w zakresie nauczania, kształcenia umiejętności i wychowania”³⁶.

³⁴ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 8.

³⁵ Por. T. Panuś, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi*, dz. cyt., s. 11–15.

³⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. z 1999 Nr 14, poz. 129).

Kościół, stosując zasadę kompatybilności dokumentów katechetycznych ze środowiskiem szkolnym, podjął temat integralności w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Zwrócono uwagę na spójność całego procesu, na który składają się:

1. Cel, wyrażony w konkretnych zadaniach, takich jak:

- rozwijanie poznania wiary, oparte na przekazaniu *Symbolu wiary*, streszczeniu Pisma Świętego i wiary Kościoła,
- wychowanie liturgiczne uczniów Jezusa Chrystusa do modlitwy, dziękczynienia, czynienia pokuty, odmawiania modlitw z ufnością, do ducha wspólnoty, właściwego zrozumienia symboliki, ponieważ wszystko to jest konieczne do prawdziwego życia liturgicznego,
- formacja moralna, powinna opierać się na przekazywaniu uczniom postawy Chrystusa, poprzez odkrywanie której podejmą oni działania zmierzające do kształtowania spójnej osobowości,
- nauczanie modlitwy, która jest niezbędna do osiągnięcia głębi w praktykowaniu życia chrześcijańskiego,
- wychowanie do życia wspólnotowego, opiera się przede wszystkim na duchu prostoty i pokory, trosce o najmniejszych, zwracaniu uwagi na tych, którzy się oddalili, upomnieniu braterskim, wspólnej modlitwie, przebaczeniu wzajemnym oraz miłości braterskiej,
- wprowadzenie do misji, oparte na wskazaniu chrześcijanom ich roli w społeczeństwie, w życiu zawodowym, kulturowym, społecznym, formacji do dialogu międzyreligijnego, umiejętności pojednania oraz zdolności odróżniania „głoszenia Chrystusa” od „dialogu międzyreligijnego”³⁷.

2. Normy i kryteria przedstawiania orędzia zbawczego w katechezie.

Źródłem katechezy jest słowo Boże. To z niego katecheza powinna czerpać swoją treść, przekazywaną przez Tradycję i Pismo Święte. Ma być ono medytowane i coraz głębiej rozumiane za pośrednictwem zmysłu wiary całego Ludu Bożego pod przewodnictwem Urzędu Nauczycielskiego Kościoła. Powinno być celebrowane w liturgii, jaśnieć

³⁷ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 7-8.

w życiu Kościoła, w świadectwach chrześcijan, a przede wszystkim świętych. Pogłębiane w refleksji teologicznej, ukazywane w autentycznych wartościach religijnych i moralnych³⁸.

W *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* dąży się do integralności pomiędzy nauczaniem, wtajemniczeniem i wychowaniem. W dokumencie zwraca się uwagę na to, by katecheza okresu wcześniejszego znalazła harmonijne wypełnienie w fazach późniejszych. Przekaz depozytu wiary jest rozłożony na dwa etapy:

- w katechezie dzieci – w szkole podstawowej na klasy I–III i IV–VI,
- w katechezie młodzieży – na gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne (liceum i zasadnicza szkoła zawodowa)³⁹.

1.3.1.3. Szkoła jako środowisko katechizacji

Decyzją Ministra Edukacji Narodowej z 3 sierpnia 1990 roku religia wróciła do szkoły, która jest środowiskiem ogarniającym swym zasięgiem całokształt oddziaływań wychowawczych. Stąd winna ona pomagać uczniom w rozwoju ich człowieczeństwa oraz pozwalać na systematyczną i odpowiedzialną konfrontację z rzeczywistymi problemami życia, zgodnie z tym, jak je widzi i rozwiązuje religia⁴⁰. Środowisko szkolne tworzą uczniowie i nauczyciele. Działa ono według zasad określonych prawem oświatowym oraz nabiera charakteru podmiotowego. Katecheza, wracając do szkoły, „pełni względem ucznia potrójną funkcję: informacyjną, formacyjną i wychowawczą. Funkcja informacyjna dotyczy systematycznego przekazu wiedzy religijnej z uwzględnieniem możliwości poznawczych ucznia. Funkcja formacyjna powinna zmierzać do właściwego rozeznania i zrozumienia prawd religijnych przez uczniów, w celu ukształtowania u nich odpowiednich postaw. Natomiast funkcja wychowawcza ma na celu doprowadzenie wychowanków do koegzystencji i dialogu w społeczności religijnej i ideologicznie pluralistycznej oraz winna zmierzać do scalania wiary i kultury”⁴¹. Dlatego nie można sprowadzić katechezy w szkole tylko do roli jednego

³⁸ Tamże.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ T. Panuś, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi*, dz. cyt., s. 265.

⁴¹ Tamże.

z przedmiotów, w czasie którego przekazuje się wyłącznie wiedzę, ale należy zwrócić uwagę na wielopłaszczyznowy rozwój młodego człowieka poprzez angażowanie go w działania społeczne, kulturalne, mające związek z życiem religijnym.

Katecheza szkolna, chcąc realizować zadania wynikające z dokumentów katechetycznych, powinna spełnić określone przez nie zadania. W *Dyrektorium ogólnym o katechizacji* czytamy: „Katecheza dostosowana do różnego wieku jest istotnym wymaganiem, jakie staje przed wspólnotą chrześcijańską. Z jednej strony bowiem wiara uczestniczy w rozwoju osoby, a z drugiej każdy okres życia jest wystawiony na wyzwanie nadania mu charakteru chrześcijańskiego przede wszystkim musi się utrzymywać przez coraz to nowe zadania powołania chrześcijańskiego”⁴². Dlatego w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* wyróżnia się etapy edukacji religijnej dostosowane do etapów, wynikających z reformy oświaty:

- katecheza przedszkolna – wprowadzająca w życie religijne,
- katecheza klas I–III – katecheza inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii,
- katecheza klas I–VI – wprowadzająca w historię zbawienia,
- katecheza w gimnazjum – katecheza wyznania i rozumienia wiary,
- katecheza w szkołach ponadgimnazjalnych – katecheza świadectwa wiary,
- katecheza osób szczególnej troski – osób niepełnosprawnych umysłowo (osób ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi) oraz z niedomaganiem słuchu i wzroku⁴³.

Powyższy podział stwarza możliwość dostosowania treści orędzia płynącego z Ewangelii do wieku katechizowanych, a co się z tym wiąże, stworzenia warunków, dzięki którym mogą poznać i przyjąć Chrystusa.

Kolejnym zadaniem wynikającym z *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* w związku z wejściem katechezy do szkoły jest dostosowanie „języka” przekazywanego orędzia Chrystusowego do katechizowanych, znajdujących się na poszczególnych

⁴² Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne*, dz. cyt., 171.

⁴³ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 13–112.

etapach edukacyjnych. W dokumencie zwrócono uwagę na mentalność, wrażliwość, słownictwo oraz przystosowanie katechezy do dzieci i młodzieży. Katecheta będący w środowisku szkolnym ma za zadanie nie tylko przekazywać wiarę, ale przede wszystkim być świadkiem Chrystusa. Wiążą się z tym działania mające na celu poznanie katechizowanych, okazywanie im szacunku i cierpliwości, stawianie mądrych wymagań, które nie tylko pozwolą pogłębić wiedzę, ale także będą miały charakter wychowawczy.

Z powrotu katechezy do środowiska szkolnego wynikały także inne konsekwencje. Szkoła jest miejscem, w którym zajęcia odbywają się przez pięć dni w tygodniu, od poniedziałku do piątku. Dlatego katecheta został zobowiązany do włączenia się w działanie placówki, na terenie której katechizował. Wiąże się to między innymi z przestrzeganiem czasu pracy, punktualnością, odpowiedzialnością za realizację programu wychowawczego i dydaktycznego szkoły, prowadzeniem dokumentacji szkolnej, realizowaniem określonych przez *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego* treści dostosowanych do wieku uczniów⁴⁴.

Obecność katechezy w szkole opiera się z jednej strony na dostosowaniu do przepisów oświatowych, z drugiej zostawia jednak pewną autonomię dziełu katechizacji. Uwidacznia się ona między innymi w tym, że *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, programy nauczania, pomoce dydaktyczne podlegają nadzorowi merytorycznemu Kościoła. Są one podawane do wiadomości Ministerstwa Edukacji Narodowej, nie podlegają jednak zatwierdzeniu przez nadzór pedagogiczny. Z faktu tego wynika, że to Kościół określa, jakie zadania i cele szkoły powinno się realizować na katechezie szkolnej. Kościół, a nie szkoła zatwierdza materiały dydaktyczne oraz kieruje katechetów do podjęcia pracy w szkole⁴⁵.

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce jest zatem dokumentem, w którym widoczna staje się współpraca między środowiskiem szkolnym a Kościołem, z jednoczesnym określeniem zadań poszczególnych instytucji oraz poszanowaniem wzajemnej autonomii.

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 14 kwietnia 1992 (Dz. U. Nr 36, poz. 155).

1.3.1.4. Korelacja interdyscyplinarna

Pojęcie „korelacja” pochodzi od łacińskiego słowa *correlatio* oznaczającego współzależność, wzajemne powiązanie przedmiotów, pojęć, zagadnień, zjawisk⁴⁶. W nauczaniu polega na łączeniu ze sobą treści należących do różnych przedmiotów nauczania. Można wyróżnić dwa rozumienia terminu: tradycyjne i współczesne. W rozumieniu tradycyjnym korelacja w nauczaniu sprowadza się do synchronizacji zbliżonych do siebie treści różnych przedmiotów, np. religii, języka polskiego, historii. We współczesnym rozumieniu polega na merytorycznym powiązaniu treści z różnych przedmiotów nauczania i tworzeniu układów integrujących je w sobie. Takie podejście umożliwia transfer wiedzy z jednego przedmiotu nauczania do innych, rozwija myślenie, pozwala dostrzec teoretyczne i praktyczne możliwości zastosowania wiedzy⁴⁷.

Korelacja interdyscyplinarna zatem, ujęta w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2001, polega na znajdowaniu elementów wspólnych w wybranych treściach różnych przedmiotów nauczania oraz religii. Dlatego w omawianym dokumencie znajdują się propozycje zaczerpnięte z podstaw programowych, np. z podstawy programowej języka polskiego, historii, geografii, biologii. W *Podstawie programowej katechezy* zwrócono szczególną uwagę na takie zagadnienia, jak:

- początek świata i sens historii,
- podstawa (fundament) wartości etycznych,
- funkcja religii w kulturze,
- przeznaczenie człowieka,
- relacja z naturą⁴⁸.

Nauczanie religii wobec innych przedmiotów pełni trzy funkcje: uzupełniającą, polemiczną, integrującą. Są one wynikiem teologicznych kryteriów doboru treści kształcenia religijnego: katechetycznego, integralności treści oraz inkulturacji⁴⁹.

Kryterium katechetyczne i inkulturacyjne obejmuje wszystkie trzy funkcje. Kryterium integralności skupia się na funkcji integrującej

⁴⁶ J. Tokarski, *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1980, s. 392.

⁴⁷ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1992, s. 97.

⁴⁸ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 12.

⁴⁹ Tamże.

lub uzupełniające. Kryterium inkulturacyjne występujące zarówno w funkcji uzupełniającej, jak i integrującej pozwala uzupełnić kulturę o wartości wypływające z chrześcijaństwa, wskazuje związek między kulturą a wiarą, przyczynia się do zintegrowania wychowania naturalnego i religijnego⁵⁰. Funkcja uzupełniająca umożliwia głębsze zrozumienie omawianych treści. Funkcja polemiczna skłania do poszukiwania prawdy oraz budowania pewności wiary. Funkcja integrująca ukazuje jedność prawdy w treściach wpływających z różnych przedmiotów.

W korelacji interdyscyplinarnej omawiane funkcje mogą funkcjonować pojedynczo, zdarza się także ich wzajemne przenikanie. Mają one służyć dialogowi interdyscyplinarnemu, który stwarza podstawy, umacnia, rozwija i uzupełnia działania wychowawcze szkoły⁵¹. Nie umiejscawia on religii w szkole obok innych przedmiotów, ale pozwala na pełny rozwój ucznia, pogłębianie jego wiedzy, wrażliwości, osadzanie go w konkretnych realiach kulturowych i historycznych.

Podstawa programowa katechezy z roku 2001 zwraca uwagę na jeszcze jedno zagadnienie: realizację międzyprzedmiotowych ścieżek edukacyjnych, które mogą odbywać się w ramach bloków przedmiotowych lub w postaci odrębnych zajęć. Wśród nich można wymienić edukację: prozdrowotną, filozoficzną, czytelniczną i medialną, regionalną jako dziedzictwo kulturowe w regionie, europejską. Nauka religii z wykorzystaniem ścieżek międzyprzedmiotowych powinna wzmocniać właściwe postawy wobec omawianych zagadnień, ukazywać problemy w kontekście prawa Bożego i nauczania Kościoła. W ramach edukacji prozdrowotnej uczniowie mogą kształtować właściwe postawy wobec choroby, starości, niepełnosprawności, budując jednocześnie hierarchię wartości w odniesieniu do Chrystusa. W nawiązaniu do edukacji czytelnicznej i medialnej katecheza może pomóc uczniom w odkrywaniu samodzielnego dążenia do prawdy, ocenie otrzymywanych informacji, krytycznym spojrzeniu na świat mediów. Edukację regionalną można wykorzystać między innymi do ukazania roli Kościoła partykularnego czy działań ekumenicznych. W edukacji europejskiej warto odnieść się do chrześcijańskich korzeni Europy oraz idei uniwersalizmu średniowiecznego.

⁵⁰ M. Kowalczyk, *Inkulturacyjne katechetyczne*, Gniezno 1998, s. 81.

⁵¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne*, dz. cyt., 73.

Wszystkie te działania mają na celu pomóc uczniowi we właściwym poznawaniu otaczającego go świata, zaangażowaniu w dzieła o charakterze charytatywnym, pogłębianiu treści płynących z Ewangelii oraz przygotowaniu do bycia świadkiem Chrystusa.

Korelacja interdyscyplinarna ujęta w *Podstawie programowej katechezy* ma także na celu pomóc nauczycielowi religii w rozpoznawaniu miejsc i zadań związanych z dialogiem na różnych płaszczyznach międzyprzedmiotowych. Ważne jest, by została zachowana autonomia dyscyplin, celów, zadań, doborów treści. Integracja winna dokonywać się wokół treści kształcenia lub umiejętności i omawianych problemów⁵².

1.3.1.5. Współpraca środowisk katechetycznych

Środowisko katechetyczne to miejsce nauczania, wychowania oraz dawania świadectwa, w którym powinno się przygotowywać człowieka do życia słowem Bożym w codzienności. Po raz pierwszy definicja środowiska katechetycznego została użyta w 1979 roku przez Konferencję Episkopatu Francji, która wyjaśniła, że jest to „miejsce przyjęcia, gdzie bierze się pod uwagę rzeczywistości przeżyte przez obie strony; jest to także miejsce, w którym najgłębsze pragnienia i plany są rozważane przez samych uczestników; dalej, jest to miejsce, w którym Dobra Nowina o zbawieniu odnosi się do życia; w końcu jest to miejsce, w którym świadectwo katechetów, rodziców i dzieci pozwala na prawdziwe dzielenie się wiarą”⁵³. Przyjmuje się, iż nie jest to jedynie miejsce nauczania katechezy, ale środowisko, które powstaje na skutek współdziałania ludzi w kontekście personalnym, kulturowym i społecznym. To miejsce życia, opierające się na wzajemnych relacjach osób będących świadkami Chrystusa, które angażują się w dzieło katechizacji, między innymi: rodziców, dzieci, katechetów, księży. Dlatego katecheza winna być obecna tam, gdzie obecny jest człowiek. W środowiskach, które są mu bliskie oraz wspomagają jego rozwój mający na celu ukształtowanie dojrzałej osobowości zarówno pod względem religijnym, jak i społecznym. Stąd podstawowymi środowiskami katechetycznymi stają się: rodzina, parafia, szkoła⁵⁴.

⁵² J. Szpet, *Podstawa programowa katechezy*, dz. cyt., s. 34.

⁵³ T. Panuś, *Zasada wierności*, dz. cyt., s. 259.

⁵⁴ Tamże.

W *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2001 podkreśla się ten fakt, zwracając uwagę, iż nauka religii w szkole winna być uzupełniona katechezą w rodzinie i parafii. Dokument wskazuje możliwości współpracy środowisk katechetycznych na poszczególnych etapach rozwoju katechizowanego. Podkreśla, że pierwszymi wychowawcami są rodzice. Rodzina powinna odzwierciedlać różne aspekty i funkcje życia całego Kościoła. Parafia natomiast winna być miejscem troski o uświęcenie i pogłębienie życia sakramentalnego człowieka⁵⁵.

Rodzina to pierwsze środowisko katechetyczne, któremu dokument poświęca szczególną uwagę. Rodzina stanowi bowiem podstawowe środowisko wychowawcze, oddziaływające na człowieka od chwili narodzin do śmierci. Tutaj człowiek uczy się nawiązywania relacji z otaczającym go światem, zdobywa wzorce określonych zachowań, kształtuje swoją hierarchię wartości. Tutaj również rozwija się pod względem religijnym. To rodzina powinna być fundamentem Kościoła i społeczeństwa, kształtować zarówno dojrzałego chrześcijanina, jak i obywatela. Katecheza w środowisku rodzinnym opiera się na wychowaniu do wiary. Tu już od najmłodszych lat dziecko uczy się pierwszych gestów religijnych, modlitw, szacunku i miłości do Boga i drugiego człowieka. Biorąc pod uwagę oddziaływanie rodziny na człowieka, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* proponuje współpracę między środowiskiem szkolnym a środowiskiem rodzinnym, między katechetą a rodzicami. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 14 kwietnia 1992 roku w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych nauczyciel religii ma prawo do organizowania spotkań na terenie szkoły⁵⁶. W zależności od charakteru spotkania, możliwości oraz uczestników może jednak wykorzystać do tego celu również parafię. *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* zwraca uwagę, że spotkania takie powinny

⁵⁵ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 8, 32.

⁵⁶ „Nauczyciel religii ma prawo do organizowania spotkań z rodzicami swoich uczniów również poza wyznaczonymi przez szkołę zebraniami ogólnymi, wcześniej ustalając z dyrektorem szkoły termin i miejsce planowanego spotkania” (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 roku w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych [Dz. U. z 1992 Nr 36 poz. 155]).

towarzyszyć całemu procesowi katechizacji. Mogą mieć one różną częstotliwość, formę oraz charakter i nie powinny ograniczyć się jedynie do spotkań rodziców dzieci, które przystępują do sakramentu Komunii Świętej czy bierzmowania. Na etapie katechezy przedszkolnej – *Wprowadzenia w życie religijne* dokument podejmuje temat pedagogizacji rodziców, zwraca uwagę na fakt prostej i niezbędnej katechezy rodzinnej, podkreślając rolę chrztu, który powinien stanowić punkt odniesienia dla całej religijności dziecka⁵⁷.

Katecheza w klasach od pierwszej do trzeciej, poświęcona inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii, winna zgodnie z *Podstawą* obejmować współpracę z rodzicami, która będzie owocowała comiesięcznymi spotkaniami w pierwszych dwóch latach, a w kolejnym roku kwartalnymi. Podczas spotkań comiesięcznych „należy dążyć do pogłębienia wiary przez odpowiednio dobraną tematykę (wiara i jej wyznawanie, znaki wiary, grzech i nawrócenie, zgromadzenie Eucharystyczne i udział w nim, przeżywanie codzienne chrześcijaństwa) oraz przeżywanie Mszy świętych inicjacyjnych”⁵⁸. W spotkaniach z rodzicami dzieci pokomunijnych zwraca się uwagę na charakter mistagogiczny, mający na celu pełne zaangażowanie w Eucharystię.

W klasach od czwartej do szóstej, wprowadzających w historię zbawienia, proponuje się kontynuowanie współpracy z rodzicami na spotkaniach odbywających się raz w miesiącu lub raz na kwartał (w zależności od warunków danej diecezji). Tematyka spotkań powinna być zbieżna z zagadnieniami omawianymi z uczniami w ramach lekcji religii oraz dodatkowo poszerzona o aspekt wychowawczy.

Gimnazjum oparte na katechezie wyznania i rozumienia wiary to czas, w którym w jednej klasie spotykają się uczniowie z różnych parafii. Stąd proponuje się spotkania katechety z rodzicami przede wszystkim w szkole. Warto zwrócić uwagę, by na początku roku katecheta podał informacje dotyczące tematyki podejmowanej w ramach lekcji religii oraz wymagania i kryteria oceniania. W tym okresie nie można zaniedbać spotkań z rodzicami w parafii. Szansą na nie staje się przygotowanie młodzieży do sakramentu bierzmowania. Mogłoby to sprzyjać, jak pisze ks. Jan Szpet, katechezie dorosłych⁵⁹.

⁵⁷ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 20.

⁵⁸ Tamże, s. 32.

⁵⁹ J. Szpet, *Podstawa programowa katechezy*, dz. cyt., s. 38.

W szkołach ponadgimnazjalnych głównym celem kształcenia jest droga do autentycznej religijności oparta na świadectwie wiary. Z praktyki wynika, iż kontakty z rodzicami w tym okresie są najsłabsze. Jednak nie można z nich rezygnować. Warto w tym okresie podejmować współpracę z rodzicami, zwracając szczególną uwagę na poznanie środowiska, w którym dorasta młodzież, oraz wspierając rodziny w działaniach wychowawczych.

Podstawa programowa katechezy z roku 2001 szczególne miejsce poświęca współpracy z rodzicami dzieci szczególnej troski. W dokumencie ukazane są formy działania mające na celu wsparcie, otoczenie życzliwością oraz serdecznością rodziców oraz ich dzieci. Zwraca się uwagę, że „religijność nie jest tylko i wyłącznie wiedzą intelektualną, ale przede wszystkim przejawia się w życiu i działaniu. Dlatego dziecko upośledzone intelektualnie jest zdolne do udziału w życiu i wychowaniu religijnym”⁶⁰. Z tego powodu w czasie spotkań z rodzicami warto podkreślić, iż dzieci intuicyjnie uczą się odkrywać wiarę z otaczającego je świata. Zadaniem rodziny jest wspieranie dziecka, rozwijanie i utrwalanie treści, które poznało w czasie katechezy. Katecheza ma także inne zadania do wypełnienia. Powinna ułatwić rodzicom integrację dziecka ze wspólnotą Kościoła, poprzez to stworzyć mu szansę do identyfikacji z wierzącymi, mającą na celu ułatwienie wyrażania własnych przeżyć religijnych. Winna również pośredniczyć w kontaktach rodziców z parafią oraz instytucjami charytatywnymi, wspólnotami osób niepełnosprawnych w celu zaangażowania dziecka w szersze kręgi osób wierzących, stwarzając mu jednocześnie środowisko sprzyjające rozwojowi i wzrastaniu w wierze.

Znakomita rekapitulacja myśli na temat współpracy ze środowiskiem rodzinnym znajduje się w adhortacji apostoelskiej *Catechesi tradendae*: „Działalność katechetyczna w rodzinie ma swój bardzo szczególny charakter, niczym w żaden sposób nie zastąpiony, a podkreślany bardzo słusznie przez Kościół, zwłaszcza przez Sobór Watykański II. To rodzicielskie wychowanie w wierze, które powinno się rozpocząć w zaraniu dzieciństwa, dokonuje się już, gdy członkowie każdej poszczególniej rodziny wspomagają się wzajemnie, by

⁶⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 111.

wzrastać w wierze przez swoje często milczące, ale wytrwałe świadectwo życia chrześcijańskiego, prowadzonego według Ewangelii wśród codziennych zajęć”⁶¹. Dlatego współpraca ze środowiskiem rodzinnym ma podstawowe znaczenie dla wychowania dziecka w wierze. Ponieważ to katecheza rodzinna „wyprzedza każdą inną formę katechezy, towarzyszy jej i poszerza ją”⁶².

Drugim wymienionym w *Podstawie programowej katechezy* z roku 2001 środowiskiem katechetycznym jest parafia. Zwraca się uwagę na to, iż można ją rozumieć dwojako. Może ona stanowić środowisko w sensie społeczności lokalnej. Może także być celową organizacją wpływów środowiskowych, czyli tworzyć środowisko wychowawcze. Nie jest tylko strukturą prawną, ale przede wszystkim wspólnotą wiary, miłości i modlitwy. Pełni zatem podstawową funkcję w służbie słowu Bożemu. Dlatego jej głównym zadaniem jest prowadzenie wspólnoty do dojrzałej wiary oraz bycie miejscem katechezy⁶³.

Dokumenty katechetyczne, podkreślając rolę parafii w katechezie, wskazują na cechy, którymi winna się ona charakteryzować. Zwraca na to uwagę ks. Roman Murawski, eksponując szczególnie takie przemyślenia, jak:

- synchronizacja z nauką religii w szkole. Powinna pogłębiać, rozwijać i ubogacać o nowe treści, a nie powtarzać lekcji religii;
- podział na cztery trzyletnie etapy formacyjne, posiadające różne cele formacyjne, związane z określonymi etapami inicjacji chrześcijańskiej, zakończone uroczystą celebracją;
- funkcja wychowania i wtajemniczenia;
- cztery cele: wychowanie wiary dojrzałej, włączenie w Kościół, podjęcie zadań w Kościele, pomoc w wyborze drogi powołania chrześcijańskiego;
- umożliwienie relacji z Bogiem poprzez udział w liturgii, sakramentach świętych i spotkaniach modlitewnych⁶⁴.

⁶¹ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*, 68.

⁶² Tamże.

⁶³ T. Panuś, *Zasada wierności*, dz. cyt., s. 270.

⁶⁴ R. Murawski, *Duszpasterstwo katechetyczne przygotowujące do sakramentów bierzmowania i małżeństwa*. Referat wygłoszony na ogólnopolskim spotkaniu dyrektorów Wydziałów Katechetycznych, Grzybowo 16–18.06.2005, www.katecheza.episkopat.pl/download/Duszp_w_paraf.doc (14.05.2014).

W *Podstawie programowej katechezy* z roku 2001 realizowane są cechy katechezy parafialnej. Wskazuje się także konkretne rozwiązania, by katecheza i lekcje religii wzajemnie się uzupełniały i dopełniały. Wzajemna współpraca obu środowisk, szkolnego i parafialnego, może dokonywać się poprzez udział dzieci i młodzieży w mszach niedzielnych, świątecznych, okolicznościowych, nabożeństwach okolicznościowych (np. nabożeństwo różańcowe, majowe, czerwcowe), pracę w grupach działających przy parafiach czy udział w rekolekcjach adwentowych i wielkopostnych. Można również zaangażować katechizowanych w misteria okolicznościowe, związane m.in. z Bożym Narodzeniem, Niedzielą Palmową lub Zmartwychwstaniem Chrystusa.

Drugim istotnym czynnikiem współpracy między środowiskiem szkolnym a parafialnym jest przygotowanie dzieci i młodzieży do pogłębienia wiary poprzez udział w sakramentach świętych⁶⁵. Parafia stanowi uprzywilejowane środowisko przygotowujące do przyjmowania sakramentów świętych. Dlatego na poszczególnych etapach edukacji powinno się wdrażać dzieci i młodzież w spotkania formacyjne. Na etapie przedszkolnym winno się stworzyć przestrzeń, w której dzieci będą mogły uczestniczyć w wydarzeniach parafialnych, np. okolicznościowych nabożeństwach, procesjach, uroczystościach, prymicach, jubileuszach.

W klasach od pierwszej do trzeciej parafia staje się miejscem bezpośredniego przygotowania do sakramentów pokuty i Eucharystii. Pośrednie przygotowanie odbywa się w ramach lekcji religii w szkole. Natomiast bezpośrednie powinno mieć miejsce w parafii zamieszkania ucznia. W dokumencie czytamy, że „należy organizować spotkania pastoralne o charakterze skrutyniów: Mszy Świętych inicjacyjnych, nabożeństw związanych z przekazaniem znaków religijnych”. Zwraca się także szczególną uwagę na zaangażowanie „całych rodzin w formację pastoralno-liturgiczną dzieci”⁶⁶. Zachęca się do rozwoju w wierze i pogłębiania treści omawianych na katechezie szkolnej i parafialnej poprzez organizację m.in.: pielgrzymek, rekolekcji, dni skupienia, nabożeństw o charakterze pokutnym, rocznicy Pierwszej Komunii Świętej. W dokumencie podkreśla się, iż „treści

⁶⁵ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne...*, dz. cyt., 107.

⁶⁶ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 33.

współpracy środowisk katechetycznych należy skorelować z potrójną misją Chrystusa, w której rodzice i cała wspólnota parafialna mają udział: misją profetyczną, kapłańską i pasterską⁶⁷.

W klasach od czwartej do szóstej powinno się zwrócić uwagę, by lekcje religii w szkole prowadziły do aktywnego włączenia się uczniów w liturgię i częste korzystanie z sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii. Zachęca się także do ukazania katechizowanych ich miejsca i roli w parafii poprzez włączenie się w grupy religijne lub koła zainteresowań. *Podstawa programowa katechezy* z roku 2001 zawiera także konkretne wskazania dotyczące realizacji celów nauki religii. Podkreśla się, że na początku klasy czwartej dzieci powinny uczestniczyć w nabożeństwie, w czasie którego zostaną im przekazane egzemplarze Pisma Świętego. W klasie szóstej należy przygotować nabożeństwo, w czasie którego katechizowani otrzymają tekst wyznania wiary⁶⁸.

Gimnazjum to okres przygotowania do sakramentu bierzmowania. Powinno się ono odbywać w parafii zamieszkania ucznia⁶⁹. Okres formacji należy rozłożyć na trzy lata, a spotkania w pierwszych dwóch latach powinny odbywać się przynajmniej raz w miesiącu. W klasie trzeciej natomiast minimum dwa razy w miesiącu. Osobami odpowiedzialnymi za przygotowanie kandydatów do sakramentu bierzmowania mogą być: kapłani, katecheci, a także animatorzy z młodzieżowych wspólnot i ruchów religijnych. Spotkania formacyjne powinny mieć inny charakter niż lekcje religii w szkole, mimo skorelowanych treści. Należy zwrócić uwagę na pracę w grupach, a także celebracje odbywające się w kościele parafialnym.

W *Podstawie programowej katechezy* podkreślona zostaje również rola rekolekcji adwentowych i wielkopostnych (parafialnych lub szkolnych)⁷⁰.

W szkołach ponadgimnazjalnych należy podjąć działania mające na celu zaangażowanie młodzieży we wspólnoty działające przy parafiach. Formacja przygotowuje do podejmowania zadań wynikających z przyjęcia sakramentu małżeństwa oraz przygotowanie do budowania domowego Kościoła. Stąd w parafiach proponuje

⁶⁷ Tamże.

⁶⁸ Tamże, s. 48.

⁶⁹ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne...*, dz. cyt., 107.

⁷⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2001, s. 69.

się cykl katechez, które winny być oparte na trzech funkcjach: nauczania, wychowania, wtajemniczenia. Katechezy te powinny ukazywać młodzieży m.in. teologię sakramentu małżeństwa, zagadnienia etyki małżeńskiej, pojęcie budowania domowego Kościoła, rozwijać umiejętność życia we wspólnocie rodzinnej, a także pomagać w odkrywaniu wartości wspólnotowego przeżywania Eucharystii oraz sakramentu pojednania jako fundamentu w budowaniu wspólnoty. Na zakończenie cyklu proponowanych katechez uczniowie winni otrzymać świadectwo poświadczające ich uczestnictwo wraz ze świadectwem ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej⁷¹.

Podstawa programowa katechezy z roku 2001, mówiąc o współpracy ze środowiskiem parafialnym, zwraca także uwagę na osoby specjalnej troski, dla których parafia ma stanowić miejsce wspomagające rozwój życia religijnego. Dlatego podkreśla się rolę informacyjną parafii dotyczącą przygotowania oraz uczestnictwa osób upośledzonych w sakramentach świętych oraz duszpasterstwie. Zwraca się również uwagę na funkcję formacyjną, mającą na celu przygotowanie osób upośledzonych do pełnego udziału w życiu Kościoła poprzez przystępowanie do sakramentów świętych oraz uczestnictwa w nabożeństwach. Dokument zachęca do integracji wspólnot parafialnych z osobami niepełnosprawnymi⁷².

Parafia powinna być pierwszoplanowym miejscem katechizacji. Jan Paweł II tak to wyraża, podkreślając, że parafia „musi odnaleźć na nowo swoje powołanie, które każe jej być domem rodzinnym, braterskim i gościnnym, w którym ochrzczeni i bierzmowani uświadamiają sobie, że są ludem Bożym. Tam w jednej czynności liturgicznej łamie się dla nich obficie chleb zdrowej nauki i chleb eucharystyczny; stamtąd są codziennie posyłani, by pełnili swe apostołskie działania wszędzie, gdzie kipi życie świata”⁷³.

1.3.1.6. Wymiar ewangelizacyjny

Ewangelizacja, zgodnie z *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce*, to proces, przez który Kościół mocą Ducha

⁷¹ Tamże, s. 97.

⁷² Tamże, s. 112.

⁷³ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Catechesi tradendae*, 67.

Świętego, głosi całemu światu Dobrą Nowinę „o zbawczym zamyśle Ojca, a w sakramentach komunikuje dary Boże. Podstawowym elementem ewangelizacji jest posługa słowa, choć nie wyczerpuje ona całej rzeczywistości ewangelizacji. Ewangelizacja dokonuje się przez czyny i słowa. Jest ona równocześnie świadectwem i głoszeniem, słowem i sakramentem, nauczaniem i zaangażowaniem”⁷⁴. Obejmuje ona całość posłannictwa Kościoła. Ks. Jan Kochel w czasie sympozjum Sekcji Wykładowców Katechetyki, które odbyło się w Częstochowie w 2009 roku, zwrócił uwagę, że sposoby ewangelizacji powinny nawiązywać do nauczania Jezusa. Dlatego ewangelizacja, obecna w katechezie, powinna odbywać się poprzez:

- obwieszczenie – katecheza przyrównywana jest do apelu, w czasie którego katecheta staje się głosicielem (heroldem) ogłaszającym Dobrą Nowinę;
- zwoływanie – katecheza opiera się na spotkaniu grupy, w której katecheta pełni rolę animatora (moderatora), np. w czasie liturgii eucharystycznej;
- przyciąganie – katecheza ukazana jest jako niepowtarzalna propozycja, a katecheta występuje w roli osoby kompetentnej, autorytetu;
- promieniowanie – katecheza ukazana jest jako prezentacja misterium chrześcijańskiego, a katecheta jako świadek (przewodnik);
- „zarażanie”, w którym ewangelizacja odbywa się na drodze „reakcji łańcuchowej”;
- „zakwaszanie”, szczególnie widoczne w zjawisku inkulturacji⁷⁵.

Takie podejście do ewangelizacji umożliwia głoszenie Dobrej Nowiny poprzez czyny i słowa wśród katechizowanych oraz ich rodziców. Prowadzi do wewnętrznej przemiany i nawrócenia oraz zmiany sposobu myślenia. Obecność katechezy w szkole stwarza więc szansę do głoszenia orędzia zbawczego, pobudza do refleksji, przybliża do Chrystusa. Stąd *Podstawa programowa katechezy*

⁷⁴ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne...*, dz. cyt., 54.

⁷⁵ J. Kochel, *Wymiar ewangelizacyjny katechezy szkolnej*, [w]: *Katecheza ewangelizacyjna, poszukiwania koncepcji*, red. P. Mąkosa, Lublin 2010, s. 46-47. O koncepcji ewangelizacji w nawiązaniu do nauczania Jezusa mówi również kard. C. M. Martini w: *Alzati, vè a Ninive, la grande città!* Lettera ai pastori e alla comunità della città sulla evangelizzazione, Milano 1991, s. 8-9.

z roku 2001 zwraca uwagę, by na poszczególnych etapach, odwołując się do doświadczeń uczniów z ich życia codziennego, kierować uwagę na wymiar nadprzyrodzony życia. Dzięki temu dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych lub obojętnych religijnie mogą poznawać Chrystusa, pogłębiać treści związane z liturgią oraz modlitwą Kościoła.

1.3.2. Założenia *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010

Rok 2008 przyniósł kolejne zmiany w szkolnictwie dotyczące reformy programowej. Minister Edukacji Narodowej w dniu 23 grudnia 2008 roku podpisał rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, które zdefiniowało zreformowane cele i treści kształcenia⁷⁶.

U podstaw wprowadzenia reformy leżały trzy główne powody:

- niedostosowanie podstawy programowej do obecnej populacji uczniów,
- niemożność zmieszczenia pełnego cyklu kształcenia ogólnego w ciągu trzech lat,
- obniżenie wieku szkolnego.

Należało zatem podjąć działania mające dostosować podstawę programową do możliwości percepcji młodszych uczniów oraz do obecnej populacji uczniów, przy jednoczesnym wydłużeniu czasu na realizację podstawowego cyklu kształcenia.

Kościół, nie pozostając obojętny na zmieniającą się rzeczywistość szkolną, 8 marca 2010 roku, na 351. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski zatwierdził znowelizowaną *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. 9 czerwca 2010 roku Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski podjęła uchwałę w sprawie jej obowiązywania. Zdecydowano, że podstawa ta zacznie obowiązywać w całej Polsce 1 września 2012 roku, równocześnie umożliwiono jej wprowadzenie o rok wcześniej, przy

⁷⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 Nr 4, poz. 17).

założeniu, że zostaną opracowane, dostosowane do nowych wymagań, podręczniki⁷⁷.

Nowelizacja *Podstawy programowej katechezy* miała na celu dostosowanie jej do nowych standardów kształcenia ogólnego opisanego językiem wymagań ucznia. Oznaczało to, że należy opracować efekty kształcenia w postaci wiedzy i umiejętności, jakie zdobędzie uczeń na lekcji religii. W dokumencie czytamy: „Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce wprowadza pojęcie celów katechetycznych równoznacznych z wymaganiami ogólnymi. Określają one ogólnie sformułowane efekty kształcenia religijnego, które należy osiągnąć w ramach nauczania religii na danym etapie edukacyjnym. Celom katechetycznym – wymaganiom ogólnym odpowiadają treści – wymagania szczegółowe. Tworzą one katalog wiadomości oraz oczekiwanych umiejętności, jakie uczeń winien przyswoić i posiadać na danym etapie edukacyjnym”⁷⁸. Oznacza to, że uczeń będzie posiadał dokładną wiedzę, na temat wymagań, jakie są mu stawiane na danym poziomie, nie tylko w sensie ilościowym, ale także jakościowym. Takie podejście pozwala uczniowi na większą samodzielność, a nauczycielowi religii umożliwia współpracę z katechizowanym opartą na wspomaganiu procesów służących realizacji wymagań⁷⁹. Uczeń jest zatem podmiotem działań katechetycznych, a zadaniem nauczyciela religii jest wspomaganie jego rozwoju na płaszczyźnie intelektualnej, emocjonalnej, społecznej, moralnej i religijnej.

Zmiany w szkolnictwie spowodowały zmiany w nauczaniu. Podstawową zasadę kształcenia oparto na łączeniu teorii z praktyką. Oznacza to, że ograniczono wiedzę encyklopedyczną, a położono akcent na rozwijaniu kluczowych kompetencji, niezbędnych w życiu. Dlatego we współczesnej szkole preferuje się ujęcie integralne wiedzy, w którym eliminuje się wiedzę teoretyczną na rzecz wiedzy

⁷⁷ Uchwała Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski z dnia 9 czerwca 2010 roku w sprawie obowiązywania „Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce”, <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/biuro-programowania-katechezy/biezace-informacje/14-uchwala-komisji-wychowania-katolickiego-konferencji-episkopatu-polski> (20.03.2014).

⁷⁸ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 13.

⁷⁹ Por. J. Stala, *Katecheza w dobie ponowoczesności – „Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce” z 2010 roku*, [w:] *Dwadzieścia lat katechezy*, red. J. Kotowski, S. Dziekoński, Warszawa 2010, s. 158 (Episteme, 102).

użytecznej. Działania uczniów powinny mieć charakter kształcący, wzbogacający w doświadczenia, umiejętności i pogłębiający rozumienie świata. Stąd w znowelizowanej *Podstawie programowej katechezy* uwzględniono obok treści nauczania na poszczególnych etapach dydaktycznych działania metodyczne, mające służyć przekazowi Dobrej Nowiny w taki sposób, by poznawanie prawd wiary i norm moralnych ukazywać w powiązaniu z rzeczywistością ekklezjalną i społeczną⁸⁰.

W znowelizowanym dokumencie przekaz wiedzy został więc dostosowany do okresów rozwojowych: dziecka w wieku przedszkolnym, ucznia w klasach od pierwszej do trzeciej oraz od czwartej do szóstej szkoły podstawowej, a także młodzieży gimnazjalnej i szkół ponadgimnazjalnych (liceum, technikum, zasadniczej szkoły zawodowej). Zwrócono również uwagę na osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym oraz osoby z autyzmem, uczniów niesłyszących lub słabosłyszących, a także niewidzących lub słabowidzących, dostosowując treści nauczania do ich potrzeb.

W edukacji przedszkolnej podkreślono rolę interpretowania codziennych doświadczeń dziecka w świetle wiary, zainteresowanie tematyką religijną, doświadczanie relacji z Bogiem poprzez modlitwę i liturgię oraz kształtowanie właściwej postawy społeczno-moralnej. Dlatego wśród zadań nauczyciela religii znalazły się między innymi: „tworzenie sytuacji wychowawczych umożliwiających doświadczanie miłości Boga i ich interpretację” oraz „sprzyjających odkrywaniu, że Bóg jest źródłem wartości i norm”, „rozwijanie umiejętności uczestnictwa we Mszy Świętej”, „pomaganie w odkrywaniu znaczenia miłości Boga i bliźniego oraz jego konsekwencji”⁸¹.

Na pierwszym etapie edukacji szkolnej w klasach od pierwszej do trzeciej szkoły podstawowej w znowelizowanym dokumencie zwraca się uwagę, iż nauka jako środek poznania rzeczywistości sprzyja rozwojowi spostrzeżeń i wrażeń, a także własnej aktywności zewnętrznej. Ponieważ jest to czas katechezy inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii, do zadań nauczyciela religii będzie

⁸⁰ A. Zellma, *Zasada łączenia teorii z praktyką w ujęciu autorów znowelizowanej Podstawy programowej katechezy*, „Studia Warmińskie” 2010 t. 47, s. 318–322.

⁸¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 18–19.

między innymi należało: „kształtowanie umiejętności włączenia się w świętowanie wiary ludu Bożego” (zwrócenie uwagi na liturgię, rok liturgiczny, polską tradycję okresów liturgicznych), „ukazanie wybranych wydarzeń z historii zbawienia odnoszących się do życia ucznia”, „kształtowanie sumienia na podstawie przykazania miłości w Dekalogu i Ewangelii”, „kształtowanie umiejętności szukania płaszczyzn szerzenia dobra i Królestwa Bożego w swoim środowisku”, „kształtowanie umiejętności rozwoju własnej osobowości na przykładzie świętych”, „kształtowanie umiejętności nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi”, „kształtowanie postawy świadectwa wiary w codziennym życiu”⁸².

Drugi etap edukacyjny, w klasach od czwartej do szóstej, oparty jest na katechezie mistagogicznej, czyli objaśniającej misteria, w czasie których uczniowie przystąpili do sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii. Dlatego podkreśla się związek między wydarzeniami historii zbawienia a znakiem sakramentalnym oraz życiem wiary człowieka ochrzczonego i przystępującego do stołu eucharystycznego. Stąd do zadań nauczyciela religii będzie należało między innymi: „uzdalnianie do odczytywania w nauczaniu biblijnym wezwania Bożego dla własnego życia”, „pomoc w odkrywaniu wiary jako fundamentalnego czynnika w zrozumieniu świata i własnego życia”, „przygotowanie do interpretowania własnego doświadczenia życiowego w świetle wezwania Bożego” (rozwój sumienia)⁸³. Na tym etapie zwraca się także uwagę na kształtowanie się stosunku dziecka do odmiennej płci. Ponieważ jest to czas, w którym w uczniu budzi się ciekawość płciowa, zadaniem katechety będzie „rozwijanie refleksyjnej postawy wobec zobowiązań moralnych” oraz „uświadomienie przemian okresu preadolescencji”, „prowadzenie do postawy odpowiedzialności i podejmowania zadań w środowisku życiowym”⁸⁴.

Trzeci etap edukacyjny – gimnazjum – poświęcony jest głównie analizie i interpretacji biblijnej, chronologii historiozbawczej oraz przygotowaniu do sakramentu bierzmowania. Dlatego do zadań nauczyciela religii będzie między innymi należało: „pogłębienie podstawowych prawd wiary chrześcijańskiej”, „wprowadzenie

⁸² Tamże, s. 30–32.

⁸³ Tamże, s. 40–41.

⁸⁴ Tamże, s. 41.

w podstawowe pojęcia nauki o Biblii, o języku i historii zbawienia”, „przedstawienie osoby i odkupieńczego charakteru dzieła Jezusa Chrystusa”⁸⁵. Zwraca się także uwagę na kształtowanie sumienia, postaw moralnych oraz samooceny. Dlatego nauczyciel religii w szczególności sposób winien pomóc uczniowi w „pogłębieniu rozumienia podstawowych pojęć etycznych i zasad moralnych”, „wdrożeniu do przestrzegania przykazania miłości w zakresie indywidualnym i społecznym”⁸⁶.

Na ostatnim etapie edukacyjnym obejmującym szkoły ponadgimnazjalne (liceum, technikum, zasadniczą szkołę zawodową) proponuje się ujęcie syntetyczne związane z Chrystusem i dziełem odkupienia. W znowelizowanym dokumencie zwraca się uwagę na działania wspomagające ucznia w dawaniu świadectwa wiary i zdolności do zaangażowania chrześcijańskiego w społeczeństwie. Dlatego zadaniem katechety będzie między innymi: „przybliżenie do Tajemnicy Chrystusa przynoszącego orędzie prawdy i wolności, wzywającego do nawrócenia”, „pogłębienie rozumienia prawdy o Chrystusie Zmartwychwstałym i wiary w zmartwychwstanie wszystkich ludzi”, „doprowadzenie do odkrycia przez ucznia godności człowieka i powołania, którym obdarzył go Bóg”, „przygotowanie do podejmowania samodzielnych decyzji w oparciu o motywację chrześcijańską wypływającą z faktu przyjęcia chrztu i bierzmowania”⁸⁷ oraz „ukazanie zasad życia w społeczeństwie”⁸⁸.

W katechezie osób z różnymi stopniami niepełnosprawności zwraca się szczególnie uwagę na doprowadzenie do odkrywania tajemnicy osobowego Boga, który obdarza miłością wszystkich ludzi, troszcząc się o ich potrzeby. Podstawą nauczania religii jest: wychowanie liturgiczne, formacja moralna (mająca na celu nauczanie odróżniania dobra od zła), wychowanie do modlitwy oraz życia wspólnotowego i wprowadzenie do misji⁸⁹.

Ważnym elementem, który zawiera znowelizowana *Podstawa programowa katechezy* obok wskazania konkretnych zadań

⁸⁵ Tamże, s. 53–54.

⁸⁶ Tamże, s. 55.

⁸⁷ Tamże, s. 73–75.

⁸⁸ Tamże, s. 77.

⁸⁹ Tamże, s. 104.

nauczyciela religii, jest punkt poświęcony zalecanym warunkom i sposobom ich realizacji na poszczególnych etapach edukacyjnych. Autorzy dokumentu ukazują konkretne metody, jakie powinny być wykorzystane w procesie kształcenia religijnego. Na etapie przedszkolnym podkreśla się, że metody katechetyczne powinny być urozmaicone, ubogacone elementami zabawy oraz zróżnicowanymi środkami dydaktycznymi⁹⁰. W klasach od pierwszej do trzeciej zwraca się uwagę na metody wyzwajające działanie, wśród których warto wymienić: metody plastyczne, ćwiczenia konstrukcyjno-praktyczne, pracę z obrazem, metody eksponujące⁹¹. W katechezie mistagogicznej (klas od czwartej do szóstej) podkreśla się rolę metod poszukujących oraz podających, z wykorzystaniem środków audiowizualnych⁹².

Nauczanie religii w gimnazjum powinno opierać się na metodach aktywizujących, które pozwalają uczniowi angażować się w omawiane treści, poszukiwać odpowiedzi na nurtujące go pytania. Zwraca się także uwagę na metody poszukujące (dramę, panel, trybunał, dyskusję, pracę z tekstem, quizy), ponieważ umożliwiają one uczniowi kształtowanie własnych opinii, znajdowanie argumentacji i motywacji do podejmowanych działań. Dokument podkreśla, że metody podające powinny być stosowane w sposób umiarkowany, w sytuacjach koniecznych⁹³. W szkołach ponadgimnazjalnych przekazywanie treści winno się oprzeć na metodach poszukujących, przy wykorzystaniu technologii informacyjnej⁹⁴.

W *Podstawie programowej katechezy* z roku 2010 autorzy zwracają uwagę na korelację nauczania religii z edukacją szkolną. Opiera się ona na analogicznych założeniach, jak w dokumencie z roku 2001. Różnica dotyczy korelacji z międzyprzedmiotowymi ścieżkami edukacyjnymi, które nie występują w zreformowanej w 2008 roku szkole. Stąd w znowelizowanej *Podstawie programowej katechezy* pomija się to zagadnienie. Wystąpiła także różnica w korelacji z przedmiotem do 2008 roku nazywanym sztuką, obecnie rozdzielonym na edukację plastyczną i muzyczną.

⁹⁰ Tamże, s. 20.

⁹¹ Tamże, s. 32.

⁹² Tamże, s. 43.

⁹³ Tamże, s. 59.

⁹⁴ Tamże, s. 79.

Kolejne zagadnienie przedstawione w *Podstawie programowej katechezy* z roku 2010 dotyczy współpracy środowisk wychowawczych. Podobnie jak w dokumencie z roku 2001 zwraca się uwagę na współdziałanie szkoły, rodziny i parafii, podkreślając jednocześnie rolę parafii w dopełnieniu i uzupełnieniu treści religijnych płynących z lekcji religii w szkole. W związku z przeformułowaniem programów dla pierwszego etapu edukacyjnego i obniżeniem wieku realizacji obowiązku szkolnego biskupi polscy wprowadzili zmianę dotyczącą przystępowania dzieci do Pierwszej Komunii Świętej. Została ona przeniesiona na klasę trzecią⁹⁵. Dlatego spotkania z rodzicami w parafii w okresie przygotowania do pierwszego pełnego uczestnictwa ich dzieci we Mszy Świętej winny się odbywać w cyklu comiesięcznym w klasie drugiej i trzeciej, pogłębiając tematykę dotyczącą wiary, nawrócenia, zgromadzenia eucharystycznego⁹⁶. Decyzja biskupów pociągnęła za sobą zmianę dotyczącą współpracy z rodzicami na etapie katechezy mistagogicznej (klas od czwartej do szóstej). W związku z pierwszą Komunią Świętą w klasie trzeciej uczniowie klasy czwartej powinni wziąć udział w rocznicy tego ważnego w ich życiu wydarzenia. Dlatego autorzy znowelizowanej *Podstawy programowej katechezy* zwracają uwagę, by uwzględnić ten fakt we współpracy rodziny i parafii⁹⁷.

Na pozostałych etapach edukacyjnych współpraca środowisk wychowawczych kształtuje się podobnie jak w dokumencie z roku 2001.

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2010 stanowi kontynuację poprzedniej. Charakteryzuje się jednak mocniejszym nastawieniem ewangelizacyjnym i kerygmatycznym. Metody przekazywania treści dostosowano do rozwoju dzieci i młodzieży na poszczególnych etapach edukacyjnych. Zwrócono uwagę na fakt, że uczeń staje się współpracownikiem nauczyciela religii, włączając się w sposób czynny w przebieg lekcji. Podkreślono również rolę współpracy środowisk wychowawczych.

⁹⁵ Komunikat Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski dotyczący Pierwszej Komunii św. oraz Programu Nauczania Religii 14 marca 2012, <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/oswiadczenia-i-komunikaty-komisji/9-komunikat-dotyczacy-pierwszej-komunii-sw-oraz-programu-nauczania-religii-8-oswiadczenie-komisji-wychowania-katolickiego-04-06-2012-r> (15.05.2014).

⁹⁶ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 36.

⁹⁷ Tamże, s. 49.

W ten sposób uczeń będący podmiotem działań religijnych ma możliwość pełniejszego rozwoju zarówno w sferze działań osobistych, jak i społecznych.

1.4. *Cele Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce jest jednym z dokumentów, który gwarantuje katechezie podstawową jednolitość. Dlatego winna ona być czytana w świetle *Dyrektorium katechetycznego*⁹⁸. Wraz z *Dyrektorium* oraz dokumentami II Synodu Plenarnego zawiera ona wytyczne dla katechezy w całym kraju⁹⁹.

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce skierowana jest do dwóch grup odbiorców: twórców programów i podręczników nauczania religii oraz katechetów.

W dokumencie pierwszymi adresatami są twórcy programów i podręczników nauczania religii. Biorąc pod uwagę różnorodne środowiska życia dzieci i młodzieży oraz związane z nimi potrzeby ewangelizacyjne, autorzy dokumentu zwracają uwagę na potrzebę opracowania różnorodnych programów i podręczników katechetycznych. Dlatego podstawowym celem *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* „jest stworzenie ram, które umożliwiłyby tę różnorodność przy jednoczesnym zachowaniu pewnej jednolitości katechetycznej na terenie całego kraju”¹⁰⁰.

W dokumencie zwraca się także uwagę na integralność treści religijnych na dwóch poziomach:

- szkoły podstawowej,
- gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych.

Zadania katechezy wynikające z programów katechetycznych opracowanych w oparciu o *Podstawę programową* to:

- wprowadzanie w życie religijne na etapie przedszkolnym,
- kierowanie inicjacją w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii na etapie I w szkole podstawowej obejmującym klasy I–III,

⁹⁸ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne...*, dz. cyt., 4.

⁹⁹ Tamże, 144.

¹⁰⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 10.

- pogłębienie relacji z Chrystusem przez proces mistagogii na etapie II (w klasach IV–VI),
- prowadzenie do rozumnego wyznania wiary na etapie III (gimnazjum),
- umożliwienie dawania świadectwa życia chrześcijańskiego na IV etapie (szkoły ponadgimnazjalne).

Wymienione powyżej zadania dotyczą również osób z różnymi niepełnosprawnościami¹⁰¹.

Drugą grupą, do której skierowana jest *Podstawa programowa katechezy*, są katecheci. W dokumencie wyjaśnione są zadania, jakie winni oni podjąć w związku z wymaganiami stawianymi uczniom. Autorzy podają konkretne wskazania, w jakim kierunku ma zmierzać formacja religijna dzieci i młodzieży. Dokument staje się praktycznym przewodnikiem, z którego katecheta nie tylko może czerpać wiedzę na temat rozwoju psychologicznego i sytuacji katechizowanych, ale także pogłębić wiedzę dotyczącą środowisk wychowawczych, współpracy z rodziną i parafią, korelacji międzyprzedmiotowej. Dokument daje konkretne narzędzia, wskazuje metody pracy pozwalające doprowadzić dzieci i młodzież „nie tylko do spotkania z Jezusem Chrystusem, ale do zjednoczenia, a nawet głębokiej z Nim zażyłości”¹⁰².

* * *

Rok 1990 przyniósł istotne zmiany w szkolnictwie i Kościele. Katecheza powróciła do szkół. Stało się to szansą, ale i wyzwaniem dla Kościoła, by dotrzeć z Dobrą Nowiną do różnych środowisk wychowawczych. Wyzaczyło także nowe zadania Kościołowi. Na pierwszym miejscu znalazło się określenie natury szkolnego nauczania religii oraz jego stosunku do kościelnej katechezy. Odwołano się do idei komplementarności opartej na założeniu, iż nauczanie religii w szkole będzie częścią katechezy dopełnianej w parafii. Stąd szkolne nauczanie religii winno realizować zadania Kościoła oraz wybrane cele szkolne. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom katechetów i katechizowanych, Kościół przygotował,

¹⁰¹ Tamże, s. 11.

¹⁰² Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*, 5.

a w 2001 roku zatwierdził, dwa podstawowe dokumenty dotyczące katechizacji: *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* oraz *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Dzięki temu określono, w jaki sposób należy głosić zbawcze orędzie, na co zwrócić szczególną uwagę w dziele katechizacji. Powstanie *Podstawy programowej katechezy* stało się inspiracją dla wielu środowisk katechetycznych w Polsce do opracowania programów nauczania i podręczników katechetycznych na poszczególne etapy edukacyjne. Dzięki określeniu ram zachowano pewną jednolitość w materiałach katechetycznych przy jednocześnie różnorodności pod względem formy. Przygotowano również propozycje materiałów wspomagające współpracę środowisk wychowawczych, wśród których szczególne miejsce zajęła parafia jako widzialny znak Kościoła.

ROZDZIAŁ DRUGI

KRAKOWSKIE PROGRAMY NAUCZANIA *ROZRADOWANIE SIĘ W DUCHU ŚWIĘTYM* *I BĄDŹCIE MOCNI!*

Nowelizacja *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*¹ w 2010 roku stała się inspiracją dla środowiska katechetycznego Archidiecezji Krakowskiej do opracowania własnych programów oraz podręczników do katechezy. Ksiądz kard. Stanisław Dziwisz powołał zespół katechetyków i katechetów, który rozpoczął pracę pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Tadeusza Panusia, ówczesnego dyrektora Wydziału Duszpasterstwa Dzieci i Młodzieży. Zespół podzielił się na trzy podzespoły, zajmujące się odpowiednio: przedszkolami i szkołą podstawową; gimnazjum; szkołami ponadgimnazjalnymi.

Owocem jego pracy były dwa programy nauczania na trzeci i czwarty etap edukacyjny:

- dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym*²,
- dla szkół ponadgimnazjalnych *Bądźcie mocni!*³.

Opracowano także podręczniki do nauki religii dla uczniów oraz nauczycieli na wszystkie etapy edukacyjne.

W drugim rozdziale zasadniczą część rozważań będzie stanowiła prezentacja krakowskich programów do nauczania religii.

¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010.

² Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

³ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12 z 22 X 2012, aneks 2; Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!*, nr AZ-5-07/12, aneks 3.

W pierwszym paragrafie omówione zostaną szczegółowo program *Rozradowanie się w Duchu Świętym*, cele katechetyczne oraz współpraca środowisk wychowawczych. Drugi paragraf będzie zawierał charakterystykę programu *Bądźcie mocni!* dla liceum i technikum oraz zasadniczej szkoły zawodowej.

2.1. Program nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym*

Program nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* został przygotowany na trzeci etap kształcenia – gimnazjum⁴.

Tytuł programu odwołuje się do słów św. Łukasza, który opisując w Ewangelii powrót siedemdziesięciu dwóch uczniów, ukazuje radość, z jaką opowiadają oni Chrystusowi o tym, czego byli świadkami w czasie głoszenia Dobrej Nowiny (por. Łk 10, 17–21). „W tej właśnie chwili Jezus rozradował się w Duchu Świętym i rzekł: «Wyślawiam Cię, Ojczy, Panie nieba i ziemi, że zakryłeś te rzeczy przed mądrymi i roztroprnymi, a objawiłeś je prostaczkom. Tak, Ojczy, gdyż takie było Twoje upodobanie»” (Łk 10, 21; por. Mt 11, 25n). Do słów tych nawiązuje również Jan Paweł II w encyklice *Dominum et Vivificantem*, podkreślając radość Chrystusa z ojcstwa Bożego oraz jego promieniowania na „prostaczków”⁵.

Program *Rozradowanie się w Duchu Świętym* zgodnie z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* rozłożony jest na trzy lata kształcenia⁶. Ma on na celu pogłębienie relacji młodego człowieka z Bogiem poprzez przygotowanie go do sakramentu bierzmowania oraz praktykę życia chrześcijańskiego. Ma również pomóc uczniowi w odkrywaniu własnego miejsca we wspólnocie Kościoła. Przygotowanie do sakramentu bierzmowania obejmuje katechezę szkolną i parafialną. Rozpoczyna się w klasie pierwszej, kontynuowane jest w klasach drugiej i trzeciej. W tym czasie zwraca się uwagę na zaangażowanie katechizowanych w modlitwę osobistą

⁴ D. Muskus, *Pro memoria* w związku z dekretem Księdza Kardynała w sprawie podręczników katechetycznych obowiązujących w Archidiecezji Krakowskiej nr 1167/2012 z 14 maja 2012.

⁵ Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et Vivificantem*, 18 maja 1986, 20.

⁶ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 50–59.

i wspólnotową, życie słowem Bożym, udział w nabożeństwach i sakramentach, ze szczególnym zaakcentowaniem sakramentu pokuty i pojednania oraz Eucharystii. Dlatego treści rozłożone są na trzy lata:

- klasa I gimnazjum – *Spotkanie ze Słowem*,
- klasa II gimnazjum – *Aby nie ustać w drodze*,
- klasa III gimnazjum – *W miłości Boga*⁷.

Katecheza na trzecim etapie edukacyjnym ma pomóc uczniowi odkrywać fakt, że jest dzieckiem Boga, za którego dokonała się zbawcza ofiara Chrystusa. To czas, w którym pogłębia się treści płynące z Pisma Świętego w odniesieniu do wspólnoty Kościoła. Autorzy programu nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* zwracają uwagę na wartości płynące z bycia we wspólnocie Ludu Bożego oraz na jej historię na przestrzeni wieków. Wskazują konkretne przykłady dążenia do świętości, dlatego w każdym roku nauczania wprowadzają tzw. patrona roku. Jest to postać świętego lub błogosławionego, który w swoim życiu realizował zasady ewangeliczne, a dla młodego człowieka może być autorytetem godnym naśladowania. W krakowskim programie nauczania dla gimnazjum przybliżono również postać św. Jana Pawła II, jego nauczanie oraz wskazania dla młodych ludzi, by nie lękali się podążać drogą ku świętości⁸.

W odpowiedzi na wskazania wynikające z *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010 dostosowano do współczesnego gimnazjalisty zarówno metody nauczania, jak i język⁹. W procesie nauczania zastosowano głównie metody aktywizujące oraz metody poszukujące (wykorzystano między innymi inscenizację, trybunał, quizy, gry dydaktyczne, dyskusję oraz pracę z tekstem), mające zaangażować w przebieg lekcji nie tylko katechetę, ale przede wszystkim uczniów, skłaniając ich do samodzielnej pracy służącej pogłębianiu wiedzy oraz poszerzaniu uzdolnień. Zadbano również o współpracę środowisk katechetycznych oraz korelację z przedmiotami szkolnymi. Program nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* został zatwierdzony przez Biuro Programowania Katechezy jako

⁷ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

⁸ Tamże.

⁹ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 58–59.

program obowiązujący na terenie całej Polski pod numerem AZ-3-02/13 w dniu 9 kwietnia 2013 roku.

2.1.1. Cele katechetyczne

Program nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* realizuje pięć celów katechetycznych, przewidzianych w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2010* na trzecim etapie edukacyjnym¹⁰. Są to:

- analiza i interpretacja tekstów biblijnych,
- chronologia, analiza i interpretacja historiozbawcza,
- przygotowanie do przyjęcia sakramentu bierzmowania,
- kształtowanie sumienia, postaw moralnych oraz samooceny,
- tworzenie wypowiedzi na tematy religijne.

Pierwszy cel katechetyczny – *analiza i interpretacja tekstów biblijnych* – wskazuje, iż uczeń powinien zdobyć wiedzę z zakresu analizy fragmentów natchnionych oraz nauczyć się ich interpretacji. Znając perykopy biblijne z wcześniejszych etapów kształcenia, młody człowiek poprzez samodzielną pracę wspomaganą działaniami katechety nabywa zdolności do odnajdywania we współczesnym świecie prawdziwych wartości, które wprowadza we własne życie. Umie również wykorzystać teksty biblijne w swoim życiu, odwołując się do nich w czasie dyskusji na tematy religijne i społeczne. W programie nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* cel ten realizowany jest przez trzy lata. W szczególny sposób natomiast jego rolę podkreśla się w klasie pierwszej gimnazjum, która staje się spotkaniem z Bogiem poprzez wydarzenia i słowa zapisane na kartach biblijnych¹¹.

Chronologia, analiza i interpretacja historiozbawcza to drugi cel katechetyczny na tym etapie edukacyjnym, w ramach którego uczeń powinien znać podstawowe fakty historyczne, określając czas i miejsce wydarzenia, w swoich wypowiedziach wykorzystując między innymi: tekst źródłowy, mapy, ilustracje. Posługując się terminologią związaną z historią zbawienia, młody człowiek winien wskazywać związki między przeszłością a teraźniejszością. Jego zadaniem jest także zdobycie umiejętności zaprezentowania treści dotyczących

¹⁰ Tamże, s. 51–52.

¹¹ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

historii zbawienia z różnych źródeł z jednoczesnym określeniem ich wiarygodności i dokonaniem właściwej selekcji. Cel ten w krakowskim programie nauczania realizowany jest przez trzy lata nauki w gimnazjum.

Trzecim celem katechetycznym jest *przygotowanie do przyjęcia sakramentu bierzmowania*. Realizuje się go w katechezie szkolnej i dopełnia w katechezie parafialnej. Katechizowany rozpoczyna je w klasie pierwszej, kontynuuje w klasie drugiej, by w klasie trzeciej dostąpić łaski wylania Ducha Świętego. W tym czasie uczeń kształtuje swoją relację z Bogiem poprzez pełniejsze zrozumienie roli chrztu w swoim życiu, świadome uczestnictwo w Eucharystii oraz sakramencie pojednania. Zwraca się uwagę, by bierzmowanie było postrzegane przez katechizowanego jako rozwój relacji ze Stwórcą, w której sakrament dojrzałości będzie jego świadomą odpowiedzią na wezwanie otrzymane w czasie chrztu do bycia członkiem wspólnym Kościoła i prawdziwego realizowania siebie jako dziecko Boże. Program nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* wskazuje, w jaki sposób można osiągnąć ten cel poprzez wykorzystanie w pracy z uczniem materiałów przygotowanych nie tylko do prowadzenia lekcji religii w szkole, ale i w parafii¹².

Kształtowanie sumienia, postaw moralnych oraz samooceny to kolejny cel realizowany na trzecim etapie edukacyjnym. Zadaniem katechety jest wskazanie młodemu człowiekowi – w oparciu o świat wartości wypływających z Ewangelii – dróg rozwoju na płaszczyznach: psychicznej, fizycznej, intelektualnej, uczuciowej i religijnej. Katechizowany, pogłębiając treści wypływające z miłości Boga i bliźniego, powinien także wprowadzać we własne życie zasady odpowiedniego funkcjonowania w rodzinie, Kościele, ojczyźnie, budując trwałe relacje międzyludzkie oraz dokonując właściwych wyborów. Winien umieć również dokonać samooceny własnego postępowania. Stąd w programie nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* znajdują się wzorce postaw moralnych, prezentowane między innymi przez patronów roku¹³.

Ostatni cel to *tworzenie wypowiedzi na tematy religijne*. Ma on umożliwić uczniowi swobodną wypowiedź zarówno pisemną, jak

¹² Tamże.

¹³ Tamże, s. 1.

i uszną na różne tematy dotyczące życia wiary w oparciu o różne źródła informacji, między innymi: teksty o charakterze religijnym, fragmenty biblijne, obrazy, filmy, fotografie, mapy. Dlatego w programie nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* znalazły się propozycje poszerzenia wiedzy młodego człowieka poprzez zastosowanie różnego rodzaju środków dydaktycznych, wśród których wykorzystywane są zarówno źródła tradycyjne (np. Pismo Święte, nauczanie Kościoła, literatura piękna, dzieła historyczne, filmy i pieśni religijne), jak i źródła internetowe¹⁴.

2.1.2. Klasa I gimnazjum *Spotkanie ze Słowem*

Podstawą nauczania religii w pierwszej klasie gimnazjum jest spotkanie młodego człowieka z Bogiem poprzez słowo, w myśli słów św. Jana Ewangelisty: „Na początku było Słowo, a Słowo było u Boga, i Bogiem było Słowo. Ono było na początku u Boga. Wszystko przez Nie się stało, a bez Niego nic się nie stało, [z tego], co się stało. W Nim było życie, a życie było światłością ludzi” (J 1, 1–4). Spotkanie to ma prowadzić do budowania i pogłębiania relacji z Chrystusem obecnym w słowie Bożym i Eucharystii oraz do tworzenia więzi z drugim człowiekiem opartej na miłości i szacunku.

Uczeń rozpoczynający naukę w gimnazjum znajduje się w szczególnej sytuacji, zmienia się rzeczywistość, w której żył do tej pory. Spotyka się z nowym środowiskiem rówieśniczym, wchodzi w trudny okres dorastania i odkrywania własnej tożsamości. Jest to czas odkrywania na nowo wartości i autorytetów, czas przeżywania wątpliwości religijnych¹⁵.

By pomóc młodemu człowiekowi przezwyciężyć trudności, autorzy programu nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* zaproponowali na patrona roku św. Rafała Kalinowskiego, wychowawcę, patriotę, autorytet moralny, który przez swoje życie udowodnił, że można żyć miłością ewangeliczną w każdym miejscu i czasie, szukając siły w sakramentach świętych i modlitwie, służąc Bogu, Kościołowi, ojczyźnie i drugiemu człowiekowi¹⁶. Drugim autorytetem mają-

¹⁴ Tamże, s. 1–24.

¹⁵ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 50.

¹⁶ Jan Paweł II, *Byli mocni wiarą, nadzieją i miłością*. Homilia wygłoszona 22 czerwca 1983 roku w czasie Mszy Świętej beatyfikacyjnej na Błoniach krakowskich,

cym zachęcić młodego człowieka do odkrywania własnych talentów i zdolności jest postać Jana Pawła II w okresie jego młodości. Ukazując sylwetkę Karola Wojtyły, autorzy programu chcą pomóc uczniowi na tym etapie edukacyjnym w odkrywaniu jego tożsamości chrześcijańskiej oraz zachęcić do podejmowania świadomego wysiłku, mającego na celu przygotowanie się do sakramentu bierzmowania¹⁷, by – jak mówił Jan Paweł II – katechizowani nie lękali się iść w przyszłość przez bramę, którą jest Chrystus. By byli wytrwali. By nie tylko przekroczyli próg bramy, ale również umieli iść w głąb¹⁸.

Przewodnią myślą programu nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* w klasie pierwszej gimnazjum jest przesłanie, iż Bóg zwraca się do człowieka z miłością. Stąd wynika podział treści na dziewięć działów:

- I. *Szukam prawdy o sobie,*
- II. *Spotykam Boga,*
- III. *Słucham Boga,*
- IV. *Poznaję Boga,*
- V. *Bóg ma zbawczy plan,*
- VI. *Bóg jest ze swoim ludem,*
- VII. *Bóg objawia Syna,*
- VIII. *Głoszący Słowo Boże,*
- IX. *W roku liturgicznym.*

W poszczególnych działach wskazywane są cele, treści, wymagania oraz korelacja z edukacją szkolną, które mają pomóc w odkrywaniu faktu, że Bóg kocha człowieka i zaprasza go do relacji poprzez odkrywanie we własnym życiu roli wydarzeń zbawczych i słowa Bożego.

Dział I: *Szukam prawdy o sobie*, wskazuje na wielkość człowieka jako Bożego stworzenia, podkreśla rolę wspólnoty w życiu jednostki oraz zachęca do budowania trwałych, opartych na wartościach relacji międzyludzkich. Wprowadza postać patrona roku – św. Rafała Kalinowskiego jako wzoru miłości Boga, ojczyzny, drugiego człowieka. Poprzez korelację z edukacją szkolną, między innymi językiem

„L'Osservatore Romano”, 23 czerwca 1983 (Numer nadzwyczajny/II/1983), s. 13.

¹⁷ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

¹⁸ Jan Paweł II, *Miejcie odwagę iść ku wieczności*. Przemówienie do młodzieży na Polach Lednickich, 4 czerwca 1999, „L'Osservatore Romano” 1999 nr 9–10, s. 53.

polskim oraz wiedzą o społeczeństwie, ukazuje życie jako wartość. Próbuje pomóc młodemu człowiekowi w znalezieniu odpowiedzi na podstawowe pytanie egzystencjalne: *Kim jestem?*¹⁹.

W dziale II: *Spotykam Boga*, uczniowie przede wszystkim mają odkryć Chrystusa jako pełnię Objawienia Bożego oraz chrześcijaństwo jako religię objawioną. Odkrywają również ślady Boga w świecie, w religiach monoteistycznych i politeistycznych. Dzięki korelacji z edukacją szkolną pogłębiają wiedzę na temat człowieka jako istoty społecznej, osadzonej w konkretnych realiach historycznych. Zmierzają do znalezienia odpowiedzi na pytanie: *Dlaczego wiara jest odpowiedzią na Boże Objawienie?*

W kolejnym dziale (III): *Słucham Boga*, katechizowani poznają słowo Boże jako zaproszenie do budowania wzajemnej relacji między istotą ludzką a Bogiem. Dokonuje się to poprzez zdobycie podstawowych informacji dotyczących: zasad interpretacji Pisma Świętego, języków biblijnych, etapów powstawania ksiąg, przekładów Biblii. Katechizowani uczą się też samodzielnego odkrywania roli Słowa w życiu człowieka.

Dział IV: *Poznaję Boga*, ma na celu wyjaśnienie analogii i różnic pomiędzy opisem stworzenia a współczesnymi teoriami naukowymi. Poprzez ukazanie konkretnych obrazów biblijnych, np. dotyczących stworzenia świata, upadku pierwszych ludzi, grzechu Kaina, opowiadania o potopie czy wieży Babel, katecheta ma pomóc młodemu człowiekowi nabyć zdolności rozumienia symboli biblijnych, niezbędnych w odkrywaniu prawdziwego Boga. Korelacja z edukacją szkolną umożliwi uczniowi znalezienie odpowiedzi na pytania dotyczące prawdziwych wartości oraz ich roli w codziennym życiu.

Bóg ma zbawczy plan to V dział, którego głównym celem jest ukazanie historiozbawczego wymiaru dziejów narodu wybranego oraz zaznajomienie katechizowanego z prehistorią biblijną. Poprzez ukazanie postaci: Abrahama, Izaaka, Mojżesza, Jakuba, Józefa czy Józuego, autorzy programu chcieli ukazać katechizowanemu nie tylko rozwój cywilizacji starożytnej, której przedstawicielem był Izrael, ale także współczesne odniesienia egzystencjalne, kulturowe, religijne. Dział ten ma na celu także zaszczepienie w młodym człowieku

¹⁹ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

wartości, jakimi są wierność, wytrwałość, odwaga, mądrość, a ponadto zachęcenie go do słuchania Boga oraz pogłębiania relacji poprzez budowanie zażyłości z Chrystusem zapowiadany w Starym Testamencie²⁰.

Dział VI: *Bóg jest ze swoim ludem*, wskazuje kolejne postacie ze Starego Testamentu, np. Gedeona, Deborah, Saula, Dawida, Salomona, dzięki którym katechizowany może pogłębić swoją wiedzę na temat miłości Boga objawiającej się działaniem w historii narodu wybranego. W tym dziale przybliżone zostaje nauczanie ukazujące oblubieńczą miłość Boga i Jego ludu w odniesieniu do Chrystusa i Kościoła. Wyjaśnia się znaczenie ksiąg mądrościowych w życiu Izraela oraz analizuje księgi Starego Testamentu w aspekcie Bożego Objawienia. Wszystkie te działania mają na celu pobudzenie młodego człowieka do odkrywania roli mądrości we własnym życiu. Uczą także, w jaki sposób realizować siebie na płaszczyźnie wiary.

W dziale VII: *Bóg objawia Syna*, głównym celem jest ukazanie Chrystusa jako postaci historycznej, w której następuje wypełnienie proroctw mesjańskich. Uczeń poprzez poznanie źródeł chrześcijańskich i niechrześcijańskich ukazujących postać Jezusa z Nazaretu nie tylko zdobywa wiadomości dotyczące podstaw wiary chrześcijańskiej, ale także poprzez osobiste spotkanie pogłębia relację z Synem Bożym. Potrafi uzasadnić, dlaczego w Chrystusie dokonała się pełnia Objawienia.

Kolejny, VIII dział: *Głoszący Słowo Boże*, ukazuje narodziny Kościoła oraz jego historię w pierwszych wiekach. Autorzy zwracają uwagę na postacie św. św. Piotra i Pawła jako filarów wspólnoty wierzących. Przybliżają postacie męczenników, między innymi św. Ignacego Antiocheńskiego, św. Cypriana, św. Perpetuy, wyjaśniając na ich przykładzie rolę wierności Chrystusowi. Podkreślają rolę Eucharystii w pierwszych wspólnotach chrześcijańskich, zachęcając do odkrywania jej w życiu katechizowanych. Odnoszą się także do wydarzeń historycznych, między innymi edyktu mediolańskiego, wskazując, jaką rolę odegrał w historii wspólnoty Kościoła oraz jak wpłynął na jego rozwój. Działania te mają na celu zachęcenie ucznia do odkrywania korzeni chrześcijaństwa oraz pogłębiania relacji z Chrystusem obecnym w sakramencie Eucharystii.

²⁰ Tamże, s. 6.

Ostatni, IX dział: *W roku liturgicznym*, poświęcony jest odkrywaniu Boga w poszczególnych okresach liturgicznych. Wprowadza on młodego człowieka w bogactwo liturgii Kościoła. Wskazuje na jej rolę w życiu rodzinnym. Poprzez ukazanie postaci świętych i błogosławionych zachęca do odkrywania świata wartości opartego na miłości, poświęceniu, odpowiedzialności, wierności²¹.

Klasa pierwsza gimnazjum to czas, w którym uczniowie odkrywają Objawienie Boże w odniesieniu do treści biblijnych. Szczególną uwagę zwraca się zatem na metody i zasady interpretacji tekstu. Mając na względzie wiek katechizowanych oraz problemy związane z okresem adolescencji²², autorzy programu *Rozradowanie się w Duchu Świętym* zwrócili uwagę na dostosowanie przekazywanych treści oraz metod nauczania. Dlatego przybliżając zagadnienia związane z Biblią, historią Kościoła, liturgią, katecheta winien odwołać się do metod aktywizujących, wykorzystując między innymi: gry dydaktyczne, inscenizację, dramę, dyskusję, ćwiczenia plastyczne. Pomoże to uczniowi nie tylko w zdobyciu nowych informacji, ale także w ich przełożeniu na doświadczenie własnego życia. Ułatwi to również zrozumienie przytaczanych fragmentów biblijnych, dokumentów Kościoła, tekstów liturgicznych oraz świadectw chrześcijan. Pomoże w pogłębieniu oraz zrozumieniu Objawienia Bożego i Jego pełni w Jezusie Chrystusie. Zachęci do regularnego uczestnictwa w życiu Kościoła poprzez korzystanie z darów, jakimi są sakramenty, w szczególności pojednania i pokuty oraz Eucharystii. Autorzy krakowskiego programu nauczania zwracają uwagę, że tak prowadzone lekcje religii stają się miejscem dialogu między katechetą a katechizowanym, prowadząc do otwarcia się ucznia na treści wpływające ze słowa Bożego.

2.1.3. Klasa II gimnazjum *Aby nie ustać w drodze*

W programie nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* w drugim roku nauczania w gimnazjum głównym celem jest doprowadzenie młodego człowieka do pogłębienia wiary osobowej oraz kształtowania siebie w oparciu o świat wartości wpływających z Dekalogu oraz Ośmiu błogosławieństw. Uczeń winien dostrzec, jak mówi papież

²¹ Tamże, s. 9.

²² D. Musiał, *Kształtowanie się tożsamości w adolescencji*, [w:] *Studia z psychologii w KUL*, red. P. Francuz, W. Otrębski, t. 14, Lublin 2007, s. 73–92.

Benedykt XVI, iż „wara chrześcijańska nie polega tylko na wierzeniu w pewne prawdy, ale jest przede wszystkim osobistą relacją z Jezusem Chrystusem, jest spotkaniem z Synem Bożym, który całej naszej egzystencji nadaje nowego dynamizmu”²³.

Katechizowany, odkrywając rzeczywistość wiary, pogłębiając swoją relację z Bogiem, powinien zadbać o swój rozwój na płaszczyznach: intelektualnej, duchowej i fizycznej. Kolejny rok przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania powinien mu w tym pomóc.

Podobnie jak w klasie pierwszej gimnazjum, autorzy krakowskiego programu nauczania, chcąc pobudzić katechizowanego do refleksji nad własną wiarą oraz wspomóc go na drodze do Chrystusa, wprowadzają postać patrona roku, którym jest dominikanin, św. Jacek Odrowąż. Człowiek obdarzony dynamizmem życiowym, gorliwością w głoszeniu Chrystusa, indywidualizmem oraz niezależnością, którego „blask świętości wciąż od nowa zapala do gorliwego życia wiarą, do apostołskiej i misyjnej działalności, a także do pobożności eucharystycznej i maryjnej”²⁴.

Klasa druga gimnazjum to także czas, w którym katechizowany poprzez przykład życia św. Jana Pawła II ma podjąć refleksję nad własnym powołaniem życiowym jako odpowiedzi na wezwanie Boga. Autorzy programu *Rozradowanie się w Duchu Świętym* chcą zachęcić młodego człowieka do wysiłku, by w pogłębianiu wiary, poznawaniu Chrystusa nie ustawał w drodze. Dlatego treści podzielone są na sześć działów:

- I. *Boża wspólnota,*
- II. *Odkrywając dobro,*
- III. *Boże drogowskazy,*
- IV. *Błogosławieni znaczy szczęśliwi,*
- V. *Naśladować Jezusa,*
- VI. *Rok w Kościele.*

²³ Benedykt XVI, *Zakorzenienni i zbudowani na Chrystusie, mocni w wierze* (por. Kol 2,7). Ośrodek z okazji XXVI Światowego Dnia Młodzieży, Madryt 2011, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/messages/youth/documents/hf_ben-xvi_mes_20100806_youth_pl.html (15.05.2014).

²⁴ List pasterski biskupów Metropolii Górnośląskiej z okazji 750. rocznicy śmierci św. Jacka, Katowice, Gliwice, Opole, 17 kwietnia 2007, <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/listy-pasterskie/biskupa-opolskiego-alfonsa-nossola/218-list-pasterski-biskupow-metropolii-gornolskiej-z-okazji-750-rocznicy-mierci-w-jacka> (15.05.2014).

Poszczególne działy omawiają cele, treści, wymagania oraz korelację z edukacją szkolną²⁵.

Dział I: *Boża wspólnota*, ukazuje Boga jako trwały fundament szczęścia. Przedstawia człowieka jako istotę społeczną, zakorzenioną w różnych wspólnotach, między innymi rodzinnej, szkolnej, parafialnej. Celem treści przekazywanych w tym dziale jest pomoc w odkrywaniu prawdziwego obrazu siebie oraz wartości płynących z relacji z Bogiem i ludźmi. Katechizowany jest również zachęcany do pogłębiania osobowego spotkania z Chrystusem poprzez modlitwę, czytanie słowa Bożego oraz sakramenty.

W dziale II: *Odkrywając dobro*, przybliża się treści związane z moralnością czynów ludzkich oraz ich związek z życiem sakramentalnym. Zachęca się młodego człowieka do budowania własnego życia w oparciu o właściwą hierarchię wartości, wynikającą z treści ewangelicznych. Pobudza się katechizowanego do odkrywania świętości jako podstawowego powołania każdego chrześcijanina.

Boże drogowskazy to kolejny, III dział, ukazujący Dekalog jako drogę do szczęścia człowieka, wskazujący na wartości wypływające z życia zgodnego z prawem Bożym, wśród których można wyróżnić: miłość do Boga i człowieka, miłosierdzie, prawdę, szacunek dla siebie i innych, poszanowanie cudzej własności. W dziale tym katechizowany będzie miał także możliwość zapoznania się z niebezpieczeństwami wynikającymi z nieprzestrzegania Dziesięciu przykazań Bożych, np. konsumpcjonizmem, bałwochwalstwem, manipulacją. Ma to pomóc młodemu człowiekowi w odróżnianiu dobra od zła. Zwraca się także uwagę na świadomość wyborów dokonywanych przez katechizowanego.

Dział IV: *Błogosławieni znaczy szczęśliwi*, przedstawia drogę do szczęścia opartą na Ośmiu błogosławieństwach. Autorzy krakowskiego programu nauczania zachęcają młodego człowieka do wysiłku w odkrywaniu roli pokoju, ubóstwa, sprawiedliwości, posłuszeństwa, pokory we własnym życiu. Pomagają uczniowi w znalezieniu odpowiedzi na pytania dotyczące sensu cierpienia.

W dziale V: *Naśladować Jezusa*, ukazane jest bogactwo Modlitwy Pańskiej w odniesieniu do powołania chrześcijańskiego. Zwraca się

²⁵ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

uwagę na relację Boga i człowieka na płaszczyźnie rodzinnej: Ojca i dziecka. Przybliża się podstawowe zasady i dokumenty katolickiej nauki społecznej. Wraz z katechizowanym odkrywa się sens pracy ludzkiej. Zachęca się młodego człowieka do życia wiarą, które jest odpowiedzią na Boże Objawienie. Ukazuje się sakrament bierzmowania jako potwierdzenie przed Bogiem odpowiedzialności za swoje życie²⁶.

Kolejny, VI dział: *Rok w Kościele*, ma na celu ukazanie historii wybranych świąt kościelnych oraz zachęcenie katechizowanego do przeżywania roku liturgicznego w oparciu o wydarzenia zbawcze. W dziale tym przybliża się postać Karola Wojtyły jako wzór odpowiedzi na Boże wezwanie. Kształtuje się postawę odpowiedzialności za własne wybory oraz życie religijne.

Przekaz treści w klasie drugiej gimnazjum opiera się na różnorodnych formach pracy z grupą, które mają doprowadzić do zaangażowania w przebieg katechezy zarówno uczniów, jak i katechetę. Dlatego proponuje się wykorzystanie metod ze szczególnym uwzględnieniem: pracy z tekstem, gier dydaktycznych, paneli, dyskusji, inscenizacji. Takie podejście winno rozbudzić zainteresowanie młodzieży omawianymi zagadnieniami oraz pobudzić do własnych poszukiwań.

2.1.4. Klasa III gimnazjum *W miłości Boga*

Klasa trzecia gimnazjum to szczególnie czas dla katechizowanego. Po trzyletnim przygotowaniu w czasie katechezy w szkole i w parafii przystąpi on do sakramentu bierzmowania. Dlatego program nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* odwołuje się do podstawowej zasady chrześcijańskiej, jaką jest miłość, zwracając uwagę na świadomą i pełną odpowiedź ucznia na Boże wezwanie. Jan Paweł II mówił: „Bóg zaś okazuje nam swoją miłość [właśnie] przez to, że Chrystus umarł za nas, gdyśmy byli jeszcze grzesznikami (Rz 5, 7–8). Bóg, który stworzył nas w swej niezmierzonej miłości i ze względu na tę miłość przeznaczył nas do pełnej komunii z sobą, oczekuje od nas równie ofiarnej, wolnej i świadomej odpowiedzi”²⁷.

²⁶ Tamże, s. 15–16.

²⁷ Jan Paweł II, *Miłość Boga czeka na odpowiedź człowieka*. Audiencja generalna w Środę Popielcową, 13 lutego 2002, „L'Osservatore Romano” 2002 nr 4, s. 13.

Katechizowany, dążąc do pełnej komunii z Bogiem, winien szczególną uwagę zwrócić na wspólnoty, do których przynależy, poznając ich historię oraz wartości, jakie z sobą niosą. Dotyczy to szczególnie wspólnoty rodzinnej oraz Kościoła. Winien także nauczyć się żyć według przykazania miłości, stosując je w codziennym życiu. Dlatego w klasie trzeciej gimnazjum patronem roku został bł. Jan Beyzym, jezuita, misjonarz, który nie bał się poświęcić własnego życia z miłości do Boga i bliźniego, służący człowiekowi wyrzuconemu poza nawias życia społecznego²⁸. Dla niego miłość oznaczała wartość, dzięki której nie tylko realizował zasady ewangeliczne, ale także ofiarowywał siebie każdego dnia Chrystusowi.

Podobnie jak w latach poprzednich krakowski program nauczania zwraca uwagę na postać św. Jana Pawła II jako autorytetu moralnego dla młodego człowieka, wskazującego, w jaki sposób należy szukać prawdziwej miłości, by doprowadziła ona katechizowanego do prawdziwych relacji z Bogiem i bliźnimi.

W trzecim roku nauczania w gimnazjum treści podzielone są na sześć działów:

- I. *Odpowiedzialni za świat,*
- II. *Powołani, by kochać,*
- III. *Miłość w rodzinie,*
- IV. *Miłość w rodzinie Bożej,*
- V. *Boże drogi w historii Kościoła,*
- VI. *W jedności z Kościołem.*

Podobnie jak w latach ubiegłych, poszczególne działy omawiają: cele, treści, wymagania oraz korelację z edukacją szkolną, które mają pomóc katechizowanemu odnaleźć się i trwać w miłości Boga²⁹.

W dziale I: *Odpowiedzialni za świat*, przedstawiony jest Kościół jako wspólnota umożliwiająca wzrastanie w miłości i dojrzewanie do nieba. Młody człowiek pobudzany jest do refleksji nad własną przyszłością w kontekście odkrywania osobistego powołania. Zachęca się go także do wyborów opartych na wolności i odpowiedzialności, będących wyrazem miłości.

²⁸ Jan Paweł II, Homilia podczas Mszy Świętej i beatyfikacji, Kraków-Błonia, 18 sierpnia 2002, „L'Osservatore Romano” 2002 nr 9, s. 21.

²⁹ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

Dział II: *Powołani, by kochać*, ukazuje, czym jest prawdziwa miłość, umożliwiając kształtowanie postawy opartej na wzajemnej służbie oraz oddaniu. Autorzy zwracają uwagę na różnice wynikające z płciowości człowieka. Pomagają katechizowanemu w odkrywaniu swojego powołania do miłości.

Miłość w rodzinie to kolejny, III dział, w którym przedstawiona zostaje chrześcijańska koncepcja osoby. Podkreśla się także świętość oraz nienaruszalność życia ludzkiego od momentu poczęcia do naturalnej śmierci, zwraca uwagę na rolę czystości w życiu człowieka jako podstawy do budowania szacunku, zaufania, opanowania. Przybliża się nauczanie Kościoła dotyczące małżeństwa i rodziny. Wszystkie te założenia mają pomóc katechizowanemu w odnajdywaniu się w dzisiejszym świecie, w refleksji nad wartością życia ludzkiego, małżeńskiego, rodzinnego.

W dziale IV: *Miłość w rodzinie Bożej*, przedstawiony jest Kościół jako wspólnota miłości, której początkiem jest Chrystus. Modlitwa i życie sakramentalne są natomiast darami pomagającymi katechizowanemu trwać w zjednoczeniu z Chrystusem i wspólnotą wierzących. Zachęca się także młodego człowieka do zaangażowania się w życie Kościoła poprzez działania o charakterze lokalnym oraz misyjnym.

Dział V: *Boże drogi w historii Kościoła*, przybliża najważniejsze zagadnienia dotyczące historii Kościoła. Ukazuje między innymi przyczyny, jak i skutki: schizmy wschodniej, wypraw krzyżowych, inkwizycji czy reformacji. Zwraca uwagę na rozwój Kościoła na przestrzeni wieków. Odwołuje się do reform przeprowadzonych przez papieży oraz sobory powszechne. Podkreśla rolę świętych w historii Europy. Ma to na celu zachęcenie katechizowanego do pogłębiania nauczania Kościoła oraz kształtowanie postawy patriotyzmu.

W jedności z Kościołem to dział VI, w którym podobnie jak w latach poprzednich przybliża się treści związane z przeżywaniem roku liturgicznego. Ukazuje się nauczanie Kościoła dotyczące działania Ducha Świętego w życiu każdego człowieka wierzącego. Przybliża się postać Karola Wojtyły jako autorytetu moralnego dla katechizowanych. Zachęca się do przeżywania uroczystości i świąt kościelnych we wspólnocie Kościoła.

Ostatni rok nauczania religii w gimnazjum ma pomóc młodemu człowiekowi odkryć własne miejsce we wspólnocie Kościoła. Dlatego warto zachęcić katechizowanego, by pogłębiając treści historyczne oraz teologiczne, był otwarty na odkrywanie prawdy płynącej

z Bożego Objawienia, stawał się odpowiedzialny za własny rozwój w wierze, nadziei i miłości, umiał rozwiązywać problemy egzystencjalne, korzystając z dostępnych źródeł informacji, odwołujących się do Pisma Świętego, dokumentów Kościoła, świadectw chrześcijańskich. Dlatego autorzy programu nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* zwrócili uwagę, podobnie jak w latach ubiegłych, na dostosowanie form przekazu do rozwoju ucznia. Zaproponowano między innymi metody aktywizujące, metodę projektu, gry dydaktyczne, quizy, dyskusję, rozmowę kierowaną, pracę z tekstem. Sprawa to, że młody człowiek traktowany jest podmiotowo, co czyni go współodpowiedzialnym za własny rozwój w wierze³⁰.

2.1.5. Współpraca środowisk wychowawczych

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2010, zwracając uwagę na współpracę środowisk wychowawczych na trzecim etapie edukacyjnym, wskazuje dwie grupy, z którymi powinno wejść w korelację nauczanie religii w szkole. Są to: rodzina i parafia³¹, środowiska, których poziom wiary stanowi konieczny warunek skuteczności oddziaływania katechetycznego. Katecheza bowiem to miejsce osobowego spotkania młodego człowieka z Bogiem, płaszczyzna, na której katechizowany podlega procesowi wychowania oraz formowania zmierzającego do ukształtowania dojrzałej osobowości religijnej³².

Program nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym*, będąc wierny wskazaniom wynikającym z *Podstawy programowej*, przybliża możliwości współpracy zarówno ze środowiskiem rodzinnym, jak i parafialnym.

2.1.5.1. Rodzina

Rodzina to pierwsze i podstawowe środowisko katechetyczne, w którym kształtuje się obraz Boga oraz dokonuje się przekaz wia-

³⁰ Tamże, s. 23–24.

³¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 68–69.

³² H. Wrońska, *Katecheza szkolna i parafialna w kontekście duszpasterstwa Kościoła*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 35 (1988) z. 6, s. 74.

ry³³. Dlatego autorzy krakowskiego programu nauczania zachęcają katechetów do współpracy z rodzicami, której celem jest wsparcie rozwoju ucznia gimnazjum zarówno ze strony szkoły, jak i rodziny. Zachęca się do spotkań mających charakter poznawczy i informacyjny. Rodzice winni zostać zapoznani z wymaganiami oraz treściami omawianymi w czasie lekcji religii. Warto także zwrócić uwagę na zaangażowanie ich w dzieło katechizacji poprzez włączenie w działania realizowane na terenie szkoły lub parafii, wynikające z zagadnień omawianych na lekcjach religii. Mogą to być akcje charytatywne, koncerty, przedstawienia teatralne przygotowywane przez katechizowanych i wspierane przez całe rodziny. Owoce takich działań będzie nie tylko pobudzenie środowiska rodzinnego do czynnego zaangażowania się w dzieło katechizacji, ale i wzmocnienie wzorców osobowościowych gimnazjalisty w okresie adolescencji, jego rozwój na płaszczyźnie duchowej, intelektualnej i fizycznej³⁴.

2.1.5.2. Parafia

Parafia to środowisko katechetyczne, które powinno towarzyszyć człowiekowi w ciągu całego życia. Stanowi ona miejsce, w którym dopełnia się katecheza szkolna. Na trzecim etapie edukacyjnym wprowadza młodego człowieka w trzyletni cykl przygotowania do sakramentu bierzmowania. Katecheza parafialna ma na celu nie tylko pogłębienie treści wynikających z nauczania religii w szkole, ale przede wszystkim zaangażowanie katechizowanego w liturgię oraz wskazanie mu miejsca we wspólnocie Kościoła³⁵.

Program nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* wskazuje cele oraz metody działania, mające wspierać katechezę parafialną w przygotowaniu młodego człowieka do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Odwołując się do *Podstawy programowej katechyzy Kościoła katolickiego w Polsce*³⁶ oraz materiałów katechetycz-

³³ T. Panuś, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi i jej realizacja w polskiej katechizacji*, Kraków 2001, s. 264.

³⁴ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

³⁵ T. Panuś, *Zasada wierności*, dz. cyt., s. 273.

³⁶ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 68.

nych *Wyptyń na głębie*³⁷, zwraca się uwagę, iż miejscem katechizacji ma być parafia zamieszkania ucznia, a osobami odpowiedzialnymi za formację są kapłani, katecheci i animatorzy wywodzący się z kościelnych ruchów młodzieżowych. Spotkania odbywające się w parafii nie mogą stać się kolejną lekcją religii. Winny one odbywać się w małych grupach. Dodatkowe spotkania młodzieży winny wynikać z organizacji roku liturgicznego. Stąd proponuje się wspólne pogłębianie wiary poprzez udział w nabożeństwach, między innymi: różnicowym, drogi krzyżowej, gorzkich żali.

Cały cykl składa się z trzech działów:

- I. *Osoba*,
- II. *Wspólnota*,
- III. *Kościół*.

W pierwszym roku, podobnie jak w drugim, ma to być dziesięć spotkań, które mogą odbywać się raz w miesiącu. W klasie trzeciej zakłada się dwadzieścia trzy spotkania.

Dział I: *Osoba*, pozostając w korelacji z katechezą szkolną, zwraca uwagę na zagadnienia związane z odkrywaniem właściwego obrazu Boga oraz poznaniem samego siebie.

W dziale II: *Wspólnota*, podkreśla się rolę odpowiedzialności młodego człowieka za relacje w środowisku rodzinnym, szkolnym, parafialnym. To czas, w którym katechizowany pogłębia wiedzę na temat komunikacji zarówno z Bogiem, jak i bliźnim oraz jest zaproszony do odkrywania własnego miejsca we wspólnocie Kościoła.

Dział III: *Kościół*, zawiera cykl katechez poświęconych sakramentom i nauczaniu Kościoła. Celem jest pogłębienie wiary katechizowanych, rozwój życia chrześcijańskiego oraz sakramentalnego, którego uwieńczenie stanowi przyjęcie sakramentu bierzmowania³⁸.

Katecheza parafialna na tym etapie, w odróżnieniu od katechezy szkolnej, winna położyć duży akcent na stronę przeżyciową, umożliwiającą młodemu człowiekowi nie tylko poznanie Boga, ale doświadczenie Go w życiu osobistym i wspólnotowym.

³⁷ *Wyptyń na głębie – podręcznik dla ucznia do bierzmowania*, red. T. Panuś, Kraków 2001; *Wyptyń na głębie. Przygotowanie do bierzmowania, materiały dla katechety*, red. T. Panuś, Kraków 2001.

³⁸ *Wyptyń na głębie. Przygotowanie do bierzmowania, materiały dla katechety*, red. T. Panuś, Kraków 2001, s. 5–7.

Przygotowanie młodzieży do sakramentu bierzmowania jest także okazją do współpracy między parafią a rodzinami katechizowanych. Stąd w oparciu o materiały *Wyptyń na głębie* proponuje się cykl konferencji dla rodziców gimnazjalistów oraz świadków bierzmowania.

Działania proponowane przez autorów programu nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym*, podejmowane w ramach współpracy środowiska szkolnego z parafialnym, mają na celu pomoc katechizowanemu w realizowaniu zadań wynikających z orędzia zbawczego.

2.2. Program nauczania *Bądźcie mocni!*

Czas kształcenia ponadgimnazjalnego, jak czytamy w *Podstawie programowej Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010³⁹, to okres dochodzenia do autentycznej religijności, związany z odkrywaniem własnej tożsamości, kryzysami, trudnościami i wątpliwościami. Zespół katechetów i katechetów, powołany przez ks. kard. Stanisława Dziwisza, mając wieloletnie doświadczenie w dziele katechizacji, opracował program nauczania religii *Bądźcie mocni!*, przeznaczony dla czwartego etapu edukacyjnego, w którym realizowane są wymagania ogólne i szczegółowe przedstawione w *Podstawie programowej Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010. Program ten skierowany jest do katechetów uczących w liceum i technikum oraz zasadniczej szkole zawodowej. W wielu miejscach zagadnienia omawiane w liceum i technikum oraz w zasadniczej szkole zawodowej są paralelne. W celu wyeliminowania powtórzeń analiza szczegółowa zostanie przeprowadzona w punktach omawiających program *Bądźcie mocni!* w liceum i technikum. W programie zasadniczej szkoły zawodowej zostaną zaprezentowane różnice, wynikające między innymi z dostosowania treści do możliwości intelektualnych katechizowanych.

Myślą przewodnią programu nauczania w liceum, technikum oraz zasadniczej szkole zawodowej są słowa Jana Pawła II: „Musicie być mocni mocą wiary! Musicie być mocni mocą nadziei. Musicie być mocni mocą miłości”⁴⁰ oraz „Nie lękajcie się przyjąć Chrystu-

³⁹ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 71.

⁴⁰ Jan Paweł II, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków, 9 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, Kraków 1999, s. 203.

sa!”⁴¹, które zawierają konkretne wskazania dla młodego człowieka kontynuującego nauczanie w szkole ponadgimnazjalnej. Zachęcają do poszukiwania we własnym życiu wiary, nadziei, miłości. Pobudzają do otwarcia się na Chrystusa i zawierzenia Mu życia w okresie przeżywania trudności, kryzysów, w czasie odkrywania swojego powołania. Autorzy odwołują się również do nauczania papieży Benedykta XVI i Franciszka. Wskazują metody nauczania oraz środki dydaktyczne mające pomóc młodemu człowiekowi odnaleźć się we współczesnym świecie. Zachęcają do pogłębiania treści wpływających z orędzia zbawczego poprzez samodzielne odkrywanie przez katechizowanego wartości wpływających z Pisma Świętego, nauczania Kościoła czy świadectw ludzi wierzących. Starają się, by katecheza na czwartym etapie edukacyjnym oparta była na wzajemnym dialogu między katechetą a katechizowanym, który to dialog ma doprowadzić ucznia do zakorzenienia swojego życia w Chrystusie.

2.2.1. Program dla liceum i technikum

Program nauczania religii *Bądźcie mocni!* przeznaczony jest dla liceum i technikum.

W trzech pierwszych latach zwraca się uwagę na treści wynikające z *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010, dotyczące między innymi: budowania trwałych relacji koleżeńskich i rodzinnych, rozeznawania powołania, świętości oraz nienaruszalności życia ludzkiego, wartości dziedzictwa chrześcijańskiego w Polsce, Europie, świecie, nauczania papieskiego⁴². W klasie czwartej technikum poszerza się wiedzę młodzieży dotyczącą przykazań Bożych i kościelnych⁴³.

Dlatego podział treści nauczania w poszczególnych klasach wygląda następująco:

- klasa I liceum i technikum – *Mocni wiarą*,
- klasa II liceum i technikum – *Mocni nadzieją*,

⁴¹ Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w czasie Mszy Świętej inaugurującej pontyfikat, Watykan, 22 października 1978 [w:] Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, t. 1 (1978), Poznań-Warszawa 1987, s. 14–15.

⁴² Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 73–78.

⁴³ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12 z 22 X 2012, aneks 2.

- klasa III liceum i technikum – *Mocni miłością*,
- klasa IV technikum – *Mocni Chrystusem*.

Autorzy programu, biorąc pod uwagę wskazania wynikające z *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010, dostosowali do katechizowanego zarówno język przekazu, jak i metody nauczania⁴⁴. W procesie nauczania zastosowano głównie metody aktywizujące oraz poszukujące (między innymi: dyskusję, trybunał, inscenizację, gry dydaktyczne, quizy oraz pracę z tekstem), wykorzystując umiejętności młodzieży w zakresie technologii informacyjnych. Działania te miały również na celu stworzenie płaszczyzny porozumienia i współpracy między katechetą a katechizowanym, zachęcając młodego człowieka do samokształcenia i rozwoju osobistego. Autorzy programu zadbali także o współpracę środowisk katechetycznych oraz o korelację z przedmiotami szkolnymi.

Nowością programu opracowanego w środowisku krakowskim jest ubogacenie omawianych treści o nauczanie papieża Jana Pawła II. Każdy rozdział został wzbogacony o motto z papieskiego nauczania. Autorzy odwołują się również do wypowiedzi papieża Benedykta XVI oraz Franciszka. Drugim ważnym elementem jest wprowadzenie odrębnego dla każdego roku katechizacji patrona. Podobnie jak w programie nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* są to święci lub błogosławieni, którzy poprzez swoją służbę Bogu i człowiekowi stają się niejako drogowskazem na drodze do świętości⁴⁵.

Program nauczania religii *Bądźcie mocni!* został zatwierdzony jako program obowiązujący na terenie całej Polski pod numerem AZ-4-06/12 w dniu 22 października 2012.

2.2.1.1. Cele katechetyczne

Program nauczania *Bądźcie mocni!* przeznaczony dla liceum i technikum realizuje cztery cele katechetyczne, przewidziane *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010 na czwartym etapie edukacyjnym⁴⁶. Są to:

⁴⁴ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 79.

⁴⁵ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2, s. 1.

⁴⁶ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 72–73.

- analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym,
- socjalizacja kościelna,
- odkrywanie powołania chrześcijańskiego,
- tworzenie wypowiedzi, obserwacja i doświadczenia.

Cel pierwszy – *analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym* – realizowany jest poprzez rozbudzanie zainteresowań katechizowanego różnymi dziedzinami wiedzy związanymi z religią. Uczeń w oparciu o teksty biblijne i religijne zdobywa umiejętność rozpoznawania treści poświęconych zagadnieniu wiary oraz zastosowania ich w swoim życiu, odwołując się do nich w czasie dyskusji na tematy związane z Kościołem, religią, kulturą, sztuką. Katechizowany dzięki analizie i interpretacji tekstów o charakterze religijnym potrafi odnaleźć we współczesnym świecie prawdziwe wartości oraz wprowadzić je we własne życie.

Drugi cel – *socjalizacja kościelna* – służy odkrywaniu przez katechizowanego własnego miejsca we wspólnocie Kościoła. Dzięki świadectwom świętych, błogosławionych oraz ludzi wierzących staje się on świadomy swojej wiary. Rozumie zadania, jakie ma do wypełnienia jako chrześcijanin w rodzinie, Kościele, społeczeństwie. Potrafi też w codziennym życiu pogłębiać swoją relację z Chrystusem poprzez łaski płynące z sakramentów.

Odkrywanie powołania chrześcijańskiego to trzeci cel, mający pomóc młodemu człowiekowi w realizacji zadań wpływających z bycia chrześcijaninem we wspólnocie rodzinnej, parafialnej, rówieśniczej. Uczeń w oparciu o wiedzę religijną, zawartą między innymi w Piśmie Świętym oraz nauczaniu Kościoła, wprowadza zasady obowiązujące człowieka wierzącego w świadome budowanie relacji z Bogiem i bliźnimi. Zwraca także uwagę na własny rozwój intelektualny, duchowy, fizyczny.

Cel czwarty – tworzenie wypowiedzi, obserwacja i doświadczenia – zakłada, iż uczeń potrafi wykorzystywać w swoich wypowiedziach zarówno pisemnych, jak i ustnych różne źródła informacji, odwołujące się między innymi do: tekstów biblijnych, historycznych, teologicznych, obrazów, filmów, map, fotografii. Służy to rozwijaniu własnych zainteresowań, poznawaniu i pogłębianiu wiedzy religijnej⁴⁷.

⁴⁷ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2, s. 1-2.

2.2.1.2. Klasa I *Mocni wiarą*

Mysłą przewodnią krakowskiego programu nauczania w klasie pierwszej liceum i technikum są słowa Jana Pawła II, wypowiedziane na krakowskich Błoniach w 1979 roku: „Musicie być mocni mocą wiary!”⁴⁸. Nawiązywało do nich także hasło towarzyszące wizycie apostolskiej Benedykta XVI do Polski w roku 2006: „Trwajcie mocni w wierze”⁴⁹. Autorzy odwołują się do nauczania papieża, by pomóc uczniowi rozpoczynającemu naukę w nowym środowisku szkolnym odkrywać własną tożsamość w odniesieniu do Boga i drugiego człowieka. Zwracają również uwagę na budowanie relacji międzyludzkich w odniesieniu do wartości wypływających z nauczania Chrystusa. Wiara bowiem, jak mówi Pismo Święte, „jest poręką tych dóbr, których się spodziewamy, dowodem tych rzeczywiście, których nie widzimy” (Hbr 11, 1). Dlatego zachęca się młodego człowieka na tym etapie edukacyjnym do jej poznawania, pogłębiania i świadomego wprowadzania we własne życie. Pomóc w tym zadaniu ma patronka roku, którą jest święta siostra Faustyna Kowalska, dar Boży dla naszych czasów⁵⁰.

Autorzy odwołują się również do świadectw innych świętych i błogosławionych oraz ludzi wierzących, żyjących na co dzień treściami płynącymi z Objawienia Bożego. Ponieważ na tym etapie edukacyjnym uczniowie często poszukują wzorców, z którymi mogą się identyfikować, szczególną uwagę zwraca się na świat wartości prezentowany w nauczaniu Jana Pawła II czy Benedykta XVI. Podkreśla się także rolę zaangażowania religijnego młodego człowieka oraz jego uczestnictwo w życiu Kościoła, szczególnie poprzez korzystanie z sakramentów świętych.

Program klasy pierwszej liceum i technikum zakłada podział treści na osiem działów:

- I. *Kim jestem?*,
- II. *Biblia*,
- III. *Taka jest nasza wiara*,
- IV. *Oto Ja jestem z wami*,

⁴⁸ Jan Paweł II, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków 10 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, dz. cyt., s. 203.

⁴⁹ Podróż papieża Benedykta XVI do Polski w dniach 25–28 maja 2006.

⁵⁰ Jan Paweł II, *Dar Boży dla naszych czasów*. Homilia w czasie Mszy Świętej kanonizacyjnej, Rzym, 30 kwietnia 2000, „L'Osservatore Romano” 2000 nr 6, s. 25–26.

- V. *Znaki łaski – sakramenty Kościoła,*
VI. *Kościół przez wieki,*
VII. *Gdy się modlicie,*
VIII. *Rok Kościoła.*

W poszczególnych działach wskazywane są cele, treści, wymagania oraz korelacja z edukacją szkolną. Dodatkowo są one wzbogacane odniesieniami do nauczania Jana Pawła II⁵¹.

Dział I: *Kim jestem?*, nawiązuje do słów papieża: „Wiara musi przenikać całe życie człowieka”⁵². Autorzy chcą zachęcić młodego człowieka do refleksji nad własną wiarą poprzez pytania: Jaka jest moja wiara? Jaka jest moja hierarchia wartości jako chrześcijanina? Kim jestem? Wskazują na rolę wspólnoty w rozwoju człowieka w wierze, podając za przykład: Kościół, rodzinę, grupę rówieśniczą. Pobudzają także katechizowanego do odkrywania bezmiaru Bożego Miłosierdzia, ukazanego świata poprzez patronkę roku, świętą siostrę Faustynę Kowalską.

W dziale II: *Biblia*, uczniowie są zapraszani przez Jana Pawła II, by „wzięli do rąk tę księgę! Przyjęli ją od Pana”⁵³. Ma to służyć pogłębieniu wiadomości na temat Pisma Świętego oraz poznaniu metod modlitewnego odczytywania tekstów biblijnych, czego konsekwencją winno być poszukiwanie sensu własnego życia w perspektywie Biblii. Dział ten zawiera także treści ukazujące historyczność Jezusa w odniesieniu do źródeł chrześcijańskich i pozachrześcijańskich, pobudzające katechizowanego do odkrywania miejsca Chrystusa w historii zbawienia.

Taka jest nasza wiara to tytuł działu III, w którym zaprasza się młodego człowieka do „przyjęcia tajemnicy komunii miłości Ojca, Syna i Ducha Świętego we własnym życiu”⁵⁴. Przybliża się mu prawdziwy obraz Boga, przekazuje wiadomości na temat Trójcy Świętej. Ukazuje się rolę Maryi w historii zbawienia. Treści te mają pomóc katechizowanemu w życiu wiarą oraz stawaniu się świadkiem wiary w środowisku szkolnym i rówieśniczym.

⁵¹ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2, s. 2–3.

⁵² Jan Paweł II, *Wiara musi przenikać całe życie człowieka*. Msza Święta dla środowisk uniwersyteckich Rzymu z okazji rozpoczęcia nowego roku akademickiego, Watykan, 15 października 1999, „L'Osservatore Romano” 2000 nr 2, s. 37.

⁵³ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa*, 28 czerwca 2003, 65.

⁵⁴ Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae*, 25 marca 1995, 37.

Dział IV: *Oto Ja jestem z wami*, odwołuje się do parafrazy słów nauczania papieskiego: „Nie można kochać Chrystusa, jeśli nie kocha się Kościoła, który umiłował Chrystus”⁵⁵. Proponuje się w nim młodemu człowiekowi pogłębienie relacji z Chrystusem poprzez Kościół, który założył. Przybliżając rolę Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, zachęca się do pogłębiania treści ukazujących nauczanie Kościoła. Zwraca się również uwagę na kształtowanie postawy odpowiedzialności za wspólnotę parafialną oraz diecezjalną.

W dziale V: *Znaki łaski – sakramenty Kościoła*, nawiązuje się do słów Jana Pawła II: „Wiara pozostaje wciąż ta sama, ale jest źródłem wciąż nowego światła”⁵⁶, które mają pomóc katechizowanemu w odkrywaniu bogactwa płynącego z życia sakramentalnego. Zwraca się uwagę na wejście w relację z Bogiem w codziennym życiu poprzez doświadczenie łask płynących z sakramentów i sakramentaliów jako duchowych dóbr na drodze do zbawienia. Pogłębia się wiedzę młodego człowieka na temat znaków, gestów, postaw i symboli religijnych, poprzez co skłania się go do świadomego zaangażowania w liturgię Kościoła.

Kościół przez wieki to tytuł działu VI, w którym mottem stały się słowa Ojca Świętego: „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi”⁵⁷, zachęcające katechizowanego do pogłębiania wiedzy dotyczącej historii Kościoła, roli soborów, nauczania papieskiego na przestrzeni wieków, działalności patronów Polski na rzecz swojego narodu. Treści te mają pomóc młodemu człowiekowi w odkrywaniu korzeni chrześcijaństwa i własnej tożsamości religijnej.

Dział VII: *Gdy się modlicie*, nawiązuje do słów Jana Pawła II: „Wyplń na głębię”⁵⁸, które mają pobudzić ucznia do odkrywania wartości modlitwy w życiu człowieka wierzącego. Dzięki odczytywaniu i interpretacji wskazań ewangelicznych katechizowany powinien zwrócić uwagę na relację z Bogiem poprzez modlitwę przeżywaną w rzeczywistości osobistej, rodzinnej, szkolnej.

⁵⁵ Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor*, 6 sierpnia 1993, 95.

⁵⁶ Jan Paweł II, Konstytucja apostolska *Fidei depositum*, 11 października 1992.

⁵⁷ Jan Paweł II, Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej na placu Zwycięstwa, Warszawa, 2 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, dz. cyt., s. 23.

⁵⁸ Jan Paweł II, Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański, 4 lutego 2001, „L'Osservatore Romano” 2001 nr 5, s. 50.

W dziale VIII: *Rok Kościoła*, autorzy, odwołując się do nauczania papieskiego, zachęcają, by uczniowie „nie lękali się ofiarować czasu Chrystusowi”⁵⁹ oraz odkrywali bogactwo liturgii Kościoła w poszczególnych okresach roku liturgicznego. Proponują także, by młody człowiek pogłębiał relację z Bogiem, odkrywał Jego Miłosierdzie poprzez patronkę roku – świętą siostrę Faustynę Kowalską.

Przekaz treści w klasie pierwszej liceum i technikum polega na aktywnym zaangażowaniu w przebieg lekcji religii zarówno katechety, jak i katechizowanego. Służą temu metody aktywizujące oraz poszukujące, wśród których warto wymienić: dyskusję, inscenizację, dramę, metody plastyczne, pracę z diagramem, pracę z tekstem, gry dydaktyczne. Działania takie pomagają katechizowanemu nie tylko w zdobywaniu nowych wiadomości, ale również weryfikowaniu i ocenianiu poruszanych zagadnień. Prowadzi to do dialogu między katechizowanym a rówieśnikami oraz nauczycielem religii. Konsekwencją podejmowanych działań jest wsparcie ucznia w budowaniu postawy otwarcia się na treści płynące z Ewangelii oraz wsparcie dążenia do bycia mocnym w wierze⁶⁰.

2.2.1.3. Klasa II *Mocni nadzieją*

Program nauczania religii *Bądźcie mocni!* w klasie drugiej liceum i technikum odwołuje się do słów Jana Pawła II, który zachęca nas do bycia mocnymi „mocą nadziei, która przynosi pełną radość życia i nie pozwala zasmucać Ducha Świętego!”⁶¹. Nawiązuje do nich również papież Benedykt XVI w czasie homilii wygłoszonej w Krakowie w 2006 roku, wzywając nas, byśmy trwali „mocni w nadziei”⁶². Nadzieja bowiem, ugruntowana na wierze w Chrystusa, w założony przez Niego Kościół, w życie sakramentalne, pobudza katechizowanego do zgłębiania treści religijnych, wprowadzania ich w codzienne życie, budowania świata wartości opartego na

⁵⁹ Jan Paweł II, List apostolski *Dies Domini*, Rzym 1998, 7.

⁶⁰ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2, s. 11.

⁶¹ Jan Paweł II, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków, 10 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, dz. cyt., s. 203.

⁶² Benedykt XVI, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków, 28 maja 2006, „L'Osservatore Romano” 2006 nr 6-7, s. 37.

przesłaniu płynącym z kart Ewangelii. Czyni go także Jego świadkiem w świecie.

Program nauczania w klasie drugiej liceum i technikum ma na celu odkrywanie wyjątkowości orędzia Chrystusa na tle innych, wielkich religii świata. Zwraca także uwagę ucznia na pracę nad sobą, właściwe formowanie sumienia, walkę ze złem. Zachęca do budowania właściwego obrazu siebie oraz wchodzenia w trwałe relacje z innymi ludźmi. Pobudza katechizowanego do odpowiedzialności za siebie, Kościół oraz ojczyznę. Dlatego patronką roku jest św. Jadwiga Królowa, której „siła ducha, głębia umysłu i wrażliwość serca dawały jej autorytet i posłuch”⁶³.

W drugim roku nauczania w liceum i technikum treści podzielone są na pięć działów:

- I. *Wierność prawdzie,*
- II. *Szukając Królestwa Bożego,*
- III. *Kościół przez wieki,*
- IV. *Ku nowym niebiosom i nowej ziemi,*
- V. *Rok Kościoła.*

W poszczególnych działach wskazywane są cele, treści, wymagania oraz korelacja z edukacją szkolną, które mają pomóc w otwarciu się na nadzieję płynącą z Dobrej Nowiny⁶⁴.

W dziale I: *Wierność prawdzie*, mottem przewodnim są słowa Jana Pawła II: „Wiara i rozum są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy”⁶⁵, które zachęcają katechizowanego do poszukiwania odpowiedzi na pytania: Czym jest wiara? Czym jest religia? W jaki sposób Bóg objawia się człowiekowi? Kierują także uwagę młodego człowieka na relację między Objawieniem chrześcijańskim a religiami niechrześcijańskimi. Pobudzają do odkrywania prawdy, jaka wypływa z Objawienia Bożego. Wskazują na Chrystusa, który jest „drogą i prawdą, i życiem” (J 14, 6). Pomagają w odnalezieniu własnego miejsca we wspólnocie Kościoła.

⁶³ Jan Paweł II, *Raduj się, Krakowie, oddając hołd świętej Pani Wawelskiej*. Homilia w czasie Mszy Świętej kanonizacyjnej królowej Jadwigi, Kraków, 8 czerwca 1997, „L'Osservatore Romano” 1997 nr 7, s. 56.

⁶⁴ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2, s. 12.

⁶⁵ Jan Paweł II, Encyklika *Fides et ratio*, 14 września 1998, 1.

Dział II: *Szukając Królestwa Bożego*, opiera się na parafrazie słów Ojca Świętego, zachęcających katechizowanego do odkrywania „Królestwa Bożego, które jest w nas przez wiarę. Chociaż zaś wiara «czyni takie cuda» – to jednak ona sama jest jeszcze większym «cudem»”⁶⁶. Dzieje się to dzięki zwycięstwu Chrystusa, który przynosi człowiekowi wolność i świętość. Dlatego młody człowiek inspirowany jest do pracy nad sobą, walki ze złem, odkrywania wartości świętości oraz wolności opartej na prawdzie. W dziale tym ukazane są również zagadnienia przybliżające nauczanie społeczne Kościoła, które mają na celu wzbudzenie w uczniu poczucia odpowiedzialności za losy swoje oraz ojczyzny poprzez zaangażowanie się w życie społeczne i polityczne.

Kościół przez wieki to tytuł działu III, w którym zostaną pogłębione treści związane z historią Kościoła, bo jak mówił papież: „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi”⁶⁷. Uczniowie poznają nauczanie społeczne papieży, główne postanowienia Soborów Trydenckiego i Watykańskiego II. Pogłębią wiadomości o wyprawach krzyżowych, inkwizycji, historii Galileusza, grzechach Kościoła w nauczania Jana Pawła II. Przekaz tych treści ma pomóc młodemu człowiekowi w budowaniu prawdziwego obrazu Kościoła oraz kształtowaniu postawy odpowiedzialności za jego losy i rozwój.

Dział IV: *Ku nowym niebiosom i nowej ziemi*, rozwija myśl Ojca Świętego przekazaną w słowach: „Bóg, który nie pozwala się prześcignąć w hojności, wynagrodzi wam stokrotnie i da wam życie wieczne”⁶⁸. Słowa te mają pobudzić katechizowanego do kształtowania postawy świadomego przeżywania własnego życia, zwłaszcza realizowania w nim przykazania miłości na wzór św. Stanisława Kazimierczyka. Autorzy programu chcą w tym dziale także pomóc młodemu człowiekowi zrozumieć istotę dogmatu o świętych obcowaniu. Przybliżają nauczanie Kościoła na temat piekła, czyśćca, nieba. Zachęcają do życia Eucharystią.

⁶⁶ Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio*, 7 grudnia 1990, 14–15.

⁶⁷ Jan Paweł II, Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej na placu Zwycięstwa, Warszawa, 2 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, dz. cyt., s. 23.

⁶⁸ Jan Paweł II, *Wielkie znaki obecności Ducha Świętego w działalności misyjnej Kościoła*. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny, Watykan, 31 maja 1998, 8.

W dziale V: *Rok Kościoła*, autorzy programu odwołują się do słów papieża: „Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czekaj cię niebo”⁶⁹. Mają na celu pobudzenie młodego człowieka do pogłębienia relacji z Bogiem poprzez wydarzenia roku liturgicznego.

Katecheza w klasie drugiej liceum i technikum ma pomóc uczniowi odkrywać radość płynącą z wyznawanej przez niego wiary, która winna go napełniać nadzieją na życie wieczne. Zadaniem katechety jest pomoc w odkrywaniu wartości płynących z bycia chrześcijaninem oraz miejsca młodego człowieka we wspólnocie Kościoła. Uczeń pod wpływem omawianych treści winien umieć odpowiedzieć na pytania związane z religią i wiarą oraz skonfrontować je z innymi religiami. Katecheza w klasie drugiej ma za zadanie przygotowanie młodego człowieka do tej konfrontacji. Ma również pomóc katechizowanemu w odkrywaniu wartości płynącej z prawdziwej wolności we współczesnym świecie. Dając za przykład patronkę roku – św. Jadwigę Królową, pobudza młodego człowieka do kształtowania postawy odpowiedzialności za siebie, Kościół, ojczyznę.

By osiągnąć zaplanowane cele, autorzy programu *Bądźcie mocni!* zwracają szczególną uwagę na metody prowadzenia zajęć, odwołując się w nich do doświadczenia młodego człowieka. Dlatego proponują zastosowanie metod aktywizujących i poszukujących, wśród których warto wymienić: metodę projektu, ćwiczenia konstrukcyjno-praktyczne, pracę z tekstem, inscenizację, burzę mózgów, pogadankę, dyskusję. Autorzy akcentują również dobór właściwych środków dydaktycznych, wśród których winny znaleźć się filmy, mapy, prezentacje multimedialne. Wszystkie te działania mają na celu rozbudzenie w uczniu kreatywności i zachęcenie go do działania zmierzającego do brania odpowiedzialności za własny rozwój w wierze⁷⁰.

2.2.1.4. Klasa III *Mocni miłością*

Mottem programu nauczania *Bądźcie mocni!* w klasie trzeciej liceum i technikum są słowa Jana Pawła II: „Musicie być mocni mocą

⁶⁹ Jan Paweł II, *Czeka nas niebo*. Orędzie nawrócenia i nadziei w czasie podróży apostołskiej do Fatimy, 12–13 maja 2000, „L'Osservatore Romano” 2000 nr 7–8, s. 9.

⁷⁰ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2, s. 18.

miłości”⁷¹, do których nawiązuje również papież Benedykt XVI w czasie pielgrzymki do Polski, zachęcając wiernych, aby „trwali mocni w miłości”⁷².

Człowiek został stworzony przez Boga z miłości, został obdarzony miłością i powołany do miłości. Miłość jest bowiem podstawową wartością, na której osoba ludzka winna budować swój świat. Wymaga ona od człowieka dojrzałości, odpowiedzialności, odwagi do poznania siebie, drugiego człowieka, Boga. Rodzi się ona w głębi ludzkiego serca, ale uzewnętrznia się w działaniu, słowach i gestach, poświęceniu.

Program klasy trzeciej liceum i technikum inspirowane jest przez Boga i bliźnich? Program klasy trzeciej liceum i technikum inspirowane jest przez Boga i bliźnich? Program klasy trzeciej liceum i technikum inspirowane jest przez Boga i bliźnich?

Autorzy programu zachęcają także katechizowanego do odkrywania Chrystusa na drodze powołania życiowego: kapłańskiego, zakonnego, małżeńskiego. Zwracają uwagę na rolę rodziny w życiu człowieka oraz ukazują niezbywalne prawo człowieka do życia. Wychojąc naprzeciw poszukiwaniom katechizowanego, wskazują na Giannę Berettę Molle jako patrona roku, świętą, która była „wymownym świadkiem Bożej miłości”⁷³.

Treści w klasie trzeciej podzielone są na sześć działów:

- I. *Powołani do miłości,*
- II. *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich,*
- III. *Rodzina Bogiem silna,*
- IV. *Życie ludzkie jest święte,*
- V. *Odpowiadając na miłość,*
- VI. *Rok Kościoła.*

W poszczególnych działach wskazywane są cele, treści, wymagania oraz korelacja z edukacją szkolną. Zaakcentowane są także

⁷¹ Jan Paweł II, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków, 10 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, dz. cyt., s. 203.

⁷² Benedykt XVI, *Trwajcie mocni w wierze, nadziei i miłości*. Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków, 28 maja 2006, „L'Osservatore Romano” 2006 nr 6-7, s. 37.

⁷³ Jan Paweł II, *Świadkowie pokoju Chrystusa wśród ludzi*. Homilia podczas Mszy Świętej kanonizacyjnej, Rzym, 16 maja 2004, „L'Osservatore Romano” 2004 nr 7-8, s. 9.

tematy, które należy omówić tylko w liceum bądź tylko w technikum⁷⁴.

W dziale I: *Powołani do miłości*, autorzy programu nauczania, odwołując się do słów Jana Pawła II, wskazują, czym jest chrześcijańskie powołanie. To „spotkanie Jezusa, kochanie Go i sprawianie, aby był kochany”⁷⁵. Motto to ma zainspirować młodego człowieka do odkrywania własnego powołania życiowego i zawodowego, do kształtowania postawy odpowiedzialności za budowanie relacji z Chrystusem oraz drugim człowiekiem. Jest także zachętą do rozwoju osobistego na płaszczyznach: duchowej, intelektualnej, fizycznej. Pobudza również do postrzegania czystości jako cnoty umożliwiającej kierowanie własną seksualnością w taki sposób, by służyła ona dobru moralnemu.

Dział II: *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich*, opiera się na słowach Ojca Świętego: „Nie lękajcie się Miłości, która stawia człowiekowi wymagania, które są zdolne uczynić Waszą miłość prawdziwą miłością”⁷⁶. Stanowią one wezwanie katechizowanego do życia opartego na miłości, która jest wierna i odpowiedzialna. Pomocą w budowaniu takiej postawy jest ukazanie świętych par małżeńskich, dzięki którym uczniowie mogą także odkrywać Chrystusa jako źródło łaski sakramentu małżeństwa.

Rodzina Bogiem silna to tytuł działu III, którego mottem są słowa papieża ukazujące „rodziców jako pierwszych i najważniejszych wychowawców swoich dzieci”⁷⁷. Autorzy programu, nawiązując do nauczania papieskiego, zwracają uwagę na rolę rodziców w procesie wychowawczym, podkreślają zadania wynikające z odpowiedzialnego rodzicielstwa. Zachęcają młodego człowieka do kształtowania postawy odpowiedzialności za siebie oraz drugiego człowieka. Wskazują na świętość życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci.

Dział IV: *Życie ludzkie jest święte*, odwołuje się do parafrazy słów Jana Pawła II: „Każde życie, nawet najmniej znaczące dla ludzi, ma

⁷⁴ Program dla ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!*, nr AZ-4-06/12, aneks 2, s. 19–26.

⁷⁵ Jan Paweł II, *Oto Matka Twoja*. Orędzie na XVIII Światowy Dzień Młodzieży, Watykan 2003, „L'Osservatore Romano” 2003 nr 5, s. 25.

⁷⁶ Jan Paweł II, List do młodych całego świata *Parati semper*, Rzym 31 marca 1985, 10.

⁷⁷ Jan Paweł II, *Media w rodzinie: ryzyko i bogactwo*. Orędzie na 38. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan, 24 stycznia 2004, „L'Osservatore Romano” 2004 nr 4, s. 13.

wieczną wartość przed oczami Boga⁷⁸. Zwraca się w nim uwagę na wartość ludzkiego życia oraz wskazuje na zagrożenia, jakie mogą wypływać z braku poszanowania prawa Bożego. Ukazuje się stanowisko Kościoła między innymi w kwestiach: aborcji, eutanazji, eksperymentów medycznych na organizmie ludzkim, uzależnień. Zachęca się katechizowanego do kształtowania postawy otwartej na poszanowanie oraz obronę życia ludzkiego.

W dziale V: *Odpowiadając na miłość*, autorzy programu nauczania nawiązują do słów Ojca Świętego: „Człowiek najpełniej afirmuje siebie, dając siebie. To jest pełna realizacja przykazania miłości”⁷⁹, które mają zainspirować katechizowanego do poszanowania ludzkiej godności i wolności. Ukazują również stanowisko Kościoła wobec systemów totalitarnych. Przybliżają zadania Kościoła we współczesnym świecie. Zachęcają ucznia do odkrywania miłości jako wypełniania woli Bożej oraz służby Bogu i człowiekowi.

Rok Kościoła to ostatni, VI dział, oparty podobnie jak w klasie drugiej na papieskich słowach: „Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czeką cię niebo”⁸⁰. Wprowadza on katechizowanego w liturgię Kościoła domowego oraz przybliża postać patrona roku. Wyjaśnia również rolę pielgrzymowania w życiu człowieka wierzącego, zachęcając do udziału w pielgrzymkach do miejsc świętych.

Klasa trzecia dla licealistów to czas szczególny, w którym uczniowie, stojąc na progu dorosłego życia, podejmują decyzje związane z realizowaniem swojego powołania. Katechizowani w tym okresie stają przed wieloma trudnymi wyborami. Stąd autorzy programu *Bądźcie mocni!* zwracają uwagę na dobór środków dydaktycznych i metod nauczania, które mają pomóc młodemu człowiekowi w podejmowaniu życiowych decyzji, budowaniu trwałych relacji z Bogiem i ludźmi. Zadaniem katechezy nie jest podawanie gotowej „recepty na szczęście”, ale zainspirowanie ucznia do poszukiwania właściwych rozwiązań. Dlatego proponuje się, by wśród metod nauczania znalazły się między innymi: dyskusja, metoda trybunału, burza mózgów, metody sytuacyjne, praca z tekstem, pokaz. Zachęca się także katechetę do stworzenia płaszczyzny dialogu, która

⁷⁸ Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae*, 25 marca 1995, 61.

⁷⁹ Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1995, s. 151.

⁸⁰ Jan Paweł II, *Czekają nas niebo*. Orędzie nawrócenia i nadziei w czasie podróży apostołskiej do Fatimy, 12–13 maja 2000, „L'Osservatore Romano” 2000 nr 7–8, s. 9.

pozwoli młodemu człowiekowi odkryć oraz wprowadzić we własne życie wartości płynące z Ewangelii oraz nauczania Kościoła⁸¹.

2.2.1.5. Klasa IV *Mocni Chrystusem*

Klasa czwarta technikum to czas, w którym młody człowiek przygotowuje się do samodzielnego, dorosłego życia. Przez poprzednie trzy lata pogłębiał treści religijne, umacniając się w wierze, nadziei, miłości. W ostatnim roku katechizacji autorzy programu *Bądźcie mocni!* wraz z Janem Pawłem II zachęcają uczniów, by wchodząc w dorosłość, „Nie lękali się przyjąć Chrystusa!”⁸², by jak mówił papież Benedykt XVI, „zakorzenili się i budowali na Chrystusie”⁸³, odkrywając w swoim życiu zbawczą miłość oraz wprowadzając drogowskazy prowadzące do świętości.

Patronem roku jest św. Jan Kanty, człowiek charakteryzujący się „pokorą, czystym życiem, miłosierdziem, umartwieniem”⁸⁴, który „Boga miał w sercu i na ustach”⁸⁵. Ma on pomóc katechizowanemu w odkrywaniu wartości płynących z przykazań miłości, Dekalogu, przykazań kościelnych. Może stać się inspiracją do godnego życia, poszanowania wolności drugiego człowieka, zawierzenia siebie Chrystusowi.

W czwartym roku nauczania treści podzielone są na pięć działów:

- I. *Będziesz miłował Pana Boga swego,*
- II. *Będziesz miłował swego bliźniego,*
- III. *Kościół – Matka i Wychowawczyni,*
- IV. *Kościół przez wieki,*
- V. *Rok Kościoła.*

Każdy dział ukazuje cele, treści, wymagania oraz korelację z edukacją szkolną.

⁸¹ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni* nr AZ-4-06/12 z 22 X 2012, aneks 2, s. 27.

⁸² Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w czasie Mszy Świętej inaugurującej pontyfikat, Watykan, 22 października 1978, [w:] Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, t. 1 (1978), Poznań-Warszawa 1987, s. 14-15.

⁸³ Benedykt XVI, *Zakorzenieni i zbudowani na Chrystusie, mocni w wierze*. Orędzie z okazji XXVI Światowych Dni Młodzieży, Madryt, 18 sierpnia 2011, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/messages/youth/documents/hf_ben-xvi_mes_20100806_youth_pl.html (14.05.2014).

⁸⁴ Klemens XIII, *Bullarii Romani continuatio*, [w:] *Liturgia godzin*, t. 4, Poznań 1999, s. 1293-1294.

⁸⁵ Tamże.

W dziale I: *Będziesz miłował Pana Boga swego*, nawiązuje się do przykazania miłości oraz trzech pierwszych imperatywów Dekalogu. Mottem są słowa Jana Pawła II: „Miejcie odwagę żyć dla Miłości, Bóg jest miłością”⁸⁶, które winny stać się dla katechizowanego inspiracją do świadomego kształtowania siebie w oparciu o system wartości wypływający z prawa Bożego.

Dział II: *Będziesz miłował swego bliźniego*, podobnie jak pierwszy odwołuje się do przykazania miłości oraz kolejnych siedmiu imperatywów Dekalogu. Autorzy programu nauczania zachęcają młodego człowieka do budowania trwałych relacji w rodzinie, szacunku dla ludzi chorych i starych, pogłębiania nauczania papieskiego wyrażonego słowami: „Jeśli człowiek rzeczywiście kocha miłością Bożą, będzie również miłował brata”⁸⁷.

Kościół – Matka i Wychowawczyni to tytuł działu III, opartego na słowach św. Cypriana: „Nie może mieć Boga za Ojca, kto nie ma Kościoła za Matkę”⁸⁸, do których w wielu wypowiedziach nawiązywał Jan Paweł II, wskazując rolę Kościoła we współczesnym świecie. W tej części zaprasza się katechizowanego do:

- odkrywania wartości wspólnoty, jaką jest Kościół,
- postrzegania przykazań kościelnych jako zobowiązań religijno-moralnych,
- kształtowania postawy odpowiedzialności za budowanie i rozwój Kościoła.

W dziale IV: *Kościół przez wieki*, myślą przewodnią stają się słowa Ojca Świętego: „Świętość jest zażyłością z Bogiem, jest naśladowaniem Chrystusa ubogiego, czystego i pokornego”⁸⁹. Poprzez ukazanie przykładów świętych patronów Europy: Benedykta z Nursji, Cyryla i Metodego, Brygidy Szwedzkiej, Katarzyny ze Sieny, Edyty Stein, zachęca się młodego człowieka do odkrywania wartości płynących z chrześcijaństwa, poszukiwania odpowiedzi na pytanie: Co dało chrześcijaństwo Europie i światu?

Dział V: *Rok Kościoła*, opiera się na słowach papieża: „Niech nigdy nie ustanie nasza adoracja”⁹⁰, które mają stać się inspiracją dla

⁸⁶ Jan Paweł II, *Miejcie odwagę iść ku wieczności*, Przemówienie na Apel III Tysiąclecia na Polach Lednickich, 4 czerwca 1999, „L'Osservatore Romano” 1999 nr 9–10, s. 53.

⁸⁷ Jan Paweł II, *Teologalna cnota miłości: miłość bliźniego*. Audiencja generalna, 20 października 1999, 1, „L'Osservatore Romano” 2000 nr 1, s. 23.

⁸⁸ Św. Cyprian, *De catholicae unitate Ecclesiae*: PL 4, 503 A.

⁸⁹ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*, 25 marca 1992, 33.

⁹⁰ Jan Paweł II, List apostolski *Dominicae cenae*, Rzym, 24 lutego 1980, 3.

młodego człowieka do życia opartego na kulcie Eucharystii. Wyrażać się on winien w życiu sakramentalnym, modlitewnym oraz codziennym jednoczeniu się z Chrystusem obecnym we Mszy Świętej oraz wszystkich wydarzeniach roku liturgicznego.

Treści omawiane w klasie czwartej technikum powinny pomóc młodemu człowiekowi w znalezieniu odpowiedzi na pytanie: Dlaczego warto iść drogą przykazań w dorosłym życiu?

Katecheza winna mieć wymiar ewangelizacyjny, odwołujący się do nauczania Kościoła oraz osobistego doświadczenia ucznia. Przytaczając odpowiednie wzorce, pomagając odkrywać świat wartości zbudowanych na Chrystusie, autorzy programu *Bądźcie mocni!* chcą pomóc katechizowanemu znaleźć drogę do prawdziwego szczęścia. Nie podają gotowych rozwiązań, ale poprzez zaktywizowanie młodego człowieka, dobór odpowiednich metod przekazu treści oraz środków dydaktycznych wskazują możliwości wszechstronnego rozwoju nie tylko na płaszczyźnie wiary, ale również intelektualnej, moralnej, fizycznej⁹¹. Młody człowiek nie potrzebuje dziś bowiem słów, lecz szuka w świecie prawdziwych świadków wiary. Należał do nich Jan Paweł II, którego nauczanie towarzyszyło katechizowanemu przez cztery lata nauki w szkole ponadgimnazjalnej.

2.2.2. Program dla zasadniczej szkoły zawodowej

Program nauczania religii *Bądźcie mocni!* w zasadniczej szkole zawodowej podobnie jak w liceum i technikum odwołuje się do nauczania papieży: Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka. Mottem przewodnim na trzy lata katechezy są słowa Jana Pawła II wypowiedziane na krakowskich Błoniach w roku 1979: „Musicie być mocni mocą wiary! Musicie być mocni mocą nadziei! Musicie być mocni mocą miłości”⁹².

Uczeń na tym etapie edukacyjnym ma przygotować się do ról, jakie będzie pełnił w dorosłym życiu oraz znaleźć odpowiedzi na pytania dotyczące wiary, nadziei, miłości. Autorzy, chcąc pomóc mu w odkrywaniu własnej tożsamości, pogłębianiu życia religijnego, rozwoju

⁹¹ Program dla ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2, s. 34.

⁹² Jan Paweł II, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków, 10 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, dz. cyt., s. 203.

osobistym i wzrastaniu w świętości, dostosowali treści do możliwości intelektualnych katechizowanego⁹³. Podzielili je na trzy lata:

- klasa I zasadniczej szkoły zawodowej – *Mocni wiarą*,
- klasa II zasadniczej szkoły zawodowej – *Mocni nadzieją*,
- klasa III zasadniczej szkoły zawodowej – *Mocni miłością*.

W procesie nauczania przekaz treści został dostosowany do rozwoju intelektualnego ucznia. Zastosowano głównie metody aktywizujące oraz poszukujące, wśród których można wymienić: inscenizację, pracę z tekstem, pokaz, dyskusję, trybunał, burzę mózgów, gry dydaktyczne, metody sytuacyjne. Wprowadzono środki dydaktyczne adekwatne do metod pracy. Zwrócono uwagę na rolę obrazu w przekazywaniu treści oraz stronę przeżyciową w katechezie. Zaproponowano konkretne pomoce dydaktyczne, mające pomóc katechizowanemu w rozwoju na płaszczyznach: duchowej, intelektualnej, fizycznej. Działania takie mają służyć budowaniu relacji porozumienia i dialogu między katechetą a uczniem.

Podobnie jak w programie liceum i technikum wprowadzono patrona roku, którego życie winno stać się dla młodego człowieka inspiracją do poszukiwania i odkrywania wartości w świecie, w którym żyje.

Autorzy zwrócili również uwagę na korelację programu nauczania z przedmiotami szkolnymi, szczególnie z blokiem humanistyczno-społecznym oraz wychowaniem do życia w rodzinie. Ukazali możliwości współpracy między środowiskiem szkolnym, rodzinnym i parafialnym⁹⁴.

Program nauczania religii w zasadniczej szkole zawodowej *Bądźcie mocni!* został zatwierdzony jako program obowiązujący na terenie całej Polski pod numerem AZ-5-07/12 w dniu 22 października 2012 roku.

2.2.2.1. Cele katechetyczne

Program nauczania w zasadniczej szkole zawodowej *Bądźcie mocni!* zgodnie ze wskazaniem wynikającym z *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010⁹⁵ realizuje, podobnie jak w liceum i technikum, cztery cele katechetyczne:

⁹³ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 72.

⁹⁴ Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12, aneks 3, s. 1–26.

⁹⁵ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 72.

- analizę i interpretację tekstów o charakterze religijnym,
- socjalizację kościelną,
- odkrywanie powołania chrześcijańskiego,
- tworzenie wypowiedzi, obserwację i doświadczenia.

Cel pierwszy – *analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym* – ma pomóc uczniowi w rozpoznawaniu oraz zrozumieniu tekstów biblijnych i religijnych. Katechizowany winien nabyć zdolności wykorzystywania ich w czasie rozmów, dyskusji dotyczących religii i Kościoła. Powinny one pomóc mu w odkrywaniu świata wartości we współczesnym świecie.

Socjalizacja kościelna to kolejny cel, którego realizacja winna się przejawiać w życiu katechizowanego poprzez podejmowanie świadomych i odpowiedzialnych decyzji, służących dobru jego oraz ludzi, z którymi pozostaje w relacjach rodzinnych i koleżeńskich. Młody człowiek winien również odnajdywać swoje miejsce we wspólnocie Kościoła, rozumieć zadania, jakie będąc osobą wierzącą, ma do wypełnienia w rodzinie, Kościele i społeczeństwie.

Trzeci cel – *odkrywanie powołania chrześcijańskiego* – ma pomóc katechizowanemu w wykorzystaniu zdobytej wiedzy i umiejętności do własnego rozwoju. Uczeń ma dokonać hierarchizacji zadań spoczywających na nim jako katoliku wobec środowisk, w których żyje.

Tworzenie wypowiedzi, obserwacja i doświadczenia – ostatni cel przygotowuje młodego człowieka do umiejętnego wykorzystywania w swoich wypowiedziach różnych źródeł informacji, np. własnych obserwacji, doświadczeń, filmów, tekstów.

2.2.2.2. Klasa I *Mocni wiarą*

Klasa pierwsza zasadniczej szkoły zawodowej to czas, w którym młody człowiek wchodzi w nowe środowisko szkolne. Kształtuje się jego niezależność emocjonalna oraz autonomia podejmowanych decyzji⁹⁶. To także czas poszukiwania i określania swojego stosunku do świata wartości. Autorzy programu *Bądźcie mocni!*, będąc świadomi tych przemian, proponują katechizowanemu, by realizując nauczanie papieskie, „był mocny mocą wiary”⁹⁷.

⁹⁶ Tamże, s. 70–71.

⁹⁷ Jan Paweł II, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków, 10 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*,

Pomocą w realizacji tego zadania ma być patronka roku – święta siostra Faustyna Kowalska, która „powinna inspirować współczesnego człowieka, współczesną ludzkość, aby mogła stawić czoło kryzysowi sensu życia, podjąć wyzwania związane z różnorodnymi potrzebami, a przede wszystkim, by mogła wypełnić obowiązek obrony godności każdej ludzkiej osoby”⁹⁸.

Program nauczania *Bądźcie mocni!* w klasie pierwszej szkoły zawodowej ujmuje omawiane treści w dziewięć działów:

- I. *Kim jestem?*,
- II. *Biblia*,
- III. *Taka jest nasza wiara*,
- IV. *Oto Ja jestem z wami*,
- V. *Znaki łaski – sakramenty Kościoła*,
- VI. *Kościół przez wieki*,
- VII. *Gdy się modlicie*,
- VIII. *Ku nowym niebiosom i nowej ziemi*,
- IX. *Rok Kościoła*.

Każdy dział omawia cele katechetyczne, treści, korelację z edukacją szkolną. Odwołuje się także do nauczania Jana Pawła II. Zagadnienia omawiane w poszczególnych działach w wielu miejscach są zgodne z programem nauczania w liceum i technikum. Stąd nie będą one poddane szczegółowej analizie. Wyjątek stanowi dział VIII: *Ku nowym niebiosom i nowej ziemi*, którego mottem są słowa Ojca Świętego wskazujące, iż „naszym mieszkaniem jest niebo”⁹⁹. Mają one zachęcić młodego człowieka do pracy nad własnym sumieniem oraz pobudzić do rozwoju w sferze moralnej, duchowej, intelektualnej.

Program nauczania *Bądźcie mocni!* w klasie pierwszej zasadniczej szkoły zawodowej ma pomóc młodemu człowiekowi odnaleźć się we współczesnym świecie, poznać początki Kościoła, pogłębić znajomość Pisma Świętego. Powinien także zachęcić go do stawiania pytań egzystencjalnych oraz poszukiwania na nie odpowiedzi. Autorzy

dz. cyt., s. 203; Podróż papieża Benedykta XVI do Polski w dniach 25–28 maja 2006.

⁹⁸ Jan Paweł II, *Dar Boży dla naszych czasów*. Homilia w czasie Mszy Świętej kanonizacyjnej, Rzym, 30 kwietnia 2000, „L'Osservatore Romano” 2000 nr 6, s. 25–26.

⁹⁹ Jan Paweł II, *Naszym mieszkaniem jest niebo*. Homilia w czasie Mszy Świętej i beatyfikacji ks. Secondo Pollo, Vercelli, 23 maja 1998, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/homilie/beatyfikacja_23051998.html (14.05.2014).

programu starali się w taki sposób dobrać treści, by nie tylko przekazać katechizowanemu wiedzę, ale również rozbudzić w nim chęć do samodzielnego zgłębiania omawianych na lekcjach religii zagadnień. W tym celu dostosowano metody nauczania oraz środki dydaktyczne do możliwości poznawczych młodego człowieka¹⁰⁰.

Katecheza na tym etapie ma służyć przede wszystkim ugruntowaniu się młodego człowieka w wierze, pogłębieniu relacji z Chrystusem poprzez życie sakramentalne i modlitewne, odkrywaniu wartości, jakie płyną z bycia we wspólnocie Kościoła i rodziny.

2.2.2.3. Klasa II *Mocni nadzieją*

Katecheza w klasie drugiej zasadniczej szkoły zawodowej w dużej mierze jest zgodna z liceum i technikum. Mottem przewodnim są słowa Jana Pawła II: „Musicie być mocni mocą nadziei, która przynosi pełną radość życia i nie dozwala zasmucać Ducha Świętego!”¹⁰¹, które mają stać się inspiracją dla ucznia do odkrywania znaków Boga w świecie, wyjątkowości nauczania Chrystusa, kształtowania własnej osobowości w odniesieniu do wartości, jakie wskazuje mu Kościół. Zagadnienia podzielone są na pięć działów:

- I. *Wierność prawdzie,*
- II. *Szukając Królestwa Bożego,*
- III. *Kościół przez wieki,*
- IV. *Ku nowym niebiosom i nowej ziemi,*
- V. *Rok Kościoła.*

Każdy dział omawia cele katechetyczne, treści, wymagania oraz korelację głównie z blokiem humanistyczno-społecznym oraz wychowaniem do życia w rodzinie. W poszczególnych częściach autorzy programu wprowadzają odniesienia do nauczania papieskiego. Pobudzają również ucznia do zadawania pytań, między innymi związanych z wiarą, religią, wyjątkowością chrześcijaństwa na tle innych religii świata. Katechizowany jest zaproszony do tworzenia lekcji religii wraz z katechetą poprzez aktywne włączenie się w przygotowanie

¹⁰⁰ Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12, aneks 3, s. 11–12.

¹⁰¹ Jan Paweł II, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków, 10 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, dz. cyt., s. 203.

zagadnień omawianych w czasie zajęć, np. w czasie metody projektu, dzięki której młodzież poznaje religie świata¹⁰².

Stwarza mu się warunki do prowadzenia rozmów, dyskusji mających na celu skonfrontowanie własnej wiedzy z doświadczeniami religijnymi innych ludzi. Zadaniem katechezy jest umacnianie młodego człowieka w dążeniu do świętości, do budowania trwałej relacji z Bogiem i drugim człowiekiem. Katecheta ma pomóc młodemu człowiekowi stawać się osobą kreatywną i odpowiedzialną za własny rozwój, która podejmie zadania wynikające z bycia katolikiem we współczesnym świecie.

2.2.2.4. Klasa III *Mocni miłością*

Klasa trzecia zasadniczej szkoły zawodowej to ostatni rok katechezy w szkole ponadgimnazjalnej. Dlatego autorzy programu nauczania *Bądźcie mocni!* proponują, by był to czas pogłębionej refleksji nad powołaniem życiowym, relacjami z drugim człowiekiem, świętością i nienaruszalnością życia ludzkiego. Odwołują się do nauczania papieży Jana Pawła II i Benedykta XVI, którzy zachęcają młodego człowieka do „bycia mocnymi w miłości”¹⁰³. Wskazują postaci świętych i błogosławionych, które mają pomóc katechizowanemu w budowaniu własnej tożsamości. Są to między innymi: św. Gianna Beretta Molla, bł. Karolina Kózkowna, bł. małżeństwo Luigi i Maria Beltrame Quattrocchi, Prymas Tysiąclecia kard. Stefan Wyszyński.

W klasie trzeciej w programie nauczania zwraca się także uwagę na wartości, jakie niesie z sobą sakrament małżeństwa oraz rodzina zbudowana na fundamencie wiary. Wskazuje się młodemu człowiekowi zagrożenia płynące z braku samodyscypliny oraz życia stojącego w opozycji do prawa Bożego. Ukazuje się nauczanie Kościoła między innymi na tematy: kary śmierci, aborcji, eutanazji, metody *in vitro*.

Zachęca się katechizowanego do rewizji własnego życia w odniesieniu do miłości, jaką ofiarowuje mu Chrystus. Pobudza się młodego

¹⁰² Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12, aneks 3, s. 12–13.

¹⁰³ Jan Paweł II, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków 10 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, dz. cyt., s. 203; Benedykt XVI, *Trwajcie mocni w wierze, nadziei i miłości*. Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków, 28 maja 2006, „L'Osservatore Romano” 2006 nr 6–7, s. 37.

człowieka do podejmowania świadomych wyborów, które winny być oparte na odpowiedzialności za siebie i drugiego człowieka.

Podobnie jak w latach poprzednich, zaprasza się katechizowanego do współtworzenia lekcji religii poprzez zaangażowanie się w przygotowanie oraz omawianie proponowanych treści. Proponuje się pracę metodami aktywizującymi i poszukującymi. Dlatego w katechezach wykorzystywane są metody sytuacyjne, ćwiczenia konstrukcyjno-praktyczne, inscenizacja, drama, dyskusja, rozmowa kierowana oraz pokaz. Towarzyszą im odpowiednio dobrane środki dydaktyczne, wśród których można wymienić: filmy edukacyjne, słuchowiska, teksty źródłowe, prezentacje multimedialne. W programie nauczania zwraca się uwagę na dostosowanie wymagań do możliwości ucznia.

2.2.3. Współpraca środowisk wychowawczych

„Żyjemy w trudnym świecie, w którym lęk, rodzący się z tego, iż człowiekowi wymykają się z rąk i zwracają się przeciwko niemu najlepsze jego dzieła, rodzi klimat niepewności”¹⁰⁴. Dlatego chcąc pomóc młodemu człowiekowi w trwałym zakorzenieniu się w Chrystusie, w świecie wartości, w którym niepewność będzie zamieniała się w trwanie w wierze, nadziei i miłości, niezbędne jest wsparcie wyrażające się we współpracy pomiędzy środowiskiem szkolnym, rodzinnym, parafialnym. Rola środowiska w kształtowaniu dojrzałej wiary jest ogromna¹⁰⁵. W związku z tym współczesna katecheza musi być prowadzona w środowisku życia katechizowanego. Autorzy programu nauczania *Bądźcie mocni!*, biorąc pod uwagę wskazania wynikające z *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*¹⁰⁶, wskazują na dwa środowiska wspomagające katechezę szkolną w liceum, technikum i zasadniczej szkole zawodowej. Są to: rodzina i parafia.

2.2.3.1. Rodzina

Rodzina to najmniejsza, podstawowa komórka, integralna część każdego społeczeństwa. To grupa społeczna, z którą człowiek pozostaje

¹⁰⁴ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*, 56.

¹⁰⁵ T. Panuś, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi*, dz. cyt., s. 259.

¹⁰⁶ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 101-102.

w ścisłym związku znaczną częścią swojej osobowości i ważnymi, pełnionymi przez siebie rolami społecznymi – pisze Zbigniew Tyszka¹⁰⁷. Zwraca także uwagę, iż jest to grupa odniesienia, z którą człowiek mocno i świadomie się identyfikuje jako jej członek, współtworząc i kultywując poglądy, wzory zachowania, obyczaje¹⁰⁸. Na czwartym etapie edukacyjnym takie określenie rodziny nabiera szczególnego znaczenia. Katechizowany wkracza bowiem w okres usamodzielniania się zarówno pod względem emocjonalnym, jak i przy podejmowaniu decyzji oraz określaniu własnego stosunku do świata wartości¹⁰⁹. Nie czyni tego w oderwaniu od rodziny, ale pozostaje w ścisłej relacji z nią. Dlatego chcąc mu pomóc w budowaniu dorosłego życia na fundamencie wiary, należy zwrócić uwagę na współpracę środowiska szkolnego i rodzinnego. Będzie ona przebiegała inaczej niż w latach wcześniejszych, nie można jednak z niej zrezygnować. Spotkania z rodzicami powinny mieć charakter informacyjny i poznawczy. Dlatego warto zapoznać rodziców z wymaganiami oraz zakresem podejmowanych tematów, by umożliwić im zaangażowanie się w katechezę w liceum, technikum czy zasadniczej szkole zawodowej. Można również zachęcić rodziców do działań na terenie szkoły lub parafii, wynikających z treści realizowanych na lekcjach religii, np. do udziału w akcjach charytatywnych, przedstawieniach teatralnych, koncertach, pielgrzymkach, w które będą zaangażowani katechizowani¹¹⁰.

2.2.3.2. Parafia

Na czwartym etapie edukacyjnym młody człowiek powinien odkrywać, że parafia to „dom rodzinny, braterski i gościnny, w którym ochrzczeni i bierzmowani uświadamiają sobie, że są ludem Bożym”¹¹¹. Z tego powodu współpraca między środowiskiem szkolnym a parafialnym winna pomóc katechizowanemu w odkrywaniu jego

¹⁰⁷ Z. Tyszka, *Rodzina*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Warszawa 1993, s. 695.

¹⁰⁸ Tamże.

¹⁰⁹ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 70.

¹¹⁰ Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12, aneks 3, s. 27; Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12 z 22 października 2012.

¹¹¹ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*, 67.

miejsca w tym domu poprzez wskazanie ruchów i stowarzyszeń katolickich, w których będzie mógł się realizować.

Drugim, równie ważnym zadaniem jest wsparcie młodego człowieka w odkrywaniu jego powołania życiowego oraz realizowania się na płaszczyźnie wiary, nadziei i miłości. Dlatego autorzy programu nauczania *Bądźcie mocni!* zaproponowali cykl 25 spotkań dla młodzieży uczącej się w liceum, technikum, zasadniczej szkole zawodowej, opartych na materiałach *3 x M, czyli Mocni mocą miłości*¹¹², w których uwzględniono wskazania *Podstawy programowej katechety Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010¹¹³.

W programie proponuje się między innymi realizację celów:

- prowadzenie katechizowanego ku odkrywaniu istoty wspólnoty oraz własnego powołania,
- ukazanie małżeństwa jako wspólnoty osób,
- pomoc w odkrywaniu zadań, jakie winien wypełnić człowiek wierzący we wspólnocie,
- kształtowanie umiejętności niezbędnych do życia we wspólnocie i dla wspólnoty.

Realizacja wymienionych celów w katechezie parafialnej podzielona jest na cztery bloki tematyczne:

- I. *Abyście byli jedno* – rola wspólnoty w życiu człowieka,
- II. *Bądźcie doskonałymi* – nabywanie dojrzałości chrześcijańskiej,
- III. *Będziesz miłował...* – rola więzi w konstytuowaniu wspólnoty,
- IV. *Ślubuję Ci miłość...* – wspólnota małżonków w Chrystusie.

W dziale I ukazany jest człowiek jako istota społeczna, która realizuje swoje powołanie we wspólnocie. Wskazuje się różne rodzaje wspólnoty, wśród których najważniejszymi są rodzina i Kościół. Rodzinę ukazuje się jako „domowy Kościół”, oparty na wzajemnej miłości, prawdzie, odpowiedzialności, realizujący funkcję prorocką, kapłańską i królewską Jezusa poprzez głoszenie słowa Bożego, modlitwę, przyjmowanie sakramentów, życie zgodne z Ewangelią, ofiarę życia, służbę drugiemu człowiekowi.

Dział II ma stać się inspiracją dla katechizowanego do odkrywania swojego powołania życiowego. Omawiane treści mają pomóc

¹¹² *3 x M, czyli Mocni mocą miłości. Materiały dla katechety*, red. T. Panuś, Kraków 2005; *3 x M, czyli Mocni mocą miłości. Materiały dla ucznia*, red. T. Panuś, Kraków 2005.

¹¹³ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 101–102.

młodemu człowiekowi w przeżywaniu osobistego spotkania z Chrystusem, który winien stać się punktem odniesienia dla całej egzystencji chrześcijańskiej.

W III dziale zwraca się uwagę na wpływ więzi międzyludzkich na rozwój osoby.

Podkreśla się fakt, iż nie można zbudować trwałej i doskonałej więzi w małżeństwie, jeśli nie rozwija się w człowieku potrzeby wspólnoty z drugim człowiekiem na poszczególnych etapach jego rozwoju. Zachęca się także młodego człowieka do budowania relacji z innymi poprzez relację z Chrystusem.

Dział IV zawiera treści, które podkreślają sakramentalny charakter związku małżeńskiego, zwracają uwagę na rolę Chrystusa w miłości małżeńskiej, stwarzają możliwość dokonania osobistej refleksji nad skutkami sakramentu małżeństwa. Poglębiają też wiadomości katechizowanego dotyczące liturgii oraz uwarunkowań religijno-kulturowych związanych z zawieraniem związku małżeńskiego¹¹⁴.

Autorzy programu *Bądźcie mocni!* proponują, by spotkania w oparciu o materiały *3 x M, czyli Mocni mocą miłości* były realizowane w parafii zamieszkania ucznia, w małych grupach. Osobami odpowiedzialnymi za formację młodzieży powinni być kapłani, katecheci, osoby pracujące w poradniach rodzinnych, przedstawiciele ruchów małżeńskich i rodzinnych. Udział w spotkaniach parafialnych pomoże katechizowanemu pogłębić treści wynikające z katechezy na czwartym etapie edukacyjnym oraz budować relacje z drugim człowiekiem oparte na wartościach wpływających z nauczania Chrystusa.

* * *

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2010 stała się motywem pobudzającym do działania środowisko katechetyczne Archidiecezji Krakowskiej, które pod kierownictwem ks. prof. dr. hab. Tadeusza Panusia opracowało dwa programy nauczania przeznaczone na trzeci i czwarty etap edukacyjny oraz podręczniki zarówno dla ucznia, jak i dla katechety na wszystkie etapy edukacyjne.

¹¹⁴ *3 x M, czyli Mocni mocą miłości*, dz. cyt., s. 34.

Krakowskie programy nauczania dla gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych, zgodnie z wytycznymi *Podstawy programowej katechezy*¹¹⁵, oparte są na integralności treści na trzecim i czwartym etapie edukacyjnym. Prowadzą do rozumnego wyznawania wiary, zachęcają do dawania świadectwa życia chrześcijańskiego. Zwracają uwagę na potrzeby ewangelizacyjne środowisk młodzieżowych, do których są adresowane. W programie nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym*¹¹⁶ zwraca się szczególną uwagę na współpracę środowiska szkolnego z parafialnym oraz rodzinnym w związku z przygotowaniem młodego człowieka do sakramentu bierzmowania. Autorzy podkreślają wzajemną korelację środowisk katechetycznych, konieczną w wychowaniu i zakorzenieniu młodego człowieka w wierze.

Program nauczania dla liceum, technikum, zasadniczej szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!*¹¹⁷ pogłębia treści omówione na trzecim etapie edukacyjnym. Zwraca się uwagę na rozwój młodego człowieka w wierze, nadziei, miłości. Zachęca do pogłębiania treści zawartych w nauczaniu papieskim. Odwołuje się do doświadczenia egzystencjalnego katechizowanego. Podkreśla rolę wartości, których wprowadzenie w życie jest podstawą do budowania trwałych relacji z Bogiem i drugim człowiekiem. Ukazuje się również zadania wynikające ze współpracy środowisk szkolnego, rodzinnego i parafialnego, których wzajemna korelacja jest konieczna w procesie kształtowania młodego człowieka. Krakowskie programy nauczania dla gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych zostały zatwierdzone przez Komisję Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski jako obowiązujące na terenie całej Polski¹¹⁸.

¹¹⁵ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 10–11.

¹¹⁶ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13.

¹¹⁷ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12; Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12.

¹¹⁸ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13 w dniu 9 kwietnia 2013 roku; Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12 w dniu 22 października 2012 roku; Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12 w dniu 22 października 2012 roku.

ROZDZIAŁ TRZECI

PREZENTACJA KONCEPCJI PODRĘCZNIKÓW DO PROGRAMU *ROZRADOWANIE SIĘ W DUCHU ŚWIĘTYM* *I BĄDŹCIE MOCNI!* NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH KATECHEZ

Rok 2001 przyniósł istotne zmiany w koncepcji nauczania katechezy w Polsce. Były one związane z zatwierdzeniem w czasie 313. Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu dwóch głównych dokumentów katechetycznych: *Dyrektorium katechetycznego Kościoła katolickiego w Polsce* oraz *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, nowelizowanej w 2010 roku. Dało to początek wielości programów i podręczników do nauczania religii. Konferencja Episkopatu Polski określiła zasady, na jakich było to możliwe. W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego* czytamy: „W nauczaniu religii w szkole należy korzystać z programów i podręczników zatwierdzonych przez Kościół”¹. Jest to pierwszy warunek, zwracający uwagę na fakt, że lekcje religii w szkole mają charakter wyznaniowy, zatem podlegają nadzorowi merytorycznemu Kościoła. W dalszej części dokumentu autorzy zwracają uwagę, że „warunkami koniecznymi do zatwierdzenia programu nauczania są: zgodność z *Podstawą programową katechezy Kościoła w Polsce*, poprawność teologiczna, katechetyczna i metodyczna oraz istotnie nowe wartości w stosunku do programów i podręczników już

¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001, 96.

zatwierdzonych. Zatwierdza się programy i podręczniki przynajmniej do jednego etapu edukacyjnego”².

Zespół katechetyków i katechetów Archidiecezji Krakowskiej powołany przez ks. kard. Stanisława Dziwisza opracował programy nauczania: dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* oraz dwa dla szkół ponadgimnazjalnych pod wspólnym tytułem *Bądźcie mocni!*³ Krakowskie programy zostały dostosowane do wymagań zawartych w *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego*, dlatego na podstawie recenzji rzeczoznawców oraz po ocenie konsultantów z Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski zostały zatwierdzone jako obowiązujące na terenie całej Polski, wraz z podręcznikami dla uczniów oraz poradnikami metodycznymi dla nauczycieli⁴.

W rozdziale trzecim zostanie zaprezentowana koncepcja podręczników dla uczniów oraz poradników metodycznych dla katechetów w oparciu o przykłady katechez proponowanych dla gimnazjum oraz szkółach ponadgimnazjalnych. Ukazane zostaną treści, cele katechetyczne, metody pracy, środki dydaktyczne, mające wpływ na wychowanie młodego człowieka do wartości, pobudzanie go do pracy nad sobą, wzrastania w wierze oraz budowania trwałych relacji z Bogiem i drugim człowiekiem.

3.1. Deskrypcja ogólnej koncepcji podręczników do programów nauczania

Rozradowanie się w Duchu Świętym i Bądźcie mocni!

Programy nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* opracowane przez krakowskie środowisko katechetyczne

² Tamże.

³ Programy nauczania dla liceum, technikum oraz zasadniczej szkoły zawodowej pod wspólną nazwą *Bądźcie mocni!* są podobne do siebie, dlatego zostaną one omówione wspólnie, jako jeden program nauczania dla szkół ponadgimnazjalnych *Bądźcie mocni!*

⁴ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13 w dniu 9 kwietnia 2013 roku; Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12 w dniu 22 października 2012 roku; Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12 w dniu 22 października 2012 roku.

oraz przygotowane do nich podręczniki zaczęły obowiązywać w szkołach na terenie Archidiecezji Krakowskiej od 1 września 2012 roku, zgodnie z dekretem ks. kard. Stanisława Dziwisza nr 1150/2012 z 2 maja 2012 w sprawie podręczników katechetycznych obowiązujących na terenie Archidiecezji⁵. Wchodzą one do szkoły sukcesywnie, począwszy od klas pierwszych gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych w roku szkolnym 2012/2013, poprzez klasy drugie w roku szkolnym 2013/2014, klasy trzecie w roku szkolnym 2014/2015, klasę czwartą technikum w roku szkolnym 2015/2016.

Materiały katechetyczne opracowane do programów nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* składają się z podręczników dla uczniów oraz poradników metodycznych dla katechetów.

W programie *Rozradowanie się w Duchu Świętym*, obejmującym trzyletni okres nauczania, materiały katechetyczne zostały opracowane dla klas od pierwszej do trzeciej gimnazjum. Katechizmy dla uczniów oraz podręczniki metodyczne dla katechetów na każdy poziom noszą wspólne tytuły i są to:

- klasa I – *Spotkanie ze Słowem*,
- klasa II – *Aby nie ustać w drodze*,
- klasa III – *W miłości Boga*⁶.

Autorzy krakowskiego programu nauczania dla gimnazjum podzielili treści przewidziane do zrealizowania na tym etapie edukacyjnym w *Podstawie programowej katechezy*⁷ na jednostki lekcyjne według poniższego schematu.

⁵ S. Dziwisz, Dekret w sprawie podręczników katechetycznych obowiązujących w Archidiecezji Krakowskiej nr 1150/2012, z 2 maja 2012 roku.

⁶ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

⁷ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010, s. 53–58.

W podręczniku pt. *Spotkanie ze Słowem* dla pierwszej klasy gimnazjum zakłada się realizację 64 jednostek lekcyjnych, ujętych w dziewięć działów:

<p><i>I. Szukam prawdy o sobie:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kim jestem? 2. Po co żyję? 3. Nie jestem sam 4. Bóg w życiu św. Rafała Kalinowskiego 	<p><i>II. Spotykam Boga:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Boże znaki 2. W poszukiwaniu Boga 3. Jestem chrześcijaninem 4. Bóg się objawia
<p><i>III. Słucham Boga:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bóg pisze list do człowieka 2. Kanon Pisma Świętego 3. Etapy powstawania Biblii 4. Autor Pisma Świętego 5. Gatunki literackie w Piśmie Świętym 6. Jak czytać Pismo Święte? 7. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>IV. Poznaję Boga:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bóg jest Stwórcą 2. Człowiek stworzony do przyjaźni 3. Utrata przyjaźni z Bogiem 4. Rzeczywistość zła w świecie 5. Bóg przynosi ocalenie przyjaciółom 6. Budujemy wieżę Babel?
<p><i>V. Bóg ma zbawczy plan:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Patriarchowie 2. Abraham – Ojciec wszystkich wierzących 4. Jakub – spadkobierca obietnic 5. Dwunastu synów Izraela 6. Bóg powołuje Mojżesza 7. Najważniejsze wydarzenie Starego Testamentu 8. Pustynia w życiu człowieka 9. Wejście do Ziemi Obiecanej 10. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>VI. Bóg jest ze swoim ludem:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Życie Izraela w epoce sędziów 2. Samuel i Saul – na styku epok 3. Dawid powołany przez Boga 4. Salomon – wielkość i upadek 5. Prorocy – usta Boga 6. Mądrość Boga w historii narodu wybranego 7. Obrazy miłości w Pieśni nad pieśniami 8. Heroizm Machabeusz 9. Etapy Bożego Objawienia 10. Powtórzenie wiadomości
<p><i>VII. Bóg objawia Syna:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mesjasz przyjdzie 2. Jezus i historia 3. Powołani 4. Jezus – Nauczyciel 5. Przypowieści 6. Znaki Jezusa 7. Tajemnica odkupienia 	<p><i>VIII. Głoszący Słowo Boże:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Narodziny Kościoła 2. Pierwsze wspólnoty chrześcijańskie 3. Łamanie chleba – budowanie więzi miłości 4. Św. Piotr – rybak dusz ludzkich 5. Kościół widziany oczyma św. Pawła 6. Prześladowanie chrześcijan 7. Edykt mediolański – nowa rzeczywistość Kościoła 8. Rozwój Kościoła od IV wieku 9. Powtórzenie wiadomości
<p><i>IX. W roku liturgicznym:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karol odkrywa talenty – pracuje nad sobą 2. Święty Uciekinier patronem młodzieży – św. Stanisław Kostka 3. Oczekując Pana – Adwent 4. Bóg się rodzi! 5. Wielki Post 6. Nasza Pascha – Triduum Paschalne 7. Niedziela Bożego Miłosierdzia 8. Matka Chrystusa – Matka Kościoła 9. Patron roku – św. Rafał Kalinowski – konkurs 	

Podręcznik dla drugiej klasy gimnazjum pt. *Aby nie ustać w drodze* zawiera 64 jednostki lekcyjne, ujęte w sześć działów:

<p><i>I. Boża wspólnota:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oprzeć życie na Jezusie – św. Jacek Odrowąż 2. Stworzeni do szczęścia 3. Powołani do wspólnoty 4. W Kościele rozwijam talenty 5. Uczę się słuchać Jezusa 	<p><i>II. Odkrywając dobro:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Naturalne prawo moralne 2. Moralność ludzkich działań 3. Sumienie i jego rodzaje 4. Człowiek w świecie wartości 5. Obdarowani świętością 6. Umocnienie w dobru 7. Ścieżki świętości
<p><i>III. Boże drogowskazy:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nakazy czy drogowskazy? 2. Wiara, nadzieja i miłość 3. Przeciw pierwszemu przykazaniu 4. Imię Boże – drugie przykazanie 5. Chrześcijańskie symbole 6. Świętowanie z Bogiem 7. Czcij swoich rodziców 8. Troska o życie i zdrowie 9. Wartość przyjaźni i miłości 10. Gdybym był bogaty 11. Troska o ubogich 12. Prawda i kłamstwo 13. Manipulacja 14. Czego pragnę? 15. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>IV. Błogosławieni znaczy szczęśliwi:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jezus błogosławi 2. Królestwo ubogich w duchu 3. Lekarstwo na smutek 4. Ziemia cichych 5. Nasycić się sprawiedliwością 6. Aby dostąpić miłosierdzia 7. Czystym sercem widzę Boga 8. Dzieci Boga wprowadzają pokój 9. Prześladowani dla sprawiedliwości 10. Powtórzenie wiadomości
<p><i>V. Naśladować Jezusa:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modlitwa Pańska 2. Ojcie nasz, któryś jest w niebie 3. Święć się imię Twoje 4. Apostolstwo świeckich 5. Przyjdź królestwo Twoje 6. Katolickie wartości społeczne 7. Niech Twoja wola się spełnia na ziemi tak, jak w niebie 8. Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj 9. Powołani do służby innym 10. Przebac nam nasze winy tak, jak i my przebaczymy tym, którzy nam zawinili 11. Bracia – pojednajcie się! 12. I nie dopuść, abyśmy ulegli pokusie, ale nas zachowaj od złego 13. Amen 14. Być odpowiedzialnym za swoje życie 15. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>VI. Rok w Kościele:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tajemnica powołania Karola 2. Ze św. Jackiem naśladowuję Jezusa 3. Krzyż Chrystusa – święto Podwyższenia Krzyża 4. Różaniec – modlitwa Bożych tajemnic 5. Rok w Kościele 6. Bóg przychodzi na świat! 7. Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan 8. Wielki Post – czas powrotu 9. W dziele odkupienia – Triduum Paschalne 10. Modlitwa Eucharystyczna

W podręczniku dla trzeciej klasy gimnazjum pt. *W miłości Boga* znajduje się 65 jednostek podzielonych na sześć działów:

<p><i>I. Odpowiedzialni za świat:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dokąd zmierza świat? 2. Dokąd zmierzam ja? 3. Jestem we wspólnocie z innymi 4. W służbie miłości – bł. Jan Beyzym 5. Moja odpowiedzialność za mój mały świat 	<p><i>II. Powołani, by kochać:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co to jest miłość? 2. Przykazanie miłości 3. Fałszywe obrazy miłości 4. Piękna miłość 5. Jesteśmy różni 6. Odpowiedzialność za uczucia 7. Powtórzenie wiadomości
<p><i>III. Miłość w rodzinie:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Godność człowieka 2. Dar czystości przedmałżeńskiej 3. Aż do śmierci 4. Miłość rodzi życie 5. Życie chciane i niechciane 6. Obdarzyć dziecko miłością 7. Odpowiedzialność za rodzinę 8. Konflikty w rodzinie 9. Dziadkowie – skarb rodziny 10. Cierpienie w rodzinie 11. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>IV. Miłość w rodzinie Bożej:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kościół Chrystusa 2. Kościół – Boża Rodzina 3. Wierzę w Kościół 4. Kościół – widzialny znak Chrystusa 5. Papież – widzialna głowa Kościoła 6. Troska o potrzeby Kościoła 7. Modlitwa we wspólnocie 8. Liturgia – spotkanie z żywym Bogiem 9. Postawy i gesty liturgiczne 10. Sakramenty – działanie Boga w Kościele 11. Chrzest – sakrament wolności 12. Umocnienie duchowe 13. Dary Ducha Świętego 14. Komunia z Bogiem i braćmi 15. Powtórzenie wiadomości
<p><i>V. Boże drogi w historii Kościoła:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Schizma wschodnia 2. Ewangeliczne ubóstwo – św. Franciszek 3. Kościół średniowiecza 4. Zakony w średniowieczu 5. Wyprawy krzyżowe 6. Spór o inkwizycję 7. Chrzest Polski 8. Patroni Polski 9. Renesans w Kościele 10. Św. Jadwiga i chrzest Litwy 11. Reformacja w Kościele 12. Reforma Soboru Trydenckiego 13. Tolerancja religijna w Polsce – Unia Brzeska 14. Wiara i rozum – pozorny konflikt 15. Rewolucja Francuska a Kościół 16. Kościół w życiu zniewolonego narodu 17. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>VI. W jedności z Kościołem:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wujek z młodzieżą 2. Naśladować patrona roku 3. Aniołowie Boży 4. Działalność charytatywna Kościoła 5. Świętych obcowanie 6. Przeżyć Adwent z prorokami 7. Kolędujemy Jezusowi! 8. Zmartwychwstał Pan! 9. Zasiadł po prawicy Ojca 10. Nasza Pięćdziesiątnica

Zaproponowane tematy zostały opracowane w formie podręczników dla ucznia oraz poradników metodycznych dla katechetów.

Wszystkie podręczniki przeznaczone dla gimnazjalistów podzielone są na jednostki lekcyjne według schematu przedstawionego powyżej. Zawierają temat zajęć jako konkretyzację wskazań nowej *Podstawy programowej i programu nauczania religii* oraz składają się z siedmiu elementów, zaznaczonych w tekście ikonami⁸:

„Popatrz”, znak wskazujący na świadectwo życia konkretnego człowieka wierzącego (np. muzyka, aktor, sportowca) lub teksty historyczne, z literatury pięknej, młodzieżowej, fragmenty blogów.

„Pomyśl”, symbol oznaczający pytania pobudzające do refleksji nad omawianym tematem w odniesieniu do własnego życia.

„Posłuchaj”, znak zapowiadający źródła, np.: fragmenty Pisma Świętego, dokumenty Kościoła, nauczanie papieży.

„Porozmawiaj”, ikona przybliżająca katechizowanego do spotkania z Bogiem na modlitwie.

„Uśmiechnij się”, symbol oznaczający anegdotę, zachęcającą do radości płynącej ze słowa.

„MMS – moc mądrego słowa”, znak wskazujący najważniejsze myśli z całego rozdziału, które warto zapamiętać.

„Słowniczek”, ikona wyjaśniająca trudne zwroty użyte w tekście.

⁸ Por. *Spotkanie ze Słowem. Podręcznik do religii dla klasy I gimnazjum*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2012, s. 6–7. Projekt graficzny ikon: Alina Mokrzycka.

Podręczniki dla uczniów zostały dostosowane do mentalności młodego człowieka. Stanowią one źródło informacji na temat nauczania Kościoła, a poprzez świadectwa wierzących nawiązują do codziennego życia katechizowanych. Spełniają zatem funkcje: informacyjną, kształcącą oraz wychowawczą. Dostarczają wiedzy usystematyzowanej i dobranej do rozwoju ucznia, pobudzając jednocześnie do refleksji i dalszych poszukiwań. Ukierunkowują na postępowanie w odniesieniu do wartości ewangelicznych oraz kwestii światopoglądowych. Według opinii rodziców „każda lekcja to ciekawie dobrany cytat z literatury czy internetu, zwykle niesztampowo odnoszący się do tematu lekcji, opatrzone mądrymi pytaniami do uczniów”⁹.

Materiały metodyczne dla katechetów, zwane dalej podręcznikiem metodycznym, zawierają:

- scenariusze katechez,
- rozkład materiału,
- kryteria oceniania,
- płytę z materiałami pomocniczymi.

Scenariusze katechez przewidziane są na jednostkę lekcyjną trwającą 45 minut, składającą się z trzech części. Są to:

- Wstęp – element wprowadzający młodzież w omawiane zagadnienie,
- Rozwinięcie – punkt mający na celu pogłębienie prezentowanych treści,
- Zakończenie – etap podsumowujący i utrwalający zdobytą wiedzę.

Konspekty zajęć, zgodnie ze wskazaniem *Podstawy programowej katechezy*¹⁰, zostały opracowane w oparciu o metody aktywizujące i poszukujące, angażując w przebieg lekcji religii zarówno katechizowanych, jak i katechetę. W czasie zajęć proponuje się wykorzystanie tekstów źródłowych, np. Pisma Świętego, dokumentów Kościoła, fragmentów literatury pięknej, w tym współczesnej rozwijającej religijne zainteresowania młodzieży. Podręczniki metodyczne, zgodnie z przedstawionym powyżej schematem podziału treści, w każdym roku nauczania w gimnazjum zostały podzielone

⁹ A. S., *Ranking katechizmów: pierwsza klasa gimnazjum*, „Tygodnik Powszechny” 2012 nr 38, s. 22.

¹⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 59.

na działy, z których część zakończona jest lekcją powtórzeniową, utrwalającą omawiane treści w oparciu o quizy, gry dydaktyczne i testy. Nowością jest konspekt zawierający konkurs, poświęcony patronowi roku danego poziomu edukacyjnego, umożliwiający pogłębienie wiedzy na temat świadków wiary i powiązanie jej z doświadczeniem własnego życia¹¹.

Podręczniki dla ucznia oraz podręczniki metodyczne podejmują zagadnienia i realizują treści zawarte w programie nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* oraz *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z roku 2010. Dla katechizowanych stanowią źródło informacji, pobudzające do refleksji. Dla katechetów są pomocą pobudzającą do działań mających na celu uczenie młodego człowieka samodzielnego, krytycznego myślenia.

Treści przekazywane w czasie lekcji religii są pogłębiane i uzupełniane przez katechezę parafialną w oparciu o materiały przygotowywane do sakramentu bierzmowania *Wyplłyn na głębie*¹².

Program nauczania *Bądźcie mocni!* przygotowany na czwarty etap edukacyjny skierowany jest do młodzieży szkół ponadgimnazjalnych: liceum, technikum oraz zasadniczych szkół zawodowych.

Dla liceum i technikum zostały przygotowane materiały katechetyczne obejmujące katechizmy dla uczniów oraz podręczniki metodyczne wspólne dla pierwszych trzech lat edukacji. W klasie czwartej technikum omawia się zagadnienia wynikające z przykazań miłości, Dekalogu oraz przykazań kościelnych, które zostały opracowane w dodatkowych podręcznikach.

W zasadniczej szkole zawodowej program nauczania w zdecydowanej części jest zgodny z programem prezentowanym w liceum i technikum. Jednak ze względu na dostosowanie treści do

¹¹ Por. *Spotkanie ze Słowem. Podręcznik metodyczny do nauki religii dla klasy I gimnazjum*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2012, s. 5–6.

¹² *Wyplłyn na głębie – podręcznik dla ucznia do bierzmowania*, red. T. Panuś, Kraków 2001. *Wyplłyn na głębie. Przygotowanie do bierzmowania. Materiały dla katechetów*, red. T. Panuś, Kraków 2001. Materiały zatwierdzone dekretem Metropolity Krakowskiego w sprawie organizacji funkcjonowania katechezy parafialnej, z 30 października 2006 roku, w sprawie których ukazało się *pro memoria* w związku z dekretem Księdza Kardynała w sprawie podręczników katechetycznych obowiązujących w Archidiecezji Krakowskiej nr 1167/2012 z 14 maja 2012 roku.

możliwości intelektualnych uczniów¹³ opracowano odrębne materiały katechetyczne.

W liceum i technikum materiały katechetyczne obejmujące katechizm dla ucznia oraz podręcznik metodyczny dla katechetów to:

- klasa I – *Mocni wiarą*,
- klasa II – *Mocni nadzieją*,
- klasa III – *Mocni miłością*,
- klasa IV (technikum) – *Mocni Chrystusem*¹⁴.

Autorzy krakowskiego programu nauczania dla liceum i technikum podzielili zagadnienia przewidziane w *Podstawie programowej katechezy*¹⁵ dla tego etapu edukacyjnego na jednostki lekcyjne według poniższego schematu.

W klasie pierwszej liceum i technikum podręcznik pt. *Mocni wiarą* zakłada realizację 59 jednostek lekcyjnych, ujętych w osiem działów:

<p><i>I. Kim jestem: „Wiara musi przenikać całe życie człowieka” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kim jestem? 2. Moje życie – moje wybory 3. Wierzę w Boga – wierzę Bogu 4. Dotyk Miłosierdzia – święta siostra Faustyna Kowalska 	<p><i>II. Biblia: „Weźmy do rąk tę księgę! Przyjmijmy ją od Pana” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biblia – księga Życia i Prawdy 2. O Piśmie Świętym i apokryfach 3. Umieć odczytać Słowo Boga 4. Modlić się Pismem Świętym 5. Jezus postacią historyczną 6. Powtórzenie wiadomości
<p><i>III. Taka jest nasza wiara: „Przyjąć tajemnicę komunii miłości Ojca, Syna i Ducha Świętego we własnym życiu” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kim jest Bóg? 2. Drogi poznania Boga 3. Odkrywanie Tajemnicy Trójcy Świętej 4. Bóg Stworzyciel świata i człowieka 5. Rola Jezusa Chrystusa w historii zbawienia 6. Jezus– Prawdziwy Bóg i Prawdziwy Człowiek 7. Być mocnym w Duchu Świętym 8. Co to znaczy wierzyć? 9. Czy ateista może być zbawiony? 10. Rola Maryi w historii zbawienia 11. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>IV. Oto Ja jestem z wami: „Nie można kochać Chrystusa, jeśli nie kocha się Kościoła, który umiłował Chrystus” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kościół Jezusa Chrystusa 2. Działalność św. św. Piotra i Pawła 3. Jaki jest mój Kościół? 4. Kto jest kim w Kościele? 5. Prymat i nieomylność papieża 6. Parafia wspólnotą wiary 7. Maryja Matka Kościoła 8. Powtórzenie wiadomości

¹³ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 72.

¹⁴ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2.

¹⁵ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 73–78.

<p><i>V. Znaki łaski – sakramenty Kościoła: „Wiara pozostaje wciąż ta sama, ale jest źródłem wciąż nowego światła” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Drogowskazy na drodze do nieba 2. Narodziny w Chrystusie 3. Moje „tak” 4. Miłość ukryta w Chlebie 5. Spotkanie z żywym Bogiem – Msza Święta 6. W liturgii odkrywam Boga 7. Kto kocha, przebacza i prosi o wybaczenie 8. W prawdzie o sobie 9. Sens cierpienia 10. Dwa razy „tak” 11. „Oto ja, poślij mnie” 12. Sakramentalia, czyli w drodze do świętości 13. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>VI. Kościół przez wieki: „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Powstanie Kościoła 2. Prześladowania Kościoła 3. Sobory i synody 4. Rola i znaczenie papieża 5. Wielkie pontyfikaty. 6. Patroni Polski (święci: Wojciech, Stanisław, Andrzej Bobola, Kazimierz Jagiellończyk) 7. Powtórzenie wiadomości
<p><i>VII. Gdy się modlicie: „Wy płyn na głębiej” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Czy naprawdę warto się modlić? 2. „Naucz nas modlić się” (Ojciec nasz) 3. Ludzie modlitwy (przykłady) 4. Św. Jan Paweł II człowiek modlitwy 5. Dwa przykazania miłości 6. „Błogosławieństwa” – powołanie czy nakaz? 7. Miłosierni względem duszy i ciała 8. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>VIII. Rok Kościoła: „Nie lękajcie się ofiarować waszego czasu Chrystusowi” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Moc różańca 2. Św. Jan Paweł II i młodzież 3. Uroczystość Wszystkich Świętych 4. Adwent, czyli oczekując na przyjście Pana 5. Boże Narodzenie czy tylko tradycja? 6. Wielki Post 7. Triduum Paschalne 8. Zmartwychwstanie zwycięstwem Chrystusa 9. Święto Eucharystii, czyli Boże Ciało 10. Spotkanie z Miłosierdziem – konkurs o św. siostrze Faustynie Kowalskiej

Podręcznik pt. *Mocni nadzieją* dla drugiej klasy liceum i technikum przewiduje realizację 65 jednostek lekcyjnych, ujętych w pięć działów:

<p><i>I. Wierność prawdzie: „Wiara i rozum są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Człowiek nie może sam siebie zrozumieć bez Chrystusa” 2. Czy wiara jest prywatną sprawą człowieka? 3. Patron roku: św. Jadwiga Królowa 4. Czym jest religia? 5. Wiarygodność objawienia chrześcijańskiego 6. „Chrystus jedynym fundamentem Kościoła” 7. Jedność w różnorodności – Kościoły chrześcijańskie 8. Kim jesteś, katoliku? 9. Ekumenizm i dialog międzyreligijny 10. Kim są Żydzi? 11. Chrześcijaństwo a judaizm 12. Kim są muzułmanie? 13. Chrześcijaństwo a islam 14/15. Chrześcijaństwo a buddyzm 16/17. Chrześcijaństwo a hinduizm 18. Ruchy religijne 19. Komu mogę ufać (zagrożenia, sekty)? 20. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>II. Odszukać Królestwo Boże : „Królestwo Boże jest w nas przez wiarę. Chociaż zaś wiara «czyni takie cuda» – to jednak ono samo jest jeszcze większym «cudem»” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Po co mi świętość? 2. Źródła prawdziwej wolności 3. Zło dobrem zwyciężaj (przykłady: kard. Adam Stefan Sapieha) 4. Dlaczego zło, jeśli Bóg istnieje? Natura i źródło zła 5. Kim są aniołowie? 6. Bądźcie czujni – Szatan 7. Co to jest grzech? 8. Czym jest sumienie? 9. Być człowiekiem sumienia 10. Znaczenie prawdy w życiu człowieka 11. Dążenie do dobra, czyli o cnotach 12. Powtórzenie wiadomości 13. Bardziej być czy więcej mieć? 14. Kultura bycia i słowa 15. Między sztuką, profanacją a kiczem 16. Wartość pracy (bł. Aniela Salawa) 17. Zaangażowanie społeczne chrześcijanina 18. Czas odpoczynku 19. Czy Kościół ma prawo „mieszać się” do polityki? 20. Zasady życia społecznego 21. Kościół wobec wojny i terroryzmu 22. Powtórzenie wiadomości
<p><i>III. Kościół przez wieki: „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wyprawy krzyżowe 2. Inkwizycja 3. Historia Galileusza 4. Reformacja i Sobór Trydencki 5. Św. Jan Paweł II o grzechach Kościoła 6. Nauczanie społeczne papieży 7. Wiosna Kościoła. Sobór Watykański II 8. Być patriotą dzisiaj 9. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>IV. Ku nowym niebiosom i nowej ziemi: „Bóg, który nie pozwala się prześcignąć w hojności, wynagrodzi wam stokrotnie i da wam życie wieczne” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Śmierć narodzinami dla nieba (św. Stanisław Kazimierczyk) 2. Paruzja, czyli o końcu świata 3. Dla kogo niebo? 4. Czyściec 5. Piekło 6. Świętych obcowanie, czyli jak mogę pomóc
<p><i>V. Rok Kościoła: „Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czeka cię niebo” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uroczystość Podwyższenia Krzyża 2. Uroczystość Wszystkich Świętych 3. Adwent 4. Boże Narodzenie 5. Wielki Post 6. Wielkanoc 7. Zesłanie Ducha Świętego 8. Św. Jadwiga Królowa – konkurs wiedzy 	

W klasie trzeciej liceum i technikum w podręczniku pt. *Mocni miłością* proponuje się realizację 63 jednostek lekcyjnych, ujętych w sześć działów:

<p><i>I. Powołani do miłości: „Spotkać Jezusa, kochać Go i sprawić, aby był kochany, oto chrześcijańskie powołanie” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Z Chrystusem ku pięknej miłości 2. Godność w życiu każdego człowieka – św. Gianna Beretta Molla 3. Maryja wzorem odpowiedzi na Boże powołanie 4. Biblijne losy powołanych 5. Jestem powołany, aby kochać 6. „Panie, co mam czynić?” Odkrywanie własnego powołania 7. Po co światu zakony? 8. „Żyjący nie dla siebie, żyjący dla was” 9. Historia o talentach, czyli praca nad sobą 10. „Czy to jest przyjaźń, czy to jest kochanie?” 11. Płciowość – dar i zadanie 12. Zrehabilitować cnotę czystości (bł. Karolina Kózkówna) 13. Być człowiekiem dialogu 14. Ile kosztuje szczęście? 15. Wartość przebaczenia 16. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>II. Mężczyzną i niewiastą stworzył ich: „Nie lękajcie się Miłości, która stawia człowiekowi wymagania, które są zdolne uczynić Waszą miłość prawdziwą miłością” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dlaczego ona? Dlaczego on? 2. Miłość twego narzeczeństwa 3. „A tak już nie są dwoje, lecz jedno ciało” 4. Sakramentalne „tak” 5. Przemyty życia małżeńskiego 6. Parami do nieba 7. W Kościele nie ma rozwodów 8. Powtórzenie wiadomości
<p><i>III. Rodzina Bogiem silna: „Rodzice jako pierwsi i najważniejsi wychowawcy swoich dzieci” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Świętość życia ludzkiego 2. Odpowiedzialne przekazywanie życia 3. Dziecko darem i zadaniem dla małżonków 4. Być dobrym ojcem 5. Być dobrą matką 6. Dziecko za jaką cenę? Metoda <i>in vitro</i> 7. Adopcja – twój wybór 8. Rodzina wobec zagrożeń współczesności 9. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>IV. Życie ludzkie jest święte: „Każde życie, nawet najmniej znaczące dla ludzi, ma wieczną wartość przed oczami Boga” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klonowanie, ale po co? 2. Eksperymenty genetyczne 3. Człowiek od poczęcia 4. Eutanazja czy zabójstwo? 5. Hospicjum to też życie 6. Kościół a kara śmierci 7. Choroby utajone, czyli narkomania, alkoholizm i nikotynizm 8. Pornografia i umysł 9. Seksoholizm – nic przyjemnego 10. Kompleksowa pomoc, czyli leczenie uzależnień 11. Powtórzenie wiadomości
<p><i>V. Odpowiadając na miłość: „Człowiek najpełniej afirmuje siebie, dając siebie. To jest pełna realizacja przykazania miłości” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rola Kościoła w świecie współczesnym 2. Kościół wobec totalitaryzmu 3. Męczeństwo chrześcijan w XXI wieku 4. Prymas Tysiąclecia – kard. Stefan Wyszyński 5. 2000 – Rok Jubileuszowy w Kościele 6. Nauczanie Benedykta XVI 7. Przykazania drogowskazem 8. Liturgia rodzinna 9. Troska o ludzi starych 10. Obowiązki chrześcijanina względem wiary 11. Z Chrystusem w dorosłe życie 	<p><i>VI. Rok Kościoła: „Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czeką na ciebie” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Adwent czasem radosnego oczekiwania 2. Boże Narodzenie 3. Wielki Post 4. Wielkanoc 5. Pielgrzymka na Jasną Górę 6. Pielgrzymi szlak św. Jana Pawła II 7. Fitness dla ducha – rekolekcje na zakończenie szkoły 8. Spotkanie z kobietą nowoczesną – konkurs o św. Giannie Beretcie Molli

Podręcznik dla klasy czwartej technikum pt. *Mocni miłością* przewidyuje realizację 50 jednostek lekcyjnych, ujętych w pięć działów:

<p><i>I. Będziesz miłował Pana Boga swego: „Miejcie odwagę żyć dla Miłości, Bóg jest miłością” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co mam czynić? Zachowuj przykazania 2. Człowiek żyjący Dekalogiem – św. Jan Kanty 3. Wolność a Dekalog 4. Grzechy przeciw wierze 5. Czy wiesz, co nosisz? 6. Imię Pańskie jest święte 7. „Niedziela to dzień zmartwychwstania, to dzień chrześcijan, to nasz dzień” 	<p><i>II. Będziesz miłował swego bliźniego: „Jeśli człowiek rzeczywiście kocha miłością Bożą, będzie również miłował brata” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Czy można ich pokochać? 2. Starość ma sens 3. Któż jest moją matką i którzy są moimi braćmi? 4. Nałogi – sam sobie szkodzisz 5. Jesteś kierowcą? Nie bądź piratem! 6. Mężczyznę i niewiastę stworzył ich 7. Kradnąc, stajesz się złodziejem 8. Twoje słowa mówią o tobie 9. Reklama – czy dasz się nabrać? 10. Mówić sobie „nie” 11. Co mi jest potrzebne do szczęścia? 12. Czy wystarczy być dobrym, żeby być zbawionym? 13. Powtórzenie wiadomości
<p><i>III. Kościół – Matka i Wychowawczyni: „Nie może mieć Boga za Ojca, kto nie ma Kościoła za Matkę” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Życie moralne i Urząd Nauczycielski Kościoła 2. Zaproszenie do świętowania 3. Wróć, bo ktoś na ciebie czeka 4. Spowiadać się, ale jak? 5. Tego nie można przegapić 6. Post czy dieta? 7. Pomaganie jest OK! 8. Widz czy uczestnik? Odpowiedzialność za Kościół 9. Kochać na serio (bł. Matka Teresa z Kalkuty, Agata Mróz) 10. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>IV. Kościół przez wieki: „Świętość jest zażyłością z Bogiem, jest naśladowaniem Chrystusa ubogiego, czystego i pokornego” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Święci i błogosławieni w dziejach Kościoła w Polsce: św. Maksymilian Kolbe, bł. Michał Czartoryski 2. Święci patroni Europy: Benedykt z Nursji, Cyryl i Metody, Brygida Szwedzka, Katarzyna ze Sieny, Edyta Stein 3. Co Polska i świat zawdzięczają chrześcijaństwu? 4. Kościół w potrzebie 5. Współcześni męczennicy za wiarę 6. „Bóg, Honor, Ojczyzna” – historia bł. Jerzego Popiełuszki 7. Kim są misjonarze (wolontariat misyjny)? 8. Powtórzenie wiadomości
<p><i>V. Rok Kościoła: „Niech nigdy nie ustanie nasza adoracja” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na niego zawsze możesz liczyć (Święto Aniołów Stróżów) 2. Kto idzie do nieba? (Uroczystość Wszystkich Świętych) 3. Maryja w roku liturgicznym 4. Czas na zmianę – Adwent 5. List do św. Mikołaja 6. Na nowo odkrywam Miłość – Boże Narodzenie 7. Św. Walenty – patronem nie tylko zakochanych 8. Porządki przed startem w dorosłość – Wielki Post 9. Wielkanoc – Jezus żyje, Alleluja! 10. Dzień Pięćdziesiątnicy w moim życiu 11. „Szukałem was, a wy przyszedliście do mnie” – spotkanie ze św. Janem Pawłem II 12. Św. Jan Kanty – drogowskazem na drodze do nieba (konkurs) 	

W zasadniczej szkole zawodowej materiały katechetyczne obejmujące katechizm dla ucznia oraz podręcznik metodyczny dla katechetów to:

- klasa I – *Mocni wiarą*,
- klasa II – *Mocni nadzieją*,
- klasa III – *Mocni miłością*¹⁶.

Autorzy krakowskiego programu nauczania dla zasadniczej szkoły zawodowej podzielili zagadnienia przewidziane w *Podstawie programowej katechezy*¹⁷ dla tego etapu edukacyjnego na jednostki lekcyjne, według poniższego schematu.

W podręczniku dla klasy pierwszej zasadniczej szkoły zawodowej pt. *Mocni wiarą* zakłada się realizację 70 jednostek lekcyjnych, ujętych w dziewięć działów:

<p><i>I. Kim jestem?: „Wiara musi przenikać całe życie człowieka” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kim jestem? 2. Moje życie – moje wybory 3. Wierzę w Boga – wierzę Bogu 4. Dotyk Miłosierdzia – święta siostra Faustyna Kowalska 	<p><i>II. Biblia: „Weźmy do rąk tę księgę! Przyjmijmy ją od Pana” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biblia – księga Życia i Prawdy 2. O Piśmie Świętym i apokryfach 3. Modlić się Pismem Świętym 4. Jezus postacią historyczną 5. Powtórzenie wiadomości
<p><i>III. Taka jest nasza wiara: „Przyjąć tajemnicę komunii miłości Ojca, Syna i Ducha Świętego we własnym życiu” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kim jest Bóg? 2. Odkrywanie Tajemnicy Trójcy Świętej 3. Bóg Stworzyciel świata i człowieka 4. Jezus – Prawdziwy Bóg i Prawdziwy Człowiek 5. Być mocnym w Duchu Świętym 6. Rola Maryi w historii zbawienia 7. Co to znaczy wierzyć? 8. Czy ateista może być zbawiony? 9. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>IV. Oto Ja jestem z wami: „Nie można kochać Chrystusa, jeśli nie kocha się Kościoła, który umiłował Chrystus” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kościół Jezusa Chrystusa 2. Działalność św. św. Piotra i Pawła 3. Jaki jest mój Kościół? 4. Kto jest kim w Kościele? 5. Prymat i nieomyślność papieża 6. Parafia wspólnotą wiary 7. Maryja – Matka Kościoła 8. Powtórzenie wiadomości

¹⁶ Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12, aneks 3.

¹⁷ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 73–78.

<p><i>V. Znaki łaski – sakramenty Kościoła: „Wiara pozostaje wciąż ta sama, ale jest źródłem wciąż nowego światła” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Drogowskazy na drodze do nieba 2. Narodziny w Chrystusie 3. Moje „tak” 4. Miłość ukryta w Chlebie 5. Spotkanie z żywym Bogiem – Msza Święta 6. W liturgii odkrywam Boga 7. Kto kocha, przebacza i prosi o wybaczenie 8. W prawdzie o sobie 9. Sens cierpienia 10. Dwa razy „tak” 11. „Oto ja, poślij mnie” 12. Sakramentalia, czyli w drodze do świętości 13. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>VI. Kościół przez wieki: „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Powstanie Kościoła 2. Prześladowania Kościoła 3. Sobory i synody 4. Patroni Polski (święci: Wojciech, Stanisław, Andrzej Bobola, Kazimierz Jagiellończyk) 5. Powtórzenie wiadomości
<p><i>VII. Gdy się modlicie: „Wypłyni na głębie” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Czy naprawdę warto się modlić? 2. „Nauucz nas modlić się” (Ojciec nasz) 3. Św. Jan Paweł II – człowiek modlitwy 4. Dwa przykazania miłości 5. „Błogosławieństwa” – powołanie czy nakaz? 6. Miłosierni względem duszy i ciała 7. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>VIII. Ku nowym niebiosom i nowej ziemi: „Naszym mieszkaniem jest niebo” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dążenie do dobra 2. Być czy mieć 3. Co to jest grzech? 4. Jan Paweł II o grzechach Kościoła 5. Kształtowanie sumienia 6. Kim są aniołowie? 7. Bądźcie czujni – Szatan 8. Paruzja, czyli o końcu świata 9. Piekło, czyściec, niebo 10. Powtórzenie wiadomości
<p><i>IX. Rok Kościoła: „Nie lękajcie się ofiarować waszego czasu Chrystusowi” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Moc różańca 2. Św. Jan Paweł II i młodzież 3. Uroczystość Wszystkich Świętych 4. Adwent, czyli oczekując na przyjście Pana 5. Boże Narodzenie czy tylko tradycja? 6. Wielki Post 7. Triduum Paschalne 8. Zmartwychwstanie zwycięstwem Chrystusa 9. Święto Eucharystii, czyli Boże Ciało 10. Spotkanie z Bożym Miłosierdziem – konkurs o św. siostrze Faustynie Kowalskiej 	

W klasie drugiej zasadniczej szkoły zawodowej w podręczniku pt. *Mocni nadzieją* proponuje się realizację 64 jednostek lekcyjnych, ujętych w pięć działów:

<p><i>I. Wierność prawdzie: „Wiara i rozum są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Człowiek nie może sam siebie zrozumieć bez Chrystusa” 2. Patron roku: św. Jadwiga Królowa 3. Czy wiara jest prywatną sprawą człowieka? 4. Grzechy przeciw wierze 5. Czy wiesz, co nosisz? 6. Czym jest religia? 7. Wiarygodność objawienia chrześcijańskiego 8. „Chrystus jedynym fundamentem Kościoła” 9. Jedność w różnorodności – Kościoły chrześcijańskie 10. Kim jesteś, katoliku? 11. Ekumenizm i dialog międzyreligijny 12. Kim są Żydzi? 13. Chrześcijaństwo a judaizm 14. Kim są muzułmanie? 15. Chrześcijaństwo a islam 16/17. Chrześcijaństwo a buddyzm 18/19. Chrześcijaństwo a hinduizm 20. Ruchy religijne 21. Komu mogę ufać (zagrożenia, sekty)? 22. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>II. Szukając Królestwa Bożego: „Królestwo Boże jest w nas przez wiarę. Chociaż zaś wiara «czyni takie cuda» – to jednak ono samo jest jeszcze większym «cudem»” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Po co mi świętość? 2. Źródła prawdziwej wolności 3. Zło dobrem zwyciężaj (przykłady: kard. Adam Stefan Sapieha) 4. Dlaczego zło, jeśli Bóg istnieje? Natura i źródło zła 5. Być człowiekiem sumienia 6. Znaczenie prawdy w życiu człowieka 7. Powtórzenie wiadomości 8. Kultura bycia i słowa 9. Między sztuką, profanacją a kiczem 10. Wartość pracy (przykłady: bł. Aniela Salawa) 11. Kultura bycia na drodze 12. Czas odpoczynku 13. Czy Kościół ma prawo „mieszać się” do polityki? 14. Zasady życia społecznego 15. Kościół wobec wojny i terroryzmu 16. Powtórzenie wiadomości
<p><i>III. Kościół przez wieki: „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wyprawy krzyżowe 2. Inkwizycja 3. Historia Galileusza 4. Reformacja i Sobór Trydencki 5. Św. Jan Paweł II o grzechach Kościoła 6. Nauczanie społeczne papieży 7. Wiosna Kościoła. Sobór Watykański II 8. Co Polska i świat zawdzięczają chrześcijaństwu? 9. Być patriotą dzisiaj 10. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>IV. Ku nowym niebiosom i nowej ziemi: „Bóg, który nie pozwala się prześcignąć w hojności, wynagrodzi wam stokrotnie i da wam życie wieczne” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Śmierć narodzinami dla nieba (św. Stanisław Kazimierczyk) 2. Dla kogo niebo? 3. Czyściec 4. Piekło 5. Świętych obcowanie, czyli jak mogą pomóc
<p><i>V. Rok Kościoła: „Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czeka cię niebo” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uroczystość Podwyższenia Krzyża 2. Na niego zawsze możesz liczyć (Święto Aniołów Stróżów) 3. Maryja w roku liturgicznym 4. Uroczystość Wszystkich Świętych 5. Adwent 6. List do św. Mikołaja 7. Boże Narodzenie 8. Wielki Post 9. Wielkanoc 10. Zesłanie Ducha Świętego 11. Św. Jadwiga Królowa – konkurs wiedzy 	

W klasie trzeciej zasadniczej szkoły zawodowej w podręczniku pt. *Mocni miłością* przewiduje się realizację 59 jednostek lekcyjnych, ujętych w sześć działów:

<p><i>I. Powołani do miłości: „Spotkać Jezusa, kochać Go i sprawić, aby był kochany, oto chrześcijańskie powołanie” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Z Chrystusem ku pięknej miłości 2. Godność w życiu każdego człowieka – św. Gianna Beretta Molla 3. Maryja wzorem odpowiedzi na Boże powołanie 4. Biblijne losy powołanych 5. Jestem powołany, aby kochać 6. „Panie, co mam czynić?” Odkrywanie własnego powołania 7. Po co światu zakony? 8. „Żyjący nie dla siebie, żyjący dla was” 9. Historia o talentach, czyli praca nad sobą 10. „Czy to jest przyjaźń, czy to jest kochanie?” 11. Płciowość – dar i zadanie 12. Zrehabilitować cnotę czystości (bł. Karolina Kózkówna) 13. Być człowiekiem dialogu 14. Ile kosztuje szczęście? 15. Wartość przebaczenia 16. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>II. Mężczyznę i niewiastę stworzył ich: „Nie lękajcie się Miłości, która stawia człowiekowi wymagania, które są zdolne uczynić Waszą miłość prawdziwą miłością” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dlaczego ona? Dlaczego on? 2. Miłość twego narzeczeństwa 3. „A tak już nie są dwoje, lecz jedno ciało” 4. Sakramentalne „tak” 5. Przymioty życia małżeńskiego 6. Parami do nieba 7. W Kościele nie ma rozwodów 8. Powtórzenie wiadomości
<p><i>III. Rodzina Bogiem silna: „Rodzice jako pierwsi i najważniejsi wychowawcy swoich dzieci” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Świętość życia ludzkiego 2. Odpowiedzialne przekazywanie życia 3. Dziecko darem i zadaniem dla małżonków 4. Być dobrym ojcem 5. Być dobrą matką 6. Dziecko za jaką cenę? Metoda <i>in vitro</i> 7. Adopcja – twój wybór 8. Rodzina wobec zagrożeń współczesności 9. Powtórzenie wiadomości 	<p><i>IV. Życie ludzkie jest święte: „Każde życie, nawet najmniej znaczące dla ludzi, ma wieczną wartość przed oczami Boga” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klonowanie, ale po co? 2. Eksperymenty genetyczne 3. Człowiek od poczęcia 4. Eutanazja czy zabójstwo? 5. Hospicjum to też życie 6. Kościół a kara śmierci 7. Choroby utajone, czyli narkomania, alkoholizm i nikotynizm 8. Pornografia i umysł 9. Seksualizm – nic przyjemnego 10. Kompleksowa pomoc, czyli leczenie uzależnień 11. Powtórzenie wiadomości

<p><i>V. Odpowiadając na miłość: „Człowiek najpełniej afirmuje siebie, dając siebie. To jest pełna realizacja przykazania miłości” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rola Kościoła w świecie współczesnym 2. Kościół wobec totalitaryzmu 3. Męczeństwo chrześcijan w XXI wieku 4. Prymas Tysiąclecia – kard. Stefan Wyszyński 5. 2000 – Rok Jubileuszowy w Kościele 6. Nauczanie Benedykta XVI 7. Przykazania drogowskazem 8. Liturgia rodzinna 9. Troska o ludzi starych 10. Obowiązki chrześcijanina względem wiary 11. Z Chrystusem w dorosłe życie 	<p><i>VI. Rok Kościoła: „Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czeka cię niebo” (św. Jan Paweł II)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Adwent czasem radosnego oczekiwania 2. Boże Narodzenie 3. Wielki Post 4. Wielkanoc 5. Pielgrzymka na Jasną Górę 6. Pielgrzymi szlak św. Jana Pawła II 7. Fitness dla ducha – rekolekcje na zakończenie szkoły 8. Spotkanie z kobietą nowoczesną – konkurs o św. Giannie Beretcie Molli
--	---

Zaproponowane tematy dla liceum, technikum oraz zasadniczej szkoły zawodowej zostały opracowane w formie podręczników dla ucznia i poradników metodycznych dla katechetów.

Podręczniki przeznaczone dla katechizowanych na wszystkie lata nauki w liceum, technikum oraz zasadniczej szkole zawodowej zostały podzielone na jednostki lekcyjne według schematu przedstawionego powyżej. Zawierają one temat zajęć jako konkretyzację wskazań nowej *Podstawy programowej i programu nauczania religii* oraz podobnie jak w gimnazjum składają się z siedmiu elementów, zaznaczonych w tekście ikonami¹⁸:

Znak „Otwórz oczy” oznacza, że tekst w katechizmie ukazuje świadectwo życia człowieka wierzącego, np. sportowca, muzyka, aktora, lub zawiera fragmenty z literatury pięknej, dzieł historycznych, blogów.

„Otwórz umysł” to symbol oznaczający pytania skierowane do młodego człowieka, mające zachęcić go do refleksji nad danym zagadnieniem.

„Otwórz uszy” to znak przybliżający nauczanie Kościoła na omawiany temat.

¹⁸ Por. *Mocni wiarą. Podręcznik do religii dla klasy I liceum i technikum*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2012, s. 6–7; *Mocni wiarą. Podręcznik do religii dla klasy I zasadniczej szkoły zawodowej*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2012, s. 6–7. Projekt graficzny ikon: Alina Mokrzycka.

Ikona „Otwórz serce” zachęca do modlitewnego spotkania z Bogiem.

Znak „Uśmiechnij się” oznacza anegdotę zachęcającą do odkrywania radości płynącej z wiary.

„SMS – słowo ma smak” zawiera najważniejsze myśli z omawianego rozdziału, które warto zapamiętać.

„Słowniczek” – wyjaśnia trudne zwroty omawiane w czasie lekcji religii.

Podręczniki dla katechizowanych zostały dostosowane do rozwoju oraz możliwości intelektualnych uczniów. Myśli wiodące są skoncentrowane wokół treści wynikających z *Podstawy programowej* oraz programu *Bądźcie mocni!* Nawiązują do egzystencjalnych problemów młodego człowieka dotyczących tożsamości chrześcijańskiej oraz hierarchii wartości. Reprezentują model katechezy integralnej, w którym treści biblijne oraz doktrynalne są skorelowane z egzystencjalnymi. Wypełniają podstawowe funkcje katechezy: informacyjną, kształcącą oraz wychowawczą, kładąc nacisk na rzetelną wiedzę, prowadzącą do kształtowania dojrzałych postaw chrześcijańskich. W ocenie rodziców „opracowanie zaskakuje różnorodnością. Teksty z życia wzięte: od bardzo dobrych (np. o. Krzysztofa Pałysa), przez kontrowersyjne, ale intrygujące (nawrócenie punkowca „Dzikiego”) (...). Wiele zmuszających do myślenia pytań. Dobry pomysł z humorystycznymi anegdotami, które wprowadzają dystans”¹⁹.

Podręczniki metodyczne dla katechetów uczących w liceum, technikum oraz zasadniczej szkole zawodowej zawierają:

- scenariusze katechez,
- rozkład materiału,

¹⁹ A. S., *Ranking katechizmów: pierwsza klasa liceum*, „Tygodnik Powszechny” 2012 nr 39, s. 20.

- kryteria oceniania,
- płytę z materiałami pomocniczymi.

Scenariusze katechez przewidziane są na jednostkę lekcyjną trwającą 45 minut, składającą się z trzech części. Są to:

- Wstęp – element wprowadzający młodzież w omawiane zagadnienie,
- Rozwinięcie – punkt mający na celu pogłębienie prezentowanych treści,
- Zakończenie – etap podsumowujący i utrwalający zdobytą wiedzę.

W konspektach zajęć autorzy, biorąc pod uwagę wskazania wynikające z *Podstawy programowej*²⁰, zastosowali różnorodne metody nauczania, głównie aktywizujące i poszukujące oraz dostosowane do nich środki dydaktyczne. Scenariusze zajęć w zasadniczej szkole zawodowej zostały dostosowane do możliwości intelektualnych katechizowanych.

Podręczniki metodyczne są kompatybilne z podręcznikami dla uczniów. W scenariuszach zajęć istnieją częste odwołania do tekstów znajdujących się w katechizmach dla młodzieży. W czasie zajęć wykorzystuje się materiały źródłowe, wśród których można wymienić: Pismo Święte, dokumenty Kościoła, dokumenty historyczne oraz fragmenty literatury pięknej i młodzieżowej. Autorzy odwołują się również do filmów oraz słuchowisk.

Podręczniki metodyczne, zgodnie ze schematem podziału treści na poszczególne lata, zostały podzielone na działy. Część z nich kończy się lekcją powtórzeniową, w czasie której można utrwalić prezentowane zagadnienia, wykorzystując testy, quizy, gry dydaktyczne. W większości scenariuszy autorzy zwracają uwagę nie tylko na przekaz informacji, ale także na stronę przeżyciową, mającą pomóc młodemu człowiekowi w odkrywaniu swojej religijności oraz budowaniu trwałych relacji z Bogiem i bliźnim.

Treści przekazywane w czasie lekcji religii są pogłębiane i uzupełniane przez katechezę parafialną w oparciu o materiały *3 x M, czyli Mocni mocą miłości*²¹.

²⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 79.

²¹ *3 x M, czyli Mocni mocą miłości. Materiały dla katechety*, red. T. Panuś, Kraków 2005; *3 x M, czyli Mocni mocą miłości. Materiały dla ucznia*, red. T. Panuś, Kraków, 2005. Materiały zatwierdzone dekretem Metropolity Krakowskiego w sprawie organizacji funkcjonowania katechez parafialnej z 30 października 2006 roku, w sprawie

3.2. Wybrane katechezy do programu

Rozradowanie się w Duchu Świętym w gimnazjum

Program nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* przeznaczony na trzeci etap edukacyjny ma na celu pogłębienie relacji młodego człowieka z Bogiem poprzez przygotowanie go do sakramentu bierzmowania oraz praktykę życia chrześcijańskiego. Powinien pomóc młodemu człowiekowi w postrzeganiu Kościoła Chrystusowego jako wspólnoty Ludu Bożego oraz odkrywaniu własnego miejsca w tej wspólnocie. Zwraca się także uwagę na rozwój katechizowanego, zakorzenianie w świecie wartości, odkrywanie własnej tożsamości religijnej. W realizowaniu wyznaczonych celów przez trzy lata nauczania w gimnazjum towarzyszą katechizowanemu patronowie roku oraz św. Jan Paweł II. Dlatego w niniejszej części zostaną omówione katechezy poświęcone tym dwóm zagadnieniom. Przedstawione zostaną zarówno teksty z podręcznika dla ucznia, jak i scenariusze zajęć z podręcznika metodycznego dla katechety.

3.2.1. Klasa II: *Oprzeć życie na Jezusie – św. Jacek Odrowąż*

Oprzeć życie na Jezusie – św. Jacek Odrowąż to temat katechezy znajdujący się pod numerem 1.1. w podręczniku dla ucznia oraz podręczniku dla katechety dla klasy drugiej gimnazjum²². Autorzy przedstawiają w nim postać patrona roku, którym jest św. Jacek Odrowąż.

W katechizmie ucznia, w pierwszej części, młodzież zapraszana jest na wycieczkę do kościoła Świętej Trójcy w Krakowie, w którym znajduje się grób patrona roku. W tym miejscu autorzy przedstawiają krótką historię życia św. Jacka. Ilustracją do tekstu jest zdjęcie ukazujące kaplicę z jego grobem wzniesioną w XVI wieku na miejscu, gdzie wcześniej znajdowała się cella zakonna założyciela Polskiej Prowincji Dominikanów²³. Następnie uczniowie

których ukazało się *pro memoria* w związku z dekretem Księdza Kardynała w sprawie podręczników katechetycznych obowiązujących w Archidiecezji Krakowskiej, nr 1167/2012 z 14 maja 2012 roku.

²² Numer 1.1.: pierwsza cyfra oznacza numer działu, druga numer katechezy w danym dziale. *Aby nie ustać w drodze. Podręcznik do religii dla klasy II gimnazjum*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, M. Lewicka, Kraków 2013, s. 8–11.

²³ Tamże, s. 8.

zachęcani są do refleksji nad tekstem poprzez trzy pytania, na które należy nie tylko odpowiedzieć (np. Kim był św. Jacek Odrowąż?), ale także przemyśleć własną relację z Chrystusem w odniesieniu do relacji patrona roku ze Zbawicielem. Kolejny punkt ukazuje nauczanie Jana Pawła II na temat założyciela Polskiej Prowinacji Dominikanów. Czytamy w nim między innymi: „Z krakowskich świętych wspominam także św. Jacka Odrowąża: wielki święty krakowski. Jego relikwie spoczywają w kościele Dominikanów. Nieraz tam chodziłem, do tego sanktuarium. Św. Jacek był wielkim misjonarzem: z Gdańska wyruszył na wschód, aż do Kijowa”²⁴. Następnie młodzież zaproszona jest do modlitewnego spotkania z Bogiem poprzez tekst pochodzący z Liturgii godzin. Proponuje się także krótką anegdotę służącą wzbudzeniu w katechizowanych radości z doświadczenia płynącego z wiary. Po niej następuje podsumowanie treści przedstawionych w jednostce lekcyjnej w formie krótkiego wniosku, w którym młody człowiek zachęcany jest, by na wzór św. Jacka czynił z losu ludzkiego drogę do Boga. Na koniec, w „Słowniczku” przytoczony jest krótki życiorys patrona roku²⁵.

W podręczniku metodycznym *Aby nie ustać w drodze* dla drugiej klasy gimnazjum znajduje się konspekt katechezy pozostający w korelacji z tekstem z katechizmu ucznia²⁶. Konspekt zawiera sześć punktów, w których w szczegółowy sposób wyjaśniono, w jaki sposób należy zrealizować temat zajęć. W punkcie pierwszym znajdują się „Cele katechetyczne” określające umiejętności, jakie winien zdobyć katechizowany po zrealizowaniu jednostki lekcyjnej. Są to między innymi: poznanie życia i działalności św. Jacka Odrowąża, naśladowanie relacji łączącej patrona roku z Chrystusem we własnym życiu, zawierzenie siebie Bogu. Punkt drugi zawiera „Słowa kluczowe”, wśród których wymienia się hasła: św. Jacek Odrowąż, przyjaźń. Trzeci punkt to „Uwagi metodyczne” przedstawiające:

- ♦ pomoce dydaktyczne, np. teksty do pracy w grupach, papierowe klatki filmowe, arkusze szarego papieru,

²⁴ Tamże, s. 9.

²⁵ Tamże, s. 11.

²⁶ *Aby nie ustać w drodze. Podręcznik metodyczny dla II klasy gimnazjum*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, M. Lewicka, Kraków 2013, s. 30–36.

- metody pracy, np. pantomima, zdania niedokończone, ćwiczenie plastyczne,
- literaturę i środki audiowizualne, np. film *Święty Jacek*, produkcja: *AB Film Production*, Telewizja Polska, Polska Prowincja Dominikanów, Polska 1993.

W punkcie czwartym przedstawiony jest „Plan katechezy” wraz z określonymi regułami czasowymi poszczególnych części: „Wstępu”, „Rozwinięcia”, „Zakończenia”. Punkt piąty – „Przebieg katechezy” – zawiera szczegółowy opis, w jaki sposób należy zrealizować poszczególne cele katechetyczne przy wykorzystaniu zaproponowanych metod oraz pomocy dydaktycznych.

We „Wstępie” proponowana jest modlitwa za wstawiennictwem św. Jacka, którą młodzież znajdzie w swoim katechizmie, a katecheta w materiałach pomocniczych (w punkcie szóstym). Po niej następuje ćwiczenie oparte na metodzie zdań niedokończonych, którego celem jest wyjaśnienie, na czym opiera się przyjaźń z Chrystusem. W „Rozwinięciu” proponuje się ćwiczenie *Film o św. Jacku*, w czasie którego młodzież, pracując w grupach w oparciu o otrzymane od katechety teksty, przygotowuje prace plastyczne, rysując na papierowych klatkach filmowych najważniejsze wydarzenia z życia św. Jacka. Po wykonaniu zadania przedstawiciele grup prezentują efekty pracy na forum klasy. Po podsumowaniu ćwiczenia katecheta przechodzi do kolejnego, w którym uczniowie na podstawie otrzymanych tekstów, pracując dalej w grupach, mają zaprezentować pantomimę ukazującą trzy historie z życia patrona roku. „Zakończenie” stanowi podsumowanie jednostki lekcyjnej. Młodzież sporządza samodzielną notatkę w formie krótkiej wiadomości – SMS, w którym odpowiada na pytanie: Czego mogę się nauczyć od św. Jacka? Na koniec katecheta proponuje uczniom zadanie domowe, polegające na znalezieniu w internecie zdjęć oraz informacji ukazujących kaplicę św. Jacka w kościele Świętej Trójcy w Krakowie i napisaniu krótkiego przewodnika dla kolegi z innego kraju. Punkt szósty – „Materiały pomocnicze” – zawiera wszystkie teksty oraz diagramy wykorzystane w czasie zajęć, które można powielić na ksero i wykorzystać w czasie lekcji.

3.2.2. Klasa II: *Tajemnica powołania Karola*

Tajemnica powołania Karola to temat katechezy znajdujący się pod numerem 6.1. w katechizmie dla ucznia oraz podręczniku metodycz-

nym dla katechety. Autorzy przedstawiają w nim postać Karola Wojtyły w okresie młodości²⁷.

Katechizm ucznia w pierwszej części „Popatrz” zawiera tekst ks. Sławomira Odera i Saveria Gaety²⁸, ukazujący Karola Wojtyłę w oczach kolegów z lat szkolnych, którzy w swoich wypowiedziach wskazywali na jego bardzo wysoki poziom moralności. Część druga zawiera trzy pytania, mające na celu wzbudzenie refleksji nad odkrywaniem talentów oraz powołania życiowego katechizowanych. W kolejnym punkcie – „Posłuchaj” – przedstawiony jest fragment książki Jana Pawła II *Dar i Tajemnica*²⁹, ukazujący odkrywanie powołania kapłańskiego Ojca Świętego. Następnie młody człowiek zachęcany jest do modlitwy słowami papieża, po której w punkcie „Uśmiechnij się” może zapoznać się z anegdotą z życia Karola Wojtyły mówiącą o jednej z jego wycieczek w góry. W kolejnym punkcie – „MMS – czyli moc mądrego słowa” – uczniowie są zachęcani przez Ojca Świętego do bycia współpracownikami Boga³⁰. Ostatni punkt – „Słowniczek” – wyjaśnia trudne zwroty użyte w tej jednostce lekcyjnej: antycypacja, powołanie, seminarium duchowne.

Podręcznik metodyczny pt. *Aby nie ustać w drodze* dla drugiej klasy gimnazjum zawiera konspekt katechezy pozostający w korelacji z tekstem z katechizmu ucznia³¹. Konspekt, podobnie jak poprzedni, składa się z sześciu punktów. W punkcie pierwszym określone zostały „Cele katechetyczne” mające na celu zachęcenie ucznia do poznania i naśladowania św. Jana Pawła II oraz kształtowanie postawy bycia odpowiedzialnym za rozeznanie własnego powołania. W punkcie drugim wskazano „Słowa kluczowe”, najważniejsze w omawianej jednostce lekcyjnej: Karol Wojtyła, powołanie, seminarium. Punkt trzeci zawiera „Uwagi metodyczne” obejmujące:

- pomoce dydaktyczne, np. teksty do pracy w grupach, krzyżówkę, zdjęcie łodzi rybackiej, tekst pieśni *Barka*,

²⁷ *Aby nie ustać w drodze. Podręcznik do religii dla klasy II gimnazjum*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, M. Lewicka, Kraków 2013, s. 270–275. *Aby nie ustać w drodze. Podręcznik do religii...*, dz. cyt., s. 270–275. *Aby nie ustać w drodze. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 403–408.

²⁸ S. Oder, S. Gaeta, *Dłatego Święty*, Kraków 2010, s. 26.

²⁹ Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica*, Kraków 2005, s. 17–18.

³⁰ *Aby nie ustać w drodze. Podręcznik do religii...*, dz. cyt., s. 275.

³¹ *Aby nie ustać w drodze. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 403–408.

- metody pracy, np. burzę mózgów, pracę z tekstem, pracę z formularzem,
- literaturę i środki audiowizualne, np. fragment książki Jana Pawła II – *Dar i Tajemnica*.

W czwartej części przedstawiono „Plan katechezy” z przypisanymi regułami czasowymi oraz podziałem na: „Wstęp”, „Rozwinięcie” i „Zakończenie”. Punkt piąty poświęcony jest szczegółowemu opisowi przebiegu lekcji. Katechezę można rozpocząć śpiewem pieśni *Bar-ka*, po którym proponuje się burzę mózgów wyjaśniającą hasło „bar-ka”. Następnie katecheta, wprowadzając młodzież w tematykę zajęć, prezentuje zdjęcie łodzi rybackiej, odwołując się do odśpiewanego tekstu, następnie wyjaśnia, na czym polega powołanie. W „Rozwinięciu” uczniowie pracują w grupach nad fragmentami tekstów ukazującymi drogę do odkrywania powołania kapłańskiego Karola Wojtyły. Na zakończenie młodzież rozwiązuje samodzielnie krzyżówkę, której hasła opisują różne momenty z życia papieża. Podsumowanie stanowi modlitwa o rozeznanie powołania za wstawiennictwem św. Jana Pawła II. W punkcie szóstym znajdują się wszystkie materiały, które wykorzystano w czasie prowadzenia zajęć.

3.2.3. Klasa II: *Ze św. Jackiem naśladuję Jezusa – konkurs wiedzy*

Ze św. Jackiem naśladuję Jezusa – konkurs wiedzy to temat katechezy znajdujący się pod numerem 6.10. w podręczniku metodycznym dla katechety przeznaczonym dla klasy drugiej gimnazjum³². Ma on na celu ugruntowanie zdobytych w ciągu roku szkolnego wiadomości dotyczących patrona roku. Jest przeprowadzany na zasadzie gry dydaktycznej, pobudzającej zainteresowanie katechizowanego treściami religijnymi. Zawiera cztery punkty pomagające w jego realizacji. Punkt pierwszy ukazuje literaturę oraz materiały wykorzystane w przygotowaniu i przebiegu zajęć. W punkcie drugim wyjaśnione są zasady gry dydaktycznej. W konkursie mogą wziąć udział uczniowie danej klasy lub wszystkich klas drugich (wówczas należy wybrać z każdej klasy czteroosobowe drużyny). Terminem realizacji konkursu, wskazanym w konspekcie, jest drugi semestr nauki. Autorzy określają zakres materiału obowiązujący uczniów biorących udział

³² *Aby nie ustać w drodze. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 453-464.

w konkursie, zadania jury oraz niezbędne pomoce dydaktyczne. Punkt trzeci zawiera opis poszczególnych konkurencji.

Pierwsza z nich pt. *Osoby* opiera się na krótkim ustnym zaprezentowaniu wylosowanych przez uczestników konkursu osób, związanych z postacią św. Jacka Odrowąża. Są wśród nich m.in.: bp Iwo Odrowąż, św. Dominik Guzman, bł. Czesław, papież Klemens VIII, bł. Wincenty Kadłubek, bracia: Godyn, Florian i Benedykt, Klemencja ze wsi Kościelec, Felicja z Gruszowa.

Konkurencja *Wycieczka* opiera się na opracowaniu harmonogramu oraz trasy wycieczki śladami klasztorów, które w Polsce założył św. Jacek. Proponowane miejsca należy nanieść na mapę naszego kraju.

Kolejną propozycją jest zadanie *Tajemnicza historia*. Uczniowie w oparciu o wylosowany przedmiot, np. kłosa zboża, płaszcz, różaniec, strzałę, pawie pióro, zdjęcie niemowlęcia, mają przedstawić krótką historię, w której powiążą go z faktem z życia św. Jacka Odrowąża.

Ostatnią konkurencję stanowią *Zadania specjalne*. Młodzież losuje jedno z dziesięciu zadań, a następnie wykonuje je w czasie maksymalnie 2 minut. Przykładowe zadania:

- Proszę zaprezentować w formie krótkiej inscenizacji jedną z legend o św. Jacku.
- Proszę wcielić się w rolę przewodnika po Krakowie i opowiedzieć o miejscach najbardziej związanych ze św. Jackiem.
- Za pomocą inscenizacji proszę przedstawić, w jaki sposób św. Jacek przekroczył rzekę Wisłę.
- Proszę narysować herb Odrowążów.

W punkcie czwartym znajdują się materiały pomocnicze, czyli wszystkie teksty, diagramy, rysunki, zdjęcia, które zostały wykorzystane w czasie zajęć.

3.3. Wybrane katechezy do programu *Bądźcie mocni!* w liceum i technikum

Program nauczania *Bądźcie mocni!* przeznaczony jest na czwarty etap edukacyjny. Jego celem jest zainspirowanie młodego człowieka do pracy nad sobą, budowania trwałych relacji koleżeńskich i rodzinnych, rozeznawania własnego powołania życiowego, zakorzenienia

w świecie wartości wypływających z orędzia zbawczego. Autorzy chcą pomóc katechizowanemu w odkrywaniu wartości dziedzictwa chrześcijańskiego w Polsce, Europie, świecie oraz pogłębić wiadomości związane z historią Kościoła, świętością i nienaruszalnością życia ludzkiego, nauczaniem społecznym papieża. Katecheza na tym etapie edukacyjnym dąży do tego, by pomóc młodemu człowiekowi odkrywać wiarę, nadzieję, miłość we własnym życiu. Prowadzi ucznia do stawiania się świadkiem wiary we współczesnym świecie. Dlatego w programie występują częste odwołania do świadectw chrześcijan, wśród których warto podkreślić patronów poszczególnych lat oraz św. Jana Pawła II. W związku z tym w tej części zostaną omówione katechezy ukazujące młodemu człowiekowi świadków wiary. Zaprezentowane zostaną teksty z katechizmu ucznia oraz scenariusze zajęć z podręcznika metodycznego dla katechety.

3.3.1. Klasa I: *Dotknąć Miłosierdzia*

Dotknąć Miłosierdzia to temat katechezy znajdującej się pod numerem 1.4. w katechizmie ucznia oraz podręczniku metodycznym dla katechety dla klasy pierwszej liceum i technikum³³. Autorzy przybliżają w nim postać patronki roku – św. siostry Faustyny Kowalskiej.

Katechizm ucznia przedstawia świętą siostrę Faustynę Kowalską w sześciu odsłonach. W punkcie pierwszym – „Otwórz oczy” – przytoczone są świadectwa osób, które za wstawiennictwem Apostoła Bożego Miłosierdzia otrzymały łaski zdrowia lub potomstwa z rąk Chrystusa. Następnie ukazany jest krótki życiorys siostry Faustyny Kowalskiej. Ilustracją do tekstu jest zdjęcie kaplicy zakonnej Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia z łaskami słynącym obrazem Jezusa Miłosiernego i grobem św. Faustyny w krakowskich Łagiewnikach³⁴. Drugi punkt – „Otwórz umysł” – zawiera cztery pytania dotyczące kultu Miłosierdzia Bożego oraz jego roli w życiu katechizowanego. W kolejnym punkcie – „Otwórz uszy” – znajduje się cytat z *Dzienniczka* św. siostry Faustyny Kowalskiej, w którym Chrystus mówi o ludziach nieznajdujących czasu na przyjście

³³ Numer 1.4.: pierwsza cyfra oznacza numer działu, druga numer katechezy w danym dziale. *Mocni wiarą. Podręcznik do religii dla klasy I liceum i technikum*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2012, s. 22–25.

³⁴ Tamże, s. 22–23.

i zawierzenie Mu swoich problemów i trudności, mimo że chce im pomóc w codziennym życiu. Punkt „Otwórz serce” zachęca młodego człowieka do modlitwy słowami *Aktu zawierzenia świata Bożemu Miłosierdziu*. Następnie, w punkcie „Uśmiechnij się”, proponuje się anegdotę mającą prowadzić do radości płynącej z wiary. Ostatni punkt – „SMS – słowo ma smak” – zawiera podsumowanie tematu, w którym Jan Paweł II zachęca młodego człowieka do bycia apostołem Bożego Miłosierdzia w każdym środowisku swojego życia i pracy³⁵.

W podręczniku metodycznym pt. *Mocni w wierze* dla pierwszej klasy liceum i technikum znajduje się konspekt katechezy pozostający w korelacji z tekstem z katechizmu ucznia pod tym samym tytułem: *Dotknąć Miłosierdzia*³⁶. Scenariusz zawiera sześć punktów, w których w szczegółowy sposób zostało wyjaśnione, jak należy zrealizować temat zajęć. W punkcie pierwszym wyjaśnione są „Cele katechetyczne”, mające pomóc katechizowanemu w odkrywaniu roli Bożego Miłosierdzia we własnym życiu oraz kształtujące postawę miłosierdzia wobec innych ludzi. Punkt drugi zawiera „Słowa kluczowe”, czyli główne hasła, które będą realizowane w czasie zajęć: Miłosierdzie Boże. W kolejnym punkcie przedstawione są „Uwagi metodyczne”, zawierające:

- pomoce dydaktyczne, czyli rzeczy niezbędne do przeprowadzenia zajęć, np. test luk, prezentacja multimedialna *Dotknąć Miłosierdzia*,
- metody pracy, np. burza mózgów, pokaz, test luk,
- literatura i środki audiowizualne, np. Pismo Świąte, Faustyna Kowalska – *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, Warszawa 2001.

Czwarty punkt ukazuje „Plan katechezy” obejmujący podział na trzy części: „Wstęp”, „Rozwinięcie”, „Zakończenie”, oraz nazwy proponowanych do przeprowadzenia ćwiczeń wraz z określeniem reguł czasowych. W punkcie piątym przedstawiony jest „Przebieg katechezy”, w którym szczegółowo opisano realizację poszczególnych części katechezy. We „Wstępie” proponuje się modlitwę słowami *Aktu zawierzenia świata Bożemu Miłosierdziu*, znajdującego

³⁵ *Mocni wiarą. Podręcznik do religii...*, dz. cyt., s. 25.

³⁶ *Mocni wiarą. Podręcznik metodyczny dla I klasy liceum i technikum*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2013, s. 36–38.

się w katechizmie ucznia oraz materiałach pomocniczych dla katechety (w punkcie szóstym). Następnie uczniowie wraz z katechetą za pomocą burzy mózgów wykonują ćwiczenie *Agent Chrystusa*, w którym określają cechy charakterystyczne osoby wybranej przez Jezusa, by przekazała światu Jego słowa. W „Rozwinięciu” proponuje się ćwiczenie *Kto to jest?* oparte na samodzielnej pracy z tekstem luk, ukazującym świętą siostrę Faustynę Kowalską. Uczniowie w oparciu o treści znajdujące się w katechizmie uzupełniają otrzymany tekst o brakujące słowa, po czym odczytują swoje prace na forum klasy. Następnie katecheta przedstawia krótką prezentację multimedialną *Dotknąć Miłosierdzia*. Kolejnym elementem jest ćwiczenie *Szczególny dar*, w którym młodzież, pracując w zespołach dwuosobowych, szuka odpowiedzi na pytanie: Jakie łaski chce ofiarować Chrystus „duszą, które będą się uciekać do Jego miłosierdzia”? W podsumowaniu katecheta wraz z uczniami winien zwrócić uwagę na fakt, że każdy człowiek jest powołany do odkrywania Miłosierdzia Bożego we własnym życiu. W „Zakończeniu” proponuje się ćwiczenie, w którym młodzież ma się zastanowić, w jaki sposób może szerzyć Boże Miłosierdzie w środowisku, w którym żyje. Katecheza kończy się słowami „Bądźcie miłosierni, jak Ojciec wasz jest miłosierny” (Łk 6, 36), po których katecheta może wręczyć młodzieży obrazki z Chrystusem Miłosiernym, zawierające na odwrocie koronkę do Bożego Miłosierdzia. Punkt szósty to „Materiały pomocnicze”. Znajdują się w nim wszystkie teksty oraz diagramy wykorzystane w czasie zajęć.

3.3.2. Klasa I: *Jan Paweł II – człowiek modlitwy*

W katechizmie ucznia dla klasy pierwszej liceum i technikum, w dziale siódmym, pod numerem 7.4. znajduje się temat *Jan Paweł II – człowiek modlitwy*³⁷, w którym autorzy programu i podręczników *Bądźcie mocni!* ukazują nauczanie Ojca Świętego poświęcone wartości modlitwy w życiu każdego człowieka. W punkcie pierwszym – „Otwórz oczy” – Jan Paweł II wyjaśnia młodzieży, co znaczy być człowiekiem modlitwy na podstawie własnego domu rodzinnego oraz osobistych doświadczeń. W tej części wykorzystano

³⁷ *Mocni wiarą. Podręcznik do religii...*, dz. cyt., s. 252–255.

fragmenty książki *Dar i Tajemnica*³⁸ oraz listu apostolskiego *Rosarium Virginis Mariae*³⁹. Tekst zilustrowany jest zdjęciem Ojca Świętego w sanktuarium Bożego Miłosierdzia, w czasie pielgrzymki do Polski w 2002 roku. W punkcie „Otwórz umysł” znajdują się trzy pytania pobudzające młodego człowieka do refleksji nad własną modlitwą. Kolejny punkt – „Otwórz uszy” – zawiera fragment listu apostolskiego *Dies Domini*⁴⁰ oraz orędzie papieża na XIX Światowy Dzień Pokoju⁴¹. Następnie proponuje się katechizowanemu wspólną modlitwę z Janem Pawłem II. W dalszej części znajduje się anegdota opisująca rozmowę André Frossarda z jednym z naszych rodaków, która w humorystyczny sposób ukazuje stosunek Ojca Świętego do modlitwy. Podsumowanie tematu stanowi krótki wniosek, podkreślający fakt, że czas ofiarowany Bogu nigdy nie jest czasem straconym.

Tekst w katechizmie ucznia jest skorelowany z konspektem zajęć znajdującym się w podręczniku metodycznym dla katechety pod tym samym numerem i tytułem⁴².

Scenariusz zajęć, podobnie jak poprzedni, składa się z sześciu punktów, w których nauczyciel znajdzie wskazówki, w jaki sposób przeprowadzić katechezę, by osiągnąć zamierzone cele katechetyczne, ukazujące Jana Pawła II jako człowieka modlitwy oraz pobudzające młodego człowieka do naśladowania postawy modlitewnej papieża we własnym życiu. W konspekcie wskazane są „Słowa klucze” wskazujące główne hasła realizowane w czasie lekcji. Są nimi: modlitwa, człowiek modlitwy. Następny punkt – „Uwagi metodyczne” – zawiera:

- pomoce dydaktyczne, czyli rzeczy konieczne do zrealizowania tematu zajęć według prezentowanego scenariusza, wśród których wymienione są m.in.: duży słoik, duże kamienie, żwirek, piasek, modlitwa Jana Pawła II,
- metody pracy, które zostaną wykorzystane w czasie lekcji, np. pogadanka, elementy synektyki, pokaz,

³⁸ Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica*, dz. cyt., s. 14.

³⁹ Jan Paweł II, List apostolski *Rosarium Virginis Mariae*, Rzym 2002, 2.

⁴⁰ Jan Paweł II, List apostolski *Dies Domini*, Rzym 1998, 7.

⁴¹ Jan Paweł II, *Zawsze aktualne zadanie: Wychowywać do pokoju*, Orędzie na XIX Światowy Dzień Pokoju, Watykan, 1 stycznia 2004, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/pokoj_01012004.html (14.05.2014).

⁴² *Mocni wiarą. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 265–269.

- literatura i środki audiowizualne, np. wywiad z abp. Józefem Michalikiem na temat Jana Pawła II jako człowieka czynu i modlitwy.

Punkt czwarty – „Plan katechezy” – jest podzielony na trzy części: „Wstęp”, „Rozwinięcie” i „Zakończenie”, w których znajdują się nazwy proponowanych do wykonania na zajęciach ćwiczeń oraz podany jest przybliżony czas na ich realizację. W punkcie piątym – „Przebieg katechezy” – autorzy wyjaśniają dokładnie, w jaki sposób należy przeprowadzić zajęcia. Katechezę rozpoczyna się odmówioną wspólnie modlitwą Jana Pawła II, która znajduje się w katechizmie ucznia oraz materiałach pomocniczych (w punkcie szóstym). Proponuje się pogadankę na temat doświadczenia modlitwy w życiu katechizowanych. W „Rozwinięciu” przedstawione jest ćwiczenie *Kamienie życia*, oparte na świadectwach ukazujących rolę modlitwy w życiu Karola Wojtyły, a następnie na pokazie, w którym wykorzystywany jest duży słoik – obrazujący każdego człowieka wierzącego; kamienie, żwirek i piasek – będące symbolami wartości, jakimi żyją młodzi ludzie. Słoik zostaje napełniony przez katechetę najpierw kamieniami, potem żwirkiem, na końcu piaskiem. Po każdej czynności katecheta stawia uczniom pytanie dotyczące świata, w którym żyją. Ćwiczenie, nawiązując do doświadczenia młodego człowieka, w obrazowy sposób wyjaśnia, jaka winna być rola modlitwy w jego życiu. Kolejne zadanie, które jest realizowane w tej części, to *Plan dnia*. Opiera się ono na porównaniu własnego planu dnia z planem zajęć Jana Pawła II. Podsumowanie stanowi krótka rozmowa, w której katecheta stawia pytania mające zachęcić katechizowanych do refleksji nad sobą w odniesieniu do postawy modlitewnej Ojca Świętego. Na zakończenie proponuje się odczytanie wypowiedzi papieża, w której zachęca on młodych ludzi do ofiarowania swojego czasu Chrystusowi. Punkt szósty zawiera wszystkie teksty oraz diagramy wykorzystane w czasie zajęć. Znajdują się tu także materiały dla katechety, które mogą przyczynić się do poszerzenia jego wiedzy dotyczącej omawianego zagadnienia.

3.3.3. Klasa I: *Konkurs wiedzy o św. Faustynie Kowalskiej*

W podręczniku metodycznym dla katechety pt. *Mocni wiarą*, przeznaczonym dla klasy pierwszej liceum i technikum, w dziale ósmym, pod numerem 8.10 znajduje się konkurs wiedzy na temat świętej siostry Faustyny Kowalskiej, którego celem jest pogłębienie treści

dotyczących Miłosierdzia Bożego oraz patronkę roku⁴³. W konspekcie proponuje się jako główną metodę pracy grę dydaktyczną. Scenariusz zajęć składa się z trzech punktów. W punkcie pierwszym przedstawione są zasady gry wyjaśniające między innymi, dla kogo przeznaczony jest konkurs oraz w jaki sposób należy go zrealizować. Konkurs można przeprowadzić w obrębie danej klasy lub we wszystkich klasach pierwszych w danej szkole (wówczas należy wytypować drużyny pięcioosobowe reprezentujące daną klasę). Zachęca się, by zajęcia odbyły się w tygodniu po Niedzieli Miłosierdzia Bożego. Konkurs składa się z dwóch etapów. W pierwszym biorą udział wszystkie zespoły pięcioosobowe, w drugim uczestniczą tylko trzy najlepsze drużyny. W tej części są także wymienione pomoce dydaktyczne, niezbędne do realizacji zajęć. Punkt drugi zawiera opis poszczególnych konkurencji, zarówno w rundzie pierwszej, jak i drugiej. Przykładowe konkurencje to:

- 2,4,6 – opiera się na odpowiedziach na wylosowane przez zawodników pytania za określoną ilość punktów,
- *Miejscowości* – uczniowie otrzymują diagramy, zawierające niepełne nazwy ośmiu miejscowości. Zadanie polega na wpisaniu brakujących liter w taki sposób, by powstały nazwy miejsc związanych ze świętą siostrą Faustyną.
- *Zadanie specjalne* – młodzież losuje jedno z dziesięciu zadań do wykonania, np.:
 - W ciągu 60 s proszę zebrać grupę 10 osób i zaprezentować okrzyk, w którym dziękujecie za dar Bożego Miłosierdzia.
 - Za pomocą kalamburów proszę przedstawić fragment *Dzienniczka* s. Faustyny: „Czyń, co jest w twej mocy, aby grzesznicy poznali moją dobroć”.
 - W oparciu o życie s. Faustyny Kowalskiej przekonajcie publiczność na sali, że warto szerzyć w swoim środowisku kult Bożego Miłosierdzia.
 - Proszę zachęcić publiczność do pielgrzymki do sanktuarium Bożego Miłosierdzia w krakowskich Łagiewnikach.

W punkcie trzecim znajdują się wszystkie wykorzystane w zajęciach materiały pomocnicze, m.in.: życiorys św. siostry Faustyny Kowalskiej, test wiedzy, diagramy do poszczególnych konkurencji, karty jury.

⁴³ *Mocni wiarą. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 345–354.

3.4. Wybrane katechezy do programu *Bądźcie mocni!* w zasadniczej szkole zawodowej

Program nauczania *Bądźcie mocni!* przeznaczony dla zasadniczej szkoły zawodowej jest podobny do programu nauczania dla liceum i technikum. W wielu miejscach omawiane są te same zagadnienia. Występują też podobne cele katechetyczne. Główna różnica polega na dostosowaniu przykładów oraz wymagań edukacyjnych do poziomu intelektualnego katechizowanych, co jest zgodne z założeniami *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*⁴⁴.

Celem programu oraz opracowanych do niego podręczników jest pobudzenie młodego człowieka do budowania własnego świata w oparciu o system wartości zakorzenionych w Dobrej Nowinie, tworzenia trwałych relacji rodzinnych i koleżeńskich, rozwoju duchowego, intelektualnego i fizycznego, oparcia swojego życia na wierze, nadziei i miłości.

Autorzy, chcąc pomóc katechizowanym w odkrywaniu własnej tożsamości, odwołują się do ich doświadczenia egzystencjalnego. Poprzez ukazywanie bogactwa dziedzictwa chrześcijańskiego w Polsce, Europie, świecie zachęcają młodego człowieka do pogłębiania wiedzy z zakresu historii Kościoła, nauczania papieskiego, życia sakramentalnego, katolickiej nauki społecznej. W sposób przystępny przybliżają zagadnienia bioetyczne, zwracając uwagę na świętość i nienaruszalność życia ludzkiego od chwili poczęcia do narodzin. Poprzez przykłady świadków wiary zachęcają młodego człowieka do kształtowania postawy szacunku i odpowiedzialności we własnym życiu. Dlatego poniżej zostaną zaprezentowane katechezy ukazujące patrona roku oraz postać św. Jana Pawła II, która towarzyszy katechizowanemu od klasy pierwszej do trzeciej.

3.4.1. Klasa II: *Patronka roku – święta królowa Jadwiga*

Św. Jadwiga Królowa to temat katechezy w drugiej klasie zasadniczej szkoły zawodowej, który znajduje się pod numerem 1.2. zarówno w katechizmie ucznia, jak i podręczniku metodycznym dla katechety⁴⁵.

⁴⁴ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010, s. 72.

⁴⁵ Numer 1.2.: pierwsza cyfra oznacza numer działu, druga numer katechezy w danym dziale.

Autorzy przedstawiają postać patronki roku, chcąc zachęcić młodego człowieka do odkrywania w swoim życiu wartości poświęcenia, odpowiedzialności, miłości opartej na Chrystusie, patriotyzmu. Zwracają również uwagę na powszechne powołanie do świętości.

W katechizmie ucznia tekst podzielony jest na siedem punktów. W pierwszym – „Otwórz oczy” – znajduje się wywiad z dr. hab. Stanisławem Sroką z Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, w którym ukazane są fakty z życia Jadwigi Andegaweńskiej oraz osobisty kult profesora dla świętej Królowej. Tekstowi towarzyszy ilustracja patronki roku pochodząca z uniwersyteckiej kolegiaty św. Anny w Krakowie. Punkt drugi – „Otwórz umysł” – zawiera trzy pytania, mające na celu pobudzenie katechizowanego do refleksji nad własnym rozwojem duchowym i intelektualnym oraz postawą troski wobec drugiego człowieka. W punkcie „Otwórz uszy” przytoczony jest fragment wypowiedzi Jana Pawła II na temat św. Jadwigi Królowej oraz cytaty z Pisma Świętego i *Katechizmu Kościoła katolickiego* ukazujące powszechne powołanie do świętości. W następnym punkcie – „Otwórz serce” – znajduje się modlitwa Jana Pawła II, w której katechizowany przez wstawiennictwo patronki roku zapraszany jest do pogłębiania relacji z Chrystusem. Punkt „Uśmiechnij się” zawiera krótką anegdotę z *Humoru Ojców Pustyni*, która uczy dystansu do samego siebie. Kolejny punkt – „SMS – słowo ma smak” – podkreśla rolę świętości w życiu codziennym każdego człowieka. W ostatnim punkcie – „Słowniczku” – znajduje się krótki życiorys św. Jadwigi Królowej, mający przybliżyć katechizowanym wydarzenia z życia patronki roku.

W podręczniku metodycznym znajduje się scenariusz zajęć poświęconych św. Jadwidze Królowej, skorelowany z katechizmem ucznia⁴⁶. Składa się on z sześciu punktów przedstawiających, w jaki sposób należy przeprowadzić katechezę dotyczącą patronki roku, by wspomóc ucznia w kształtowaniu postawy odpowiedzialności za Kościół i ojczyznę. W punkcie pierwszym określone są „Cele katechetyczne”, jakie winno się zrealizować w czasie lekcji, w których zwraca się uwagę na przybliżenie młodemu człowiekowi sylwetki

Mocni nadzieją. Podręcznik do religii dla klasy II zasadniczej szkoły zawodowej, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2013, s. 14–19.

⁴⁶ *Mocni nadzieją. Podręcznik metodyczny dla II klasy zasadniczej szkoły zawodowej*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2013, s. 31–40.

Jadwigi Andegaweńskiej oraz wartości, jakie wniosła w historię Polski. Zachęca się katechizowanego do naśladowania patronki roku. Punkt drugi zawiera „Słowa klucze”, ukazujące najważniejsze hasła prezentowane w czasie zajęć, czyli: święta królowa Jadwiga i świętość. W trzecim punkcie znajdują się „Uwagi metodyczne”, w których wyróżnione są:

- pomoce dydaktyczne, czyli rzeczy niezbędne do przeprowadzenia katechezy, np. papierowa korona, schemat do pracy w grupach, tekst z lukami, życiorys królowej Jadwigi,
- metody pracy na zajęciach, m.in.: inscenizacja, praca z tekstem, pogadanka,
- literatura i środki audiowizualne, np. *Pismo Święte, Katechizm Kościoła katolickiego*, katechizm ucznia, *Kazania pasyjne* ks. Edwarda Stańka.

Czwarty punkt zawiera „Plan katechezy” z podziałem na „Wstęp”, „Rozwinięcie”, „Zakończenie”, w których podano nazwy ćwiczeń oraz czas potrzebny na ich przeprowadzenie. Punkt piąty zawiera szczegółowy opis dotyczący przebiegu katechezy. We „Wstępie” proponuje się rozpoczęcie zajęć wspólną modlitwą *Pozdrowienie anielskie*, po której uczniowie wykonują ćwiczenie *Zostać królem*, oparte na inscenizacji ukazującej królową Jadwigę. Następnie zadaniem młodzieży jest dokończenie dwóch zdań:

- Bycie królem daje
- Oczekiwania wobec króla

Katecheta podsumowuje pracę, przechodząc do kolejnego ćwiczenia *Wzór*, opartego na wymyśleniu przez uczniów wzoru na świętość według zapisu matematycznego, np.

$$\text{Świętość} = \dots + \dots \times \dots$$

„Rozwinięcie” katechezy opiera się głównie na ćwiczeniu *Zostać świętym królem*, w którym uczniowie, pracując w grupach nad tekstami związanymi z patronką roku, uzupełniają przygotowany schemat, odpowiadając na zawarte w nim pytania, np.:

- W jaki sposób św. Jadwiga realizowała w swoim życiu potrójną misję: królewską, kapłańską, prorocką?
- W jaki sposób my dziś możemy ją realizować na wzór św. Jadwigi?

Po wykonaniu ćwiczenia i zaprezentowaniu efektów pracy na forum klasy uczniowie, pracując indywidualnie, mają za zadanie do-

pasowanie wybranych z życiorysu patronki roku wydarzeń do napisanych w pierwszej części wzorów na świętość. Następnie katecheta proponuje ćwiczenie *Jestem podobny*, w którym uczniowie odpowiadają w zeszycie na pytania:

- Jakie posiadam cechy osobowości, podobne do cech św. Jadwigi Królowej?
- W jaki sposób traktuję innych ludzi?
- W czym może być podobna moja postawa wiary do postawy św. Jadwigi?
- Czego mogę nauczyć się od św. Jadwigi?

Podsumowanie tej części stanowi wspólna modlitwa za wstawieniem św. Jadwigi Królowej. W „Zakończeniu” proponowany jest tekst luk. Młodzież pracuje indywidualnie, wpisując w otrzymane od katechety teksty brakujące słowa. Na koniec wybrane osoby odczytują swoje prace. W ostatnim, szóstym punkcie scenariusza znajdują się „Materiały pomocnicze” zawierające wszystkie teksty wykorzystane z młodzieżą w czasie zajęć. Katecheta może także pogłębić własną wiedzę na temat św. Jadwigi Królowej w oparciu o *Kazania pasyjne* ks. Edwarda Stańka⁴⁷.

3.4.2. Klasa II: *Jan Paweł II o grzechach Kościoła*

W programie nauczania *Bądźcie mocni!* istotne miejsce zajmuje nauczanie papieskie. Dlatego w drugiej klasie zasadniczej szkoły zawodowej proponuje się temat *Jan Paweł II o grzechach Kościoła*, w którym ukazano rolę papieża w przygotowaniu Kościoła do „wyznania win” i „oczyszczenia pamięci” u progu trzeciego tysiąclecia. Znajduje się on w katechizmie ucznia oraz podręczniku metodycznym dla katechety pod numerem 3.5⁴⁸.

W katechizmie ucznia tekst podzielony jest na siedem części. Pierwszy punkt – „Otwórz oczy” – zawiera opis *Dnia Przebaczenia*, który miał miejsce w Kościele 12 marca 2000 roku w bazylice św. Piotra w Rzymie. Ilustracją do tekstu jest zdjęcie z beatyfikacji Jana Pawła II. W punkcie drugim – „Otwórz umysł” – znajdują się trzy pytania, mające zachęcić katechizowanego do refleksji nad

⁴⁷ E. Staniek, *Kazania pasyjne*, Kraków 2003.

⁴⁸ *Mocni nadzieją. Podręcznik do religii...*, dz. cyt., s. 204–209. *Mocni nadzieją. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 320–327.

postawą Ojca Świętego przepraszającego za grzechy Kościoła oraz własnym nastawieniem wobec popełnianego zła. Punkt trzeci – „Otwórz uszy” – prezentuje nauczanie Ojca Świętego dotyczące postawy, jaką winna reprezentować wspólnota Kościoła wobec grzechu. W czwartym punkcie – „Otwórz serce” – znajduje się fragment modlitwy powszechnej, którą modlili się wierni w *Dniu Przebaczenia*. Kolejny, piąty, punkt – „Uśmiechnij się” – zawiera anegdotę ks. Kazimierza Wójtowicza, ukazującą postawę człowieka wobec zła, która ma zachęcić do refleksji nad własnym sumieniem. W punkcie szóstym – „SMS – słowo ma smak” – znajdują się słowa Jana Pawła II, w których zwraca uwagę na odpowiedzialność każdego człowieka wierzącego za zło występujące we współczesnym świecie. W ostatnim punkcie – „Słowniczku” – przedstawione są grzechy Kościoła, za które papież wraz ze wspólnotą wierzących przepraszal Boga w *Dniu Przebaczenia*.

Podręcznik metodyczny zawiera konspekt zajęć pt. *Jan Paweł II o grzechach Kościoła*, pozostający w korelacji z katechizmem ucznia. Składa się on z sześciu punktów, w których ukazany jest sposób realizacji tematu zajęć. W punkcie pierwszym – „Cele katechetyczne” – wyjaśniono, jakie treści winien znać uczeń po zakończeniu lekcji. Są to m.in. zagadnienia dotyczące: *Dnia Przebaczenia*, roli papieża Jana Pawła II w przygotowaniu Kościoła do „wyznania win”, odpowiedzialności za wspólnotę wierzących. Punkt drugi – „Słowa klucze” – zawiera hasła przewodnie związane z tematem: Rok Jubileuszowy, *Dzień Przebaczenia*. W punkcie trzecim – „Uwagi metodyczne” – ukazano:

- pomoce dydaktyczne, niezbędne do przeprowadzenia zajęć, np.: krzyż, małe kamyczki, teksty z *Pisma Świętego* i katechizmu ucznia, diagramy,
- metody, którymi będzie pracował katecheta z młodzieżą, np.: pokaz, rozmowa kierowana, praca z tekstem,
- literaturę i środki audiowizualne, np. wywiad z o. Maciejem Ziębą OP *Dlaczego Kościół przeprasza*.

W czwartym punkcie ukazano „Plan katechezy” podzielony na trzy części: „Wstęp”, „Rozwinięcie”, „Zakończenie”, zawierający wykaz proponowanych ćwiczeń wraz z określeniem reguł czasowych na ich realizację. Piąty punkt – „Przebieg katechezy” – to szczegółowy opis przedstawiający, w jaki sposób należy przeprowadzić zajęcia, by zrealizować cele katechetyczne. Katechezę rozpoczyna

się modlitwą *Ojcze nasz*, w której należy wyakcentować słowa „odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom”. Następnie proponuje się ćwiczenie *Kamień*, odnoszące się do osobistych doświadczeń katechizowanych. Polega ono na wypisaniu przez uczniów na kamieniach otrzymanych od katechety grzechów, za które chcieliby ukarać osoby wyrządzające im zło. Następnie prowadzący stawia młodzieży pytania dotyczące krzywd, jakie w sobie nosi każdy człowiek oraz sytuacji, w których mogłoby się dokonać przebaczenie. Po wysłuchaniu odpowiedzi proponuje się odczytanie fragmentu z Pisma Świętego: „Kto z was jest bez grzechu, niech pierwszy rzuci kamień” (J 8, 7). W „Rozwinięciu” proponuje się ćwiczenie *Dzień Przebaczenia*, oparte na pracy w grupach, których zadaniem jest wypełnienie diagramów, zawierających pytania:

- Jakie wydarzenie miało miejsce 12 marca 2000 roku?
- Jak wyglądała liturgia *Dnia Przebaczenia*?
- Co stanowi fundament nawrócenia?
- Za jakie grzechy przepraszał Kościół?

Uczniowie na podstawie katechizmu wykonują zadanie, po czym prezentują efekty na forum klasy. Następnie młodzież, pracując indywidualnie, rysuje w zeszytach blankiet recepty, na którym ma wypisać grzechy Kościoła (przytoczone przez Jana Pawła II), oraz znaleźć na nie „lekarstwo” w działaniach podejmowanych przez wspólnotę wierzących. Podsumowanie tej części stanowi rozmowa z młodzieżą na temat działań, jakie podjął Kościół, by wynagrodzić krzywdy tym, którzy zostali zranieni przez jego członków oraz słowa Jana Pawła II z liturgii *Dnia Przebaczenia*. W ostatniej części katechezy – „Zakończeniu” – proponuje się ćwiczenie *Przepraszam*. Uczniowie w ciszy mają zastanowić się nad grzechami popełnionymi przeciwko innym lub sobie, za które chcą przeprosić Chrystusa. Następnie katecheta w widocznym miejscu stawia krzyż. Młodzież pojedynczo w ciszy podchodzi i składa tam kamień, wykorzystany w pierwszej części zajęć. Katechezę kończy wspólny śpiew pieśni *Przepraszam Cię, Boże*. W ostatnim punkcie scenariusza znajdują się „Materiały pomocnicze”, w których umieszczono wszystkie teksty oraz diagramy wykorzystane na katechezie. Dodatkowo zawierają one wywiad z ojcem Maciejem Ziębą, skierowany do katechetów, dzięki któremu mogą oni pogłębić swoją wiedzę na temat omawianego zagadnienia.

3.4.3. Klasa II: *Święta królowa Jadwiga – konkurs wiedzy*

Podręcznik metodyczny pt. *Mocni nadzieją* dla klasy drugiej zasadniczej szkoły zawodowej, w dziale piątym pod numerem 5.11. zawiera konkurs o św. Jadwidze, królowej Polski⁴⁹, którego celem jest przybliżenie postaci patronki roku oraz pogłębienie wiadomości na temat wartości, jakie wniosła Święta w historię Kościoła i Polski. Scenariusz składa się z trzech części. W części pierwszej autorzy przybliżają zasady, na jakich winno przeprowadzić się zajęcia. Dlatego między innymi określono termin, zakres materiału, etapy konkursu, sposób oceniania poszczególnych konkurencji. Zwrócono uwagę, że quiz można przeprowadzić w wybranym oddziale lub we wszystkich klasach drugich zasadniczej szkoły zawodowej. Część druga zawiera opis poszczególnych konkurencji, np.:

- konkurencja *Ulubione owoce i warzywa* – polega na wybraniu przez przedstawicieli drużyn spośród różnych owoców i warzyw tych, które lubiła spożywać królowa Jadwiga; zadanie należy wykonać w czasie 2 min;
- konkurencja *Suknia Królowej* – polega na wykonaniu z pasków szarego papieru sukni dla królowej; na paskach tych uczniowie wypisują wartości, jakimi kierowała się w życiu patronka roku; zadanie należy wykonać w czasie 10 min;
- konkurencja *Państwa* – katechizowani losują jedno z czterech państw (Polska, Litwa, Węgry, Austria), po czym ustnie ukazują jego związek z życiem królowej Jadwigi;
- konkurencja *Wycieczka po Krakowie* – polega na opracowaniu w oparciu o plan miasta Krakowa trasy wycieczki „Szlakiem św. Jadwigi Królowej”;
- konkurencja *2,4,6* – polega na udzielaniu przez młodzież odpowiedzi na pytania dotyczące życia patronki roku (liczba punktów jest dostosowana do stopnia trudności pytania).

W części trzeciej znajdują się materiały pomocnicze, niezbędne do przeprowadzenia konkursu, między innymi: życiorys św. Jadwigi Królowej, karty jury, diagramy do pracy w zespołach, pytania do konkurencji 2,4,6.

⁴⁹ *Mocni nadzieją, Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 459–470.

3.5. Innowacyjność programów nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym i Bądźcie mocni!*

Programy nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym i Bądźcie mocni!*, wypracowane w środowisku krakowskich katechetów i katechetów, mają na celu wsparcie uczniów na trzecim i czwartym etapie edukacyjnym. Oba programy nauczania są zgodne z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2010*⁵⁰, ponieważ realizują wszystkie cele i założenia w niej zawarte. Na czym zatem polega innowacja w zaprezentowanych programach? Autorzy, korzystając z wieloletniego doświadczenia pracy w środowisku szkolnym, zwrócili uwagę na kilka ważnych aspektów w pracy z uczniem, odwołując się do działań mających służyć pogłębianiu wiary, ale też związanych z zasadami nauczania.

Pierwszym ważnym elementem jest podwyższenie poziomu kompetencji katechizowanych poprzez ułatwienie nauki i pomoc w procesie poznawania prawd wiary w atmosferze intelektualno-emocjonalnej stymulacji, która pobudzi ich do niezależnego, krytycznego i twórczego myślenia oraz odkrywania własnej tożsamości religijnej i społecznej. W procesie nauczania, zaproponowanym w programach *Rozradowanie się w Duchu Świętym i Bądźcie mocni!*, w centrum uwagi znajduje się uczeń, jego potrzeby, zainteresowania, ale także lęki i trudności, z jakimi się spotyka w okresie adolescencji. Dlatego autorzy krakowskich programów zwracają uwagę na sposób motywowania młodego człowieka oraz na jego doświadczenia egzystencjalne. W podręcznikach metodycznych dla katechetów twórcy podkreślają rolę efektywnego nauczania, które – jak pisze H. Hamer – utrzymuje „na wysokim poziomie chęci do nauki, zarówno pod kierunkiem nauczyciela, i jak samodzielnej” oraz prowadzi do wzrostu kompetencji uczniów⁵¹.

Drugim ważnym elementem jest stworzenie na katechezie płaszczyzny dialogu między katechetą a katechizowanym, w którym obie strony nie tylko będą się wzajemnie słuchać, ale także ubogacać doświadczeniem wiary poprzez wspólną pracę na zajęciach, w ramach której uczeń traktowany będzie podmiotowo. Zadaniem katechety będzie wspieranie działań młodego człowieka mających na celu kształtowanie

⁵⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010.

⁵¹ H. Hamer, *Klucz do efektywności nauczania*, Warszawa 1994, s. 19.

postawy odpowiedzialności i szacunku wobec siebie i innych. Wówczas katecheza nabierze wymiaru wielopłaszczyznowego, opartego na współpracy ze środowiskiem rodzinnym i parafialnym.

Z tych podstawowych dwóch założeń wynikają kolejne elementy, które zostaną omówione poniżej: dobór metod nauczania do przekazywanych treści, wielopłaszczyznowy rozwój katechizowanych, wychowanie do wartości na podstawie nauczania Kościoła i przykładów z życia świętych i błogosławionych jako patronów poszczególnych lat.

3.5.1. Metody pracy z uczniem

Autorzy krakowskich programów *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!*, mając na uwadze wszechstronny rozwój katechizowanego, odwołują się do różnorodnych metod nauczania, czyli „systematycznie stosowanych sposobów pracy nauczyciela z uczniami, umożliwiających osiągnięcie celów kształcenia”⁵². Wartość użytych metod na trzecim i czwartym poziomie nauczania zależy przede wszystkim od wywoływanego przez nich stopnia aktywności, samodzielności oraz zaangażowania młodzieży w przebieg kształcenia. J. J. Guilbert wyróżnił sześć sposobów pracy nauczycieli z uczniami⁵³:

- podawanie informacji,
- konwersację,
- pracę uczniów w grupach,
- pokaz czynności, połączony z naśladownictwem, któremu towarzyszy kontrola ze strony nauczyciela,
- konsultację,
- zastosowanie teorii w praktyce działania.

Charakterystyczną cechą wymienionych sposobów nauczania jest aktywność nauczyciela oraz ucznia.

Autorzy krakowskich programów nauczania, zwracając uwagę na dobór metod odpowiednich do etapu rozwoju ucznia, podkreślili w podręcznikach metodycznych dla katechetów znaczenie metod problemowych, eksponujących i praktycznych. Ograniczyli natomiast metody podające. Do zaproponowanych metod dobrali także odpowiednie pomoce dydaktyczne oraz literaturę i środki audiowizualne.

⁵² W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2001, s. 233.

⁵³ F. Szlosek, *Wstęp do dydaktyki przedmiotów zawodowych*, Radom 1995, s. 87.

W gimnazjum do najczęściej stosowanych metod należą: burza mózgów, gra dydaktyczna, zdania niedokończone, praca z tekstem (oparta na wypełnieniu diagramu lub użyciu tekstu do wypowiedzi pisemnej), pokaz, ćwiczenie plastyczne, pogadanka, inscenizacja⁵⁴. We wszystkich sytuacjach zwraca się uwagę nie tylko na zaangażowanie ucznia w przebieg zajęć, ale przede wszystkim na różne formy zdobywania przez niego wiedzy oraz zdobywanie umiejętności zastosowania jej w życiu, np. w klasie pierwszej, w katechezie 4.3. tematem zajęć jest *Utrata przyjaźni z Bogiem*⁵⁵. Młodzież, pracując w grupach z tekstem Pisma Świętego (Rdz 3, 1-14 i Rdz 3, 15-24), ma za zadanie przygotowanie wywiadów pisemnych:

- Grupa I: Proszę napisać wywiad z Panem Bogiem nt. *Jak wyglądał świat, kiedy go stworzył?*
- Grupa II: Proszę napisać wywiad z Ewą nt. *Jak czułaś się w Ogrodzie Eden przed popełnieniem pierwszego grzechu?*
- Grupa III: Proszę napisać wywiad z Adamem nt. *Jak wyglądał Eden stworzony przez Boga?*
- Grupa IV: Proszę napisać wywiad z Ewą nt. *Dlaczego przyczyniłaś się do zerwania przyjaźni z Bogiem?*
- Grupa V: Proszę napisać wywiad z wężem nt. *Dlaczego skusiłeś Ewę do zerwania zakazanego owocu?*
- Grupa VI: Proszę napisać wywiad z Adamem nt. *Jakie były skutki nieposłuszeństwa wobec Boga?*

W podsumowaniu ćwiczenia katecheta zwraca uwagę na konsekwencje wynikające z grzechu pierwszych ludzi. Podejście do tematu, w którym wykorzystano pracę z tekstem, umożliwiło młodzieży pogłębienie wiedzy na temat grzechu i upadku człowieka, mogło również stać się inspiracją do refleksji nad własną postawą wobec zła.

W liceum i technikum do najczęściej stosowanych metod należą: trybunał, rozmowa kierowana, inscenizacja, tekst luk, gra dydaktyczna, praca z tekstem, praca z diagramem, pokaz (filmy, prezentacje multimedialne). Służą one aktywizacji uczniów oraz wykorzystaniu wiedzy i własnego doświadczenia w rozwoju osobistym, np. w klasie drugiej w katechezie 2.5. pt. *Kim są aniołowie?*⁵⁶ zaproponowano ćwiczenie *Posłańcy Boży*, polegające na przygotowaniu audycji

⁵⁴ *Spotkanie ze Słowem. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 140-145.

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ *Mocni nadzieją. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 197-204.

radiowej w oparciu o teksty z dokumentów Kościoła. Katecheta wybiera dwóch uczniów (prowadzących audycję), pozostałą część klasy dzieli na sześć grup. Każdy zespół otrzymuje odpowiedni tekst ukazujący anioły. Zadaniem prowadzących audycję jest przygotowanie pytań do tekstów, nad którymi pracują ich koledzy. Po określonym czasie grupy wyłaniają spośród siebie sześciu ekspertów, którzy zajmują przygotowane przez katechetę miejsca i odpowiadają na przygotowane pytania. Pozostała część klasy staje się słuchaczami, którzy mogą poprzez podniesienie ręki „dzwonić do studia”. Od prowadzących audycję zależy, komu udziela głos. Po ok. 15 minutach młodzież wraz z katechetą podsumowują ćwiczenie, wybierając z niego najważniejsze treści ukazujące rolę aniołów w historii zbawienia oraz życia każdego człowieka. Zaproponowane w podręczniku metodycznym ćwiczenie pozwala młodzieży przekazywać informacje zdobyte w czasie pracy nad tekstem, co stanowi jeden z najlepszych sposobów pogłębiania własnych umiejętności i zdobywania nowych. Nauczyciel pełni tu rolę osoby wspomagającej działania katechizowanego, ma za zadanie towarzyszyć uczniowi oraz zachęcać go do własnego rozwoju poprzez właściwie dobrane środki dydaktyczne.

W zasadniczej szkole zawodowej stosuje się metody takie same, jak w liceum i technikum. Różnica polega na dostosowaniu pomocy dydaktycznych do rozwoju intelektualnego katechizowanych. Najczęściej wiąże się to z dodatkowym komentarzem do tekstu lub ćwiczeniami, które ułatwią jego wykonanie. Nie pozbawia się jednak młodzieży aktywności, dbając o stworzenie na lekcji warunków umożliwiających młodemu człowiekowi rozwój, np. w klasie drugiej, w katechezie 1.4. pt. *Czy wiara jest prywatną sprawą człowieka?*⁵⁷ proponuje się metodę trybunału, w której młodzież wciela się w role: sędziego, prokuratora, obrońców, oskarżycieli, ławników, mając za zadanie przygotowanie i przedstawienie argumentów „za” lub „przeciw” sprywatyzowaniu wiary. „Ławnicy” wraz z „sędzią” na podstawie wypowiedzi kolegów z klasy muszą wydać werdykt w sprawie. W podsumowaniu ćwiczenia katecheta wraz z młodzieżą zwracają uwagę na fakt, że wiara nie jest tylko czyjąś prywatną sprawą, lecz że posiada trzy wymiary: wspólnotowy, społeczny i osobisty, angażując całego człowieka.

⁵⁷ Tamże, s. 41–46.

W programach nauczania na trzeci i czwarty etap edukacyjny, przygotowanych w środowisku krakowskich katechetyków i katechetów, autorzy, odwołując się do różnorodnych metod nauczania, sprawiają, że katecheza staje się miejscem dialogu między katechizowanym a nauczycielem. Pomaga w odnajdywaniu się na zajęciach nawet słabszych intelektualnie uczniów, doceniając ich zdolności i trud włożony w poszczególne ćwiczenia. Powoduje to optymalizację procesu kształcenia oraz odkrywanie tożsamości religijnej młodego człowieka. Młodzież poprzez dzielenie się własnymi doświadczeniami wiary uczy się myślenia na gruncie Objawienia oraz życia wartościami wynikającymi z treści ewangelicznych.

Zastosowanie metod problemowych, eksponujących i praktycznych nie tylko pomaga w rozwoju katechizowanego, staje się także narzędziem dla katechety pozwalającym zdiagnozować, na ile młodzież przyjęła, zrozumiała i wprowadziła we własne życie omawiane na lekcjach religii treści. Staje się to zatem sposobnością do podniesienia jakości procesu kształcenia i realizowania celów katechetycznych na trzecim i czwartym etapie nauczania.

3.5.2. Wielopłaszczyznowy rozwój katechizowanych

Rzeczywiście rozwój człowieka polega na zmianach zachodzących w jego życiu w sferze biologicznej, psychicznej i duchowej, czyli na wzrastaniu i doskonaleniu się na poszczególnych płaszczyznach, co prowadzi do osiągnięcia dojrzałości, która wyraża się pozytywną postawą względem Boga, drugiego człowieka oraz samego siebie. Proces ten może dokonywać się przy wykorzystaniu środków wewnętrznych (rozum i wola) oraz zewnętrznych (środowisko szkolne, rodzinne, społeczne, łaska Boża). Szczególną rolę w rozwoju człowieka pełnią jego własne wybory⁵⁸. Autorzy programów nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* zwrócili uwagę na rozwój młodego człowieka poprzez działania mające na celu zainspirowanie go do pracy nad sobą oraz kształtowanie postawy podejmowania świadomych, mądrych decyzji, opartych na prawie Bożym. Podkreślili również rolę zewnętrznych środków, ukazując wartość współpracy

⁵⁸ A. Salamucha, *Pojęcie rozwoju we współczesnej pedagogice*, „Roczniki Nauk Społecznych KUL” 2000 z. 2, s. 159–166.

między środowiskiem szkolnym, rodzinnym i parafialnym. Zadbali o właściwy przekaz treści płynących z Objawienia Bożego, który będzie wspomagał proces rozwoju katechizowanego na płaszczyźnie duchowej, intelektualnej, fizycznej oraz społecznej.

Najważniejszą sferą, w której winien rozwijać się młody człowiek w okresie adolescencji, jest jego duchowość. Jak pisze ks. Marek Dziewiecki: „Tylko człowiek duchowy ma szansę, by dojrzałe pokierować swoim życiem”⁵⁹, ponieważ jest zdolny do dyscypliny wewnętrznej, opartej na takim kierowaniu własnym ciałem, by stało się ono wyrazem miłości, odpowiedzialności, pracowitości, wytrwałości, służby drugiemu człowiekowi, zaangażowania na rzecz dobra i prawdy. Rozwój duchowy umożliwia również ukształtowanie dojrzałej postawy wobec własnych emocji oraz odpowiedzialne posługiwanie się myśleniem. „Istnieje bowiem ścisły związek między jakością myślenia a jakością postępowania i życia”⁶⁰. Dlatego autorzy krakowskich programów nauczania przeznaczonych na trzeci i czwarty etap edukacyjny, podkreślając rolę rozwoju duchowego, wskazują sposoby działania, pomagające katechizowanemu w rozwoju na tej płaszczyźnie. Warto tu odnieść się do celów katechetycznych ukazanych w scenariuszach zajęć, gdzie katecheci są zachęceni do kształtowania postawy młodego człowieka, opartej na dojrzałym myśleniu o własnym życiu, ukazywaniu podstawowych pytań o sens życia, hierarchię wartości, zasady postępowania, odróżnianie dobra od zła, poszukiwanie prawdy i wolności, dążenie do świętości. Cele te realizowane są poprzez odniesienie się do doświadczenia uczniów, ale także ukazanie sylwetek świętych, błogosławionych, postaci, które mogą być autorytetami na drodze rozwoju duchowego. Proces rozwoju duchowego winien być również powiązany z kulturą, która doprowadzi katechizowanych do spotkania i przeżycia piękna poprzez obcowanie z dziełami sztuki. Dlatego autorzy programów nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* w scenariuszach zajęć odwołują się do:

- dzieł malarskich między innymi takich artystów, jak: Stanisław Wyspiański, Michelangelo Merisi da Caravaggio, Pieter Bruegel, Rembrandt, Hans Memling,

⁵⁹ M. Dziewiecki, *W poszukiwaniu dojrzałości duchowej*, [w:] *Trzymajcie się mocno słowa życia. Rekolekcje dla młodzieży*, red. W. Przyczyna, Kraków 1999, s. 145–153.

⁶⁰ Tamże.

- dzieł literackich, np.: Roman Brandstaetter – *Krąg biblijny*, Roman Brandstaetter – *Hymn do Biblii*, Henryk Sienkiewicz – *Quo vadis?*, Jan Paweł II – *Dar i Tajemnica*, Karol Wojtyła – *Przed sklepem jubitera*,
- filmów, np.: *Braveheart* – reż. Mel Gibson, *Pręgi* – reż. Magdalena Piekorz, *Paweł VI – papież burzliwych czasów* – reż. Fabrizio Costa, *Adwokat diabła* – reż. Taylor Hackford.

Rozwój w sferze duchowej pobudza do wzrostu katechizowanego w sferze intelektualnej. Autorzy krakowskich programów nauczania przeznaczonych na trzeci i czwarty etap edukacyjny zadbali, by katecheza stała się inspiracją dla młodego człowieka w odkrywaniu prawdy we własnym życiu, która jest niezbędnym czynnikiem wzrastania intelektualnego. Zwrócono również uwagę na zdobywanie nowych umiejętności oraz wiedzy z dziedzin: teologii, katolickiej nauki społecznej, bioetyki, literatury, historii, wychowania do życia w rodzinie. Zastosowano metody aktywizujące i problemowe, mające zachęcić młodego człowieka do odkrywania i porządkowania treści omawianych na katechezie oraz dzielenia się nimi. Zaproponowano m.in. metodę trybunału, w której młodzież realizuje zadany temat katechezy, odgrywając role sędziego, prokuratorów, obrońców, świadków, ucząc się dyskutować, poszukiwać własnych argumentów, bronić stanowiska przedstawionego w nauczaniu Kościoła oraz Piśmie Świętym⁶¹. Przykłady tematów realizowanych z wykorzystaniem metody trybunału:

- kl. I gimnazjum: *Salomon – wielkość i upadek*,
- kl. II liceum i technikum: *Czy wiara jest prywatną sprawą człowieka?*,
- kl. III zasadniczej szkoły zawodowej: *Świętość życia ludzkiego*⁶².

Kolejnym elementem zachęcającym młodzież do samodzielnego poszukiwania argumentów oraz pogłębiania treści płynących z Objawienia Bożego jest metoda projektów, wykorzystana między innymi w klasie drugiej liceum, technikum oraz zasadniczej szkoły zawodowej przy zagadnieniach związanych z religiami świata, np.:

⁶¹ P. Babin, *Metodologia per una catechesi dei giovani*, [w:] *Metodi e tecniche. L'esposizione attiva*, cz. 3, Torino 1976, s. 134.

⁶² *Spotkanie ze Słowem. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 240–247; *Mocni nadzieją. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 31–36; *Mocni miłością. Podręcznik metodyczny dla III klasy zasadniczej szkoły zawodowej*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2014.

- kim są Żydzi,
- chrześcijaństwo a judaizm,
- kim są muzułmanie,
- chrześcijaństwo a islam,
- chrześcijaństwo a buddyzm,
- chrześcijaństwo a hinduizm⁶³.

Mając na uwadze rozwój katechizowanych na płaszczyźnie intelektualnej, zadbano również o dobór właściwych pomocy dydaktycznych, wśród których można wymienić omówione powyżej dzieła sztuki, teksty literackie i historyczne, np.: Józef Flawiusz – *Dawne dzieje Izraela*, Publiusz Korneliusz Tacyt – *Roczniki*, Pliniusz Młodszy – *List do cesarza Trajana*⁶⁴.

Z rozwojem duchowym oraz intelektualnym jest ściśle powiązany wzrost w sferze społecznej. Człowiek nie może się bowiem rozwijać w oderwaniu od innych. Przez rozwijanie się młodego człowieka na tej płaszczyźnie rozumie się szereg przekształceń zachodzących wewnątrz osoby ludzkiej, spowodowanych włączeniem się w życie społeczne, oddziaływaniem procesów społecznych, pod wpływem których katechizowany zdobywa doświadczenie społeczne oraz doznaje przemiany w dziedzinie więzi interpersonalnych⁶⁵. Autorzy programów nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* zwracają uwagę na rozwój tożsamości katechizowanych w oparciu o wspólnoty: rodzinną, parafialną, rówieśniczą. Dlatego nawiązują wielokrotnie do egzystencjalnych doświadczeń ucznia, zachęcając go do budowania trwałych relacji z Bogiem i drugim człowiekiem, które będą oparte na wartościach wypływających z treści objawionych. Podkreślają rolę wolności jako podstawowego daru, ale i zadania w życiu społecznym, bowiem jak pisał Jan Paweł II: „Gdzie organizacja społeczeństwa ogranicza czy wręcz eliminuje sferę wolności przysługującej obywatelom, tam życie społeczne ulega stopniowemu rozkładowi i zamiera”⁶⁶. Zwracają uwagę na nauczanie społeczne

⁶³ *Mocni nadzieją. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 98–147; *Mocni nadzieją. Podręcznik metodyczny...*, dz. cyt., s. 111–160.

⁶⁴ *Mocni wiarą. Podręcznik do religii...*, dz. cyt., s. 45.

⁶⁵ B. Harwas-Napierała, J. Trempała, *Psychologia rozwoju człowieka*, t. 3, Warszawa 2002, s. 71–105.

⁶⁶ Jan Paweł II, Encyklika *Centesimus annus*, 1 maja 1991, 25.

papieży, odwołujące się do zasady pomocniczości, solidarności, dobra wspólnego. W programie nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* dotyczącym trzeciego etapu edukacyjnego znajdują się między innymi zagadnienia:

- Wartość przyjaźni,
- Troska o ubogich,
- Nasycić się sprawiedliwością,
- Prześladowani dla sprawiedliwości,
- Katolickie wartości społeczne⁶⁷.

Program nauczania *Bądźcie mocni!* dotyczący czwartego etapu nauczania podejmuje między innymi kwestie:

- Człowiek nie może sam siebie zrozumieć bez Chrystusa,
- Źródła prawdziwej wolności,
- Zło dobrem zwyciężaj,
- Być człowiekiem sumienia,
- Bardziej być czy więcej mieć?,
- Wartość pracy,
- Zaangażowanie społeczne chrześcijanina,
- Zasady życia społecznego,
- Nauczanie społeczne papieży⁶⁸.

Zagadnienia społeczne poruszane w czasie lekcji religii mają pobudzić młodego człowieka do działań zmierzających ku jego rozwojowi wewnętrznemu, którego owocami będą trwałe relacje z Chrystusem i ludźmi, zaangażowanie w życie społeczne wspólnot lokalnych (rodziny, parafii, szkoły, środowiska rówieśniczego) i globalnych (ojczyzny, Europy, świata).

Kształtując młodego człowieka, należy także pamiętać o jego rozwoju fizycznym, pobudzając go do troski o zdrowie, sprawność fizyczną oraz kształtowanie dojrzałej postawy wobec własnej cielesności, która nadaje sens ludzkiemu ciału w wyrażaniu miłości⁶⁹.

Autorzy krakowskich programów nauczania na trzeci i czwarty poziom edukacyjny ukazują pozytywne wzorce zachowań, mające na

⁶⁷ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

⁶⁸ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12m, aneks 2; Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12, aneks 3.

⁶⁹ M. Dziewiecki, *Kształtowanie chrześcijańskiej postawy wobec ciała*, „Katecheta” 2001 nr 7–8, s. 78–84.

celu zainspirowanie młodego człowieka do odkrywania wartości płynących z pracy nad sobą:

- w klasie pierwszej gimnazjum jest to postać Karola Wojtyły, odkrywającego talenty⁷⁰,
- w klasie trzeciej liceum, technikum, zasadniczej szkoły zawodowej na przykładzie Karoliny Kózkówny ukazana jest rola czystości w sferze duchowej i seksualnej⁷¹.

Wyeksponowano również dbałość o rozwój fizyczny w odniesieniu do prawa Bożego, dlatego zarówno w gimnazjum, jak i szkole ponadgimnazjalnej uczniowie zachęcani są do troski oraz odpowiedzialności za życie i zdrowie⁷², poszanowania czasu odpoczynku, bycia miłosiernym względem duszy i ciała, dążenia do dobra⁷³. Zwraca się także uwagę na zagrożenia świętości życia ludzkiego płynące z chorób utajonych (narkomanii, alkoholizmu, nikotynizmu), eksperymentów genetycznych, aborcji, eutanazji. Podkreślając świętość życia ludzkiego, pobudza się katechizowanego do poszukiwania środków wspomagających rozwój fizyczny oraz metod broniących nienaruszalności życia ludzkiego⁷⁴.

Jan Paweł II nauczał, że „wszystkie wymiary osoby winny być rozwijane harmonijnie”⁷⁵. Nie może to być jednak celem samym w sobie. Pamiętając, że człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo Boże (por. Rdz 1, 26), głównym zadaniem jest wspomaganie katechizowanych w rozwoju prowadzącym do pogłębiania relacji z Chrystusem, bo tylko w Nim osoba ludzka może osiągnąć pełnię swojego człowieczeństwa.

⁷⁰ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

⁷¹ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2, s. 21; Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12, aneks 3, s. 20.

⁷² Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

⁷³ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2; Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12, aneks 3.

⁷⁴ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2; Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12, aneks 3.

⁷⁵ Jan Paweł II, Przesłanie do członków Papieskiej Akademii „Pro Vita”, *W obronie życia i zdrowia każdej osoby ludzkiej*, 4, Watykan, 19 lutego 2005, „L'Osservatore Romano” 2005 nr 6, s. 35.

3.5.3. Wychowanie do wartości na podstawie nauczania Kościoła i przykładów z życia świętych i błogosławionych jako patronów poszczególnych lat

Katecheza na trzecim i czwartym etapie edukacyjnym zaproponowana w krakowskich programach nauczania dąży do zakorzenienia uczniów w świecie wartości wypływających z treści ewangelicznych.

Program nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* skierowany do młodzieży gimnazjalnej odwołuje się do wartości wypływających między innymi z: Pisma Świętego, Dekalogu, Ośmiu błogosławieństw oraz świadectw osób, które złożyły swoje życie w Bogu.

Twórcy programu wprowadzili dla każdego roku nauczania odrębnego patrona roku, który ma stać się przewodnikiem w świecie wartości oraz na drodze do świętości.

W klasie pierwszej jest nim św. Rafał Kalinowski, wskazujący wartość rodziny, Kościoła, państwa w życiu każdego człowieka, ukazujący również znaczenie relacji osobowych z Bogiem oraz drugim człowiekiem. Poprzez jego przykład katechizowany może zastanowić się nad rolą prawdziwej miłości, wierności, uczciwości czy odpowiedzialności w życiu swoim oraz osób mu bliskich⁷⁶. Klasa druga odwołuje się do postaci św. Jacka Odrowąża, będącego człowiekiem modlitwy i czynu. Dla młodego człowieka jego życie może stać się inspiracją do wytrwałości w działaniach podejmowanych na rzecz innych, wierności Bogu i człowiekowi, pobożności eucharystycznej i maryjnej⁷⁷. W klasie trzeciej błogosławiony Jan Beyzym odkrywa przed katechizowanym wartość miłości do Boga i bliźniego oraz poświęcania. Uczy odwagi i radykalizmu w podążaniu za Chrystusem⁷⁸.

Przez cały okres gimnazjum katechizowanym towarzyszy również postać św. Jana Pawła II, dzięki któremu młodzi ludzie zachęceni są do rozwoju osobistego poprzez wprowadzanie w życie wartości wypływających z prawa Bożego oraz nauczania Kościoła, między innymi: szacunku, odpowiedzialności za siebie i drugiego człowieka, poszanowania życia oraz cudzej własności, prawdy oraz wolności.

⁷⁶ Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13, aneks 1.

⁷⁷ Tamże, s. 11.

⁷⁸ Tamże, s. 18.

Twórcy programu *Rozradowanie się w Duchu Świętym* zwracają uwagę nie tylko na zakorzenienie młodego człowieka w świecie wartości, ale przede wszystkim na wprowadzenie ich w codzienne życie, by środowisko szkolne, rodzinne, parafialne poprzez współpracę wychowywało katechizowanego do łagodności, dobroci, cierpliwości, gotowości do wybaczenia, uprzejmości czy opanowania (por. Ga 5, 22–24 i Kol 3, 12–14) w świecie zagrożonym agresją i brutalnością.

Program nauczania *Bądźcie mocni!*, skierowany do młodzieży na czwartym etapie edukacyjnym, odwołuje się do trzech podstawowych wartości: wiary, nadziei, miłości, mających na celu ukształtowanie postawy bycia świadkiem Chrystusa w dorosłym życiu. Podobnie jak w gimnazjum twórcy programu zaproponowali dla każdego roku nauczania postać patrona roku, będącego odpowiedzią na poszukiwanie przez młodych ludzi autorytetów, które mogłyby im pomóc w odkrywaniu własnej tożsamości. W klasie pierwszej liceum, technikum, zasadniczej szkoły zawodowej jest to święta siostra Faustyna Kowalska, która zachęca młodego człowieka do odkrywania wartości Bożego Miłosierdzia, pokory, poświęcenia, zaufania, wiary oraz wykonywania z miłością nawet prostych czynności⁷⁹.

Klasa druga to czas, w którym młody człowiek winien wzrastać w nadziei, mądrości, dobroci, uczciwości, pracowitości, odkrywać rolę odpowiedzialności za siebie, rodzinę, Kościół, ojczyznę. Patronką roku jest zatem św. Jadwiga Królowa⁸⁰.

W klasie trzeciej uczniowie pogłębiają treści związane z rolą miłości opartej na odpowiedzialności za siebie oraz drugiego człowieka. Uczą się, czym jest miłość w rodzinie oraz wspólnocie Kościoła. Z tego powodu patronką roku jest zdolna do poświęcenia święta żona i matka Gianna Beretta Molla⁸¹.

W klasie czwartej technikum młody człowiek, zakorzeniony w wierze, nadziei i miłości ma stawać się mocnym Chrystusie, w którym są wszystkie wartości konieczne do godnego życia. Dlatego patronem roku jest św. Jan Kanty, profesor, który zawierzył siebie Bogu, kierując się w codziennym życiu wartościami płynącymi ze skarbca Kościoła, między innym troską o ubogich, szacunkiem dla życia, kultem

⁷⁹ Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12, aneks 2; Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12, aneks 3.

⁸⁰ Tamże, s. 12–13.

⁸¹ Tamże, s. 19–20.

eucharystycznym⁸². Podobnie jak w gimnazjum, także na czwartym etapie edukacyjnym młodzieży towarzyszy papieskie nauczanie, zachęcające do „nieleknięcia się i otworzenia drzwi Chrystusowi”⁸³.

Czwarty etap edukacyjny poprzedza okres bezpośredniego wejścia młodych ludzi w dorosłość. W tym czasie kształtują się postawy autonomii przy podejmowaniu decyzji oraz niezależności emocjonalnej. Katechizowani określają swój stosunek do wartości moralnych i religijnych. Z tego powodu tak ważny jest proces wychowania, odwołujący się do prawdziwych autorytetów i świadków wiary.

* * *

Programy nauczania na trzeci i czwarty etap nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* oraz opracowane do nich katechizmy dla młodzieży i podręczniki metodyczne dla katechetów powstały w środowisku krakowskich katechetów i katechetów.

Podręczniki, zgodnie z dekretem ks. kard. Stanisława Dziwisza, zaczęły obowiązywać na terenie Archidiecezji Krakowskiej od 1 września 2012 roku⁸⁴.

Twórcy krakowskich programów i podręczników zwrócili uwagę, by były one zgodne z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*⁸⁵ oraz podwyższały poziom kompetencji katechizowanych, przyczyniały się do stworzenia na katechezie płaszczyzny dialogu między katechetą a katechizowanym. Podkreślono także właściwe wykorzystanie metod nauczania w przekazywanych treściach, mające wspomóc wielopłaszczyznowy rozwój katechizowanych oraz wychowanie katechizowanych do wartości. Wprowadzono innowacje polegające między innymi na ubogaceniu przekazywanych treści o nauczanie Jana Pawła II oraz wprowadzeniu patronów roku, którzy poprzez własne świadectwo życia wskazują młodemu człowiekowi drogę do świętości.

⁸² Tamże, s. 28–29.

⁸³ Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w czasie Mszy św. rozpoczynającej pontyfikat, Rzym, 22 października 1978, [w:] *Nauczanie papieskie*, t. 1 (1978), Poznań–Warszawa 1987, s. 14–15.

⁸⁴ S. Dziwisz, Dekret w sprawie podręczników katechetycznych obowiązujących w Archidiecezji Krakowskiej nr 1150/2012, z 2 maja 2012 roku.

⁸⁵ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa...*, dz. cyt., Kraków 2010.

ZAKOŃCZENIE

Programy nauczania religii *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* dotyczące trzeciego i czwartego etapu edukacyjnego, opracowane w środowisku krakowskich katechetyków i katechetów, realizują *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego* z 2010 roku. Twórcy zwracają w nich uwagę na podmiotowe traktowanie katechizowanego, wyrażające się w takim doborze treści, by wspomagały one harmonijny, wielostronny rozwój osobowości młodego człowieka. Dostosowanie metod przekazu do poziomu intelektualnego uczniów kształtuje płaszczyznę dialogu między nauczycielem a młodzieżą, stając się dla niej inspiracją do odkrywania sensu swojej wiary, dokonywania refleksji nad treściami wpływającymi z Objawienia Bożego, kształtowania postawy życia opartej na właściwej hierarchii wartości. Młody człowiek poszukujący własnej tożsamości religijnej ma szansę na samodzielne pogłębianie wiary, w którym to procesie katecheta pełni funkcję wspomagającą. Takie podejście jest szczególnie ważne w okresie adolescencji ze względu na potrzeby młodych ludzi związane z niezależnością emocjonalną oraz autonomią przy podejmowaniu decyzji.

Cele katechezy wyrażone zostały w zadaniach. W gimnazjum odwołują się one do rozwijania wiary w oparciu o Pismo Święte oraz dokumenty Kościoła, wychowania liturgicznego, przygotowania do świadomego przyjęcia sakramentu bierzmowania, formacji moralnej odwołującej się do prawa Bożego, wychowania do życia wspólnotowego, odkrywania własnego powołania w życiu zawodowym, kulturowym i społecznym, bycia świadkiem Chrystusa w środowisku życia. W szkołach ponadgimnazjalnych autorzy programu odwołują się do zakorzenienia katechizowanych w wierze, nadziei i miłości. Ma to prowadzić młodego człowieka do budowania trwałych relacji

z Bogiem i drugim człowiekiem, świadomych wyborów opartych na treściach wypływających z Objawienia Bożego, odkrywania własnego miejsca we wspólnotach lokalnych (rodzina, szkoła, parafia) oraz globalnych (Kościół, Europa, świat), pogłębiania życia religijnego, zdobywania i utrwalania wiedzy religijnej, umiejętności świadczenia we współczesnym świecie o Chrystusie. Twórcy programów, odwołując się do Pisma Świętego, dokumentów Kościoła, dzieł literackich, malarskich, filmowych, stwarzają młodemu człowiekowi przestrzeń, w której może on poszerzać własną wiedzę oraz zainteresowania, zdobywać nowe doświadczenia. Autorzy programów, odwołując się do doświadczeń egzystencjalnych katechizowanych, sprawiają, że prezentowane treści stają się im bliskie, pobudzając ich do refleksji i rozwoju na płaszczyźnie duchowej, intelektualnej, fizycznej oraz społecznej. Wzmacniają te działania poprzez wprowadzenie w każdym roku nauczania w gimnazjum oraz szkołach ponadgimnazjalnych tzw. patronów roku – postaci świętych i błogosławionych, którzy swoim życiem mają wskazywać młodemu człowiekowi drogę do Chrystusa. Pogłębiają także znajomość nauczania papieskiego, odwołując się do dziedzictwa, jakie pozostawił po sobie św. Jan Paweł II.

Wszechstronny rozwój katechizowanego oraz pogłębianie treści płynących z Objawienia Bożego staje się możliwe nie tylko dzięki dobrze przeprowadzonym lekcjom religii w szkole, ale również na skutek współpracy środowisk katechetycznych: szkoły, rodziny, parafii. Dlatego na trzecim i czwartym etapie edukacyjnym proponuje się poznanie środowiska rodzinnego młodego człowieka poprzez zaproszenie do współpracy jego rodziców, zaangażowanie ich w działania, np. o charakterze charytatywnym czy artystycznym, proponowane przez szkołę lub parafię. W gimnazjum ze względu na to, iż jest to czas przygotowania katechizowanych do sakramentu bierzmowania, przygotowano również konferencje dla rodziców, poświęcone pogłębianiu wiary oraz towarzyszeniu młodemu człowiekowi w odkrywaniu tożsamości religijnej. Autorzy programów nauczania *Rozradowanie się w Duchu Świętym i Bądźcie mocni!* podkreślili również rolę parafii w procesie socjalizacji religijnej katechizowanych. Wskazano pomoce katechetyczne oraz wyjaśniono formy współpracy, dzięki którym młody człowiek będzie miał możliwość zaangażowania się w liturgię, pogłębiania życia sakramentalnego, odnalezienia własnego miejsca we wspólnocie Kościoła. W gimnazjum zaproponowano trzyletni cykl przygotowania do sakramentu bierzmowania oparty na

materiałach katechetycznych *Wyptęń na głębiej*. W szkołach ponadgimnazjalnych wskazano na potrzebę przejścia od katechezy wtajemniczającej do katechezy stałej, która pomoże młodemu człowiekowi w odkrywaniu swego powołania na drodze do świętości, stanie się także inspiracją do świadomego podejmowania i realizowania zadań we wspólnocie Kościoła. Dlatego autorzy zaproponowali materiały katechetyczne obejmujące cykl 25 spotkań w parafii pt. *3 x M, czyli Mocni mocą miłości*.

Katecheza szkolna wsparta przez środowisko rodzinne i parafialne nabiera wymiaru ewangelizacyjnego, przekazując młodym ludziom Objawienie, które „dokonuje się przez czyny i słowa, stając się równocześnie świadectwem i głoszeniem, słowem i sakramentem, nauczaniem i zaangażowaniem”¹. Autorzy krakowskich programów nauczania na trzeci i czwarty etap edukacyjny podkreślają, że prowadzi ona do wewnętrznej przemiany oraz zmiany sposobu myślenia. Daje także szansę dotarcia z Chrystusowym orędziem do środowisk zaniedbanych lub obojętnych religijnie. Dlatego w wielu miejscach w programach *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* podkreśla się wartość lekcji religii prowadzonych w szkole w oparciu o metody aktywizujące i poszukujące oraz dostosowane do nich pomoce dydaktyczne. Angażują one w procesy dydaktyczne zarówno ucznia, jak i katechetę, wspomagają przekaz treści oraz wychowanie religijne. W katechezie w szkole nie ma miejsca na przeciętność. Stawia ona wymagania zarówno katechecie, jak i uczniowi. Twórcy krakowskich programów nauczania przygotowali narzędzia do posługi katechetycznej, które w opinii rodziców i recenzentów programów i podręczników stanowią źródło wiedzy, warte wykorzystania w procesie kształtowania młodego człowieka z uwagi na to, że wspomagają jego rozwój oraz prowadzą do dojrzałości religijnej.

Programy *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* uwzględniają treści zawarte w dokumentach katechetycznych Kościoła katolickiego w Polsce oraz potrzeby katechetyczne współczesnej młodzieży. Zwraca się w nich również uwagę na korelację z przedmiotami szkolnymi w poszczególnych klasach. Są one skonstruowane w taki sposób, że nie tylko podają uzasadnienie dla wiary, ale przede wszystkim wskazują jej perspektywę, co dla współczesnego

¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1997, 39.

młodego człowieka jest bardzo ważne. O tyle bowiem podejmuje on wysiłek i działania, o ile pomagają mu one w osiągnięciu szczęścia w przyszłości. W świetle zaprezentowanych krakowskich programów nauczania na trzecim i czwartym etapie edukacyjnym należy zwrócić uwagę na zaangażowanie się katechetów w przekaz treści, inspirowanie młodych ludzi do odkrywania bogactwa płynącego z Objawienia Bożego, współpracę środowisk, w którym żyje katechizowany. Warto także podkreślić, że choć autorzy proponują szereg działań i gotowych materiałów katechetycznych, to jakość prowadzonych w szkole lekcji religii oraz spotkań parafialnych zależy od katechety oraz jego zaangażowania. W dzisiejszym świecie to właśnie katecheza szkolna i parafialna ma stać się miejscem przekazywania człowiekowi systemu wartości i zakorzeniania go w nim. Programy *Rozradowanie się w Duchu Świętym* i *Bądźcie mocni!* stwarzają płaszczyznę, na której może dokonywać się ten proces.

BIBLIOGRAFIA

I. Źródła

Źródła biblijne

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych, oprac. Zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 2000⁵.

Dokumenty Urzędu Nauczycielskiego Kościoła

Sobór Watykański II, Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*, 28 października 1965.

Nauczanie papieskie

Benedykt XVI, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, 28 maja 2006, „L'Osservatore Romano” 2006 nr 6-7, s. 37-39.

Benedykt XVI, *Orędzie z okazji XXVI Światowego Dnia Młodzieży*, Madryt 2011, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/messages/youth/documents/hf_ben-xvi_mes_20100806_youth_pl.html (15.05.2014).

Jan Paweł II, Encyklika *Centesimus annus*, 1 maja 1991.

Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et Vivificantem*, 18 maja 1986.

Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae*, 25 marca 1995.

Jan Paweł II, Encyklika *Fides et ratio*, 14 września 1998.

Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio*, 7 grudnia 1990.

Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor*, 6 sierpnia 1993.

Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*, 16 października 1979.

- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa*, 28 czerwca 2003.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*, 25 marca 1992.
- Jan Paweł II, Konstytucja apostolska *Fidei depositum*, 11 października 1992.
- Jan Paweł II, List apostolski *Dies Domini*, 31 maja 1998.
- Jan Paweł II, List apostolski *Dominicae cenae*, 24 lutego 1980.
- Jan Paweł II, List apostolski *Rosarium Virginis Mariae*, 16 października 2002.
- Jan Paweł II, List do młodych całego świata *Parati semper*, 31 marca 1985.
- Klemens XIII, *Bullarii Romani continuatio*, [w:] *Liturgia godzin*, t. 4, Poznań 1999, s. 1293–1294.

Przemówienia papieskie

- Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w czasie Mszy Świętej inaugurującej pontyfikat, Watykan, 22 października 1978, [w:] Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, t. 1 (1978), Poznań–Warszawa 1987, s. 14–15.
- Jan Paweł II, Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej na placu Zwycięstwa, Warszawa, 2 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, Kraków 1999, s. 23–24.
- Jan Paweł II, Homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Błoniach, Kraków, 9 czerwca 1979, [w:] Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*, Kraków 1999, s. 203.
- Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w czasie Mszy Świętej beatyfikacyjnej na Błoniach krakowskich, Kraków, 22 czerwca 1983, „L'Osservatore Romano”, 23.06.1983 (Numer nadzwyczajny/II/1983), s. 13.
- Jan Paweł II, *Raduj się, Krakowie, oddając hołd świętej Pani Wawelskiej*. Homilia w czasie Mszy Świętej kanonizacyjnej królowej Jadwigi, Kraków, 8.06.1997, „L'Osservatore Romano” 1997 nr 7, s. 56.
- Jan Paweł II, *Msza Święta i beatyfikacja ks. Secondo Pollo*, Vercelli, 23 maja 1998, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/homilie/beatyfikacja_23051998.html (14.05.2014).
- Jan Paweł II, *Wielkie znaki obecności Ducha Świętego w działalności misyjnej Kościoła*, Orędzie na Światowy Dzień Misyjny, Watykan, 31 maja 1998, 8.
- Jan Paweł II, *Mieście odwagę iść ku wieczności*. Przemówienie na Apel III Tysiąclecia na Polach Lednickich, 4 czerwca 1999, „L'Osservatore Romano” 1999 nr 9–10, s. 53.
- Jan Paweł II, *Wiara musi przenikać całe życie człowieka*. Msza Święta dla środowisk uniwersyteckich Rzymu z okazji rozpoczęcia nowego roku akademickiego, Watykan, 15 października 1999, „L'Osservatore Romano” 2000 nr 2, s. 37–38.
- Jan Paweł II, *Czeka nas niebo*. Orędzie nawrócenia i nadziei w czasie podróży apostolskiej do Fatimy, 12–13 maja 2000, „L'Osservatore Romano” 2000 nr 7–8, s. 9.

- Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański*, 4 lutego 2001, „L'Osservatore Romano” 2001 nr 5, s. 50.
- Jan Paweł II, *Miłość Boga czeka na odpowiedź człowieka*. Audycja generalna w Środę Popielcową, 13 lutego 2002, „L'Osservatore Romano” 2002 nr 4, s. 13.
- Jan Paweł II, Homilia podczas Mszy Świętej i beatyfikacji, Kraków, 18 sierpnia 2002, „L'Osservatore Romano” 2002 nr 9, s. 21–22.
- Jan Paweł II, *Oto Matka Twoja*. Orędzie na XVIII Światowy Dzień Młodzieży, Watykan 2003, „L'Osservatore Romano” 2003 nr 5, s. 25.
- Jan Paweł II, *Media w rodzinie: ryzyko i bogactwo*. Orędzie na 38. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan, 24 stycznia 2004, „L'Osservatore Romano” 2004 nr 4, s. 13.
- Jan Paweł II, *Zawsze aktualne zadanie: Wychowywać do pokoju*. Orędzie na XIX Światowy Dzień Pokoju, Watykan, 1 stycznia 2004, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/pokoj_01012004.html (14.05.2014).
- Jan Paweł II, *Świadkowie pokoju Chrystusa wśród ludzi*. Homilia podczas Mszy Świętej kanonizacyjnej, Rzym, 16 maja 2004, „L'Osservatore Romano” 2004 nr 7–8, s. 9–11.
- Jan Paweł II, Przesłanie do członków Papieskiej Akademii „Pro Vita”. *W obronie życia i zdrowia każdej osoby ludzkiej*, Watykan, 19 lutego 2005, „L'Osservatore Romano” 2005 nr 6, s. 35–37.

Dokumenty katechetyczne Stolicy Apostolskiej

Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1997.

Dokumenty Kościoła w Polsce

- Dziwisz S., Dekret w sprawie podręczników katechetycznych obowiązujących w Archidiecezji Krakowskiej nr 1150/2012, 2 maja 2012.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010.
- Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, Komunikat dotyczący Pierwszej Komunii św. oraz programu nauczania religii, 14 marca 2012.
- Biskupi Metropolii Górnośląskiej, *List pasterski z okazji 750. rocznicy śmierci św. Jacka*, Katowice–Gliwice–Opole, 17 kwietnia 2007.

Muskus D., *Pro memoria* w związku z dekretem Księdza Kardynała w sprawie podręczników katechetycznych obowiązujących w Archidiecezji Krakowskiej, nr 1167/2012 z 14 maja 2012.

Programy nauczania

Program nauczania dla gimnazjum *Rozradowanie się w Duchu Świętym* nr AZ-3-02/13.

Program ogólnopolski dla liceum i technikum *Bądźcie mocni!* nr AZ-4-06/12.

Program ogólnopolski dla szkoły zawodowej *Bądźcie mocni!* nr AZ-5-07/12.

Podręczniki katechetyczne

Spotkanie ze Słowem. Podręcznik do religii dla klasy I gimnazjum, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2012.

Aby nie ustać w drodze. Podręcznik do religii dla klasy II gimnazjum, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, M. Lewicka, Kraków 2013.

W miłości Boga. Podręcznik do religii dla klasy III gimnazjum, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, M. Lewicka, Kraków 2014.

Mocni wiarą. Podręcznik do religii dla klasy I liceum i technikum, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2012.

Mocni wiarą. Podręcznik metodyczny dla I klasy liceum i technikum, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2012.

Mocni wiarą. Podręcznik do religii dla klasy I zasadniczej szkoły zawodowej, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2012.

Mocni wiarą. Podręcznik metodyczny dla klasy I zasadniczej szkoły zawodowej, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2012.

Mocni nadzieją. Podręcznik do religii dla klasy II liceum i technikum, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2013.

Mocni nadzieją. Podręcznik metodyczny dla II klasy liceum i technikum, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2013.

Mocni nadzieją. Podręcznik do religii dla klasy II zasadniczej szkoły zawodowej, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2013.

Mocni nadzieją. Podręcznik metodyczny dla II klasy zasadniczej szkoły zawodowej, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2013.

Mocni miłością. Podręcznik do religii dla III klasy liceum i technikum, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2014.

Mocni miłością. Podręcznik metodyczny dla III klasy liceum i technikum, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2014.

- Mocni miłością. Podręcznik do religii dla III klasy zasadniczej szkoły zawodowej*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2014.
- Mocni miłością. Podręcznik metodyczny dla III klasy zasadniczej szkoły zawodowej*, red. T. Panuś, R. Chrzanowska, Kraków 2014.
- Wypłyn na głębie. Podręcznik dla ucznia do bierzmowania*, red. T. Panuś, Kraków 2001.
- Wypłyn na głębie. Przygotowanie do bierzmowania. Materiały dla katechety*, red. T. Panuś, Kraków 2001.
- 3 x M, czyli Mocni mocą miłości. Materiały dla ucznia*, red. T. Panuś, Kraków 2005.
- 3 x M, czyli Mocni mocą miłości. Materiały dla katechety*, red. T. Panuś, Kraków 2005.

II. Literatura przedmiotu

- Babin P., *Metodologia per una catechesi dei giovani*, [w:] *Metodi e tecniche. L'esposizione attiva*, cz. 3, Torino 1976, s. 134.
- Cyprian św., *De catholicae unitate Ecclesiae*: PL 4, 503A.
- Dziewiecki M., *Kształtowanie chrześcijańskiej postawy wobec ciała*, „Katecheta” 2001 nr 7-8, s. 78-84.
- Dziewiecki M., *W poszukiwaniu dojrzałości duchowej*, [w:] *Trzymajcie się mocno słowa życia. Rekolekcje dla młodzieży*, red. W. Przyczyna, Kraków 1999, s. 145-153.
- Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 4, red. T. Pilch, Warszawa 2005.
- Hamer H., *Klucz do efektywności nauczania*, Warszawa 1994.
- Harwas-Napierała B., Trempała J., *Psychologia rozwoju człowieka*, t. 3, Warszawa 2002.
- Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica*, Kraków 2005.
- Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1995, s. 151.
- Kochel J., *Wymiar ewangelizacyjny katechezy szkolnej*, [w:] *Katecheza ewangelizacyjna, poszukiwania koncepcji*, red. P. Mąkosa, Lublin 2010, s. 46-47.
- Kowalczyk M., *Inkulturacyja katechetyczna*, Gniezno 1998.
- Marek Z., *W drodze do nowego programu katechetycznego*, „Katecheta” 2000 nr 11, s. 58-59.
- Martini C. M., *Alzati, v' a Ninive, la grande città!* Lettera ai pastori e alle comunità della città sulla evangelizzazione, Milano 1991.
- Murawski R., *Duszpasterstwo katechetyczne przygotowujące do sakramentów bierzmowania i małżeństwa*. Referat wygłoszony na ogólnopolskim spotkaniu dyrektorów Wydziałów Katechetycznych, Grzybowo 16-18.06.2005, www.katecheza.episkopat.pl/download/Duszp_w_paraf.doc (14.05.2014).

- Musiał D., *Kształtowanie się tożsamości w adolescencji*, [w:] *Studia z psychologii w KUL*, red. P. Francuz, W. Otrębski, t. 14, Lublin 2007, s. 73–92.
- Oder S., Gaeta S., *Dłatego Święty*, Kraków 2010.
- Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2001.
- Panuś T., *Zasada wierności Bogu i człowiekowi i jej realizacja w polskiej katechizacji*, Kraków 2001.
- Pietrasiniński Z., *Człowiek formowany jako podmiot rozwoju*, „Psychologia Wychowawcza” 1987 nr 3, s. 21–25.
- Podmiotowość jednostki w koncepcjach pedagogicznych i organizacyjnych*, red. K. Korzeniewski, R. Zieliński, W. Daniecki, Wrocław 1983.
- Salamucha A., *Pojęcie rozwoju we współczesnej pedagogice*, „Roczniki Nauk Społecznych KUL” 2000 z. 2, s. 159–166.
- Staniek E., *Kazania pasyjne*, Kraków 2003.
- Stala J., *Katecheza w dobie ponowoczesności – „Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce” z 2010 roku*, [w:] *Dwadzieścia lat katechezy*, red. J. Kotowski, S. Dziekoński, Warszawa 2010, s. 88–98 (Episteme 102).
- Szłosek F., *Wstęp do dydaktyki przedmiotów zawodowych*, Radom 1995.
- Szpet J., *Podstawa programowa katechezy*, [w:] *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2003, s. 41–44.
- Szpet J., *W drodze do nowego programu katechetycznego*, „Katecheta” 2000 nr 7–8, s. 93–94.
- Tokarski J., *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1980.
- Tomasik P., *Powstanie i ewolucja polskich dokumentów katechetycznych w latach 2001–2010*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 2013 t. 26/1, s. 153–154.
- Tomaszewski T., *Człowiek jako podmiot i człowiek jako przedmiot*, [w:] *Studia z psychologii emocji, motywacji i osobowości*, red. J. Reykowski, O. Owczynn timer, K. Obuchowski, Wrocław 1985, s. 27–35.
- Tysza Z., *Rodzina*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Warszawa 1993, s. 695–699.
- Wrońska H., *Katecheza szkolna i parafialna w kontekście duszpasterstwa Kościoła*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 35 (1988) z. 6, s. 74–80.
- Zellma A., *Zasada łączenia teorii z praktyką w ujęciu autorów znowelizowanej Podstawy programowej katechezy*, „Studia Warmińskie” 2010 t. 47, s. 318–322.

III. Literatura pomocnicza

- Barciński Z., *Konstruowanie scenariuszy katechetycznych z wykorzystaniem metod aktywizujących*, Poznań 2004.

- Gogolik M., *Istotne zmiany w „Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce”*, „Katecheta” 2011 nr 6, s. 34–40.
- Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, red. A. Hajduk, Kraków 1999.
- Katechetyka i katecheza u progu XXI wieku*, red. A. Kiciński, Poznań 2007.
- Klich A. E., *Treść i metoda katechezy historiozawczej*, Kraków 2013.
- Komunikacja w katechezie*, red. J. Zimny, Sandomierz 2003.
- Łuszczak G., *Od teorii stopni formalnych do teorii komunikacji i dialogu w dydaktyce szkolnej i katechetycznej*, Kraków 2012.
- Mastalski J., *Zasady edukacyjne w katechezie: na podstawie badań przeprowadzonych w krakowskich gimnazjach*, Kraków 2002.
- Moszyk E., Kąkolewska D., *Korelacja międzyprzedmiotowa a przekaz wiary w systemie szkolnym*, „Katecheta” 2001 nr 10, s. 23–27.
- Niwiński A., *Środki informatyczne w katechetycznej działalności Kościoła*, Kraków 2004.
- Nowa ewangelizacja w nowej katechezie*, red. P. Mąkosa, Rzeszów 2013.
- Panuś T., *Zasada chrystocentryzmu i jej realizacja w polskiej katechizacji*, Kraków 2010.
- Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2003.
- Rodzina – szkoła – Kościół: korelacja i dialog*, red. P. Tomasik, Warszawa 2003.
- Rydzewski J., *Podstawy komunikatywności języka przepowiadania chrześcijańskiego w nauczaniu religii i w katechezie pozaszkolnej: z badań nad językiem religijnym*, Białystok 2008.
- Słowik M., *Społeczno-pedagogiczne uwarunkowania kryzysów religijnych współczesnej młodzieży polskiej*, Słupsk 2008.
- Sroczyński P., *Środki dydaktyczne i warunki ich skutecznego stosowania w katechezie szkolnej*, Wrocław 2008.
- Szpet J., *Wymagania programowe: jak sprawdzać i oceniać w katechezie?*, Płock 1996.
- Szpet J., *Dydaktyka katechezy*, Poznań 1999.
- Szpet J., *Podstawa programowa i program kształcenia religijnego dzieci i młodzieży*, Poznań 2001.
- Szpet J., *Problematyka oceny religii w perspektywie dydaktyki katechezy*, Poznań 2008.
- Szpet J., *Raport z badań nad podręcznikami do nauki religii*, Poznań 2010.
- Śnieżyński M., *Metody wielostronnego nauczania i uczenia się*, Gorzów Wielkopolski 1991.
- Śnieżyński M., *Cele kształcenia ogólnego w nauczaniu katechetycznym*, „Katecheta” 2013 nr 3, s. 4–9.

- Troska Kościoła o współczesną polską młodzież: zarys problematyki*, red. A. Offmański, Szczecin 2008.
- Wolak J., *Elementy nauki społecznej Kościoła w polskiej katechezie*, Rzeszów 2001.
- Wokół podstawy programowej i dyrektorium katechetycznego*, red. A. Bałoniak, Poznań 2001.
- W trosce o dobre podręczniki: vademecum dla autorów i recenzentów podręczników katechetycznych*, red. P. Tomasik, Kraków 2003.
- Wybrane problemy optymalizacji procesu katechetycznego*, red. J. Szpet, D. Jackowskiak, Poznań 2011.
- Zając M., *Ewaluacja w nauczaniu religii*, Lublin 2013.
- Zellma A., *Wielostronne aktywizowanie młodzieży w szkolnym nauczaniu religii: studium w świetle „Programu nauczania religii katolickiej z 2001 roku”*, Olsztyn 2006.
- Zellma A., *Nowa jakość planowania wymagań edukacyjnych w szkolnym nauczaniu religii – szanse i bariery. Analizy w świetle znowelizowanej Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, „Katecheta” 2010 nr 9, s. 23–36.
- Zellma A., *Nowa formuła korelacji w edukacji szkolnej i jej realizacja w nauczaniu religii*, „Katecheta” 2011 nr 5, s. 45–50.

IV. Literatura pomocnicza w formie elektronicznej

Biuro Programowania Katechezy –

<http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/biuro-programowania-katechezy/10-biuro-programowania-katechezy>

Internetowy System Aktów Prawnych – <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=W-DU19920360155>

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2010, <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/nauczanie-religii-w-szkole/dokumenty-koscielne/32-podstawa-programowa-2010>

Portal ekatecheza.pl – <http://www.ekatecheza.pl/>

Serwis katechetyczny NATAN.PL – www.katecheza.natan.pl

Uchwała Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski z dnia 9 czerwca 2010 roku w sprawie obowiązywania „Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce”, <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/biuro-programowania-katechezy/biezace-informacje/14-uchwala-komisji-wychowania-katolickiego-konferencji-episkopatu-polski> (20.03.2014).

PROGRAM NAUCZANIA RELIGII W GIMNAZJUM *ROZRADOWANIE SIĘ W DUCHU ŚWIĘTYM*

KATECHEZA WYZNANIA I ROZUMIENIA WIARY

Program nauczania religii w gimnazjum odwołuje się do słów św. Łukasza ukazującego siedemdziesięciu dwóch uczniów, którzy z radością opowiadają Chrystusowi o tym, czego doświadczyli po tym, jak ich wysłał, by głosili ludziom Dobrą Nowinę (por. Łk 10, 17–21). „W tej właśnie chwili – czytamy – Jezus rozradował się w Duchu Świętym i rzekł: «Wysławiam Cię, Ojcze, Panie nieba i ziemi, że zakryłeś te rzeczy przed mądrymi i roztroptnymi, a objawiłeś je prostaczkom. Tak, Ojcze, gdyż takie było Twoje upodobanie»” (Łk 10, 21; por. Mt 11, 25n). Jezus raduje się ojcostwem Bożym. Raduje się tym, że dane Mu jest objawić to ojcostwo. Raduje się wreszcie szczególnym jakby promienianiem tego Bożego ojcostwa na „prostaczków”. A wszystko to Ewangelista określa jako „rozradowanie się w Duchu Świętym”¹.

Katecheza w gimnazjum ma pomóc odkryć młodemu człowiekowi, że prawdziwie jest dzieckiem Boga, za którego Chrystus oddał życie. Ma pomóc pogłębić treści płynące z Pisma Świętego, ale także relację z Bogiem, by uczeń mógł świadomie zdążać do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Nikt nie może czynić tego sam, toteż autorzy programu odwołują się do wspólnoty uczniów, którzy razem szli i głosili swoim życiem Chrystusa, oczekując na Ducha Świętego. Dziś tę wspólnotę stanowi Kościół, dlatego program zakłada nie tylko przybliżenie treści związanych ze wspólnotą Ludu Bożego, ale także ukazuje jej historię na przestrzeni wieków. Podkreśla również, jakie

¹ Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et Vivificantem*, 20.

wartości są ważne, by ta wspólnota mogła się rozwijać. W tym celu w każdym roku nauczania wprowadza się innego patrona roku oraz przybliża się postać św. Jana Pawła II, którzy poprzez swoją służbę Bogu i człowiekowi mają stawać się niejako drogowskazem na drodze do nieba, by młody człowiek nie bał się wzrastać w świętości.

Program *Rozradowanie się w Duchu Świętym* zgodnie z reformą programową rozłożony jest na trzy lata kształcenia. Przewiduje on wtajemniczenie w sakrament bierzmowania oraz pomoc w odkryciu przez młodego człowieka jego miejsca we wspólnocie Kościoła. Przygotowanie do sakramentu bierzmowania rozpoczyna się w klasie I, obejmuje zarówno katechezę szkolną, jak i parafialną, kontynuowane jest w klasach II i III. W ramach przygotowania zwraca się szczególną uwagę na kształtowanie postawy pogłębiania relacji z Bogiem poprzez praktykę życia chrześcijańskiego, m.in.: modlitwę zarówno osobistą, jak i indywidualną, udział w nabożeństwach, rekolekcjach, sakramentach – szczególnie pojednania i Eucharystii.

Stąd podział treści nauczania w poszczególnych klasach wygląda następująco:

- klasa I gimnazjum – *Spotkanie ze Słowem*,
- klasa II gimnazjum – *Aby nie ustać w drodze*,
- klasa III gimnazjum – *W miłości Boga*.

Cele katechetyczne – wymagania ogólne

Analiza i interpretacja tekstów biblijnych

Uczeń, znając teksty biblijne z wcześniejszych etapów kształcenia, zdobywa podstawową wiedzę z zakresu analizy fragmentów tekstów natchnionych oraz uczy się ich interpretacji. Umie wykorzystywać teksty biblijne w swoim życiu, odwołując się do nich w czasie dyskusji na tematy religijne i społeczne. Poprzez znajomość perykop biblijnych potrafi odnaleźć we współczesnym świecie prawdziwe wartości, które wprowadza we własne życie.

Chronologia, analiza i interpretacja historiozawczca

Uczeń zna podstawowe pojęcia związane z historią zbawienia, umie je wyjaśnić, opisując związki między nimi. Potrafi podać podstawowe

fakty historyczne, określając czas i miejsce wydarzenia. W swoich wypowiedziach umie wykorzystać m.in.: tekst źródłowy, mapy, ilustracje. W oparciu o zdobytą wiedzę potrafi przedstawić własne stanowisko, dobierając w tym celu właściwe argumenty. Pogłębia prezentowane treści z różnych źródeł, określając ich wiarygodność oraz odpowiednio je selekcionując.

Przygotowanie do przyjęcia sakramentu bierzmowania

Uczeń kształtuje swoją relację z Bogiem poprzez pełniejsze zrozumienie roli chrztu w jego życiu, świadome uczestnictwo w Eucharystii oraz sakramencie pojednania. Postrzega przygotowanie do bierzmowania jako rozwój relacji z Bogiem, w której sakrament dojrzałości stanowi świadomą odpowiedź na wezwanie, jakie otrzymał w czasie chrztu, do bycia dzieckiem Bożym i członkiem wspólnoty Kościoła.

Kształtowanie sumienia, postaw moralnych oraz samooceny

Uczeń dba o własny rozwój w oparciu o świat wartości chrześcijańskich, odnoszących się do miłości bliźniego i Boga. W oparciu o zdobywaną wiedzę stara się rozwijać na płaszczyźnie: psychicznej, fizycznej, intelektualnej, uczuciowej i religijnej. Potrafi dokonać samooceny w dziedzinie własnego postępowania. Wprowadza w swoje życie zasady dotyczące właściwego funkcjonowania w rodzinie, Kościele, ojczyźnie.

Tworzenie wypowiedzi na tematy religijne

Uczeń potrafi wykorzystywać w swoich wypowiedziach zarówno pisemnych, jak i ustnych różne źródła informacji, odwołując się m.in. do tekstów, obrazów, filmów, map, fotografii.

Umie posługiwać się w swoich wypowiedziach tekstami biblijnymi oraz innymi tekstami o charakterze religijnym w celu budowania wypowiedzi na tematy poruszane w czasie zajęć oraz związane z własnymi zainteresowaniami.

Klasa I gimnazjum

SPOTKANIE ZE SŁOWEM

„Nie lękajcie się iść w przyszłość przez Bramę, którą jest Chrystus. Bądźcie wytrwali. Nie wystarczy przekroczyć próg, trzeba iść w głąb”² – słowa te wypowiedział Jan Paweł II do młodzieży, jej katechetów i duszpasterzy zgromadzonych na Polach Lednickich w 1999 roku.

Gimnazjum to szczególny czas, w którym młodzi ludzie podczas katechezy szkolnej przygotowują się równocześnie do sakramentu bierzmowania. Dlatego katecheza w klasie pierwszej kładzie szczególny akcent na *Spotkanie ze Słowem*, w którym gimnazjalista będzie mógł doświadczyć bogactwa naszej wiary, ale także odpowiedzieć sobie na rodzące się w nim pytania i wątpliwości. Myślą przewodnią nauczania religii w klasie pierwszej gimnazjum jest podkreślenie faktu, że Bóg zwraca się do człowieka z miłością, dlatego dział I: *Szukam prawdy o sobie*, pomaga w znalezieniu odpowiedzi na pytanie: Kim jestem? Wprowadza także postać patrona roku – św. Rafała Kalinowskiego. W dziale II: *Spotykam Boga*, uczniowie będą mogli odkrywać ślady Boga w świecie oraz pogłębić wiadomości na temat chrześcijaństwa. Kolejny dział (III): *Słucham Boga*, poświęcony jest odkrywaniu słowa na kartach Pisma Świętego. W dziale IV: *Poznaję Boga*, młodzież poprzez konkretne obrazy biblijne będzie mogła pogłębić m.in. treści związane ze stworzeniem świata, upadkiem pierwszych ludzi, przyczyną zła w świecie. Dział V: *Bóg ma zbawczy plan*, ukaże konkretne postacie biblijne, m.in.: Abrahama, Jakuba, Mojżesza, poprzez które dokonywało się Boże Objawienie. Kolejny dział (VI): *Bóg jest ze swoim ludem*, przybliży kolejne postacie ze Starego Testamentu, m.in. proroków i sędziów. Pokaże również obrazy miłości i mądrości Bożej, odwołując się do ksiąg: Pieśni nad Pieśniami oraz Mądrości. Dział VII: *Bóg objawia Syna*, poświęcony jest odkrywaniu Objawienia, które dokonało się w Jezusie Chrystusie. Uczniowie będą mogli pogłębić wiadomości na temat historyczności Chrystusa, a także poznać przypowieści ewangeliczne. W dziale VIII: *Głoszący Słowo Boże*, młodzież wraz z katechetą będą mogli odkrywać Kościół, jego powstanie oraz historię. Wreszcie dział IX: *W roku liturgicznym*, ma pomóc młodym ludziom przeżyć uroczystości

² Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży na Polach Lednickich*, 4 czerwca 1999.

i wydarzenia roku kościelnego. Ukazuje również nauczanie św. Jana Pawła II, dzięki czemu uczniowie będą mieli szansę poznawać spuściznę, jaką pozostawił po sobie nasz Wielki Rodak.

I. SZUKAM PRAWDY O SOBIE

Cele katechetyczne:

- Ukazanie wielkości człowieka jako Bożego stworzenia oraz roli wspólnoty i relacji międzyludzkich.
- Przybliżenie postaci św. Rafała Kalinowskiego jako patrona roku.

Treści:

- Sens życia.
- Rola Boga oraz wspólnoty w życiu człowieka.
- Św. Rafał Kalinowski jako człowiek kochający Boga, ojczyznę i drugiego człowieka.

Wymagania:

Uczeń:

- Potrafi dokonać interpretacji perykopy biblijnej ukazującej stworzenie świata i człowieka.
- Postrzega życie jako wartość.
- Rozumie rolę Boga oraz wspólnoty w swoim życiu.
- Wie, co to znaczy kochać Boga, ojczyznę, drugiego człowieka.
- Dostrzega związki między wiarą a pytaniami egzystencjalnymi.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Rodzaje literackie, wybrane utwory z klasyki światowej.
- Wiedza o społeczeństwie: Życie jako wartość, sens i cel życia ludzkiego, grupa i więzi społeczne.

II. SPOTYKAM BOGA

Cele katechetyczne:

- Zapoznanie ze śladami Boga w świecie.
- Charakterystyka wielkich religii świata.
- Pogłębienie wiadomości na temat chrześcijaństwa.
- Wyjaśnienie, że wiara jest odpowiedzią na Boże Objawienie.
- Ukazanie Chrystusa jako pełni Objawienia Bożego.

Treści:

- Świat mówi o Bogu (objawienie naturalne i nadprzyrodzone).

- Charakterystyka religii monoteistycznych i politeistycznych w odwołaniu do: judaizmu, chrześcijaństwa, islamu, buddyzmu, hinduizmu.
- Chrześcijaństwo jako religia objawiona.
- Rola chrztu w chrześcijaństwie.
- Chrystus pełni Objawienia Bożego.

Wymagania:

Uczeń:

- Wie, co znaczy stwarzać.
- Potrafi podać definicję religii, monoteizmu, politeizmu.
- Umie wymienić i opisać elementy charakteryzujące poszczególne religie świata.
- Wie, w jaki sposób należy zachować się w stosunku do wyznawców innych religii.
- Potrafi wskazać różnice pomiędzy chrześcijaństwem a innymi religiami.
- Rozumie znaczenie sakramentu chrztu.
- Zna i rozumie terminy: wiara, Boże Objawienie.
- Rozumie, że dzięki Objawieniu poznajemy Boga i przybliżamy się do Niego.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej (Biblia, *Pieśń słoneczna*).
- Wiedza o społeczeństwie: człowiek istotą społeczną.
- Historia: Powstanie chrześcijaństwa.

III. SŁUCHAM BOGA

Cele katechetyczne:

- Ukazanie Słowa jako zaproszenia do budowania wzajemnej relacji człowieka z Bogiem.
- Przybliżenie podstawowych informacji na temat Pisma Świętego oraz zasad jego interpretacji.
- Wulgata, Septuaginta jako przekłady Pisma Świętego.

Treści:

- Słowo Boże jako zaproszenie do budowania wzajemnej relacji człowieka z Bogiem.
- Świat Biblii. Natchnienie. Kanon biblijny. Etapy formowania się ksiąg biblijnych. Języki biblijne. Interpretacja fragmentów biblijnych.

- Wyjaśnienie pojęć: Wulgata, Septuaginta.

Wymagania:**Uczeń:**

- Opisuje proces formowania się ksiąg biblijnych.
- Umie wyjaśnić związek między Pismem Świętym a Tradycją.
- Potrafi dokonać analizy religijnej i literackiej wybranych perykop biblijnych.
- Wskazuje przykłady różnych gatunków literackich w księgach biblijnych.
- Wie, na czym polega natchnienie w Biblii.
- Potrafi odnieść treści Biblii do własnego życia.
- Wyjaśnia pojęcia: Wulgata i Septuaginta.
- Wskazuje możliwości pogłębienia własnej wiedzy na temat Biblii.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Rodzaje i gatunki literackie. Pojęcia: alegoria, symbol, narracja, sensory symboliczne i metaforyczne, myśl przewodnia utworu.

IV. POZNAJĘ BOGA**Cele katechetyczne:**

- Wyjaśnienie analogii i różnic pomiędzy opisem stworzenia a współczesnymi teoriami naukowymi.
- Ukazanie grzechu człowieka i jego skutków.
- Wyjaśnienie symboli w Biblii.

Treści:

- Współczesne teorie ukazujące stworzenie świata a opis biblijny w Księdze Rodzaju.
- Symbolika ogrodu Eden oraz upadku pierwszych ludzi.
- Pochodzenie zła w świecie.
- Konsekwencje grzechu pierworodnego oraz jego skutki na przykładzie Kaina i Abla.
- Typ biblijny na podstawie arki Noego.
- Symbolika potopu.
- Grzech człowieka na przykładzie wieży Babel.

Wymagania:**Uczeń:**

- Wyjaśnia różnice między opisem stworzenia a współczesnymi teoriami naukowymi.

- Zna symbolikę ogrodu Eden.
- Potrafi rozwijać przyjaźń z Bogiem i drugim człowiekiem.
- Zna definicję grzechu pierworodnego.
- Wyjaśnia symbolikę perykopy o upadku pierwszych ludzi.
- Rozumie, jakie są przyczyny zła w świecie.
- Umie dokonać interpretacji perykopy biblijnej o Kainie i Abli.
- Analizuje perykopę biblijną o arce Noego w odniesieniu do Nowego Testamentu.
- Zna treść perykopy o wieży Babel, potrafi ją zinterpretować.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Pismo Święte. Pojęcia: wartość, słuchanie Boga.
- Wiedza o społeczeństwie: Rola wartości w życiu człowieka.

V. BÓG MA ZBAWCZY PLAN

Cele katechetyczne:

- Zaznajomienie z prehistorią biblijną.
- Ukazanie historiozbowczego wymiaru dziejów narodu wybranego.

Treści:

- Ukazanie czasu patriarchów.
- Abraham ojcem wszystkich wierzących.
- Mesjasz – najważniejsza obietnica.
- Wierność Bogu na przykładzie Jakuba.
- Józef typem Chrystusa.
- „Jestem, który Jestem”.
- Wędrowka Izraela i przymierze na Synaju.
- Jozue typem Chrystusa.

Wymagania:

Uczeń:

- Potrafi wyjaśnić, kim byli patriarchowie.
- Zna najważniejsze fakty z życia Abrahama.
- Wyjaśnia perykopę o ofierze Izaaka.
- Wyjaśnia, jakie obietnice otrzymał Abraham od Boga.
- Wie, dlaczego Abraham jest ojcem wszystkich wierzących.
- Zna historię Jakuba.
- Umie wyjaśnić na przykładzie Józefa, na czym polega zawierzenie Bogu.
- Potrafi wymienić i opisać imię Boga objawione Mojżeszowi.

- Zna perykopę o przymierzu Boga z narodem wybranym, zna treść przymierza.
- Dokonuje analizy fragmentów dotyczących wędrówki Izraelitów przez pustynię.
- Potrafi wyjaśnić, co to znaczy, że Józef i Jozue są typem Chrystusa.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Pismo Święte (fragmenty: Abraham, Józef, Mojżesz, Jozue). Pojęcia: wartości, wierność, wytrwałość, odwaga, mądrość, słuchanie Boga.
- Historia: Cywilizacje starożytne – Izrael.
- Wiedza o społeczeństwie: Autorytet. Grupy i więzi społeczne.

VI. BÓG JEST ZE SWOIM LUDEM**Cele katechetyczne:**

- Ukazanie epoki sędziów.
- Przybliżenie wybranych postaci ze Starego Testamentu.
- Ukazanie miłości Oblubieńca i Oblubienicy jako typu miłości Boga i Jego ludu, miłości Chrystusa i Kościoła.
- Kształtowanie postawy mającej na celu obronę wiary.

Treści:

- Epoka sędziów. Gedeon i Debora.
- Królowie Izraela: Saul, Dawid, Salomon.
- Prorocy w Piśmie Świętym.
- Mądrość Boga w historii narodu wybranego: Księga Mądrości, Księga Syracha, Pieśń nad pieśniami, Księgi Machabejskie.
- Etapy Bożego Objawienia w Piśmie Świętym.

Wymagania:**Uczeń:**

- Potrafi scharakteryzować epokę sędziów, zna działanie Boga przez sędziów w życiu narodu.
- Zna historię życia Samuela i Saula.
- Wyjaśnia symbolikę i znaczenie namaszczenia króla.
- Potrafi scharakteryzować postacie biblijne: Dawida i Salomona.
- Rozumie, co to jest profetyzm.
- Potrafi wymienić zadania oraz przykłady proroków w Starym Testamencie.

- Wie, na czym polega udział chrześcijanina w misji prorockiej Chrystusa.
- Potrafi samodzielnie odnaleźć i zinterpretować wybrane perykopy ksiąg mądrościowych.
- Rozumie znaczenie ksiąg mądrościowych w życiu narodu wybranego.
- Na przykładzie Pieśni nad pieśniami wyjaśnia zadania Oblubieńca i Oblubienicy.
- Analizuje Księgi Starego Testamentu w aspekcie Bożego Objawienia.
- Zna chronologię wydarzeń biblijnych i potrafi je umiejscowić w historii powszechnej.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Rodzaje i gatunki literackie. Pismo Święte (fragmenty: Samuel, Saul, Dawid, Salomon, Machabeusze, wybrani prorocy).
- Historia: Cywilizacje starożytne – Izrael.
- Wiedza o społeczeństwie: Autorytet. Grupa i więzi społeczne.

VII. BÓG OBJAWIA SYNA

Cele katechetyczne:

- Ukazanie Jezusa Chrystusa jako wypełnienie prorocत्व mesjańskich.

Treści:

- Proroctwa mesjańskie w Piśmie Świętym.
- Źródła chrześcijańskie i niechrześcijańskie o Chrystusie.
- Ewangelie – powstanie i charakterystyka.
- Przypowieść jako gatunek literacki.
- Bóstwo Chrystusa, odkupieńcza śmierć Jezusa jako ofiara miłości Boga do człowieka, zmartwychwstanie.
- Podstawy wiary chrześcijańskiej.

Wymagania:

Uczeń:

- Dokonuje interpretacji literackiej i religijnej wybranych perykop biblijnych.
- Wskazuje przykłady gatunków literackich w Piśmie Świętym.
- Wyjaśnia, co to jest przypowieść, odwołując się do przykładów biblijnych.
- Charakteryzuje poszczególne Ewangelie.

- Przedstawia podstawowe fakty z życia i działalności Jezusa Chrystusa.
- Potrafi wyjaśnić, dlaczego Chrystus jest postacią historyczną, odwołując się do źródeł chrześcijańskich i niechrześcijańskich.
- Rozumie, dlaczego zmartwychwstanie jest najważniejszym wydarzeniem w dziejach ludzkości.
- Zna pojęcia: wcielenie, zbawienie, odkupienie.
- Potrafi uzasadnić, dlaczego w Chrystusie dokonała się pełnia Objawienia.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Rodzaje i gatunki literackie. Pojęcia: alegoria, sensy symboliczne, narracja, myśl przewodnia.
- Historia: Sytuacja narodu izraelskiego przed narodzeniem Chrystusa, powstanie chrześcijaństwa, Chrystus postacią historyczną.
- Wiedza o społeczeństwie: Znaczenie autorytetu w życiu człowieka.

VIII. GŁOSZĄCY SŁOWO BOŻE

Cele katechetyczne:

- Ukazanie narodzin Kościoła.
- Przybliżenie postaci św. św. Piotra i Pawła.
- Ukazanie historii Kościoła w pierwszych wiekach.

Treści:

- Narodziny Kościoła: Zesłanie Ducha Świętego, cechy charakterystyczne pierwszej wspólnoty chrześcijańskiej, rola Eucharystii w życiu Kościoła.
- Święci Piotr i Paweł jako filary wspólnoty Kościoła.
- Kościół w starożytności: prześladowania chrześcijan w pierwszych wiekach po Chrystusie. Przykłady męczeństwa: św. Ignacy Antiocheński, św. Perpetua, św. Cyprian.
- Znaczenie *edyktu mediolańskiego* dla wspólnoty Kościoła.
- Rozwój Kościoła od IV wieku: działalność ojców Kościoła, rozwój teologii, liturgii i apologetyki, działalność dobroczynna, sztuka sakralna.

Wymagania:

Uczeń:

- Charakteryzuje Zesłanie Ducha Świętego jako początek historii Kościoła.

- Umie przedstawić życie pierwszych chrześcijan na podstawie wybranych fragmentów z Dziejów Apostolskich.
- Rozumie, dlaczego Eucharystia jest istotnym elementem życia Kościoła.
- Charakteryzuje postacie św. św. Piotra i Pawła.
- Zna główne przyczyny prześladowań chrześcijan w pierwszych wiekach po Chrystusie.
- Wie, jakie znaczenie miał *edykt mediolański* dla rozwoju Kościoła.
- Potrafi scharakteryzować rozwój Kościoła po *edykcie mediolańskim*.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Pojęcia: wartości, wytrwałość, odwaga, mądrość.
- Historia: Powstanie chrześcijaństwa.
- Wiedza o społeczeństwie: Sens i cel życia.

IX. W ROKU LITURGICZNYM

Cele katechetyczne:

- Wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego.
- Wyjaśnienie poszczególnych okresów liturgicznych.
- Ukazanie okresu młodości w życiu św. Jana Pawła II.
- Przybliżenie postaci św. Rafała Kalinowskiego jako wzoru człowieka miłującego Boga i ludzi.

Treści:

- Karol Wojtyła – młodzieńcze pasje i odkrywanie powołania.
- Św. Rafał Kalinowski – wzór człowieka miłującego Boga i ludzi.
- Św. Stanisław Kostka – patron młodzieży.
- Adwent – czas oczekiwania na przyjście Zbawiciela.
- Boże Narodzenie – pojednanie i miłość.
- Wielki Post – czas nawrócenia i pokuty.
- Triduum Paschalne – w Chrystusie nasze zbawienie. Zachęcenie do uczestnictwa w obrzędach Wielkiego Tygodnia.
- Święto Miłosierdzia Bożego – spotkania z Chrystusem wychodzącym ku człowiekowi.
- Maryja Matka Kościoła.

Wymagania:

Uczeń:

- Zna życiorys św. Jana Pawła II, ze szczególnym podkreśleniem okresu jego młodości.

- Potrafi wyjaśnić, dlaczego św. Rafał Kalinowski jest wzorem człowieka miłującego Boga i ludzi.
- Charakteryzuje istotę kultu świętych.
- Przedstawia charakterystykę poszczególnych okresów roku liturgicznego.
- Rozumie wartość religijną przeżywania Bożego Narodzenia i Wielkanocy.
- Ceni wartość miłosierdzia Bożego.
- Potrafi zinterpretować fragmenty biblijne dotyczące Maryi.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Symbol, myśl przewodnia. Pojęcia: wartości, słuchanie Boga.

Wskazania do realizacji programu:

Punktem wyjścia dla nauczania religii w klasie pierwszej gimnazjum jest spotkanie z Bogiem poprzez wydarzenia i słowa zapisane na kartach biblijnych. Mają one za zadanie pomóc młodzieży gimnazjalnej odkrywać i pogłębiać swoją wiarę. Pobudzają także do stawiania pytań i szukania na nie odpowiedzi. Dzięki wprowadzeniu patrona roku – św. Rafała Kalinowskiego młodzi ludzie mogą spróbować odkryć we własnym życiu, jak wielkim bogactwem jest relacja z Bogiem oraz drugim człowiekiem, jak wielką wartość stanowi wspólnota rodzinna, Kościoła czy państwowa. Może im w tym również pomóc przybliżenie postaci św. Jana Pawła II w okresie jego młodości. Ukazując zainteresowania i pasje młodego Karola Wojtyły, autorzy programu pragną pobudzić uczniów do odkrywania i realizowania własnych talentów i zdolności. Służy to odkrywaniu przez nich chrześcijańskiej tożsamości. Jednocześnie także powinno zachęcać do świadomego podjęcia wysiłku przygotowania się do przyjęcia Ducha Świętego w sakramencie bierzmowania.

W klasie pierwszej gimnazjum główny akcent położony jest na odkrywanie Objawienia Bożego w oparciu o treści biblijne. Dlatego zwraca się szczególną uwagę na metody i zasady interpretacji tekstu. Stosując różnorodne materiały źródłowe: Pismo Święte, dokumenty Kościoła, dokumenty historyczne, teksty liturgiczne, świadectwa chrześcijan, kształtuje się umiejętności pogłębiania oraz rozumienia Objawienia Bożego i Jego pełni w Jezusie Chrystusie. Zachęca się ponadto do regularnego uczestnictwa w życiu Kościoła poprzez

częste korzystanie z sakramentów, zwłaszcza sakramentu pojednania i Eucharystii. Program przybliży także wybrane zagadnienia z historii Kościoła, by uczniowie, znając własne korzenie, mogli identyfikować się w życiu z Ewangelią Chrystusową. W katechezach zwraca się uwagę na przekazywanie treści metodami aktywizującymi, mającymi na celu pobudzanie katechizowanych do szukania odpowiedzi na nurtujące ich pytania. Przybliżając treści związane z liturgią, Biblią, Kościołem, katecheta odwołuje się m.in. do dramy, dyskusji, metod plastycznych i gier dydaktycznych. Zwraca się również uwagę, by katecheza była oparta na dialogu między katechetą a katechizowanym. Zadaniem katechety jest kształtowanie w uczniach postawy otwarcia się na treści płynące z Ewangelii.

Klasa II gimnazjum

ABY NIE USTAĆ W DRODZE

„Wiara chrześcijańska nie polega tylko na wierzeniu w pewne prawdy, ale jest przede wszystkim osobistą relacją z Jezusem Chrystusem, jest spotkaniem z Synem Bożym, który całej naszej egzystencji nadał nowego dynamizmu” (Benedykt XVI, słowa wygłoszone w czasie XXVI Światowego Dnia Młodzieży w Madrycie w 2011 r.).

Gimnazjum to szczególny czas, w którym młodzi ludzie podczas katechezy szkolnej przygotowują się równocześnie do sakramentu bierzmowania. Dlatego katecheza w klasie drugiej kładzie szczególny akcent na osobistą formację w oparciu o Dekalog oraz drogę Błogosławieństw. W drodze ku Chrystusowi, podobnie jak w roku ubiegłym, ma pomóc postać patrona roku, którym tym razem jest św. Jacek Odrowąż. Odwołując się do św. Jana Pawła II, pragnie się zachęcić młodego człowieka do odkrywania wartości powołania jako odpowiedzi na wezwanie Boga.

Myślą przewodnią nauczania religii w klasie drugiej gimnazjum jest zachęcenie młodego człowieka do wysiłku, by poznając Chrystusa, nie ustawał w drodze własnego rozwoju zarówno duchowego, jak i intelektualnego czy fizycznego. By sam wzrastając, potrafił odnaleźć się w Kościele. Dlatego dział I: *Boża wspólnota*, ma pomóc w kształtowaniu prawdziwego obrazu siebie, odkrywaniu wartości różnych wspólnot ludzkich. Dział II: *Odkrywając dobro*, przybliży treści związane z moralnością czynów ludzkich oraz chrześcijańskim systemem

wartości. Uzasadnia potrzebę życia z Chrystusem i walki z grzechem we własnym życiu. W dziale III: *Boże drogowskazy*, ukazana jest wartość życia opartego na Dekalogu.

Kolejny dział (IV): *Błogosławieni znaczy szczęśliwi*, przedstawia drogę prowadzącą do szczęścia, jaką są Błogosławieństwa. Dział V: *Naśladować Jezusa*, przybliża bogactwo płynące z Modlitwy Pańskiej jako drogi życia chrześcijańskiego. Ma na celu uświadomienie młodemu człowiekowi, czym jest zbawienie. Co tak naprawdę powinno stanowić sens jego życia. Odwołuje się także do sakramentu bierzmowania, podkreślając odpowiedzialność każdego człowieka za własne życie. Wreszcie dział VI: *Rok w Kościele*, ma pomóc przeżyć młodym ludziom uroczystości i wydarzenia roku kościelnego.

I. BOŻA WSPÓLNOTA

Cele katechetyczne:

- Ukazanie Boga jako trwałego i pewnego fundamentu szczęścia.
- Przedstawienie człowieka jako istoty społecznej.
- Przybliżenie postaci św. Jacka Odrowąża jako patrona roku.

Treści:

- Św. Jacek Odrowąż – przyjaciel Chrystusa i człowieka.
- Chrześcijańskie rozumienie szczęścia i możliwości jego osiągnięcia.
- Człowiek – istota społeczna, zakorzeniona we wspólnocie z Bogiem i bliźnimi.
- Znaczenie Chrystusa w życiu człowieka, pogłębianie relacji osobowej poprzez modlitwę, sakramenty, własne zaangażowanie.
- Prawdziwy obraz samego siebie.

Wymagania:

Uczeń:

- Zna główne wydarzenia z życia św. Jacka.
- Wie, na czym polega chrześcijański sens szczęścia i w jaki sposób człowiek może zrealizować siebie w relacji z Bogiem i bliźnimi.
- Rozumie, że człowiek jest istotą społeczną. Potrafi to wytłumaczyć na przykładach.
- Wie, że Kościół jest wspólnotą, w której Bóg zaprasza człowieka do życia z Nim samym.
- Zna perykopę o talentach i umie dokonać jej interpretacji.

- Rozumie, że tylko osobisty kontakt z Chrystusem przez modlitwę, czytanie Biblii, sakramenty pozwoli mu Go poznawać.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Seneka – *O życiu szczęśliwym* (fragment).
- Wiedza o społeczeństwie: Sens i cel życia. Odpowiedzialność za własny rozwój. Życie jako podstawowa wartość.

II. ODKRYWAJĄC DOBRO

Cele katechetyczne:

- Ukazanie podstaw zachowań moralnych czynów ludzkich.
- Przedstawienie świętości jako powołania każdego chrześcijanina.

Treści:

- Prawo wieczne, prawo naturalne, prawo moralne.
- Moralność czynów ludzkich.
- Sumienie, zasady jego działania oraz umiejętność formowania.
- Hierarchia wartości.
- Łaska uświęcająca. Łaska uczynkowa.
- Związek pomiędzy życiem sakramentalnym a moralnością w codziennym życiu.
- Świętość jako powołanie każdego chrześcijanina.
- Sposoby realizowania świętości na przykładzie wybranych świętych.

Wymagania:

Uczeń:

- Zna pojęcie prawa naturalnego i prawa wiecznego.
- Umie wyjaśnić zasady prawa naturalnego.
- Charakteryzuje źródła pomocne w ocenie moralności danego czynu.
- Umie wyjaśnić różnicę pomiędzy grzechem ciężkim i lekkim i wykorzystać tę wiedzę podczas rachunku sumienia.
- Wie, co to jest sumienie, rozróżnia sumienie prawe i błędne. Rozumie potrzebę kształtowania prawego sumienia przez całe życie.
- Umie rozpoznawać różne rodzaje wartości.
- Rozumie, że odkrywanie, przyjmowanie i prowadzenie życia zgodnego z przyjętym systemem nadaje kształt życiu człowieka, sens jego egzystencji.
- Zna nauczanie Jezusa o konieczności podporządkowania wartości materialnych wartościom wyższym.

- Wie, co to jest łaska uświęcająca i łaska uczynkowa.
- Wyjaśnia, w jaki sposób Chrystus umacnia człowieka w dobru poprzez łaski sakramentu Eucharystii.
- Opisuje drogę świętości patrona z chrztu lub patrona, którego chce sobie obrać w sakramencie bierzmowania.
- Wie, że świętość jest wspólnym i najważniejszym powołaniem każdego chrześcijanina. Dostrzega związek pomiędzy świętością a życiem w łasce uświęcającej.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej: Biblia, Seneka – *O życiu szczęśliwym* (fragmenty dialogu).
- Wiedza o społeczeństwie: Sens i cel życia. Życie jako podstawowa wartość. Rola grupy i więzi społeczne.

III. BOŻE DROGOWSKAZY

Cele katechetyczne:

- Ukazanie Dekalogu jako drogi szczęścia człowieka.
- Uświadomienie obowiązków chrześcijanina wobec wiary, nadziei i miłości.

Treści:

- Dziesięć przykazań Bożych jako podstawowe zasady moralne.
- Obowiązki chrześcijanina względem wiary, nadziei i miłości.
- Przesłanie płynące z pierwszego przykazania. Zachowania sprzeczne z wiarą, nadzieją i miłością. Bałwochwalstwo jako przejaw pustki duchowej z powodu braku lub osłabienia wiary.
- Wartość drugiego przykazania: Imię Boże. Znaczenia imienia. Grzechy przeciwko drugiemu przykazaniu. Symbolika chrześcijańska i niechrześcijańska.
- Świętowanie – trzecie przykazanie: Różne formy kultu i oddawania czci Bogu. Eucharystia jako centrum niedzieli chrześcijanina. Czas świętowania. Święta obowiązkowe.
- Czwarte przykazanie: Boży plan dotyczący małżeństwa i rodziny. Obowiązki wobec rodziców, osób starszych, przełożonych i ojczyzny. Uczestnictwo w życiu społecznym.
- Piąte przykazanie: Konieczność troski o własne zdrowie. Problematyka nałogów. Profilaktyka zdrowotna.
- Przykazanie szóste: Przyjaźń fundamentem prawidłowych kontaktów z innymi. Chrześcijańska koncepcja ciała. Sposoby

wyrażania uczuć i panowania nad ciałem. Czystość jako źródło szczęścia człowieka.

- Siódme przykazanie Boże: Wartość cudzej własności. Niebezpieczeństwo konsumpcjonizmu i wyzysku. Idea ewangelicznego ubóstwa. Wyobrażenia miłosierdzia według św. Jana Pawła II.
- Przykazanie ósme: Nauka Kościoła na temat prawdy. Niebezpieczeństwa wynikające z manipulacji prawdą. Związek między prawdą a miłością i sprawiedliwością. Zasady właściwego doboru źródeł informacji. Mass media w służbie prawdzie.
- Dziewiąte i dziesiąte przykazanie: Pragnienia człowieka a sens życia. Sposoby radzenia sobie z grzesznymi myślami. Pożądliwość, zawiść, zazdrość a świętość.

Wymagania:

Uczeń:

- Charakteryzuje obowiązki wynikające z Dekalogu.
- Potrafi przedstawić obowiązki chrześcijanina względem cnót boskich.
- Charakteryzuje wykroczenia przeciwko poszczególnym przykazaniom Bożym.
- Uzasadnia stanowisko Kościoła wobec sekt, wróżbiarstwa, okultyzmu, bałwochwalstwa, magii, zabobonu.
- Potrafi odróżnić symbole chrześcijańskie od niechrześcijańskich.
- Formułuje argumenty za uczestnictwem w liturgii.
- Rozumie społeczną wartość niedzieli.
- Wyjaśnia obowiązki wobec rodziców, starszych, przełożonych i ojczyzny.
- Uzasadnia świętość życia ludzkiego.
- Rozumie, na czym polega czystość w różnych okresach życia.
- Wie, jakie niebezpieczeństwa niesie z sobą bogactwo, konsumpcjonizm, wyzysk.
- Szanuje prawo własności.
- Rozumie działania Kościoła na rzecz potrzebujących.
- Charakteryzuje uczynki miłosierne wobec duszy i ciała.
- Analizuje wpływ krzywoprzysięstwa, wiarołomstwa, nieuczciwości na życie człowieka.
- Przedstawia skutki manipulacji i ich wpływ na życie jednostki i społeczeństwa.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej: Biblia.
- Wiedza o społeczeństwie: Niezwykły charakter praw człowieka, ich katalog i systemy ochrony.

IV. BŁOGOSŁAWIENI ZNACZY SZCZĘŚLIWI**Cele katechetyczne:**

- Ukazanie *Ośmiu błogosławieństw* jako drogi prowadzącej do szczęścia.

Treści:

- *Ośmiu błogosławieństw* jako droga prowadząca do szczęścia człowieka.
- Zawierzenie Bogu drogą do Jego Królestwa.
- Chrystus Pocieszycielem grzeszników.
- Radość jednym z owoców Ducha Świętego.
- Rola posłuszeństwa i pokory w drodze do zbawienia.
- Sprawiedliwość a miłosierdzie.
- Biblijna interpretacja pokoju.
- Pokój owocem sprawiedliwości. Papieskie orędzia na Światowe Dni Pokoju.
- Zbawczy sens cierpienia. Prześladowania we współczesnym świecie.

Wymagania:**Uczeń:**

- Charakteryzuje poszczególne błogosławieństwa.
- Wyjaśnia, na czym polega zawierzenie Bogu.
- Wie, co to jest radość chrześcijańska.
- Zna rolę posłuszeństwa i pokory w życiu człowieka wierzącego.
- Umie wyjaśnić rolę sprawiedliwości w świecie.
- Przedstawia związek między sprawiedliwością a miłosierdziem.
- Przytacza wybrane orędzia papieskie na Światowe Dni Pokoju.
- Wie, jaki sens ma cierpienie.
- Charakteryzuje prześladowania chrześcijan w świecie współczesnym.
- Potrafi wyjaśnić, w jaki sposób można się solidaryzować z ofiarami prześladowań.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej: Biblia.

- Wiedza o społeczeństwie: Rola autorytetu w życiu człowieka. Pojęcie grupy, więzi społeczne. Normy moralne.

V. NAŚLADOWAĆ JEZUSA

Cele katechetyczne:

- Ukazanie bogactwa *Modlitwy Pańskiej* jako drogi życia chrześcijańskiego.
- Ukazanie wiary jako zadania na całe życie i odpowiedzi na Boże Objawienie.

Treści:

- Modlitwa Pańska: odwołanie się do relacji Ojciec – dziecko w odniesieniu do każdego człowieka.
- Cechy wiary i przypomnienie obowiązków wobec niej.
- Źródła świętości człowieka.
- Podstawy i potrzeba apostołstwa w Kościele.
- Nauka Chrystusa o Królestwie Bożym.
- Szanse i zagrożenia dla chrześcijan we współczesnym świecie.
- Katolicka nauka społeczna – podstawowe zasady i dokumenty.
- Zbawczy plan Boga wobec świata.
- Wartość powołania.
- Sens ludzkiej pracy.
- Tolerancja jako wyraz szacunku dla człowieka.
- Kościół jako wspólnota zbawcza.
- Maryja wzorem zawierzenia Bogu.
- Sakrament bierzmowania jako potwierdzenie przed Bogiem odpowiedzialności za swoje życie.

Wymagania:

Uczeń:

- Rozumie sens i warunki modlitwy.
- Wyjaśnia, dlaczego Bóg jest Ojcem dla człowieka.
- Wie, na czym polega objawienie pośrednie i bezpośrednie.
- Charakteryzuje obowiązki wynikające z wiary.
- Rozumie powszechne powołanie do świętości.
- Wskazuje formy apostołstwa świeckich.
- Przedstawia Królestwo Boże na podstawie przypowieści Jezusa.
- Wyjaśnia szanse i zagrożenia dla chrześcijan w świecie współczesnym.
- Wie, na czym polega zbawczy plan Boga.

- Przedstawia, czym zajmuje się katolicka nauka społeczna i kto jest jej podmiotem. Wymienia główne encykliki społeczne.
- Charakteryzuje biblijne przykłady powołania.
- Opisuje, na czym polega praca i jaki jest jej sens.
- Wie, jaki sens ma wolontariat.
- Wyjaśnia, na czym polega tolerancja i braterstwo.
- Zna obowiązki człowieka wobec bliźnich.
- Potrafi wskazać sposoby walki ze złem i z pokusami.
- Wie, kim jest Duch Święty, oraz co to są charyzmaty.
- Rozumie, czym jest bierzmowanie i jakie łaski niesie z sobą.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej: Biblia.
- Wiedza o społeczeństwie: Niezwykły charakter praw człowieka.

VI. ROK KOŚCIOŁA

Cele katechetyczne:

- Wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego.
- Ukazanie historii i sensu wybranych świąt kościelnych.
- Przybliżenie postaci Karola Wojtyły jako wzoru odpowiedzi na wezwanie Boga.

Treści:

- Okoliczności rozeznania i wyboru drogi życiowej przez Karola Wojtyłę.
- Krzyża jako znak zbawienia. Symbolika krzyża i przesłanie płynące z krzyża.
- Modlitwa różańcowa drogą ku Chrystusowi przez Maryję.
- Tajemnica Wcielenia. Treści objawione dotyczące okoliczności narodzin Jezusa Chrystusa.
- Wielki Post jako czas szczególnej pracy nad kształtowaniem własnego sumienia.
- Triduum Paschalne – ofiara dla naszego zbawienia.
- Eucharystia – świadome i pełne uczestnictwo każdego chrześcijanina.

Wymagania:

Uczeń:

- W oparciu o postać Karola Wojtyły odkrywa własne powołanie.
- Potrafi wyjaśnić, co to znaczy, że różaniec jest modlitwą kontemplacyjną.

- Zna treści Objawienia rozważane w poszczególnych tajemnicach różańca.
- Potrafi omówić najważniejsze wydarzenia związane z Bożym Narodzeniem.
- Rozumie, czym jest ekumenizm.
- Widzi potrzebę modlitwy o jedność chrześcijan.
- Wie, na czym polega prawdziwe nawrócenie.
- Dostrzega potrzebę nawrócenia we własnym życiu.
- Świadomie przyjmuje dar odkupienia.
- Rozumie, że Eucharystia jest spotkaniem z kochającym Bogiem.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej: Biblia; Advent, Boże Narodzenie, Wielki Post, Wielkanoc, Maryja w literaturze.
- Sztuka: Motywy związane z rokiem liturgicznym przedstawiane w muzyce, malarstwie, rzeźbie.

Wskazania do realizacji programu:

Katecheza w klasie drugiej ma prowadzić młodego człowieka do pogłębienia wiary osobowej oraz kształtowania siebie w oparciu o świat wartości chrześcijańskich. Odkrywając Boga poprzez Jego przykazania, *Osiem błogosławieństw*, *Modlitwę Pańską*, uczeń powinien pogłębiać swoją relację ze Zbawicielem, wymagając od siebie na kilku płaszczyznach: duchowej, intelektualnej, fizycznej. Zaangażowanie młodego człowieka w sprawy wiary prowadzi także do głębszej refleksji nad samym sobą w odniesieniu do sakramentu bierzmowania, do którego ma przystąpić. Dlatego katecheza w klasie drugiej opiera się na dialogu między katechetą a katechizowanym, który ma ułatwić odnajdywanie argumentów w prezentowanych tekstach źródłowych oraz własnym życiu.

Proponuje się zatem różnorodne formy pracy z grupą, które mają doprowadzić do zaangażowania w przebieg katechezy zarówno młodzieży, jak i katechety. Wykorzystując dramę, pracę z tekstem, gry dydaktyczne, rozbudza się zainteresowanie omawianymi treściami, a także zachęca do własnych poszukiwań. Metody problemowe, panele mają rozbudzać zainteresowania problemami etycznymi. W kształtowaniu właściwych postaw z pomocą przychodzą postacie świętych, szczególnie patrona roku św. Jacka Odrowąża oraz św. Jana Pawła II.

Klasa III gimnazjum

ŻYĆ W MIŁOŚCI BOGA

W trzecim, ostatnim roku katechezy gimnazjalnej program odwołuje się do podstawowej zasady chrześcijańskiej, jaką jest miłość. Jak mówił św. Jan Paweł II: „Bóg zaś okazuje nam swoją miłość [właśnie] przez to, że Chrystus umarł za nas, gdyśmy byli jeszcze grzesznikami” (Rz 5, 7–8). Bóg, który stworzył nas w swej niezmierzonej miłości i ze względu na tę miłość przeznaczył nas do pełnej komunii z sobą, oczekuje od nas równie ofiarnej, wolnej i świadomej odpowiedzi” (Audiencja generalna w Środę Popielcową, 13.02.2002).

Dla gimnazjalisty to szczególny rok, w którym po trzyletnim przygotowaniu przystąpi do sakramentu bierzmowania. Dlatego tak ważne jest, by potrafił pogłębiać swoją relację z Bogiem i drugim człowiekiem, odkrywając, czym jest prawdziwa miłość. W tym roku będzie mu towarzyszył jako patron roku bł. Jan Beyzym. Podobnie jak w latach ubiegłych podkreślona zostanie również postać św. Jana Pawła II, który dla młodzieży stanowił autorytet moralny, ukazując, gdzie należy szukać prawdziwej miłości, by nie była ona jedynie ułudą.

Dział I: *Odpowiedzialni za świat*, ukazuje Kościół jako wspólnotę wzrastania w miłości i dojrzewania do nieba. W dziale II: *Powołani, by kochać*, prezentowane są treści, pogłębiające wiadomości na temat prawdziwej miłości oraz odpowiedzialności za własne uczucia. W kolejnym (III) dziale: *Miłość w rodzinie*, przedstawiona jest chrześcijańska koncepcja osoby. Podkreślona jest również świętość życia ludzkiego od chwili poczęcia do naturalnej śmierci. W dziale IV: *Miłość w rodzinie Bożej*, ukazywany jest Kościół jako wspólnota miłości, której początkiem jest Chrystus, natomiast modlitwa i życie sakramentalne pozwalają się w tej wspólnocie rozwijać i trwać. Dział V: *Boże drogi w historii Kościoła*, przybliża najważniejsze zagadnienia dotyczące historii Kościoła. Wreszcie dział VI: *W jedności z Kościołem*, ukazuje Karola Wojtyłę jako autorytet moralny młodzieży. Pomaga również pogłębić relację z Bogiem poprzez wydarzenia roku liturgicznego.

I. ODPOWIEDZIALNI ZA ŚWIAT

Cele katechetyczne:

- Ukazanie Kościoła jako wspólnoty wzrastania w miłości i dojrzewania do nieba.

- Przybliżenie postaci bł. Jana Beyzyna, człowieka, który z miłości poświęcił się dla innych.
- Ukazanie odpowiedzialności jako wyrazu miłości.

Treści:

- Skutki postępu technicznego. Osiągnięcia i zagrożenia współczesnego świata.
- Refleksja nad przyszłością, przed którą stoi każdy młody człowiek, w kontekście osobistego powołania.
- Kościół jako wspólnota wzrastania w miłości i dojrzewania do nieba.
- Bł. Jan Beyzym, człowiek, który odnalazł swoje powołanie w służbie umierającym.
- Związek między wolnością a odpowiedzialnością.
- Odpowiedzialność jako wyraz miłości.

Wymagania:**Uczeń:**

- Rozróżnia dwie drogi poznania rzeczywistości: wiarę i rozum, które się wzajemnie uzupełniają.
- Zna perykopę biblijną o bogatym młodzieńcu i odczytuje ją w kontekście odkrywania własnego powołania.
- Rozumie sens swojej przynależności do wspólnoty Kościoła.
- Charakteryzuje postać bł. Jana Beyzyna jako człowieka służącego innym z miłości.
- Wyjaśnia związek między wolnością a odpowiedzialnością.
- Wie, na czym polega odpowiedzialność za siebie i drugiego człowieka.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej: Biblia.

II. POWOŁANI, BY KOCHAĆ**Cele katechetyczne:**

- Ukazanie, czym jest prawdziwa miłość.
- Kształtowanie postawy dążenia do prawdziwej miłości.
- Wyjaśnienie różnic wpływających z płciowości człowieka.
- Uświadomienie prawdy, że człowiek jest odpowiedzialny za to, co robi ze swoimi uczuciami, oraz za uczucia, które wzbudza w innych ludziach.

Treści:

- Różne sposoby definiowania miłości: *filia, agape, eros, caritas*.
- Przykazania miłości. Płaszczyzny, na których winne być one realizowane: miłość Boga, miłość bliźniego, miłość samego siebie.
- Wypaczenia miłości: brak akceptacji siebie, egoizm.
- Różnice między miłością bezinteresowną a warunkową.
- *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich* – płciowość człowieka.
- Odpowiedzialność za siebie i drugiego człowieka.

Wymagania:**Uczeń:**

- Potrafi wyjaśnić, czym jest miłość w ujęciu chrześcijańskim.
- Zna treść *dwóch przykazań miłości*, potrafi dokonać ich interpretacji.
- Wie, że miłość Boga ma charakter osobowy.
- Wyjaśnia różnicę między miłością bezwarunkową a warunkową.
- Dokonuje analizy *Hymnu o miłości*.
- Wie, że płciowość jest darem Boga.
- Odnosi się z szacunkiem do męskości i kobiecości.
- Wskazuje na konieczność bycia odpowiedzialnym za życie uczuciowe.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej; Biblia; J. Kofta – *Co to jest miłość?*

III. MIŁOŚĆ W RODZINIE**Cele katechetyczne:**

- Przedstawienie chrześcijańskiej koncepcji osoby.
- Ukazanie świętości oraz nienaruszalności życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci.
- Przedstawienie czystości jako podstawy szacunku, zaufania i opanowania.
- Przybliżenie nauczania Kościoła dotyczącego małżeństwa i rodziny.

Treści:

- Chrześcijańska koncepcja osoby. Godność człowieka w wymiarze cielesnym i duchowym.
- Świętość i nienaruszalność życia ludzkiego od poczęcia.
- Cnota czystości jako podstawa szacunku, zaufania i opanowania. Modlitwa i sakramenty pomocą w opanowaniu i upo-

rządkowaniu zmysłów. Znaczenie wstydlivosti w życiu człowieka.

- Podstawa małżeństwa: miłość, wierność i uczciwość. Analiza przysięgi małżeńskiej. Cele małżeństwa: dobro małżonków i prokreacja.
- Boży plan dotyczący prokreacji. Obowiązki rodziców wobec dzieci. Naturalne planowanie rodziny. Godność dziecka.
- Problemy moralne w życiu małżeńskim i rodzinnym: problem zabijania dzieci nienarodzonych, niegodziwość zapłodnienia *in vitro*, doświadczenia na embrionach ludzkich, konflikty w rodzinie, eutanazja. Ukazanie alternatywy: przysposobienie, adopcja duchowa, wzrastanie w miłości, odkrywanie sensu cierpienia, działalność hospicyjna.

Wymagania:

Uczeń:

- Wie, że życie jest darem Boga.
- Potrafi omówić Boży plan dotyczący małżeństwa i rodziny.
- Przedstawia obowiązki rodziców wobec dzieci.
- Wie, co to jest naturalne planowanie rodziny.
- Zna kryteria moralne dotyczące przekazywania życia ludzkiego.
- Umie dokonać moralnej oceny aborcji, zapłodnienia *in vitro*, eutanazji, eksperymentów na embrionach ludzkich.
- Charakteryzuje pojęcia: przysposobienie, adopcja, adopcja duchowa.
- Wyjaśnia podstawowe przejawy odpowiedzialności za rodzinę na poziomie: materialnym, moralnym, psychicznym i duchowym.
- Zna podstawowe cele i zadania życia rodzinnego.
- Opisuje sposoby rozwiązywania konfliktów w rodzinie.
- Rozumie konieczność szacunku dla dziadków i ludzi starszych.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej: Biblia; J. Kořta – *Co to jest miłość*?

IV. MIŁOŚĆ W RODZINIE BOŻEJ

Cele katechetyczne:

- Wprowadzenie w tajemnicę Kościoła, wspólnoty miłości, której początkiem jest Chrystus.
- Ukazanie formy zaangażowania świeckich w życie Kościoła, zwłaszcza Kościoła lokalnego i misyjnego.

- Ukazanie modlitwy i życia sakramentalnego jako trwania w zjednoczeniu z Chrystusem i całym Kościołem.

Treści:

- Kościół wspólnotą miłości, której początkiem jest Chrystus. Kościół pielgrzymujący, triumfujący, cierpiący. Znamiona Kościoła: jeden, święty, powszechny, apostołski. Hierarchiczność w Kościele. Rola i zadania papieża.
- Formy zaangażowania świeckich w życie Kościoła. Troska o sprawy materialne i duchowe Kościoła.
- Modlitwa i życie sakramentalne jako trwanie w miłości Chrystusa. Obecność Chrystusa w liturgii. Sakramenty wtajemniczenia, uzdrowienia, w służbie wspólnoty. Wartość sakramentu bierzmowania. Eucharystia jako Uczta Miłości.

Wymagania:**Uczeń:**

- Wie, że to Chrystus zapoczątkował Kościół.
- Potrafi wyjaśnić pojęcie: Mistyczne Ciało Chrystusa.
- Charakteryzuje Kościół pielgrzymujący, triumfujący, cierpiący.
- Wyjaśnia, co to znaczy, że Kościół jest: jeden, święty, powszechny i apostołski.
- Potrafi wytłumaczyć pojęcia: episkopat, diecezja, dekanat, parafia.
- Wie, jaka jest rola papieża w Kościele, rozumie, na czym polega dar nieomyłności papieża.
- Wskazuje, w jaki sposób można troszczyć się o potrzeby Kościoła.
- Przedstawia sposoby obecności Chrystusa w liturgii.
- Interpretuje postawy i gesty występujące podczas liturgii.
- Wyjaśnia, w jaki sposób Chrystus działa dziś w poszczególnych sakramentach.
- Rozumie, jaką rolę odrywają sakramenty w życiu człowieka wierzącego.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej: Biblia.

V. BOŻE DROGI W HISTORII KOŚCIOŁA**Cele katechetyczne:**

- Przedstawienie najważniejszych zagadnień dotyczących historii Kościoła.

- Ukazanie postaci wybranych świętych związanych z historią Kościoła i Polski.
- Kształtowanie postawy patriotyzmu.

Treści:

- Schizma wschodnia jako rana zadana jedności Kościoła.
- Wartość ubóstwa w życiu chrześcijańskim na przykładzie św. Franciszka z Asyżu.
- Kościół w epoce średniowiecza. Reformy papieża Grzegorza VII. Zakony średniowieczne.
- Przyczyny i skutki wypraw krzyżowych.
- Przyczyny i skutki inkwizycji.
- Chrzest Polski. Chrystianizacja Polski.
- Kościół w okresie renesansu. Kościół a rozwój kultury.
- Św. Jadwiga Królowa. Wkład w rozwój państwa polskiego. Działalność charytatywna.
- Reformacja. Marcin Luter. Kościoły protestanckie.
- Reformy Soboru Trydenckiego.
- Unia brzeska.
- Relacja wiary i rozumu na podstawie teksów epoki oświecenia oraz encykliki Jana Pawła II *Fides et ratio*.
- Przyczyny i skutki rewolucji francuskiej oraz jej wpływ na Kościół.
- Sytuacja Kościoła w czasie zaborów. Wybrane wydarzenia z historii ukazujące wpływ Kościoła na budzenie świadomości narodowo-patriotycznej.

Wymagania:

Uczeń:

- Zna przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI wieku.
- Potrafi przedstawić postać św. Franciszka z Asyżu. Rozumie, na czym polega ewangeliczne ubóstwo.
- Potrafi omówić wkład ludzi Kościoła w rozwój kultury, nauki i sztuki Europy w okresie średniowiecza.
- Wie, jaką rolę pełniły w średniowieczu zakony. Potrafi wymienić zasługi wspólnot zakonnych w budowaniu Kościoła.
- Potrafi wymienić i zinterpretować skutki wypraw krzyżowych.
- Zna przyczyny pojawienia się trybunałów inkwizycyjnych. Umie przedstawić działania inkwizycji w Europie.
- Docenia wkład chrześcijaństwa w rozwój państwa polskiego.
- Potrafi omówić, jaka była rola w chrystianizacji Polski św. Wojciecha i św. Stanisława BM.

- Rozumie, jaki wpływ na Kościół wywarła myśl doby renesansu.
- Zna podstawowe fakty z życia św. Jadwigi.
- Potrafi omówić przebieg reformacji.
- Charakteryzuje główne postanowienia Soboru Trydenckiego.
- Zna postanowienia unii brzeskiej oraz jej skutki.
- Rozumie, że wiara i rozum wzajemnie się uzupełniają.
- Zna wpływ rewolucji francuskiej na Kościół.
- Opisuje sytuację Kościoła w Polsce pod zaborami.
- Potrafi omówić wkład Kościoła w proces walki o niepodległość Polski.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej: Biblia.
- Historia: Rozłam w Kościele zachodnim. Reformacja i reforma katolicka.

VI. W JEDNOŚCI Z KOŚCIOŁEM

Cele katechetyczne:

- Ukazanie Karola Wojtyły jako autorytetu moralnego dla młodych.
- Przybliżenie historii i sensu świąt kościelnych w roku liturgicznym.

Treści:

- Karol Wojtyła – autorytet moralny młodego człowieka.
- Nauka Kościoła dotycząca aniołów.
- Treść teologiczna uroczystości Wszystkich Świętych i Dnia Zaduszkiego.
- Adwent i jego znaczenie w życiu chrześcijanina.
- Zwyczaje związane z Bożym Narodzeniem.
- Zmartwychwstanie Chrystusa zapowiedzią zmartwychwstania każdego człowieka.
- Wyjaśnienie sensu wniebowstąpienia.
- Działania Ducha Świętego w życiu chrześcijan.

Wymagania:

Uczeń:

- Potrafi wyjaśnić, dlaczego Karol Wojtyła był autorytetem moralnym młodzieży.
- Rozumie, na czym polega rola aniołów w życiu chrześcijanina.
- Charakteryzuje istotę kultu świętych.
- Opisuje poszczególne okresy roku liturgicznego.

- Uzasadnia religijny wymiar przeżywania świąt Bożego Narodzenia, Wielkanocy, Zesłania Ducha Świętego.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej: Biblia.

Wskazania do realizacji programu:

W ostatnim roku nauczania katechezy w gimnazjum należy zwrócić szczególną uwagę na odkrywanie przez młodego człowieka własnego miejsca we wspólnocie Kościoła. Warto dołożyć starań, by pogłębiając treści teologiczne i historyczne, uczeń starał się szukać prawdy oraz był odpowiedzialny za własny rozwój w wierze i miłości. Kończąc katechezę w klasie trzeciej i przystępując do sakramentu bierzmowania, młody człowiek winien umieć rozwiązywać problemy egzystencjalne, korzystać z dostępnych informacji dotyczących prawdziwych wartości, dokumentów Kościoła i świadectw współczesnych chrześcijan.

Dlatego katecheza, wykorzystując metody aktywizujące, gry dydaktyczne, metodę projektu, ma pobudzać ucznia do własnych, odpowiedzialnych działań na rzecz osobistego rozwoju oraz wspólnoty, jaką jest rodzina, szkoła, Kościół, ojczyzna. W zadaniu tym mają pomóc autorytety, m.in. św. Jan Paweł II, bł. Jan Beyzym, św. Jadwiga Królowa. Młody człowiek, odkrywając, iż wiara nie stoi w opozycji do wiedzy, powinien być przygotowany do jej pogłębiania i świadczania o niej własnym życiem.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH**Rodzina**

Młodzież na poziomie gimnazjum potrzebuje specyficznego wsparcia zarówno ze strony rodziny, jak i szkoły. Spotkania z rodzicami powinny mieć charakter informacyjny i poznawczy. Kontynuując jednak współpracę z lat ubiegłych, warto podać swoje wymagania i zakres podejmowanych tematów, by zaangażować rodziców w katechezę. Można także zaprosić rodziców do współpracy w działaniach realizowanych na terenie szkoły czy parafii, wynikających z treści przekazywanych na katechezie, np. akcjach charytatywnych,

koncertach, przedstawieniach teatralnych przygotowanych przez katechizowanych.

Parafia

Duszpasterstwa dzieci i młodzieży nie można jednak ograniczyć do samej tylko katechezy szkolnej. Istotną rolę odgrywa również katecheza prowadzona w parafii, mająca za zadanie przygotowanie do bierzmowania. Stwarza ona szansę większego zaangażowania się młodzieży i może wzmocnić katechezę szkolną.

Dobrze prowadzone przygotowanie winno uczynić z kandydatów do bierzmowania współpracowników katechety, czujących swą współodpowiedzialność za katechizację w szkolnej rzeczywistości. Wśród naszych uczniów są: bardziej lub mniej wierzący, wątpiący, poszukujący, niewierzący. Czasami trudno z nimi pracować. Niemniej katechizować, a czasem ewangelizować można wszystkich, którzy tego chcą. Sakramentów zaś należy udzielać tylko wierzącym (por. DOK 73–75). Pozostaje to także zgodne z *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce*: „Parafia jest przede wszystkim uprzywilejowanym miejscem dla katechezy przygotowującej do przyjmowania sakramentów świętych. Spotkania formacyjne w parafii winny odbywać się przynajmniej jeden raz w miesiącu i posiadać charakter katechetyczny. Nie powtarzają one nauczania religii w szkole, lecz ją uzupełniają, zwłaszcza w funkcji wtajemniczenia i wychowania. Program działań katechetycznych w parafii winien uwzględnić:

- środowisko formacji, jest nim własna parafia, a nie parafia, na terenie której znajduje się szkoła;
- miejsce formacji: jest nim budynek kościelny lub parafialny;
- osoby odpowiedzialne za formację: kapłani, katecheci, animatorzy wywodzący się z kościelnych ruchów młodzieżowych;
- formy: spotkania zbiorowe wszystkich kandydatów, celebracje w kościele parafialnym (lub w kaplicach na terenie parafii), praca w grupach...” (107).

Proponuje się trzyletni system przygotowania do bierzmowania, obejmujący młodzież gimnazjalną, noszący tytuł *Wyplłyn na głębie*. Celem formacji jest pobudzenie kandydata do refleksji nad własną wiarą, przemyślenia przez niego tego, w co Kościół wierzy, stworzenie warunków do przeżycia przezeń radości wiary i ożywienia modlitwy. Dlatego nie wolno czynić z tych spotkań lekcji religii. Spotkania

te winny stwarzać możliwość dialogu z katechetą oraz z grupą. Z tego powodu grupy muszą być małe. Proponuje się także, aby obok kapłana – katechety w formacji pomagali tzw. animatorzy, którymi mogą być: siostry zakonne, katecheci świeccy czy osoby działające przy parafii, po wcześniejszym przygotowaniu. Zadaniem animatora byłaby pomoc w prowadzeniu spotkań według opracowanych scenariuszy. Tam, gdzie nie jest to możliwe, program może być realizowany bez udziału animatora.

Celem katechezy będzie więc „ukazanie Chrystusa jako najlepszego przyjaciela i zarazem wychowawcy każdej prawdziwej przyjaźni. Ukazując młodzieży prawdziwe oblicze Chrystusa, chcemy, aby dostrzegli w Nim przekonującą odpowiedź na swoje pytania i potrafili przyjąć Jego orędzie, choć trudne i naznaczone przez Krzyż” (*Novo millennio ineunte*, 9). Cały cykl spotkań będzie się składał z trzech bloków tematycznych:

- I. *Osoba,*
- II. *Wspólnota,*
- III. *Kościół.*

W pierwszym roku nauczania proponuje się spotkania raz w miesiącu, czyli dziesięć katechez w ciągu roku, poświęconych poznaniu samego siebie, zagadnieniom moralności, systemowi wartości, odkrywaniu właściwego obrazu Boga. Drugi rok pracy, podobnie jak pierwszy, zakłada dziesięć spotkań i poświęcony jest wspólnocie, relacjom między ludźmi, wzajemnej komunikacji. Ma szczególnie zwrócić uwagę na fakt, że każdy człowiek jest odpowiedzialny za rozwój wspólnoty, jaką jest rodzina czy Kościół. Powinien także zainspirować młodzież do szukania swego powołania we wspólnocie parafialnej, ruchu czy grupie. Spotkania te mogą odbywać się w cyklu comiesięcznym lub innym, np. dziesięciodniowym (jedno spotkanie w tygodniu). W trzecim roku proponuje się cykl katechez poświęconych Kościołowi i sakramentom. Ponieważ jest to rok, w którym kandydaci mają przyjąć sakrament bierzmowania, spotkań powinno być więcej. Dlatego proponujemy 23 tematy. Ich celem jest rozwój życia chrześcijańskiego poprzez pogłębienie życia sakramentalnego, którego uwieńczeniem będzie bierzmowanie. Dążąc do stworzenia na tych spotkaniach innej atmosfery niż podczas szkolnej katechezy, należy położyć duży akcent na stronę przeżyciową. Ważną rolę będą tutaj pełniły nabożeństwa, np. różaniec w październiku czy droga krzyżowa w Wielkim Poście, co jest zasugerowane w scenariuszach.

Zarys ogólnej koncepcji podręczników dla gimnazjum **ROZRADOWANIE SIĘ W DUCHU ŚWIĘTYM**

KLASA I

SPOTKANIE ZE SŁOWEM

I. Szukam prawdy o sobie:

1. Kim jestem?
2. Po co żyję?
3. Nie jestem sam
4. Bóg w życiu św. Rafała Kalinowskiego

II. Spotykam Boga:

1. Boże znaki
2. W poszukiwaniu Boga
3. Jestem chrześcijaninem
4. Bóg się objawia

III. Słucham Boga:

1. Bóg pisze list do człowieka
2. Kanon Pisma Świętego
3. Etapy powstawania Biblii
4. Autor Pisma Świętego
5. Gatunki literackie w Piśmie Świętym
6. Jak czytać Pismo Święte?
7. Powtórzenie wiadomości

IV. Poznaję Boga:

1. Bóg jest Stwórcą
2. Człowiek stworzony do przyjaźni
3. Utrata przyjaźni z Bogiem
4. Rzeczywistość zła w świecie
5. Bóg przynosi ocalenie przyjaciółom
6. Budujemy wieżę Babel?

V. Bóg ma zbawczy plan:

1. Patriarchowie.
2. Abraham – ojciec wszystkich wierzących
3. Jakub – spadkobierca obietnic
4. Dwunastu synów Izraela
5. Bóg powołuje Mojżesza
6. Najważniejsze wydarzenie Starego Testamentu
7. Pustynia w życiu człowieka

8. Wejście do Ziemi Obiecanej

9. Powtórzenie wiadomości

VI. Bóg jest ze swoim ludem:

1. Życie Izraela w epoce sędziów

2. Samuel i Saul – na styku epok

3. Dawid powołany przez Boga

4. Salomon – wielkość i upadek

5. Prorocy – usta Boga

6. Mądrość Boga w historii narodu wybranego

7. Obrazy miłości w Pieśni nad pieśniami

8. Heroizm Machabeuszy

9. Etapy Bożego Objawienia

10. Powtórzenie wiadomości

VII. Bóg objawia Syna:

1. Mesjasz przyjdzie

2. Jezus i historia

3. Powołani

4. Jezus – Nauczyciel

5. Przypowieści

6. Znaki Jezusa

7. Tajemnica odkupienia

VIII. Głoszący Słowo Boże:

1. Narodziny Kościoła

2. Pierwsze wspólnoty chrześcijańskie

3. Łamanie chleba – budowanie więzi miłości

4. Św. Piotr – rybak dusz ludzkich

5. Kościół widziany oczyma św. Pawła

6. Prześladowanie chrześcijan

7. Edykt mediolański – nowa rzeczywistość Kościoła

8. Rozwój Kościoła od IV wieku

9. Powtórzenie wiadomości

IX. W roku liturgicznym:

1. Karol odkrywa talenty – pracuje nad sobą

2. Święty Uciekinier patronem młodzieży – św. Stanisław Kostka

3. Oczekując Pana – Adwent

4. Bóg się rodzi!

5. Wielki Post

6. Nasza Pascha – Triduum Paschalne

7. Niedziela Bożego Miłosierdzia

8. Matka Chrystusa – Matka Kościoła

9. Patron roku – św. Rafał Kalinowski – konkurs

Razem: 65 katechez

KLASA II

ABY NIE USTAĆ W DRODZE

I. Boża wspólnota:

1. Oprzeć życie na Jezusie – św. Jacek Odrowąż
2. Stworzeni do szczęścia
3. Powołani do wspólnoty
4. W Kościele rozwijam talenty
5. Uczę się słuchać Jezusa

II. Odkrywając dobro:

1. Naturalne prawo moralne
2. Moralność ludzkich działań
3. Sumienie i jego rodzaje
4. Człowiek w świecie wartości
5. Obdarowani świętością
6. Umocnienie w dobru
7. Ścieżki świętości

III. Boże drogowskazy:

1. Nakazy czy drogowskazy?
2. Wiara, nadzieja i miłość
3. Przeciw pierwszemu przykazaniu
4. Imię Boże – drugie przykazanie
5. Chrześcijańskie symbole
6. Świętowanie z Bogiem
7. Czcij swoich rodziców
8. Troska o życie i zdrowie
9. Wartość przyjaźni i miłości
10. Gdybym był bogaty
11. Troska o ubogich
12. Prawda i kłamstwo
13. Manipulacja
14. Czego pragnę?
15. Powtórzenie wiadomości

IV. Błogosławieni znaczy szczęśliwi:

1. Jezus błogosławi

2. Królestwo ubogich w duchu
3. Lekarstwo na smutek
4. Ziemia cichych
5. Nasycić się sprawiedliwością
6. Aby dostąpić miłosierdzia
7. Czystym sercem widzę Boga
8. Dzieci Boga wprowadzają pokój
9. Prześladowani dla sprawiedliwości
10. Powtórzenie wiadomości

V. Naśladować Jezusa:

1. Modlitwa Pańska
2. Ojcie nasz, któryś jest w niebie
3. Święć się imię Twoje
4. Apostolstwo świeckich
5. Przyjdź królestwo Twoje
6. Katolickie wartości społeczne
7. Niech Twoja wola się spełnia na ziemi tak, jak w niebie
8. Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj
9. Powołani do służby innym
10. Przebacz nam nasze winy tak, jak i my przebaczymy tym, którzy nam zawinili
11. Bracia – pojednajte się!
12. I nie dopuść, abyśmy ulegli pokusie, ale nas zachowaj od złego
13. Amen
14. Być odpowiedzialnym za swoje życie
15. Powtórzenie wiadomości

VI. Rok w Kościele:

1. Tajemnica powołania Karola
2. Ze św. Jackiem naśladowę Jezusa
3. Krzyż Chrystusa – święto Podwyższenia krzyża
4. Różaniec – modlitwa Bożych tajemnic
5. Rok w Kościele
6. Bóg przychodzi na świat!
7. Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan
8. Wielki Post – czas powrotu
9. W dziele odkupienia – Triduum Paschalne
10. Modlitwa eucharystyczna

Razem: 62 katechezy

KLASA III

W MIŁOŚCI BOGA

I. Odpowiedzialni za świat:

1. Dokąd zmierza świat?
2. Dokąd zmierzam ja?
3. Jestem we wspólnocie z innymi
4. W służbie miłości – bł. Jan Beyzym
5. Moja odpowiedzialność za mój mały świat

II. Powołani, by kochać:

1. Co to jest miłość?
2. Przykazanie miłości
3. Fałszywe obrazy miłości
4. Piękna miłość
5. Jesteśmy różni
6. Odpowiedzialność za uczucia
7. Powtórzenie wiadomości

III. Miłość w rodzinie:

1. Godność człowieka
2. Dar czystości przedmałżeńskiej
3. Aż do śmierci
4. Miłość rodzi życie
5. Życie chciane i niechciane
6. Obdarzyć dziecko miłością
7. Odpowiedzialność za rodzinę
8. Konflikty w rodzinie
9. Dziadkowie – skarb rodziny
10. Cierpienie w rodzinie
11. Powtórzenie wiadomości

IV. Miłość w rodzinie Bożej:

1. Kościół Chrystusa
2. Kościół – Boża Rodzina
3. Wierzę w Kościół
4. Kościół – widzialny znak Chrystusa
5. Papież – widzialna głowa Kościoła
6. Troska o potrzeby Kościoła
7. Modlitwa we wspólnocie
8. Liturgia – spotkanie z żywym Bogiem
9. Postawy i gesty liturgiczne

10. Sakramenty – działanie Boga w Kościele
11. Chrzest – sakrament wolności
12. Umocnienie duchowe
13. Dary Ducha Świętego
14. Komunia z Bogiem i braćmi
15. Powtórzenie wiadomości

V. Boże drogi w historii Kościoła:

1. Schizma wschodnia
2. Ewangeliczne ubóstwo – św. Franciszek
3. Kościół średniowiecza
4. Zakony w średniowieczu
5. Wyprawy krzyżowe
6. Spór o inkwizycję
7. Chrzest Polski
8. Patroni Polski
9. Renesans w Kościele
10. Św. Jadwiga i chrzest Litwy
11. Reformacja w Kościele
12. Reforma Soboru Trydenckiego
13. Tolerancja religijna w Polsce – unia brzeska
14. Wiara i rozum – pozorny konflikt
15. Rewolucja francuska a Kościół
16. Kościół w życiu zniewolonego narodu
17. Powtórzenie wiadomości

VI. W jedności z Kościołem:

1. Wujek z młodzieżą
2. Naśladować patrona roku
3. Aniołowie Boży
4. Działalność charytatywna Kościoła
5. Świętych obcowanie
6. Przeżyć Adwent z prorokami
7. Kolędujemy Jezusowi!
8. Zmartwychwstał Pan!
9. Zasiadł po prawicy Ojca
10. Nasza Pięćdziesiątnica

Razem: 65 katechez

PROGRAM NAUCZANIA RELIGII W LICEUM I TECHNIKUM *BĄDŹCIE MOCNI!*

KATECHEZA ŚWIADECTWA WIARY

Program nauczania religii w liceum i technikum odwołuje się do słów św. Jana Pawła II, które wypowiedział na krakowskich Błoniach w 1979 roku: „Musicie być mocni mocą wiary! Musicie być mocni mocą nadziei (...)! Musicie być mocni mocą miłości”. Nawiązuje także do wypowiedzi Ojca Świętego w czasie inauguracji pontyfikatu 22 października 1978 roku: „Nie lękajcie się przyjąć Chrystusa!”. Katecheza na IV etapie edukacji ma pomóc młodemu człowiekowi odkrywać wiarę, nadzieję i miłość, które są zakorzenione w Ewangelii Chrystusowej, by wkraczając w dorosłe życie mógł stawać się świadkiem pełnym mocy Bożej. W tym celu w każdym roku nauczania wprowadza się innego patrona roku, który poprzez swoją służbę Bogu i człowiekowi ma stawać się niejako drogowskazem na drodze do nieba, by młody człowiek nie bał się wzrastać w świętości. Program *Bądźcie mocni!* w trzech pierwszych latach jest taki sam pod względem omawianych treści w liceum i technikum. W czwartej klasie technikum pogłębia się wiedzę dotyczącą przykazań Bożych i kościelnych. Układ taki wyraża doświadczenia katechetów pracujących zarówno w liceum, jak i technikum, z których wynika, że treści związane z rozeznaniem powołania, budowaniem trwałych relacji koleżeńskich i rodzinnych powinny być omawiane w tym samym czasie. Młodzież właśnie w okresie 17–18 roku życia zadaje najczęściej pytania związanych z tymi zagadnieniami, oczekując od katechety wsparcia w swoim rozwoju, zarówno psychicznym, jak i duchowym. Zatem zadaniem katechezy jest zbudowanie fundamentu opartego na: wierze, nadziei i miłości, by jak mówił Ojciec Święty Benedykt XVI

w Madrycie w czasie XXVI Światowych Dni Młodzieży, uczeń mógł się „zakorzenić i budować na Chrystusie”. Stąd podział treści nauczania w poszczególnych klasach wygląda następująco:

- klasa I liceum i technikum – *Mocni wiarą*,
- klasa II liceum i technikum – *Mocni nadzieją*,
- klasa III liceum i technikum – *Mocni miłością*,
- klasa IV technikum – *Mocni Chrystusem*.

Cele katechetyczne – wymagania ogólne

Analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym

Uczeń zna różne teksty biblijne i religijne. Potrafi rozpoznać w literaturze zagadnienia poświęcone wierze. Rozwija zainteresowania różnymi dziedzinami związanymi z religią. Potrafi wyjaśnić zagadnienia związane z historią chrześcijaństwa i rozwojem Kościoła. Umie wykorzystywać w swoim życiu teksty o charakterze religijnym, odwołując się do nich w czasie dyskusji na temat Kościoła i religii oraz kultury i sztuki. Poprzez znajomość tekstów o charakterze religijnym potrafi odnaleźć we współczesnym świecie prawdziwe wartości, którymi kieruje się we własnym życiu.

Socjalizacja kościelna

Uczeń poprzez przykłady i świadectwa świętych i błogosławionych potrafi odkryć własne miejsce we wspólnocie Kościoła. Staje się świadomy odpowiedzialności, jaka spoczywa na nim jako człowieku wierzącym. Rozumie, jakie zadania ma do wypełnienia zarówno w rodzinie, społeczeństwie, jak i Kościele. Pogłębia swoją relację z Chrystusem poprzez życie sakramentalne.

Odkrywanie powołania chrześcijańskiego

Uczeń w oparciu o nauczanie Kościoła rozeznaje swoje powołanie w społeczeństwie, rodzinie, wspólnocie Kościoła. Stara się wykorzystywać zdobyte umiejętności i wiedzę dla swego duchowego rozwoju. Wprowadza w życie zasady obowiązujące człowieka wierzącego, by pogłębiać relacje z ludźmi i Bogiem.

Tworzenie wypowiedzi, obserwacja i doświadczenia

Uczeń potrafi wykorzystywać w swoich wypowiedziach zarówno pi-semnych, jak i ustnych różne źródła informacji, odwołując się m.in. do tekstów, obrazów, filmów, map, fotografii.

Umie posługiwać się w swoich wypowiedziach tekstami biblijnymi oraz innymi tekstami o charakterze religijnym, w celu budowania wypowiedzi na tematy poruszane w czasie zajęć oraz związane z własnymi zainteresowaniami.

Klasa I liceum i technikum

MOCNI WIARĄ

Motywy przewodnim w klasie pierwszej liceum są słowa św. Jana Pawła II, wypowiedziane na krakowskich Błoniach w 1979 roku: „Musicie być mocni mocą wiary!”. Do słów tych nawiązywało również hasło wizyty apostolskiej Benedykta XVI w naszym kraju.

Tematyka katechezy wiąże się z pogłębianiem własnej relacji z Chrystusem, opartej na świadectwie życia. Uczniowie w trakcie roku szkolnego mają odkrywać, jaka jest ich wiara, poznawać świadectwa o Chrystusie, pogłębiać wiedzę o Kościele. Dzięki wprowadzeniu tzw. patrona roku będą mogli także bliżej poznawać postacie świętych i błogosławionych Kościoła.

Program nauczania katechezy w klasie pierwszej zaczyna się działem I: *Kim jestem?*, w którym uczniowie w oparciu o słowa św. Jana Pawła II: „Wiara musi przenikać całe życie człowieka”, będą mieli możliwość znalezienia odpowiedzi na pytania: Jaka jest moja hierarchia wartości jako chrześcijanina? Jaka jest moja wiara? Pogłębią także wiadomości na temat świętej siostry Faustyny Kowalskiej, która jako patronka roku przybliży młodzieży wielkość Bożego Miłosierdzia.

W dziale II: *Biblia*, uczniowie zachęceni przez Ojca Świętego słowami: „Weźmy do rąk tę księgę! Przyjmijmy ją od Pana”, pogłębią wiadomości na temat Pisma Świętego, apokryfów oraz historyczności Chrystusa. Będą także mieli okazję poznać metody modlitewnego odczytywania tekstów biblijnych.

Następnie w dziale (III): *Taka jest nasza wiara*, będą mogli w oparciu o słowa św. Jana Pawła II „Przyjąć tajemnicę komunii

miłości Ojca, Syna i Ducha Świętego we własnym życiu”. Zostaną także zachęceni do stawiania się prawdziwymi świadkami wiary wobec innych.

Kolejny dział, IV: *Oto Ja jestem z wami*, pomoże zrozumieć słowa naszego wielkiego Rodaka, że „Nie można kochać Chrystusa, jeśli nie kocha się Kościoła, który umiłował Chrystus”. Uczniowie będą mieli możliwość pogłębienia własnej odpowiedzialności za Kościół parafialny i diecezjalny.

W dziale V: *Znaki łaski – sakramenty Kościoła*, młodzi ludzie na podstawie sakramentów i sakramentaliów będą mogli odkrywać słowa św. Jana Pawła II: „Wiara pozostaje wciąż ta sama, ale jest źródłem wciąż nowego światła”.

Dział VI: *Kościół przez wieki*, pomoże odkrywać słowa Ojca Świętego, iż: „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi”. Uczniowie będą mogli zapoznać się z podstawowymi informacjami na temat powstania i rozwoju Kościoła. Pogłębią swoją wiedzę na temat głównych soborów i wielkich pontyfikatów. Ukazana zostanie również działalność patronów Polski na rzecz naszego narodu.

Wreszcie dział VII: *Gdy się modlicie*, pozwoli na pogłębienie refleksji na temat wartości modlitwy w życiu człowieka wierzącego. Ukaże także św. Jana Pawła II jako człowieka modlitwy.

W całość programu włączony jest dział VIII: *Rok Kościoła*, który ma pokazać uczniom bogactwo liturgii Kościoła w poszczególnych okresach roku liturgicznego. Ma także zachęcić, by – w myśl słów św. Jana Pawła II – młodzież „Nie lękała się ofiarować czasu Chrystusowi”.

Tematyka klasy pierwszej dotyczy problemów wiary powiązanych z egzystencjalnymi pytaniami, jakie stawia sobie młody człowiek. Poprzez świadectwa wierzących uczniowie będą mogli zmierzyć się z problemami, z którymi nie zawsze potrafią sobie poradzić. Dzięki omawianym zagadnieniom będą także mieli okazję do pogłębionej refleksji nad korzeniami chrześcijaństwa oraz swoim miejscem we wspólnocie parafialnej. Dzięki czerpaniu w ciągu roku z nauczania św. Jana Pawła II uczniowie będą mieli szansę poznawać spuściznę, jaką pozostawił po sobie nasz Wielki Rodak.

I. KIM JESTEM?

„Wiara musi przenikać całe życie człowieka” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Przygotowanie ucznia do autorefleksji nad własną wiarą.
- Uświadomienie roli grupy w rozwoju lub zagrożeniach wiary.
- Przybliżenie postaci świętej siostry Faustyny Kowalskiej jako patronki roku.

Treści:

- Mój Kościół – moja parafia, diecezja, Kościół powszechny.
- Mój świat – dom, przyjaciele, grupa rówieśnicza, nowa klasa i szkoła, ojczyzna.
- Hierarchia wartości chrześcijanina.
- Różnica pomiędzy wiarą w Boga a ufnością pokładaną w Bogu.
- Misja świętej siostry Faustyny – koronka do Bożego Miłosierdzia, godzina Miłosierdzia, Wspólnota Sióstr Służebnic Bożego Miłosierdzia, obraz Jezusa Miłosiernego.

Wymagania:

Uczeń:

- Potrafi odnaleźć swoje miejsce w Kościele.
- Umie wyjaśnić, jaka jest rola grupy w rozwoju lub zagrożeniach wiary.
- Wyjaśnia, dlaczego chrześcijanin ma patrzeć na swoje życie w perspektywie wieczności.
- Uzasadnia wiarę w istnienie Boga.
- Ukazuje rolę miłosierdzia Bożego w życiu chrześcijanina.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Dostrzeżenie w świecie konfliktów wartości (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłosierdzia) oraz zrozumienie źródła tych konfliktów.
- Historia sztuki: Rozpoznawanie świętych po ich atrybutach i sposobach przedstawień.
- Wiedza o społeczeństwie: Jednostka, grupa, społeczeństwo.
- Biologia: Miejsce człowieka wśród innych stworzeń.
- Geografia: Współczesny świat, bieda, globalizacja.

II. BIBLIA

„Weźmy do rąk tę księgę! Przyjmijmy ją od Pana” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Przybliżenie podstawowych informacji na temat Pisma Świętego.
- Zachęcenie do szukania sensu swojego życia w perspektywie Biblii.
- Ukazanie potrzeby modlitewnego czytania Słowa Bożego w życiu.
- Ukazanie Jezusa jako postaci historycznej.

Treści:

- Powstanie Pisma Świętego, jego podział, języki biblijne; sposoby egzegezy biblijnej.
- Gatunki literackie użyte w Piśmie Świętym.
- Interpretacja wypowiedzi biblijnych na temat nauk ścisłych (przyrodniczych, astronomicznych).
- Biblia źródłem informacji historycznych.
- Metody modlitewnego czytania Pisma Świętego.
- Apokryfy – najważniejsze informacje (tematyka i problematyka pseudoewangelii, np. Judasza, Marii Magdaleny).
- Źródła chrześcijańskie i pozachrześcijańskie o Chrystusie.

Wymagania:

Uczeń:

- Wie, jaka jest relacja pomiędzy naukami ścisłymi a nauką zawartą w Biblii.
- Wie, co to jest egzegeza biblijna.
- Zna zasady interpretowania słowa Bożego.
- Umie wymienić oraz rozróżnić gatunki literackie użyte w Piśmie Świętym.
- Uzasadnia, dlaczego Pismo Święte jest Słowem Boga skierowanym do człowieka.
- Umie interpretować teksty biblijne w kontekście swojego życia.
- Umie zastosować modlitewne metody czytania Pisma Świętego w swoim życiu.
- Umie omówić treść niektórych apokryfów; rozumie, dlaczego nie weszły do kanonu Pisma Świętego.
- Interpretuje poszczególne źródła chrześcijańskie i pozachrześcijańskie mówiące o życiu Jezusa lub Jego apostołów.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Teksty o skomplikowanej budowie; sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu; funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji. Lektura – *Biblia*. Tradycje literackie i konteksty biblijne. Gatunki i rodzaje literackie w Biblii. Chrystus w literaturze i kulturze.
- Historia: Analiza i interpretacja historyczna.
- Matematyka: Łańcuch argumentów i uzasadnienie jego poprawności.

III. TAKA JEST NASZA WIARA

„Przyjąć tajemnicę komunii miłości Ojca, Syna i Ducha Świętego we własnym życiu” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Pogłębienie wiadomości na temat Trójcy Świętej.
- Przybliżenie i omówienie prawdziwego obrazu Boga.
- Zachęcenie do szukania Boga w codzienności oraz stawania się świadkiem wiary dla innych.
- Formowanie świadomości uczniów na temat tego, jaka była rola Maryi w historii zbawienia.

Treści:

- Przymioty Boga – miłosierdzie, sprawiedliwość, wszechwiedza, dobroć, wszechobecność, prawdomówność, opatrność.
- Cel, przedmiot, formy Objawienia Bożego.
- Sposoby odkrywania Boga – drogi św. Tomasza, św. Anzelma.
- Objawienie publiczne i prywatne.
- Dogmat o Trójcy Świętej.
- Interpretacja tekstów biblijnych ukazujących poszczególne Osoby Boskie oraz Ich jedność w naturze.
- Biblijne opisy stworzenia świata i człowieka.
- Pojęcie odkupienia i zbawienia.
- Teksty biblijne wskazujące na bóstwo i człowieczeństwo Jezusa.
- Duch Święty działający w Kościele i poprzez Kościół.
- Elementy wiary: wierzyć w istnienie Boga, wierzyć Bogu, zaufać Mu.
- Świadek wiary.
- Maryja – Nowa Ewa.

Wymagania:**Uczeń:**

- Na podstawie Biblii charakteryzuje każdy z przymiotów Boga.
- Rozróżnia objawienie prywatne i publiczne.
- Na podstawie opisów biblijnych charakteryzuje sposoby Bożego Objawienia.
- Opisuje filozoficzne drogi poznania Boga.
- Szuka własnych sposobów na poznawanie Boga w życiu.
- Zna i interpretuje dogmat o Trójcy Świętej.
- Wyjaśnia problem pomiędzy wiarą a nauką dotyczący kwestii stworzenia świata.
- Wyjaśnia rolę Jezusa w akcie odkupienia człowieka.
- Zna i wyjaśnia teksty biblijne wskazujące na boską i ludzką naturę Jezusa.
- Wymienia sposoby działania Ducha Świętego w historii zbawienia oraz życiu chrześcijanina.
- Ukazuje rolę dawania świadectwa wiary w świecie.
- Umie omówić wiarę w Niepokalane Poczęcie Maryi, Jej Boskie Macierzyństwo oraz Dziewictwo.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: objawienie, miłość, Opatrzność Boża, miłosierdzie, wiara a nauka.
- Filozofia: dowody na istnienie Boga (dowód św. Anzelm, wybrane z pięciu dróg św. Tomasza).
- Historia: Analiza i interpretacja historyczna.
- Matematyka: Łańcuch argumentów i uzasadnienie jego poprawności.

IV. OTO JA JESTEM Z WAMI

„Nie można kochać Chrystusa, jeśli nie kocha się Kościoła, który umiłował Chrystus” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Wyjaśnienie związku Jezusa Chrystusa z założonym przez Niego Kościołem.
- Pomoc w zrozumieniu prawdy, że każdy z nas jest Kościołem.
- Przybliżenie zagadnień związanych z działaniami Kościoła.
- Pogłębienie wiedzy na temat misji pasterskiej papieża oraz kolegium biskupiego.

- Ukazanie roli Urzędu Nauczycielskiego Kościoła.
- Wzbudzenie ufności w Boską asystencję udzieloną apostołom oraz św. Piotrowi.
- Ukazanie Maryi jako Pośredniczki pomiędzy Jezusem a ludźmi.
- Pogłębienie więzi ze wspólnotą Kościoła.

Treści:

- Kościół zapowiedzią nadejścia Nowego Królestwa.
- Interpretacja tekstów biblijnych ukazujących poczwórną misję Kościoła.
- Potrójna misja chrześcijanina – prorocka, królewska, kapłańska.
- Sukcesja apostołska.
- Nieomyślność papieża, wypowiedzi *ex cathedra*.
- Urząd Nauczycielski Kościoła.
- Kościół partykularny i władze stojące na jej czele.
- Osoby świeckie i konsekrowane wezwane do budowania Kościoła w świecie.
- Grupy, ruchy, stowarzyszenia, apostołstwo świeckich.
- Maryja Matka Kościoła.

Wymagania:

Uczeń:

- Umie wyjaśnić genezę powstania Kościoła.
- Interpretuje teksty biblijne, które opisują założenie Kościoła.
- Charakteryzuje, w czym wyrażają się przymioty Kościoła.
- Wyjaśnia, co znaczy, że Kościół jest partykularny.
- Omawia poszczególne sposoby realizacji potrójnej misji Chrystusa we własnym życiu.
- Wyjaśnia pojęcie sukcesji apostołskiej.
- Zna misję i znaczenie kolegium biskupów oraz papieża w Kościele.
- Charakteryzuje, w czym wyraża się misja wiernych świeckich oraz osób konsekrowanych w Kościele.
- Wyjaśnia, w czym wyraża się nieomyślność papieża i w jakich sprawach może on wypowiadać się *ex cathedra*.
- Umie wymienić formy i sposoby zaangażowania się w działalność Kościoła parafialnego.
- Wie, jak należy interpretować tytuł odnoszący się do Maryi – Matka Kościoła.
- Omawia dogmat o wniebowzięciu Maryi.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Historia: Analiza i interpretacja historyczna. Zjawiska i procesy historyczne w kontekście epoki.
- Historia sztuki: Podstawowe motywy ikonograficzne.
- Wiedza o kulturze: Kościół lokalny a kultura regionalna.
- Geografia: Ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską, Europą i światem. Świadomość wartości i poczucie odpowiedzialności za środowisko kulturowe własnego regionu i innych obszarów Polski.

V. ZNAKI ŁASKI – SAKRAMENTY KOŚCIOŁA

„Wiara pozostaje wciąż ta sama, ale jest źródłem wciąż nowego światła”
(św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Pogłębienie świadomości, jaką rolę w życiu chrześcijanina odgrywają sakramenty.
- Uświadomienie, dlaczego sakramenty są niezbędne w drodze do nieba.
- Poszerzenie wiedzy na temat znaków, gestów, postaw, symboli używanych podczas Mszy Świętej.
- Ukazanie sakramentaliów jako duchowego dobra na drodze do nieba.

Treści:

- Analiza tekstów biblijnych odnoszących się do poszczególnych sakramentów.
- Znaczenie sakramentów na drodze życia chrześcijańskiego.
- Sakramenty wtajemniczenia.
- Liturgia sakramentu chrztu.
- Skutki i zadania wynikające z sakramentu bierzmowania.
- Formy sprawowania Mszy Świętej.
- Biblijne podstawy sakramentu pokuty i pojednania.
- Cierpienie i choroba darem miłości dla braci.
- Skutki i znaczenie sakramentu małżeństwa.
- Cechy charakterystyczne sakramentaliów.

Wymagania:**Uczeń:**

- Zna teksty biblijne ukazujące ustanowienie lub sprawowanie sakramentów.
- Wyjaśnia, jakie jest znaczenie sakramentów w życiu chrześcijanina.

- Definiuje pojęcie sakramentu.
- Omawia poszczególne zobowiązania wynikające z przyjęcia sakramentów.
- Umie omówić, czym są sakramenty wtajemniczenia.
- Zna i interpretuje fragmenty biblijne ukazujące Eucharystię.
- Zna strukturę Mszy Świętej.
- Wyjaśnia, w czym wyraża się świadome uczestnictwo w Mszy Świętej.
- Wyjaśnia, w czym wyraża się odpowiedzialność za każdy czyn.
- Wie, jaka jest nauka chrześcijaństwa na temat choroby i cierpienia.
- Ukazuje skutki i znaczenie sakramentu małżeństwa.
- Wyjaśnia, że w kapłanie obecny jest Chrystus.
- Wyjaśnia pojęcie sakramentaliów, rozumiejąc ich sens i znaczenie ich udzielania przez Kościół.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: śmierć, droga, wędrówka. Wartości: prawda, dobro, zło, przebaczenie.
- Wiedza o kulturze: Choroba, starość, niepełnosprawność i śmierć w kulturze.
- Filozofia: Różne szkoły filozoficzne o problemach: choroby, cierpienia, śmierci. Dylematy moralne.
- Wychowanie fizyczne: Zdrowie jako wartość dla człowieka.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Pozytywna postawa wobec życia ludzkiego, osób niepełnosprawnych i chorych. Poszanowanie godności życia ludzkiego i dojrzałego funkcjonowania w rodzinie.

VI. KOŚCIÓŁ PRZESZŁOŚĆ

„Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Pogłębienie świadomości, w jaki sposób powstał Kościół.
- Przybliżenie historii prześladowań chrześcijan w pierwszych wiekach oraz w czasach współczesnych.
- Przedstawienie soborów jako odpowiedzi na istniejące wątpliwości i trudności rodzące się w Kościele i świecie.
- Wyjaśnienie roli papieża na przestrzeni wieków (m.in.: rola św. Jana Pawła II w przewyciężeniu komunizmu).

- Ukazanie działalności patronów Polski na rzecz naszego narodu.

Treści:

- Chrystus Założycielem Kościoła – sposób powołania apostołów, misja św. Piotra.
- Kościół tworzący się na tle panującej religii rzymskiej i religii żydowskiej.
- Prześladowania chrześcijan w latach 64–311.
- Historia dotycząca edyktu mediolańskiego z 313 roku dającego chrześcijanom wolność religijną; współczesne prześladowania chrześcijan.
- Postanowienia i problematyka najważniejszych soborów: Sobór Jerozolimski, Nicejski, Konstantynopolitański, Efeski, Chalcedoński, Trydencki, Watykański I i II.
- Państwo kościelne a rozdział państwa i Kościoła.
- Wielkie pontyfikaty: Leon I, Pius X, Pius XI, św. Jan XXIII, bł. Paweł VI, św. Jan Paweł II.
- Patroni Polski: – święci: Wojciech, Andrzej Bobola, Kazimierz Jagiellończyk.

Wymagania:

Uczeń:

- Zna specyfikę Kościoła pierwszych wieków.
- Wie, w jakiej sytuacji religijno-politycznej powstał Kościół.
- Wymienia edykty prześladowcze oraz opisuje znaczenie edyktu mediolańskiego dla chrześcijan.
- Omawia problem współczesnych form prześladowania chrześcijan w świecie.
- Charakteryzuje problematykę niektórych soborów.
- Wyjaśnia pojęcie państwa kościelnego oraz interpretuje, w czym wyraża się rozdział państwa od Kościoła.
- Charakteryzuje najważniejsze kwestie społeczne, w których może i powinien wypowiadać się papież.
- Wyjaśnia rolę każdego z patronów Polski w historii naszego narodu.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Konflikty wartości (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłosierdzia). Źródła tych konfliktów.
- Historia: zmiany w położeniu religii chrześcijańskiej w państwie rzymskim (od religii prześladowanej, poprzez tolerowaną, do panującej).

- Filozofia: Problemy życia codziennego i społecznego. Zagadnienia społeczno-polityczne.
- Wiedza o społeczeństwie: Podstawowe prawa i wolność człowieka. Rozróżnienie między tolerancją a akceptacją; ich znaczenie dla życia społecznego.

VII. GDY SIĘ MODLICIE

„Wyplń na głębie” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Umiejętność odczytywania i interpretowania wskazań ewangelicznych w przeżywanej rzeczywistości (osobistej, rodzinnej, szkolnej, otaczającego świata).
- Zachęcenie do relacji z Bogiem poprzez osobistą modlitwę.
- Pogłębienie świadomości, w jaki sposób Bóg prowadzi dialog z człowiekiem na przykładach postaci biblijnych i świętych.
- Ukazanie św. Jana Pawła II jako świadka zawierzenia Bogu.

Treści:

- Modlitwa *Ojcze nasz* wyrazem pokornej i radosnej ufności złożonej w Ojcu.
- Ludzie modlitwy (Abraham, Jakub, Mojżesz, św. Teresa od Dzieciątka Jezus, św. Maksymilian Maria Kolbe).
- Św. Jan Paweł II świadek zawierzenia Bogu.
- Wyjaśnienie, w czym wyraża się miłość do Boga i bliźniego.
- Powołanie chrześcijan do życia według błogosławieństw.
- Sposoby świadczenia uczynków miłosierdzia na co dzień.

Wymagania:

Uczeń:

- Definiuje pojęcie modlitwy oraz charakteryzuje jej rodzaje.
- Wyjaśnia, jakie problemy można napotkać na drodze modlitwy.
- Wyjaśnia, dlaczego modlitwa *Ojcze nasz* jest wyrazem pokornej i radosnej ufności skierowanej do Ojca.
- Omawia przykłady ludzi modlitwy.
- Wymienia przykłady świadczące o głębi modlitwy św. Jana Pawła II oraz o bliskiej relacji z Bogiem.
- Opisuje, w jaki sposób należy rozumieć miłość do siebie samego.
- Ukazuje życie chrześcijanina w świetle błogosławieństw.
- Ukazuje Kościół jako wspólnotę miłości.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wartości: sacrum i profanum. Modlitwa w literaturze i kulturze. Lektura: Biblia (fragmenty).
- Wiedza o kulturze: Sacrum w kulturze.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawo sprawowania kultu w systemie prawnym.
- Filozofia: Zagadnienia religii i kultu.

VIII. ROK KOŚCIOŁA

„Nie lękajcie się ofiarować waszego czasu Chrystusowi” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Pogłębienie rozumienia wydarzeń wynikających z roku liturgicznego.
- Przybliżenie postaci patrona roku.
- Zachęcenie do pogłębiania relacji z Bogiem.

Treści:

- Charakterystyka poszczególnych okresów roku liturgicznego.
- Najważniejsze kwestie nauczania św. Jana Pawła II skierowanego do młodzieży (wychowanie do wiary, wychowanie do miłości, wychowanie do wolności).
- Przybliżenie życia świętej siostry Faustyny Kowalskiej.
- Zachęcenie do odkrywania Bożego Miłosierdzia.

Wymagania:**Uczeń:**

- Charakteryzuje poszczególne okresy roku liturgicznego.
- Rozumie istotę kultu świętych.
- Zna różne formy świętowania w poszczególnych okresach roku liturgicznego.
- Wyjaśnia nauczanie św. Jana Pawła II skierowane do młodzieży.
- Zna biografię świętej siostry Faustyny Kowalskiej.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina, motywy roku kościelnego w literaturze i sztuce.
- Geografia: Ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską, Europą i światem; świadomość wartości i poczucie odpowiedzialności za środowisko kulturowe własnego regionu i innych obszarów Polski.
- Wiedza o kulturze: Zwyczaje regionalne i rodzinne.
- Etyka: Obecność dobra i zła we współczesnej kulturze.

Wskazania do realizacji programu:

Punktem wyjścia do nauczania religii w klasie pierwszej liceum i technikum są słowa św. Jana Pawła II „Musicie być mocni mocą wiary!”, które odwołują się do doświadczenia egzystencjalnego młodego człowieka. Poprzez wprowadzenie patrona roku, którym jest święta siostra Faustyna Kowalska, uczniowie mają możliwość pogłębienia własnej wiary o spotkanie z Bożym Miłosierdziem, które objawia się zarówno na kartach Pisma Świętego, jak i w sakramentach. Treści omawiane w klasie pierwszej mają na celu odnowić w katechizowanych obraz Kościoła oraz Chrystusa. Zwracając szczególną uwagę na doświadczenie wiary w życiu katechizowanych, prezentowane treści odwołują się do świadectw świętych, błogosławionych, ale także zwykłych ludzi trwających w nauce Chrystusa. Ponieważ na tym etapie młodzież często szuka wzorców, z którymi może się identyfikować, szczególną uwagę zwraca się na świat wartości prezentowany w nauczaniu św. Jana Pawła II czy Benedykta XVI. Zachęca się także do regularnego uczestnictwa w życiu Kościoła poprzez częste korzystanie z sakramentów, zwłaszcza sakramentu pojednania i Eucharystii. Program przybliży również wybrane zagadnienia z historii Kościoła, by uczniowie, znając własne korzenie, mogli identyfikować się w życiu z Ewangelią Chrystusową. W katechezach zwraca się uwagę na przekazywanie treści metodami aktywizującymi, mającymi na celu pobudzanie katechizowanych do szukania odpowiedzi na nurtujące ich pytania. Przybliżając treści związane z liturgią, Biblią, Kościołem, katecheta odwołuje się m.in. do dramy, dyskusji, metod plastycznych i gier dydaktycznych. Zwraca się także uwagę, by katecheza była oparta na wzajemnym dialogu między katechetą a katechizowanym. Zadaniem katechety jest budowanie w uczniu postawy otwarcia się na treści płynące z Ewangelii.

Klasa II liceum i technikum

MOCNI NADZIEJĄ

Motywy przewodnim katechezy w klasie drugiej są słowa św. Jana Pawła II, wypowiedziane na krakowskich Błoniach w 1979 roku „Musicie być mocni mocą nadziei, która przynosi pełną radość życia i nie dozwala zasmucać Ducha Świętego!” Do słów tych nawiązuje także

Ojciec Święty Benedykt XVI w czasie homilii wygłoszonej w Krakowie w 2006 roku, zachęcając, byśmy „Trwali mocni w nadziei”.

Program nauczania w klasie drugiej stanowi kontynuację programu z poprzedniej klasy. Ma na celu pogłębienie relacji z Bogiem oraz odkrywanie Jego znaków w świecie poprzez przybliżenie treści ukazujących wyjątkowość nauczania Chrystusa. W czasie roku zachęca się także poprzez wprowadzenie patronki roku, którą jest św. Jadwiga Królowa, do kształtowania postawy odpowiedzialności za Kościół i ojczyznę.

W dziale I: *Wierność prawdzie*, uczniowie w oparciu o słowa św. Jana Pawła II „Wiara i rozum są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy”, odpowiedzą sobie na pytania: Czym jest wiara? Czym jest religia? W jaki sposób Bóg objawia się człowiekowi? Będą mieli ponadto możliwość odkryć wyjątkowość chrześcijaństwa na tle wielkich religii świata. Zostaną zachęceni do odkrywania własnego miejsca w Kościele.

Dział II: *Szukając Królestwa Bożego*, pomoże w myśl słów papieża Polaka odkrywać, że: „Królestwo Boże jest w nas przez wiarę. Choć zaś wiara «czyni takie cuda» – to jednak ono samo jest jeszcze większym «cudem»”. Młodzież pogłębi wiedzę na temat zagadnień związanych z wolnością oraz świętością. Przybliżone zostaną także podstawowe zagadnienia z katolickiej nauki społecznej, m.in. na temat zasad solidarności, dobra wspólnego, pomocniczości.

W dziale III: *Kościół przez wieki*, pogłębione zostaną treści związane z historią Kościoła, ponieważ jak mówi św. Jan Paweł II: „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu na ziemi”. Uczniowie bliżej poznają nauczanie społeczne papieży oraz Soboru Trydenckiego i Soboru Watykańskiego II. Poprzez odwołanie do nauczania papieskiego oraz patrona roku młodzież zostanie zachęcona do kształtowania postawy odpowiedzialności za ojczyznę.

Dział IV: *Ku nowym niebiosom i nowej ziemi*, rozwinie myśl Ojca Świętego przekazaną w słowach „Bóg, który nie pozwala się prześcignąć w hojności, wynagrodzi wam stokrotnie i da wam życie wieczne”. Młodzież będzie mogła pogłębić swoją wiedzę na temat piekła, czyśćca, nieba, a poprzez ukazanie postaci św. Stanisława Kazimierczyka pogłębić relację z Chrystusem obecnym w Eucharystii.

Wreszcie dział V: *Rok Kościoła*, oparty na słowach świętego papieża Polaka „Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czeką cię niebo”, został poświęcony zagadnieniom wpływającym z liturgii Kościoła.

I. WIERNOŚĆ PRAWDZIE

„Wiara i rozum są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Odkrywanie Boga jako Stwórcy świata i człowieka.
- Przybliżenie postaci św. Jadwigi Królowej jako patronki roku, ukazanie dziedzictwa, jakie wniosła w historię Kościoła w Polsce.
- Kształtowanie postawy odpowiedzialności za budowanie relacji z Chrystusem i drugim człowiekiem poprzez odkrywanie bogactwa, jakie płynie z objawienia Bożego.

Treści:

- Świat ukazuje Boga: wiara aktem ludzkim; drogi odkrywania Boga.
- Św. Jadwiga Królowa i jej rola w historii Polski i Kościoła.
- Chrystus jako fundament Kościoła.
- Relacje między Objawieniem chrześcijańskim a religiami niechrześcijańskimi.
- Rola ekumenizmu i dialogu z religiami niechrześcijańskimi w Kościele.
- Różnica między ruchem religijnym w Kościele a sektą.

Wymagania:

Uczeń:

- Wie, co jest fundamentem wiary, umie wyjaśnić, czym jest wiara.
- Ma świadomość, jak ważne jest świadectwo życia wiarą.
- Wyjaśnia, jaką rolę odegrała św. Jadwiga Królowa w historii Polski i Litwy oraz jaki wniosła wkład w rozwój kultury i historię Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Umie wyjaśnić relacje między Objawieniem chrześcijańskim a religiami niechrześcijańskimi.
- Wyjaśnia chrystocentryczny charakter wspólnoty Kościoła.
- Zna historię podziału chrześcijaństwa.
- Wie, na czym polega ekumenizm i dialog międzyreligijny.
- Przedstawia różnice między chrześcijaństwem a judaizmem.
- Charakteryzuje różnice między chrześcijaństwem a islamem.
- Umie dokonać porównania chrześcijaństwa z buddyzmem.
- Wyjaśnia wpływ hinduizmu na inne religie i współczesne ruchy religijne.
- Wie, jaka jest rola ruchów religijnych w Kościele.

- Zna niebezpieczeństwa, jakie niesie ze sobą przynależność do sekt.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne, święte księgi religii niechrześcijańskich. Gatunki i rodzaje literackie w Biblii. Wartości: prawda, dobro, wiara, tolerancja religijna.
- Wiedza o kulturze: Religie wschodu. Islam.
- Historia: Różne religie świata. Konflikty o podłożu religijnym. Tolerancja religijna w Polsce.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawa chroniące religie w systemie prawnym.
- Filozofia: Wskazania moralne religijnych autorytetów świata starożytnego (Mojżesz, Budda, Jezus z Nazaretu).

II. SZUKAJĄC KRÓLESTWA BOŻEGO

„Królestwo Boże jest w nas przez wiarę. Chociaż zaś wiara «czyni takie cuda» – to jednak ono samo jest jeszcze większym «cudem»”
(św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Ukazanie Chrystusa jako zwycięzcy zła, który ofiarowuje człowiekowi wolność, świętość i prawdę.
- Zachęcenie do pracy nad sobą oraz do walki ze złem.

Treści:

- Świętość jako zaproszenie do szczęścia i doskonałości.
- Wolność jako możliwość wybierania między dobrem a złem.
- Zło dobrem zwyciężaj (przybliżenie sylwetki kard. Adama Stefana Sapiehy).
- Przyczyny zła i konsekwencje grzechu pierworodnego.
- Pismo Święte o aniołach.
- Nauka Kościoła na temat zaangażowania społecznego oraz politycznego ludzi wierzących.

Wymagania:

Uczeń:

- Wie, że jest wezwany do świętości i dąży do niej w swoim życiu.
- Rozumie, że wolność daje możliwość wybierania między dobrem a złem.
- Wyjaśnia rolę kard. Adama Stefana Sapiehy w historii Polski i Kościoła.

- Umie wyjaśnić, jaką rolę pełnią aniołowie w historii zbawienia.
- Rozumie, że zbawienie polega na uwierzeniu w prawdę, że Chrystus umarł za nas na krzyżu z miłości i życia według tej prawdy.
- Charakteryzuje, co to jest grzech i zna rozróżnienie grzechów.
- Opisuje zagrożenia, jakie niesie ze sobą uleganie pokusom.
- Wie, jak kształtować swoje sumienie oraz co stanowi o dojrzałości sumienia.
- Wyjaśnia pojęcie cnoty, zna rozróżnienie cnót.
- Opisuje cnoty, które służą rozwijaniu świętości i doskonałości.
- Wyjaśnia zagrożenia, jakie niesie postawa konsumpcjonizmu i materializmu.
- W oparciu o życie błogosławionej Anieli Salawy umie wyjaśnić, na czym polega chrześcijański styl pracy.
- Stara się we własnym życiu dobrze organizować czas i umiejętnie korzystać z czasu wolnego.
- Świadomie korzysta z różnych form kultury.
- Potrafi wytłumaczyć zasady solidarności, dobra wspólnego, pomocniczości;
- Rozumie, na czym polega zaangażowanie chrześcijanina w życie społeczne i polityczne.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: walka dobra ze złem. Wartości: wolność, odpowiedzialność, Ojczyzna. Lektura: Z. Nałkowska – *Granica*.
- Wiedza o kulturze: Kultura popularna, ludowa, masowa.
- Filozofia: Wartości w ujęciu różnych kierunków filozoficznych. Analiza problemów społeczno-politycznych.
- Historia: Zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego.
- Wiedza o społeczeństwie: Podstawowe prawa i wolności człowieka. Równość i tolerancja.
- Podstawy przedsiębiorczości: Etyka zawodowa.

III. KOŚCIÓŁ PRZEZ WIEKI

„Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Ukazanie wybranych zagadnień z historii Kościoła.

- Przedstawienie powodów zwołania soborów Trydenckiego i Watykańskiego II.
- Przybliżenie roli św. Jana Pawła II w przygotowaniu Kościoła do „wyznania win” i „oczyszczenia pamięci” u progu trzeciego tysiąclecia.
- Przedstawienie nauczania społecznego papieża w historii Kościoła.
- Kształtowanie postawy odpowiedzialności za Kościół i ojczyznę.

Treści:

- Przyczyny, cele oraz skutki wypraw krzyżowych.
- Prawda i mity nt. inkwizycji.
- Poglądy i heliocentryczna teoria Galileusza a ówczesna kosmologia.
- Postanowienia Soboru Trydenckiego i odnowa Kościoła katolickiego.
- Grzechy Kościoła w nauczaniu św. Jana Pawła II.
- Nauczanie społeczne papieża, m.in.: Leona XIII, Piusa XI, św. Jana XXIII, bł. Pawła VI, św. Jana Pawła II.
- Postanowienia Soboru Watykańskiego II.
- Obowiązki wobec Kościoła i ojczyzny.

Wymagania:

Uczeń:

- Wymienia i opisuje przyczyny, cele oraz skutki wypraw krzyżowych.
- Potrafi dokonać rzetelnej oceny inkwizycji i jej znaczenia w Kościele.
- Charakteryzuje stanowisko Kościoła wobec Galileusza.
- Wyjaśnia pojęcia: reformacja, kontrreformacja.
- Wymienia postanowienia Soboru Trydenckiego.
- Wyjaśnia, czym był w Kościele *Dzień Przebaczenia*.
- Zna główne kwestie nauczanie społecznego papieża.
- Zna tematykę dokumentów Soboru Watykańskiego II, rozumie ich znaczenie dla Kościoła.
- Potrafi wyjaśnić, co oznacza patriotyzm, naród, ojczyzna, nacjonalizm, tożsamość narodowa.
- Zna i jest gotowy podjąć obowiązki, jakie ma wobec ojczyzny.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Konflikt aksjologiczny w świecie.
- Filozofia: Problemy życia codziennego i społecznego. Analiza problemów społeczno-politycznych.

- Historia: Wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epoki.
- Wiedza o społeczeństwie: Tolerancja i akceptacja w odniesieniu do życia społecznego.
- Geografia: Odpowiedzialność za środowisko przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i innych obszarów Polski; patriotyzm i poczucie tożsamości.

IV. KU NOWYM NIEBIOSOM I NOWEJ ZIEMI

„Bóg, który nie pozwala się prześcignąć w hojności, wynagrodzi wam stokrotnie i da wam życie wieczne” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Kształtowanie postawy świadomego przeżywania własnego życia, zwłaszcza realizowania w nim przykazania miłości.
- Zapoznanie z nauką Kościoła nt. nieba, czyśćca, piekła.
- Ukazanie istoty dogmatu o świętych obcowaniu.

Treści:

- Biografia św. Stanisława Kazimierczyka.
- Nauczanie Kościoła o sądzie ostatecznym (Biblia, KKK).
- Rzeczy ostateczne człowieka.
- Dogmat o świętych obcowaniu.
- Formy pomocy duszom będącym w czyśćcu.

Wymagania:

Uczeń:

- W oparciu o postać św. Stanisława Kazimierczyka wyjaśnia rolę modlitwy i Eucharystii w życiu.
- Opisuje istotę sądu ostatecznego i sądu szczegółowego.
- Charakteryzuje rzeczy ostateczne człowieka.
- Potrafi wymienić i omówić fragmenty Biblii i KKK mówiące, czym jest niebo, czyściec, piekło.
- Rozumie sens i skuteczność modlitwy za zmarłych.
- Wie, co to jest świętych obcowanie.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne i antyczne. Tematy: śmierć, droga.
- Wiedza o kulturze: Chrześcijańskie dziedzictwo kultury regionalnej.
- Filozofia: Wyróżniki filozofii chrześcijańskiej.

V. ROK KOŚCIOŁA

„Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice
ziemskie: Czeka cię niebo”
(św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Zachęcenie do pogłębienia relacji z Bogiem poprzez wydarzenia roku liturgicznego.
- Przybliżenie postaci patronki roku.

Treści:

- Męka i śmierć Jezusa – zbawcze czyny w perspektywie wcielenia i Paschy.
- Rola świętych we wspólnocie Kościoła.
- Charakterystyka Bożego Narodzenia i tradycji z nim związanych.
- Znaki potwierdzające zmartwychwstanie – Ewangelie o zmartwychwstaniu.
- Ukazanie dziedzictwa, jakie wniosła św. Jadwiga Królowa w historię Kościoła w Polsce oraz odnowę Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wymagania:

Uczeń:

- Wyjaśnia rolę krzyża jako znaku zbawienia.
- Wie, na czym polegają kanonizacja i beatyfikacja.
- Rozumie rolę świętych we wspólnocie Kościoła.
- Wie, że jest odpowiedzialny za własny rozwój duchowy i osobistą relację z Bogiem.
- Wyjaśnia, jaką rolę odegrała św. Jadwiga Królowa w historii Polski i Litwy.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina; motywy franciszkańskie w kulturze.
- Geografia: Ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską.
- Wiedza o kulturze: Relacje między kulturami: lokalną, regionalną, narodową.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Funkcje rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem wychowania dzieci w rodzinie.

Wskazania do realizacji programu:

„Musicie być mocni mocą nadziei, która przynosi pełną radość życia i nie pozwala zasmucać Ducha Świętego!” – słowa św. Jana Pawła II wskazują, na co w szczególny sposób zwraca uwagę katecheza w klasie drugiej. Uczeń pogłębiając własną wiarę, musi odkrywać radość płynącą z jej wyznawania, która napełni go nadzieją na lepsze jutro. Zadaniem katechezy jest pomoc w odkrywaniu wartości, jakie płyną z bycia chrześcijaninem. Katecheta ma także pomóc uczniowi odkrywać jego miejsce we wspólnocie Kościoła. Uczeń musi odpowiedzieć sobie na pytania związane z własną wiarą, religią. Powinien umieć skonfrontować omawiane treści z zagadnieniami innych religii. Zadaniem katechezy jest przygotowanie go do tej konfrontacji w taki sposób, by mógł pogłębić swoją relację z Chrystusem. Katecheta, stwarzając przestrzeń do dialogu, uczy młodego człowieka odkrywania prawdziwej wolności we współczesnym świecie. Stawiając za przykład św. Jadwigę Królową, zachęca się ucznia do kształtowania w sobie postawy odpowiedzialności za Kościół i ojczyznę. By osiągnąć te cele, zwraca się szczególną uwagę na metody prowadzenia zajęć, odwołując się w nich do doświadczenia młodego człowieka. Wprowadzając metody aktywizujące, np. projektu, burzy mózgów, pogadanki, ćwiczeń konstrukcyjno-praktycznych, przybliża się omawiane treści, zachęcając ucznia do postawy kreatywności oraz odpowiedzialności za własny rozwój w wierze.

Klasa III liceum i technikum

MOCNI MIŁOŚCIĄ

„Musicie być mocni mocą miłości” słowa te wypowiedziane przez św. Jana Pawła II na krakowskich Błoniach w 1979 roku stanowią myśl przewodnią w katechezie klasy trzeciej. Nawiązuje do nich również w 2006 roku papież Benedykt XVI w swojej homilii wygłoszonej w Krakowie, zachęcając wiernych, by „Trwali mocni w miłości!”

Program klasy trzeciej poświęcony jest głównie zagadnieniom związanym z odkrywaniem powołania życiowego młodego człowieka. Przybliża treści związane z odnajdywaniem Chrystusa na drodze kapłańskiej, zakonnej czy małżeńskiej. Pomaga także odkryć Chrystusa w rodzinie i drugim człowieku. Patronem roku jest św. Gianna

Beretta Molla, która własnym życiem wskazuje na wartość poświęcenia i miłości w życiu małżeńskim i rodzinnym.

Dział I: *Powołani do miłości*, odwołuje się do słów św. Jana Pawła II: „Spotkać Jezusa, kochać Go i sprawić, aby był kochany, oto chrześcijańskie powołanie”, które mają zachęcić młodego człowieka do odkrywania własnego powołania zarówno zawodowego, jak i życiowego. Młodzież poprzez przykład św. Gianny Beretty Molli oraz bł. Karoliny Kózkówny ma możliwość zastanowić się nad własnymi wyborami oraz pracą nad sobą.

W dziale II: *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich*, myślą przewodnią są słowa Ojca Świętego: „Nie lękajcie się Miłości, która stawia człowiekowi wymagania, które są zdolne uczynić Waszą miłość prawdziwą miłością”. Treści ukazane w tym dziale mają na celu pogłębienie wiadomości na temat miłości małżeńskiej, jej cech oraz przymiotów. Dzięki przybliżeniu świętych par małżeńskich uczniowie mogą odkrywać Chrystusa jako źródło łaski sakramentu małżeństwa.

III dział: *Rodzina Bogiem silna*, odwołuje się do myśli św. Jana Pawła II: „Rodzice jako pierwsi i najważniejsi wychowawcy swoich dzieci”, przez którą przybliża się treści związane z odpowiedzialnym rodzicielstwem. Zwraca się uwagę na świętość życia od poczęcia do naturalnej śmierci. Podkreśla się rolę rodziców w procesie wychowawczym. Zachęca się uczniów do świadomych wyborów oraz kształtowania postawy odpowiedzialności za siebie i drugiego człowieka.

„Każde życie, nawet najmniej znaczące dla ludzi, ma wieczną wartość przed oczami Boga” – to kolejna myśl papieża Polaka, która stała się mottem działu IV: *Życie ludzkie jest święte*. Zwraca się w nim uwagę na wartość życia ludzkiego oraz na zagrożenia, jakie niesie współczesny świat. Uczeń zachęcany jest do podejmowania wysiłku na rzecz walki z uzależnieniami. Przybliża się także zagrożenia, jakimi są aborcja, eutanazja, eksperymenty medyczne na organizmie ludzkim, oraz przedstawia się stanowisko Kościoła dotyczące tych kwestii.

Dział V: *Odpowiadając na miłość*, odwołuje się do słów św. Jana Pawła II: „Człowiek najpełniej afirmuje siebie, dając siebie. To jest pełna realizacja przykazania miłości”. Szczególną uwagę zwraca się tu na rolę Kościoła w świecie współczesnym. Odwołując się do nauczania św. Jana Pawła II oraz Benedykta XVI, ukazuje się wartość życia opartego na wierności, jedności, miłości. Poprzez przykład Prymasa Tysiąclecia zachęca się do budowania życia na Chrystusie.

Wreszcie dział VI: *Rok Kościoła*, oparty na papieskich słowach: „Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czeka cię niebo”, podobnie jak w poprzednich latach ukazuje wydarzenia roku liturgicznego.

I. POWOŁANI DO MIŁOŚCI

„Spotkać Jezusa, kochać Go i sprawić, aby był kochany,
oto chrześcijańskie powołanie” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Kształtowanie postawy odpowiedzialności za budowanie relacji z Chrystusem i drugim człowiekiem.
- Wychowanie do zaufania i posłuszeństwa Bogu.
- W oparciu o postać patronki roku św. Gianny Beretty Molli kształtowanie postawy odpowiedzialności uczniów za własne wybory.
- Zwrócenie uwagi na rozwój na płaszczyznach: duchowej, intelektualnej, fizycznej.
- Odkrywanie, że czystość jest cnotą, której posiadanie pomaga nam kierować własną seksualnością w taki sposób, że służy ona dobru moralnemu.

Treści:

- Św. Gianna Beretta Molla wzorem człowieka poświęcającego życie Chrystusowi i drugiemu człowiekowi.
- Maryja – wzór posłuszeństwa i zaufania woli Bożej.
- Rola miłości w życiu człowieka.
- Odkrywanie powołania w swoim życiu.
- Zasady pracy nad sobą.
- Rola płciowości w życiu człowieka.
- Zasady poprawnego komunikowania się.
- Wartość przebaczenia.

Wymagania:

Uczeń:

- Zna życie św. Gianny Beretty Molli oraz potrafi wyjaśnić, dlaczego poświęcenie siebie dla drugiego człowieka stanowi wartość.
- Umie wyjaśnić, dlaczego Maryja jest wzorem posłuszeństwa i zaufania Bogu.
- Charakteryzuje pojęcie powołania.
- Rozumie, dlaczego powołaniem każdego człowieka jest miłość.

- Potrafi rozróżnić rodzaje powołań, krótko je scharakteryzować.
- Opisuje, na czym polega życie zakonne w oparciu o życie św. Kingi.
- Wyjaśnia, na czym polega sakrament kapłaństwa.
- Charakteryzuje terminy: praca nad sobą oraz samowychowanie.
- Wyjaśnia rolę oraz zasady pracy nad sobą.
- Opisuje zadania wynikające z ludzkiej płciowości.
- Charakteryzuje cnotę czystości i w oparciu o życie bł. Karoliny Kózkówny uzasadnia, że cnota ta służy dobru moralnemu.
- Wymienia i opisuje zasady poprawnego komunikowania się.
- Opisuje przebaczenie jako proces prowadzący do uzdrowienia wewnętrznego.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: miłość, przyjaźń. Wartość: dobro, odpowiedzialność.
- Historia sztuki: Podstawowe motywy ikonograficzne.
- Filozofia: Miłość w ujęciu filozoficznym; rozwiązywanie dylematów moralnych.
- Wiedza o kulturze: Miłość w różnych dziełach kultury.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Umiejętność świadomego kreowania własnej osobowości. Umiejętność podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej. Wartości i pojęcia związane z płciowością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, rodzina, rodzicielstwo. Znaczenie odpowiedzialności w przeżywaniu własnej płciowości i budowaniu emocjonalnych więzi.
- Wychowanie fizyczne: Praca nad sobą dla zwiększenia wiary w siebie, poczucia własnej wartości i umiejętności podejmowania decyzji.

II. MĘŻCZYZNĄ I NIEWIASTĄ STWORZYŁ ICH

„Nie lękajcie się Miłości, która stawia człowiekowi wymagania, które są zdolne uczynić Waszą miłość prawdziwą miłością” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Wychowanie do miłości, wierności, odpowiedzialności.
- Zachęcenie do odkrywania we własnym życiu roli sakramentu małżeństwa.

- Uświadomienie, że Chrystus w sakramencie małżeństwa w szczególny sposób powołuje kobietę i mężczyznę do wzajemnego świadczenia sobie miłości, do uświęcenia się, do współdziałania z Bogiem w przekazywaniu życia.
- Na podstawie *Kodeksu prawa kanonicznego* omówienie przeszkód do zawarcia związku małżeńskiego oraz wad zgody małżeńskiej.

Treści:

- Wybór osoby ukochanej jako proces identyfikacji z konkretnym człowiekiem oraz jego światem wartości.
- Narzeczeństwo jako czas przygotowania do małżeństwa.
- Małżeństwo sakramentalne przymierzem małżonków z Bogiem.
- Chrystus jako źródło łaski sakramentu małżeństwa.
- Odpowiedzialność za drugiego człowieka, szczególnie w relacji małżeńskiej.
- Miłość Chrystusa do Kościoła oraz miłość Kościoła do Chrystusa wzorem do naśladowania dla małżonków.
- Przeszkody do zawarcia związku małżeńskiego oraz wady zgody małżeńskiej (na podstawie *Kodeksu prawa kanonicznego*).

Wymagania:

Uczeń:

- Wyjaśnia terminy: narzeczeństwo, konkubinaty, związek małżeński cywilny, związek małżeński sakramentalny, małżeństwo konkordatowe.
- Wymienia dokumenty niezbędne do zawarcia sakramentu małżeństwa.
- Wie, co to jest protokół z rozmów kanoniczno-duszpasterskich.
- Charakteryzuje pojęcia: węzeł małżeński, separacja, rozwód, orzeczenie nieważności małżeństwa.
- Przedstawia małżeństwo sakramentalne jako przymierze małżonków z Bogiem.
- Wyjaśnia, dlaczego Chrystus jest źródłem łaski sakramentu małżeństwa.
- Wyjaśnia, na czym polega świętość w małżeństwie; charakteryzuje święte małżeństwa, m.in. bł. Luigię i Marię Beltrame Quattrocchich.
- Wie, dlaczego należy naśladować miłość Chrystusa do Kościoła oraz miłość Kościoła do Chrystusa.

- Opisuje przeszkody do zawarcia związku małżeńskiego oraz wady zgody małżeńskiej.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: miłość, rodzina, dom, droga. Wartości: wierność, odpowiedzialność.
- Historia: Monogamia w rozwoju historycznym.
- Filozofia: Wierność w aspekcie filozoficznym.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawna obrona rodziny: rozwód, separacja. Obowiązek alimentacyjny.
- Podstawy przedsiębiorczości: Wspólnota majątkowa.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Istota, rodzaje i etapy rozwoju miłości. Przygotowanie do małżeństwa. Problemy wierności, zaufania i dialogu. Prawodawstwo dotyczące rodziny. Zawarcie małżeństwa, separacja, rozwód.

III. RODZINA BOGIEM SILNA

„Rodzice jako pierwsi i najważniejsi wychowawcy swoich dzieci”
(św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Uświadomienie, że życie ludzkie jest święte od chwili poczęcia do naturalnej śmierci.
- Kształtowanie postawy odpowiedzialności za przekazywanie życia ludzkiego.
- Kształtowanie świadomości, że dziecko jest darem dla małżonków.
- Ukazanie matki i ojca jako autorytetu dla dziecka.
- W oparciu o nauczanie św. Jana Pawła II kształtowanie postawy odpowiedzialności za rozwój własnej rodziny.

Treści:

- Świętość życia ludzkiego od chwili poczęcia do naturalnej śmierci.
- Różnice pomiędzy naturalnym planowaniem rodziny a anty-koncepcją.
- Rozwój dziecka od okresu prenatalnego do pełnoletniości.
- Rola rodziców w życiu dziecka na poszczególnych etapach rozwoju.
- Matka i ojciec jako autorytet.
- Metoda *in vitro* oraz stanowisko Kościoła wobec niej.
- Adopcja alternatywą dla *in vitro*.
- Zagrożenia dla współczesnej rodziny na podstawie *Familiaris consortio*.

- Zadania rodziny chrześcijańskiej na podstawie *Familiaris consortio*.

Wymagania:**Uczeń:**

- Potrafi wyjaśnić, dlaczego życie ludzkie jest święte od poczęcia do naturalnej śmierci.
- Wyjaśnia, co to jest *Dzień Świętości Życia*.
- Wskazuje różnice między naturalnym planowaniem rodziny a antykoncepcją.
- Charakteryzuje etapy rozwoju człowieka.
- Przedstawia rolę ojca i matki w rodzinie.
- Zna stanowisko Kościoła wobec metody *in vitro*.
- Wie, jakie są alternatywy dla *in vitro*.
- Na podstawie *Familiaris consortio* wskazuje na zagrożenia dla współczesnej rodziny.
- W oparciu o *Familiaris consortio* wymienia zadania rodziny chrześcijańskiej.
- Wyjaśnia, dlaczego rodzina jest komunią osób.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: miłość, rodzina, dom. Wartości: wierność, odpowiedzialność.
- Filozofia: Rozwiązywanie dylematów moralnych.
- Biologia: Problemy etyczne związane z rozwojem inżynierii genetycznej i biotechnologii.
- Wiedza o kulturze: Święta Rodzina w kulturze.
- Wiedza o społeczeństwie: Podstawowe prawa człowieka.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Metody rozpoznawania płodności. Metody i środki antykoncepcji; sposoby ich działania i zasady doboru. Macierzyństwo i ojcostwo. Przygotowanie do ról rodzicielskich. Adopcja. Bezdzietność. Znaczenie prawidłowych postaw rodzicielskich dla rozwoju dziecka.

IV. ŻYCIE LUDZKIE JEST ŚWIĘTE

„Każde życie, nawet najmniej znaczące dla ludzi, ma wieczną wartość przed oczami Boga” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Ukazanie nauki Kościoła nt. klonowania oraz eksperymentów genetycznych.

- Kształtowanie postawy otwarcia się na życie ludzkie i szanowania go od poczęcia aż do naturalnej śmierci.
- Przybliżenie konsekwencji uzależnień we współczesnym świecie.
- Wychowanie do bycia odpowiedzialnym za własne wybory oraz rozwój.

Treści:

- Zagrożenia płynące z klonowania człowieka oraz eksperymentów genetycznych.
- Świętość życia ludzkiego a aborcja i eutanazja.
- Rola i zadania hospicjum.
- Nauczanie Kościoła nt. kary śmierci oraz uprawnionej obrony.
- Konsekwencje fizjologiczne i psychospołeczne: narkomanii, alkoholizmu, nikotynizmu.
- Destrukcyjne skutki pornografii i seksoholizmu dla życia społecznego i emocjonalnego człowieka.
- Leczenie uzależnień.

Wymagania:

Uczeń:

- Potrafi wytłumaczyć, dlaczego aborcja, eutanazja i eksperymenty genetyczne są wykroczeniem przeciw przykazaniu „Nie zabijaj”.
- Zna stanowisko Kościoła wobec kary śmierci.
- Charakteryzuje zadania oraz rolę hospicjum.
- Wyjaśnia konsekwencje fizjologiczne i psychospołeczne narkomanii, alkoholizmu, nikotynizmu.
- Zna i charakteryzuje destrukcyjne skutki pornografii i seksoholizmu dla życia społecznego i emocjonalnego człowieka.
- Opisuje mechanizm uzależnienia.
- Zna przykładowe metody terapii uzależnień.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: miłość, rodzina, dom. Wartości: wierność, odpowiedzialność.
- Filozofia: Rozwiązywanie dylematów moralnych.
- Biologia: Problemy etyczne związane z rozwojem inżynierii genetycznej i biotechnologii.
- Wiedza o społeczeństwie: Podstawowe prawa człowieka. Dopuszczalność aborcji i eutanazji. Kara jako odpłata lub jako sposób resocjalizacji.
- Wychowanie fizyczne: Odpowiedzialność za zdrowie własne i innych ludzi.

- Wychowanie do życia w rodzinie: Aborcja jako zagrożenie dla zdrowia psychicznego i fizycznego – aspekty: prawny, medyczny i etyczny. Zagrożenia życia społecznego: alkoholizm, narkomania, agresja, sekty, pornografia. Człowiek wobec niepełnosprawności, starości, choroby, umierania i śmierci, w tym w aspekcie życia rodzinnego.

V. ODPOWIADAJĄC NA MIŁOŚĆ

„Człowiek najpełniej afirmuje siebie, dając siebie. To jest pełna realizacja przykazania miłości” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Na podstawie nauczania św. Jana Pawła II ukazanie zadań Kościoła we współczesnym świecie.
- Ukazanie stanowiska Kościoła wobec systemów totalitarnych.
- Wychowanie do poszanowania ludzkiej godności i wolności.
- Ukazanie dziedzictwa Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego.
- Przybliżenie pojęcia miłości jako wypełniania woli Bożej oraz służby Bogu i człowiekowi.

Treści:

- Zadania Kościoła we współczesnym świecie w nauczaniu św. Jana Pawła II.
- Stanowisko Kościoła wobec systemów totalitarnych.
- Różne formy prześladowania chrześcijan w XX i XXI wieku.
- Rola Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego w polskim Kościele.
- Nauczanie Benedykta XVI dotyczące miłości chrześcijańskiej (*Deus caritas est*) i integralnego rozwoju ludzkiego w miłości i prawdzie (*Caritas in veritate*).
- Miłość jako wypełnianie woli Bożej oraz służba Bogu i człowiekowi.
- Nauczanie Kościoła o szacunku należnym człowiekowi bez względu na jego wiek.
- Podstawowe obowiązki człowieka wobec wiary.

Wymagania:

Uczeń:

- Charakteryzuje zadania Kościoła we współczesnym świecie na podstawie nauczania św. Jana Pawła II.

- Wyjaśnia stanowisko Kościoła wobec systemów totalitarnych.
- Wymienia różne formy prześladowania chrześcijan w XX i XXI wieku.
- Opisuje rolę Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego w polskim Kościele.
- Wyjaśnia nauczanie Benedykta XVI dotyczące miłości chrześcijańskiej i integralnego rozwoju ludzkiego w miłości i prawdzie.
- Ukazuje miłość jako wypełnianie woli Bożej oraz służbę Bogu i człowiekowi.
- Wyjaśnia rolę modlitwy w życiu rodziny.
- Zna nauczanie Kościoła o szacunku należnym człowiekowi bez względu na jego wiek.
- Charakteryzuje podstawowe obowiązki człowieka wobec wiary.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: miłość, rodzina, dom. Wartości: wierność, odpowiedzialność.
- Filozofia: Rozwiązywanie dylematów moralnych. Problemy społeczno-polityczne w ujęciu filozoficznym.
- Wiedza o społeczeństwie: Przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii. Potrzeba przeciwstawiania się im oraz możliwości zaangażowania się w wybrane działania na rzecz równości i tolerancji.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Człowiek wobec niepełnosprawności, starości, choroby, umierania i śmierci, w tym w aspekcie życia rodzinnego.

VI. ROK KOŚCIOŁA

„Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czekaj na niebo” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Wprowadzenie w liturgię Kościoła domowego.
- Przybliżenie postaci patrona roku.

Treści:

- Liturgia Kościoła domowego w poszczególnych okresach roku liturgicznego.
- Św. Gianna Beretta Molla jako wzór kobiety i matki, poświęcającej życie Chrystusowi i drugiemu człowiekowi.

Wymagania:**Uczeń:**

- Charakteryzuje rolę Adwentu w życiu człowieka i rodziny.
- Rozumie nauczanie św. Jana Pawła II: „Wcielenie – wkroczenie wieczności w czas”.
- Wie, dlaczego Wielki Post jest czasem pracy nad sobą.
- Wyjaśnia, czym jest zmartwychwstanie dla człowieka wierzącego.
- Zna rolę pielgrzymowania w życiu człowieka wierzącego.
- Wie, że jest odpowiedzialny za własny rozwój duchowy.
- Opisuje św. Giannę Berettę Mollę jako wzór kobiety i matki, poświęcającej życie Chrystusowi i drugiemu człowiekowi.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina; motywy franciszkańskie w kulturze. Wartości: Ojczyzna, naród, kultura narodowa i regionalna.
- Geografia: Ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską.
- Wiedza o kulturze: Relacje między kulturami: lokalną, regionalną, narodową.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Okresy roku liturgicznego w życiu rodziny.

Wskazania do realizacji programu:

Mottem przewodnim programu dla klasy trzeciej są słowa św. Jana Pawła II: „Musicie być mocni mocą miłości”. Licealista będący na progu dorosłego życia czy uczeń technikum w tym okresie najczęściej podejmuje decyzje dotyczące przyszłego życia. Szuka odpowiedzi na podstawowe pytanie: Co zrobić, by być szczęśliwym? Stąd omawiane treści odwołują się do doświadczenia uczniów, ale także postaci błogosławionych i świętych, którzy we własnym życiu odnaleźli szczęście w Chrystusie. Św. Gianna Beretta Molla, będąca patronką roku, wskazuje młodym ludziom na wartości, jakie płyną z rodziny, miłości, poświęcenia, budowania życia na zasadach ewangelicznych. Młodzież w tym okresie najczęściej staje przed wieloma trudnymi wyborami moralnymi. Dlatego treści omawiane w czasie katechezy mają pomóc uczniom dokonywać w życiu właściwych wyborów, które pozwolą im w dorosłym życiu budować trwałe relacje

z ludźmi i Bogiem. Katecheta ma za zadanie stworzyć w czasie katechezy płaszczyznę do dialogu, dzięki czemu uczeń będzie gotowy do podejmowania rozmów na nurtujące go tematy. Zadaniem katechety nie jest podawanie gotowych rozwiązań, ale umiejętna pomoc w ich odkrywaniu poprzez podejmowane zagadnienia. Pracując metodami aktywizującymi, uczniowie poprzez dyskusję, pokaz, burzę mózgów powinni odkrywać wartości płynące z nauczania Chrystusowego. Odwołując się do nauczania św. Jana Pawła II oraz Benedykta XVI, warto w przekazie zwrócić uwagę na wartość życia opartego na wierności, jedności, miłości.

Klasa IV technikum

MOCNI CHRYSTUSEM

Mottem przewodnim czwartej klasy technikum są słowa św. Jana Pawła II wypowiedziane w czasie inauguracji pontyfikatu 22 października 1978 roku: „Nie lękajcie się przyjąć Chrystusa!”. Nawiązuje do nich również w czasie XXVI Światowych Dni Młodzieży w Madrycie Benedykt XVI, mówiąc o „zakorzenieniu i budowaniu na Chrystusie”. W ostatnim roku edukacji szkolnej w zakresie nauczania religii podsumowujemy wcześniejsze trzy lata. Młodzież, „mocna wiarą, nadzieją, miłością”, ma za zadanie w pełni odkryć siebie w odniesieniu do Chrystusa, który zostawia drogowskazy na drodze do nieba. Są nimi przykazania miłości, Dekalog, przykazania kościelne. Patronem roku jest św. Jan Kanty, którego życie było przepełnione wartościami płynącymi z Ewangelii Chrystusowej. Stąd zadaniem młodzieży będzie odkrywanie tych wartości w dorosłym życiu, do którego będą się przygotowywać w ostatnim roku katechezy w szkole.

W dziale I: *Będziesz miłował Pana Boga swego*, myślą przewodnią stają się słowa papieża Polaka: „Miejcie odwagę żyć dla Miłości, Bóg jest miłością”. Uczniowie będą mogli pogłębić relację z Bogiem poprzez odkrywanie w swoim życiu wartości płynących z trzech pierwszych przykazań Bożych. Dzięki omawianym treściom przybliżone zostaną także informacje dotyczące zagrożeń dla naszej wiary pojawiających się w świecie współczesnym. Uczniowie będą mogli skonfrontować swoją dotychczasową wiedzę z nauczaniem Kościoła.

Dział II: *Będziesz miłował swego bliźniego*, odwołuje się do słów św. Jana Pawła II: „Jeśli człowiek rzeczywiście kocha miłością Bożą,

będzie również miłował brata”. Poprzez omawiane treści chcemy, by młody człowiek, mający przed sobą start w dorosłe życie, odpowiedzialnie na kilka pytań związanych z pozostałymi przykazaniami Bożymi, m.in.: Co to znaczy, że jest odpowiedzialny za własne wybory? W jaki sposób ma budować relacje z innymi? Czy wystarczy być dobrym, żeby być zbawionym?

W dziale III: *Kościół – Matka i Wychowawcy*, nawiązuje się do słów papieskich: „Nie może mieć Boga za Ojca, kto nie ma Kościoła za Matkę”. Poprzez omówienie treści związanych z przykazaniami kościelnymi zachęca się młodego człowieka nie tylko do odpowiedzialności za siebie i drugiego człowieka, ale także do odkrywania własnego miejsca w Kościele i bycia odpowiedzialnym za budowanie i rozwój Kościoła.

Kolejny dział (IV): *Kościół przez wieki*, opiera się na słowach św. Jana Pawła II: „Świętość jest zażyłością z Bogiem, jest naśladowaniem Chrystusa ubogiego, czystego i pokornego” i w zaprezentowanych treściach odwołuje się, podobnie jak w poprzednich latach, do historii Kościoła. Młodzież będzie mogła się zastanowić nad tym, co Polska i świat zawdzięczają chrześcijaństwu. Poprzez przybliżenie postaci świętych odkryje również wartość poświęcenia i przywiązania do ojczyzny.

Na koniec, w dziale V: *Rok Kościoła*, papież Polak zachęca nas: „Niech nigdy nie ustanie nasza adoracja”. Zwraca się tu szczególną uwagę na osobistą relację z Chrystusem obecnym w wydarzeniach roku liturgicznego oraz Eucharystii. Ostatni rok katechezy szkolnej to szczególnie czas, kiedy młodzi ludzie powinni pogłębić treści, które poznawali w poprzednich latach, by móc dorosłe życie budować na Chrystusie i z Chrystusem.

I. BĘDZIESZ MIŁOWAŁ PANA BOGA SWEGO

„Miejcie odwagę żyć dla Miłości, Bóg jest miłością” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Wychowanie do świadomego kształtowania siebie w oparciu o Dekalog.
- Ukazanie wartości życia zgodnego z Dekalogiem na przykładzie św. Jana Kantego.
- Wyjaśnienie grzechów przeciw wierze.

- Przedstawienie wartości świętowania i odpoczynku w życiu człowieka wierzącego.

Treści:

- Wartość życia zgodnego z Dekalogiem na przykładzie św. Jana Kantego.
- Dekalog na straży ludzkiej wolności.
- Grzechy przeciw wierze, m.in.: ateizm, agnostycyzm, spirytyzm, tarot, wróżbiarstwo, bioenergoterapia, okultyzm.
- Symbole chrześcijańskie i niechrześcijańskie.
- Imiona Boże w Starym i Nowym Testamencie.
- Wartość świętowania i odpoczynku w życiu człowieka wierzącego.

Wymagania:**Uczeń:**

- Rozumie i potrafi wyjaśnić, dlaczego życie św. Jana Kantego jest przykładem życia zgodnego z Dekalogiem.
- Wie, dlaczego w życiu codziennym warto przestrzegać Dekalogu.
- Charakteryzuje grzechy przeciw wierze i wie, dlaczego stanowią one zagrożenie oraz naruszają pierwsze przykazanie Boże.
- Umie wyjaśnić symbole chrześcijańskie i niechrześcijańskie.
- Potrafi wyjaśnić, dlaczego Imię Boga jest święte.
- Zna wartość świętowania i odpoczynku.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne. Wartości: prawda, dobro, wiara.
- Wiedza o kulturze: Kultura czasu wolnego.
- Wiedza o społeczeństwie: Podstawowe prawa i wolność człowieka.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Umiejętne wykorzystanie czasu na odpoczynek.

II. BĘDZIESZ MIŁOWAŁ SWEGO BLIŻNIEGO

„Jeśli człowiek rzeczywiście kocha miłością Bożą, będzie również miłował brata” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Kształtowanie postawy otwarcia się na budowanie trwałych relacji w swojej rodzinie.

- Przybliżenie nauczania św. Jana Pawła II na temat sensu starości.
- Ukazanie ojczyzny jako matki każdego człowieka.
- Grzechy przeciwko przykazaniom Bożym.
- Zachęcenie do odkrywania świętości we własnym życiu.

Treści:

- Karta praw rodziny na podstawie *Familiaris consortio*.
- Zadania ludzi starych w społeczeństwie i rodzinie na podstawie Listu św. Jana Pawła II *Do ludzi w podeszłym wieku*.
- Ojczyzna jako matka każdego człowieka.
- Grzechy przeciwko przykazaniom Bożym.
- Powołanie człowieka do świętości.

Wymagania:**Uczeń:**

- Wyjaśnia na podstawie *Familiaris consortio*, co to jest Karta Praw Rodziny.
- Rozumie, dlaczego należy okazywać szacunek i zainteresowanie ludziom starszym; wie, jakie są ich zadania w świecie współczesnym.
- Umie wyjaśnić, dlaczego ojczyzna jest matką każdego człowieka.
- Charakteryzuje grzechy przeciw przykazaniom Bożym.
- Rozumie potrzebę kształtowania siebie w oparciu o wartości płynące z Dekalogu.
- Wie, na czym polega powołanie do świętości.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne. Wartości: prawda, dobro, wiara. Rozumienie istniejącego w świecie konfliktu aksjologicznego, bycie odbiorcą współczesnej kultury, świadomym całej jej skomplikowanej sytuacji.
- Wiedza o kulturze: pojęcie kultury rozumianej jako dorobek artystyczny, kultura rozumiana jako całokształt dorobku ludzkości.
- Filozofia: Dylematy moralne w ujęciu filozoficznym.
- Wiedza o społeczeństwie: Podstawowe prawa człowieka. Możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego.
- Podstawy przedsiębiorczości: Ocena zachowania pod względem etycznym.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Obowiązki państwa wobec rodziny. Człowiek wobec niepełnosprawności, starości, choroby, umierania i śmierci, w tym w aspekcie życia rodzinnego.

III. KOŚCIÓŁ – MATKA I WYCHOWAWCZYNI

„Nie może mieć Boga za Ojca, kto nie ma Kościoła za Matkę”
(św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Ukazanie przykazań kościelnych jako religijno-moralnych zobowiązań.
- Zachęcenie do odkrywania wartości życia w zgodzie z przykazaniami kościelnymi.

Treści:

- Przykazania kościelne jako zobowiązania religijno-moralne.
- Wartość Eucharystii i sakramentu pojednania w życiu człowieka.
- Rola czasu pokuty w Kościele.
- Kościół jako wspólnota ludzi ochrzczonych, wzajemnie za siebie odpowiedzialnych.

Wymagania:

Uczeń:

- Wie, dlaczego przykazania kościelne są religijno-moralnymi zobowiązaniami.
- Rozumie, dlaczego w niedzielę i święta powinien uczestniczyć w Eucharystii oraz powstrzymać się od prac niekoniecznych.
- Wyjaśnia, na czym polega postawa przebaczenia i miłości płynąca z sakramentu pojednania.
- Rozumie rolę postu we własnym życiu.
- Wyjaśnia, dlaczego Kościół jest wspólnotą ludzi ochrzczonych, wzajemnie za siebie odpowiedzialnych.
- Wie, że będąc częścią Kościoła, jest za niego odpowiedzialny.
- Rozumie, dlaczego własne życie powinien budować w oparciu o miłość zdolną do poświęceń.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Wartości: prawda, dobro, wiara.
- Wiedza o kulturze: Motyw miłości i wierności w kulturze.
- Podstawy przedsiębiorczości: Ocena zachowania pod względem etycznym.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Poszanowanie godności życia ludzkiego i dojrzałe funkcjonowanie w rodzinach i wspólnotach. Kształtowanie postaw prozdrowotnych, prospołecznych i prorodzinnych.

IV. KOŚCIÓŁ PRZEZ WIEKI

„Świętość jest zażyłością z Bogiem, jest naśladowaniem Chrystusa ubogiego, czystego i pokornego” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Zachęcenie do odkrywania bogactwa płynącego z życia polskich świętych i błogosławionych.
- Ukazanie roli, jaką odegrali w Kościele i w świecie święci patroni Europy.
- Przybliżenie potrzeb współczesnego Kościoła w Polsce i na świecie.

Treści:

- Na przykładzie życia św. Maksymiliana Kolbego oraz bł. Michała Czartoryskiego ukazanie roli świętych i błogosławionych w dziejach Kościoła w Polsce.
- Święci patroni Europy: Benedykt z Nursji, Cyryl i Metody, Brygida Szwedzka, Katarzyna ze Sieny, Edyta Stein.
- Wartości płynące z chrześcijaństwa dla rozwoju Europy i świata.
- Potrzeby współczesnego Kościoła w Polsce i na świecie.
- Formy pomocy prześladowanym chrześcijanom.
- Bł. Jerzy Popiełuszko – kapłan oddany Bogu i ojczyźnie.
- Działania misyjne Kościoła.

Wymagania:

Uczeń:

- Charakteryzuje wybrane sylwetki świętych i błogosławionych oraz ich wpływ na rozwój Polski, Europy i świata.
- Wyjaśnia rolę chrześcijaństwa w Europie i świecie.
- Na podstawie przykładów opisuje pojęcia: *Dzień Solidarności z Kościołem Prześladowanym*; dyskryminacja chrześcijan w XXI wieku.
- Na podstawie nauczania bł. Jerzego Popiełuszki wyjaśnia, jakie wartości są niezbędne w życiu człowieka i narodu.
- Wie, w jaki sposób może wspierać misję.
- Rozumie, dlaczego ma budować własne życie w oparciu o prawdziwe wartości wypływające z nauczania Kościoła.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: konflikty wartości w świecie (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłosierdzia), źródła tych konfliktów.

- Wiedza o kulturze: kultura popularna, ludowa, masowa, wysoka, narodowa, zglobalizowana. Relacje między kulturami: lokalną, regionalną, narodową i europejską, ujawniające się w konkretnych dziełach sztuki i praktykach kultury.
- Historia sztuki: Podstawowe motywy ikonograficzne i alegorie wybranych pojęć związanych z atrybutami i sposobami przedstawień.
- Historia: Wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epoki.
- Geografia: Świadomość wartości i poczucie odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i innych obszarów Polski; patriotyzm i poczucie tożsamości (lokalnej, regionalnej, narodowej) przy jednoczesnym poszanowaniu innych narodów i społeczności – ich systemów wartości i sposobów życia.

V. ROK KOŚCIOŁA

„Niech nigdy nie ustanie nasza adoracja” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Zachęcenie do pogłębiania relacji z Chrystusem poprzez celebracje liturgiczne w czasie roku liturgicznego.
- Przybliżenie postaci patrona roku.

Treści:

- Św. Jan Kanty – człowiek, który swoim życiem wskazywał ludziom Boga.
- Chrystus obecny w wydarzeniach roku liturgicznego celebrowanych w rodzinie i parafii.

Wymagania:

Uczeń:

- Zna biografię św. Jana Kantego; opisuje wybrane zagadnienia z jego życia.
- Potrafi wymienić oraz opisać wybrane celebracje roku liturgicznego.
- Rozumie wartość celebracji liturgicznych w życiu swojej rodziny, parafii, Kościoła.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina, motywy roku kościelnego w literaturze i sztuce.

- Geografia: Ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską, Europą i światem; świadomość wartości i poczucie odpowiedzialności za środowisko kulturowe własnego regionu i Polski.
- Wiedza o kulturze: Zwyczaje regionalne i rodzinne.

Wskazania do realizacji programu:

„Nie lękajcie się przyjąć Chrystusa!” – słowa św. Jana Pawła II to główna myśl katechezy w klasie czwartej technikum. Wymiar ewangelizacyjny w programie jest mocno związany zarówno z doświadczeniem uczniów, jak i nauczaniem Kościoła wskazującego, jak warto żyć w obecnym świecie, budując świat wartości w oparciu o przykazania Boże i kościelne. Młodzież w czasie katechezy powinna znaleźć odpowiedź na pytanie: Dlaczego warto iść drogą przykazań w dorosłym życiu? Życie we współczesnym świecie według przykazań wydaje się trudne, czasami wręcz niemożliwe dla młodego człowieka. Dlatego poprzez zbudowanie na katechezie płaszczyzny porozumienia warto wyjaśnić, jakie korzyści mogą płynąć z życia opartego na drogowskazach danych przez Boga. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż młodzież nie potrzebuje dziś słów, lecz autorytetu. Stąd odwołanie do patrona roku św. Jana Kantego, a także innych postaci świętych i błogosławionych. Zadaniem katechety nie jest podanie gotowych rozwiązań, lecz poprzez stosowanie różnorodnych metod nauczania doprowadzenie młodego człowieka do Chrystusa, który powinien być źródłem jego poszukiwań.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH

Rodzina

Młodzież na poziomie liceum i technikum po ukończeniu 18. roku życia może sama podejmować decyzję o uczestniczeniu w lekcjach religii. Spotkania z rodzicami powinny mieć raczej charakter informacyjny i poznawczy. Kontynuując jednak współpracę z lat ubiegłych, warto podać swoje wymagania i zakres podejmowanych tematów, by zaangażować rodziców w katechezę szkoły ponadgimnazjalnej. Można także zaprosić rodziców do współpracy w działaniach realizowanych na terenie szkoły czy parafii, wynikających

z treści przekazywanych na katechezie, np. akcjach charytatywnych, koncertach, przedstawieniach teatralnych przygotowanych przez katechizowanych.

Parafia

W duszpasterstwie młodzieżowym szkół ponadgimnazjalnych proponuje się cykl 25 spotkań w parafii, opartych na materiałach 3 x M, czyli *Mocni mocą miłości*¹, które uwzględniają następujące wskazania:

- wspomagają katechizowanego w odkrywaniu swego powołania;
- prowadzą go ku odkrywaniu istoty wspólnoty, w którą wkroczą – małżeństwo jako wspólnota osób;
- wspierają w odkrywaniu zadań we wspólnocie i kształtowaniu umiejętności potrzebnych do życia dla wspólnoty.

Aby zrealizować wymienione wyżej cele, treści katechezy parafialnej ujęte zostały w cztery bloki tematyczne:

I. *Abyście byli jedno* – rola wspólnoty w życiu człowieka

Człowiek określany jako istota społeczna realizuje swe powołanie we wspólnocie i dla wspólnoty. Następuje to w odniesieniu do różnorodnych wspólnot, w których egzystuje. Wśród tych wspólnot można wyróżnić: wspólnotę eklezjalną, parafialną, naród, społeczeństwo, rodzinę, grupy rówieśnicze. Dla chrześcijan znaczącą wspólnotą jest Kościół oraz rodzina, która dzięki własnej odrębności, celom życiowym oraz bezpośrednim, intymnym relacjom pomiędzy tworzącymi ją osobami wywiera istotny, a czasami wręcz determinujący wpływ na życie tychże osób. Rodzina postrzegana jako „domowy Kościół” winna być wspólnotą miłości, życia i prawdy oraz realizować funkcję prorocką, kapłańską i królewską Jezusa poprzez głoszenie słowa Bożego, modlitwę, przyjmowanie sakramentów, życie zgodne z Ewangelią, ofiarę życia, służbę drugiemu człowiekowi. Ma być środowiskiem, które stymuluje realizację powołania. Jednakże prawidłowość tego procesu domaga się znajomości zasad funkcjonowania wspólnoty.

Celem tego bloku tematycznego jest ukazanie znaczenia i sensu wspólnoty, wprowadzenie w warunki jej funkcjonowania,

¹ Materiały stworzone w oparciu o *Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, Kraków 2004.

prowadzenie do nabywania umiejętności życia we wspólnocie oraz kształtowanie postawy odpowiedzialności za wspólnotę. Odczytanie roli wspólnoty powinno prowadzić do przyjęcia postawy komunijnego i solidarnego odniesienia do osób tworzących wspólnotę i zachęcić do wysiłku przezwyciężania postaw egoistycznych.

II. *Bądźcie doskonałymi* – nabywanie dojrzałości chrześcijańskiej

Odkrycie znaczenia wspólnoty parafialnej i rodzinnej oraz pogłębienie postrzegania zasad jej funkcjonowania powinno inspirować katechizowanego do odkrycia prawdy o tym, jak fundamentalne znaczenie dla każdej wspólnoty ma dojrzałość tworzących ją osób. Czas nauki w szkole ponadgimnazjalnej to czas coraz bardziej poważnego myślenia o potrzebie znalezienia swojej drogi życiowej, czas odkrywania powołania, odnajdywania swego miejsca we wspólnotach. Katecheza parafialna nie może pozostać obojętna na te sprawy. Wprost przeciwnie, w atmosferze modlitwy i spokojnej refleksji winna wskazywać podstawowe wartości i zasady życia, na których katechizowany mógłby się oprzeć, stając w obliczu podejmowania fundamentalnych dla swego życia decyzji i wyborów. Istotnym w tym wypadku zagadnieniem dla katechezy wprowadzającej do odkrycia zadań we wspólnocie staje się wspieranie uczniów w dojrzałym i pogłębionym poznaniu Tego, który obdarowuje powołaniem – Jezusa Chrystusa oraz uznaniu Go za osobistego Mistrza i Pana.

Celem tej grupy tematycznej jest więc wspomaganie katechizowanego w przeżyciu osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem i ukazanie Go jako punktu odniesienia dla całej egzystencji chrześcijańskiej. Nadto katecheza pragnie ukazać konsekwencje tego wyboru w perspektywie wielości powołań w Kościele oraz pomóc w kształtowaniu dojrzałej postawy ludzkiej i chrześcijańskiej.

III. *Będziesz miłował...* – rola więzi w konstytuowaniu wspólnoty

Chrześcijanin odkrywa tajemnicę swego powołania poprzez spotkania z Jezusem. Podczas takich spotkań następuje także interioryzacja prawd wiary. W ten sposób dojrzewali w wierze ludzie współcześni Jezusowi, Jego pierwsi uczniowie, i w ten sam sposób wzrasta się w wierze dzisiaj. Przywołanie ewangelicznych spotkań Jezusa z ludźmi Mu współczesnymi, podczas których dochodziło do zawiązywania z Nim więzi osobowej, ma duże znaczenie dla zrozumienia przez młodzież rzeczywistości wiary. Odkrycie przez młodych roli

osobistej relacji z Chrystusem umożliwiającej wnikanie w tajemnice prawd wiary i wkraczanie w misterium przykazania miłości Boga i bliźniego ma fundamentalne znaczenie dla budowania więzi małżeńskiej. Wtajemniczanie młodego człowieka w zrozumienie sensu i znaczenia tej jedynej i niepowtarzalnej więzi jest procesem, którego etapy kształtują się stopniowo. Nie można zbudować trwałej i doskonałej więzi w małżeństwie, jeśli nie rozwija się w człowieku potrzeby wspólnoty z drugim człowiekiem na poszczególnych etapach jego rozwoju. Nawiązywanie więzi w okresie młodzieńczym stanowi jedno z podstawowych zadań rozwojowych człowieka i jest przygotowaniem do budowania dojrzałych relacji w małżeństwie i rodzinie.

Treści tej grupy tematycznej obejmują zagadnienie podstawowych więzi międzyludzkich oraz ukazują znaczenie więzi wspólnotowych dla rozwoju osoby. Świadomość roli, jaką w życiu wspólnoty odgrywają więzi, winna uwrażliwić katechizowanych na wagę podejmowanych przez nich codziennych wyborów. Prawidłowe kształtowanie więzi może wydatnie przyczyniać się do budowy wspólnoty, a zaniedbania w ich budowaniu mogą być dla wspólnoty czynnikiem destrukcyjnym.

IV. *Ślubuję Ci miłość...* – wspólnota małżonków w Chrystusie

Wspomaganie katechizowanych w odkrywaniu swego miejsca we wspólnocie rodzinnej jest zagadnieniem, wokół którego koncentruje się katecheza parafialna młodzieży. Zmierając do realizacji wyznaczonych treści, katecheza ta nie może „zapomnieć” o podkreśleniu sakramentalnego charakteru związku małżeńskiego i ukazywaniu obecności Chrystusa w życiu małżonków w sposób sakramentalny. Świadomość tej prawdy ma dla zawiązywanej wspólnoty rodzinnej znaczenie wprost fundamentalne. Doprowadzenie katechizowanych do przeżycia tej prawdy następuje w kilku etapach. W pierwszym rzędzie powinny zostać wyraźnie zaznaczone różnice pomiędzy związkiem sakramentalnym a innymi formami związków międzyludzkich – formalnymi i nieformalnymi. Ukazywanie sakramentalnej strony małżeństwa wiąże się ściśle z akcentowaniem roli modlitwy w procesie tworzenia się związku (modlitwa za przyszłą żonę/męża, modlitwa narzeczonych i małżonków). Wskazane jest, aby tego rodzaju działania katechetyczne opierały się na autentycznym świadectwie osób, które w sposób religijny przygotowały się do związku małżeńskiego. Daje to uczestnikom możliwość dokonania pewnej

osobistej refleksji, a w konsekwencji stwarza szansę zaangażowania się w sprawę własnego małżeństwa na płaszczyźnie wiary i związanych z nią zasad. Kolejnym ważnym elementem przygotowania do małżeństwa jest zapoznanie uczniów z istotą sakramentu, z liturgią i innymi uwarunkowaniami religijno-kulturowymi związanymi z zawieraniem związku małżeńskiego. Usamodzielnienie się osób zawierających związku małżeńskie wpływa na to, że decyzje o małżeństwie podejmowane są często w oderwaniu od rodziców – rodziny. To powoduje, że zmienia się treść takich pojęć, jak m.in. zaręczyny. Ważnym więc elementem treści katechezy winna być także historia, jak i znaczenie poszczególnych, czasem bardzo regionalnych zwyczajów towarzyszących zawieraniu sakramentu małżeństwa.

PROGRAM NAUCZANIA RELIGII W ZASADNICZEJ SZKOLE ZAWODOWEJ *BĄDŹCIE MOCNI!*

KATECHEZA ŚWIADECTWA WIARY

Program nauczania religii w zasadniczej szkole zawodowej odwołuje się do słów św. Jana Pawła II, które wypowiedział na krakowskich Błoniach w 1979 roku: „Musicie być mocni mocą wiary! Musicie być mocni mocą nadziei (...)! Musicie być mocni mocą miłości”. Katecheza na IV etapie edukacji ma pomóc młodemu człowiekowi odkrywać wiarę, nadzieję i miłość, które są zakorzenione w Ewangelii Chrystusowej, by wkraczając w dorosłe życie, mógł stawać się świadkiem pełnym mocy Bożej. W tym celu w każdym roku nauczania wprowadza się także innego patrona roku, który poprzez swoją służbę Bogu i człowiekowi ma stawać się niejako drogowskazem na drodze do nieba, by młody człowiek nie bał się wzrastać w świętości.

Program *Bądźcie mocni!* pod względem omawianych treści jest podobny jak w liceum i technikum. Zgodnie z reformą programową rozłożony jest na trzy lata kształcenia.

Proponuje się, aby treści związane z rozeznaniem powołania, budowaniem trwałych relacji koleżeńskich i rodzinnych były omówione w klasie trzeciej, ponieważ młodzież właśnie w okresie 17–18 roku życia zadaje najczęściej pytań związanych z tymi zagadnieniami, oczekując od katechety wsparcia w swoim rozwoju, zarówno psychicznym, jak i duchowym. Zadaniem katechezy jest zatem zbudowanie fundamentu opartego na wierze, nadziei i miłości, by jak mówił Ojciec Święty Benedykt XVI w Madrycie w czasie XXVI Światowych Dni Młodzieży, uczeń mógł się „zakorzenić i budować na Chrystusie”.

Stąd podział treści nauczania w poszczególnych klasach wygląda następująco:

- klasa I zasadniczej szkoły zawodowej – *Mocni wiarą*,
- klasa II zasadniczej szkoły zawodowej – *Mocni nadzieją*,
- klasa III zasadniczej szkoły zawodowej – *Mocni miłością*.

Cele katechetyczne – wymagania ogólne

Analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym

Uczeń zna różne teksty biblijne i religijne. Potrafi rozpoznać w literaturze zagadnienia poświęcone wierze. Rozwija zainteresowania różnymi dziedzinami związanymi z religią. Potrafi wyjaśnić zagadnienia związane z historią chrześcijaństwa i rozwojem Kościoła. Umie wykorzystywać teksty o charakterze religijnym w swoim życiu, odwołując się do nich w czasie dyskusji na temat Kościoła i religii oraz kultury i sztuki. Poprzez znajomość tekstów o charakterze religijnym potrafi odnaleźć we współczesnym świecie prawdziwe wartości, którymi kieruje się we własnym życiu.

Socjalizacja kościelna

Uczeń poprzez przykłady i świadectwa świętych i błogosławionych potrafi odkryć własne miejsce we wspólnocie Kościoła. Staje się świadomy odpowiedzialności, jaka spoczywa na nim jako człowieku wierzącym. Rozumie, jakie zadania ma do wypełnienia zarówno w rodzinie, społeczeństwie, jak i Kościele. Pogłębia swoją relację z Chrystusem poprzez życie sakramentalne.

Odkrywanie powołania chrześcijańskiego

Uczeń w oparciu o nauczanie Kościoła rozeznaje swoje powołanie w społeczeństwie, rodzinie, wspólnocie Kościoła. Stara się wykorzystywać zdobyte umiejętności i wiedzę we własnym rozwoju. Wprowadza w życie zasady obowiązujące człowieka wierzącego, by pogłębiać relacje z ludźmi i Bogiem.

Tworzenie wypowiedzi, obserwacja i doświadczenia

Uczeń potrafi wykorzystywać w swoich wypowiedziach zarówno pi-semnych, jak i ustnych różne źródła informacji, odwołując się m.in. do tekstów, obrazów, filmów, map, fotografii.

Umie posługiwać się w swoich wypowiedziach tekstami biblijnymi oraz innymi tekstami o charakterze religijnym w celu budowania wypowiedzi na tematy poruszane w czasie zajęć oraz związane z własnymi zainteresowaniami.

Klasa I zasadniczej szkoły zawodowej

MOCNI WIARĄ

Motyw przewodni w klasie pierwszej zasadniczej szkoły zawodowej opiera się na słowach św. Jana Pawła II, wypowiedzianych na krakowskich Błoniach w 1979 roku: „Musicie być mocni mocą wiary!”. Do słów tych nawiązywało również hasło wizyty apostolskiej Benedykta XVI w naszym kraju.

Tematyka katechezy wiąże się z pogłębianiem własnej relacji z Chrystusem, opartej na świadectwie życia. Uczniowie w trakcie roku szkolnego mają odkrywać, jaka jest ich wiara, poznawać świadectwa o Chrystusie, pogłębiać wiedzę o Kościele. Dzięki wprowadzeniu tzw. patrona roku będą mogli także bliżej poznawać postacie świętych i błogosławionych Kościoła.

Program nauczania katechezy w klasie pierwszej zaczyna się działem I: *Kim jestem?*, w którym uczniowie w oparciu o słowa św. Jana Pawła II: „Wiara musi przenikać całe życie człowieka”, będą mieli możliwość znalezienia odpowiedzi na pytania: Jaka jest moja jako chrześcijanina hierarchia wartości? Jaka jest moja wiara? Pogłębią także wiadomości na temat świętej siostry Faustyny Kowalskiej, która jako patronki roku przybliży młodzieży wielkość Bożego Miłosierdzia.

W dziale II: *Biblia*, uczniowie zachęteni przez Ojca Świętego słowami: „Weźmy do rąk tę księgę! Przyjmijmy ją od Pana”, pogłębią wiadomości na temat Pisma Świętego, apokryfów oraz historyczności Chrystusa. Będą także mieli okazję poznać metody modlitewnego odczytywania tekstów biblijnych.

Następnie w dziale III: *Taka jest nasza wiara*, będą mogli w oparciu o słowa św. Jana Pawła II „Przyjąć tajemnicę komunii miłości

Ojca, Syna i Ducha Świętego we własnym życiu”. Zostaną także zachęceni do stawiania się prawdziwymi świadkami wiary wobec innych.

Kolejny dział, IV: *Oto Ja jestem z wami*, pomoże zrozumieć słowa naszego wielkiego Rodaka, że „Nie można kochać Chrystusa, jeśli nie kocha się Kościoła, który umiłował Chrystus”. Uczniowie będą mieli możliwość pogłębienia własnej odpowiedzialności za Kościół parafialny i diecezjalny.

W dziale V: *Znaki łaski – sakramenty Kościoła*, młodzi ludzie na podstawie sakramentów i sakramentaliów będą mogli odkrywać słowa św. Jana Pawła II: „Wiara pozostaje wciąż ta sama, ale jest źródłem wciąż nowego światła”.

Dział VI: *Kościół przez wieki*, pomoże odkrywać słowa Ojca Świętego, iż: „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi”. Uczniowie będą mogli zapoznać się z podstawowymi informacjami na temat powstania i rozwoju Kościoła. Pogłębią swoją wiedzę na temat głównych soborów i wielkich pontyfikatów. Ukazana zostanie również działalność patronów Polski na rzecz naszego narodu.

Wreszcie dział VII: *Gdy się modlicie*, pozwoli na pogłębienie refleksji na temat wartości modlitwy w życiu człowieka wierzącego. Ukaze także św. Jana Pawła II jako człowieka modlitwy. W całość programu włączony jest dział VIII: *Rok Kościoła*, który ma pokazać uczniom bogactwo liturgii Kościoła w poszczególnych okresach roku liturgicznego. Ma także zachęcić, by w myśl słów św. Jana Pawła II, młodzież „Nie lękała się ofiarować czasu Chrystusowi”.

Tematyka klasy pierwszej dotyka problemów wiary powiązanych z egzystencjalnymi pytaniami, jakie stawia sobie młody człowiek. Poprzez świadectwa wierzących uczniowie będą mogli zmierzyć się z problemami, z którymi nie zawsze potrafią sobie poradzić. Dzięki omawianym zagadnieniom będą także mieli okazję do pogłębionej refleksji nad korzeniami chrześcijaństwa oraz swoim miejscem we wspólnocie parafialnej. Dzięki czerpaniu w ciągu roku z nauczania św. Jana Pawła II uczniowie będą mieli szansę poznawać spuściznę, jaką pozostawił po sobie nasz wielki Rodak.

I. KIM JESTEM?

„Wiara musi przenikać całe życie człowieka” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Przygotowanie ucznia do autorefleksji nad własną wiarą.
- Uświadomienie roli grupy w rozwoju lub zagrożeniach wiary.
- Przybliżenie postaci świętej siostry Faustyny Kowalskiej jako patronki roku.

Treści:

- Mój Kościół – moja parafia, diecezja, Kościół powszechny.
- Mój świat – dom, przyjaciele, grupa rówieśnicza, nowa klasa i szkoła, ojczyzna.
- Hierarchia wartości chrześcijanina.
- Różnica pomiędzy wiarą w Boga a ufnością pokładaną w Bogu.
- Misja świętej siostry Faustyny – koronka do Bożego Miłosierdzia, godzina Miłosierdzia, Wspólnota Sióstr Służebnic Bożego Miłosierdzia, obraz Jezusa Miłosiernego.

Wymagania:

Uczeń:

- Potrafi odnaleźć swoje miejsce w Kościele.
- Umie wyjaśnić, jaka jest rola grupy w rozwoju lub zagrożeniach wiary.
- Wyjaśnia, dlaczego chrześcijanin ma patrzeć na swoje życie w perspektywie wieczności.
- Uzasadnia wiarę w istnienie Boga.
- Ukazuje rolę miłosierdzia Bożego w życiu chrześcijanina.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Człowiek jako osoba, jego tożsamość i rozwój w wymiarze emocjonalnym, intelektualnym, fizycznym, moralnym, duchowym. Kultura osobista.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Odkrywanie sensu życia. Wielowymiarowość człowieka: płaszczyzna psychiczna, moralna, religijna, społeczna, biologiczna.

II. BIBLIA

„Weźmy do rąk tę księgę! Przyjmijmy ją od Pana” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Przybliżenie podstawowych informacji na temat Pisma Świętego.
- Zachęcenie do szukania sensu swojego życia w perspektywie Biblii.
- Ukazanie potrzeby modlitewnego czytania Słowa Bożego w życiu.
- Ukazanie Jezusa jako postaci historycznej.

Treści:

- Powstanie Pisma Świętego, jego podział, języki biblijne; sposoby egzegezy biblijnej.
- Interpretacja wypowiedzi biblijnych na temat nauk ścisłych (przyrodniczych, astronomicznych).
- Biblia źródłem informacji historycznych.
- Metody modlitewnego czytania Pisma Świętego.
- Apokryfy – najważniejsze informacje (tematyka i problematyka pseudoewangelii, np. Judasza, Marii Magdaleny).
- Źródła chrześcijańskie i pozachrześcijańskie o Chrystusie.

Wymagania:

Uczeń:

- Wie, jaka jest relacja pomiędzy naukami ścisłymi a nauką zawartą w Biblii.
- Uzasadnia, dlaczego Pismo Święte jest Słowem Boga skierowanym do człowieka.
- Umie zastosować modlitewne metody czytania Pisma Świętego w swoim życiu.
- Umie omówić treść niektórych apokryfów; rozumie, dlaczego nie weszły do kanonu Pisma Świętego.
- Interpretuje poszczególne źródła chrześcijańskie i pozachrześcijańskie mówiące o życiu Jezusa lub Jego apostołów.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Rozumienie tekstów literackich. Techniki wyszukiwania informacji. Sposoby selekcji informacji i krytycznego odbioru.

III. TAKA JEST NASZA WIARA

„Przyjąć tajemnicę komunii miłości Ojca, Syna i Ducha Świętego we własnym życiu” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Pogłębienie wiadomości na temat Trójcy Świętej.
- Przybliżenie i omówienie prawdziwego obrazu Boga.
- Zachęcenie do szukania Boga w codzienności oraz stawania się świadkiem wiary dla innych.
- Formowanie świadomości uczniów na temat tego, jaka była rola Maryi w historii zbawienia.

Treści:

- Przymioty Boga – miłosierdzie, sprawiedliwość, wszechwiedza, dobroć, wszechobecność, prawdomówność, opatrność.
- Dogmat o Trójcy Świętej.
- Interpretacja tekstów biblijnych ukazujących poszczególne Osoby Boskie oraz Ich jedność w naturze.
- Biblijne opisy stworzenia świata i człowieka.
- Pojęcie odkupienia i zbawienia.
- Teksty biblijne wskazujące na bóstwo i człowieczeństwo Jezusa.
- Duch Święty działający w Kościele i poprzez Kościół.
- Elementy wiary: wierzyć w istnienie Boga, wierzyć Bogu, zaufać Mu.
- Świadek wiary.
- Rola Maryi w historii zbawienia.

Wymagania:

Uczeń:

- Na podstawie Biblii charakteryzuje każdy z przymiotów Boga.
- Szuka własnych sposobów na poznawanie Boga w życiu.
- Zna i interpretuje dogmat o Trójcy Świętej.
- Wyjaśnia problem pomiędzy wiarą a nauką dotyczący kwestii stworzenia świata.
- Wyjaśnia rolę Jezusa w akcie odkupienia człowieka.
- Zna i wyjaśnia teksty biblijne wskazujące na boską i ludzką naturę Jezusa.
- Wymienia sposoby działania Ducha Świętego w historii zbawienia oraz życiu chrześcijanina.
- Ukazuje rolę dawania świadectwa wiary w świecie.
- Umie wyjaśnić rolę Maryi w historii zbawienia.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Techniki wyszukiwania informacji. Sposoby selekcji informacji i krytycznego odbioru.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Tożsamość człowieka.
- Podstawy przedsiębiorczości: Etyka zawodowa.

IV. OTO JA JESTEM Z WAMI

„Nie można kochać Chrystusa, jeśli nie kocha się Kościoła, który umiłował Chrystus” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Wyjaśnienie związku Jezusa Chrystusa z założonym przez Niego Kościołem.
- Pomoc w zrozumieniu prawdy, że każdy z nas jest Kościołem.
- Przybliżenie treści związanych z działaniami Kościoła.
- Pogłębienie wiedzy na temat misji pasterskiej papieża oraz kolegium biskupiego.
- Ukazanie roli Urzędu Nauczycielskiego Kościoła.
- Wzbudzenie ufności w Boską asystencję udzieloną apostołom, w tym św. Piotrowi.
- Ukazanie Maryi jako Pośredniczki pomiędzy Jezusem a ludźmi.
- Pogłębienie więzi ze wspólnotą Kościoła.

Treści:

- Kościół zapowiedzią nadejścia Nowego Królestwa.
- Interpretacja tekstów biblijnych ukazujących poczwórną misję Kościoła.
- Potrójna misja chrześcijanina – prorocka, królewska, kapłańska.
- Nieomyślność papieża, wypowiedzi *ex cathedra*.
- Urząd Nauczycielski Kościoła.
- Kościół partykularny i władze stojące na jego czele.
- Osoby świeckie i konsekrowane wezwane do budowania Kościoła w świecie.
- Grupy, ruchy, stowarzyszenia, apostołstwo świeckich.
- Maryja Matka Kościoła.

Wymagania:**Uczeń:**

- Umie wyjaśnić genezę powstania Kościoła.
- Interpretuje teksty biblijne, które opisują założenie Kościoła.
- Charakteryzuje, w czym wyrażają się przymioty Kościoła.

- Wyjaśnia, co znaczy, że Kościół jest partykularny.
- Omawia poszczególne sposoby realizacji potrójnej misji Chrystusa we własnym życiu.
- Zna misję i znaczenie kolegium biskupów oraz papieża w Kościele.
- Charakteryzuje, w czym wyraża się misja wiernych świeckich oraz osób konsekrowanych w Kościele.
- Wyjaśnia, w czym wyraża się nieomyślność papieża i w jakich sprawach może on wypowiadać się *ex cathedra*.
- Umie wymienić formy i sposoby zaangażowania się w działalność Kościoła parafialnego.
- Wie, jak należy interpretować tytuł odnoszący się do Maryi – Matka Kościoła.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Różnorodność relacji osobowych i zachowań społecznych. Zasady komunikacji. Dzieła sztuki klasycznej i użytkowej. Sposoby selekcjonowania informacji.

V. ZNAKI ŁASKI – SAKRAMENTY KOŚCIOŁA

„Wiara pozostaje wciąż ta sama, ale jest źródłem wciąż nowego światła”
(św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Pogłębienie świadomości, jaką rolę w życiu chrześcijanina odgrywają sakramenty.
- Uświadomienie, dlaczego sakramenty są niezbędne w drodze do nieba.
- Poszerzenie wiedzy na temat znaków, gestów, postaw, symboli używanych podczas Mszy Świętej.
- Ukazanie sakramentaliów jako duchowego dobra na drodze do nieba.

Treści:

- Analiza tekstów biblijnych odnoszących się do poszczególnych sakramentów.
- Znaczenie sakramentów na drodze życia chrześcijańskiego.
- Sakramenty wtajemniczenia.
- Liturgia sakramentu chrztu.
- Skutki i zadania wynikające z sakramentu bierzmowania.

- Formy sprawowania Mszy Świętej.
- Podstawy biblijne sakramentu pokuty i pojednania.
- Cierpienie i choroba darem miłości dla braci.
- Znaczenie i skutki sakramentu małżeństwa.
- Skutki i znaczenie sakramentu małżeństwa.
- Cechy charakterystyczne sakramentaliów.

Wymagania:

Uczeń:

- Zna teksty biblijne ukazujące ustanowienie lub sprawowanie sakramentów.
- Wyjaśnia, jakie jest znaczenie sakramentów w życiu chrześcijanina.
- Definiuje pojęcie sakramentu.
- Omawia poszczególne zobowiązania wynikające z przyjęcia sakramentów.
- Umie omówić, czym są sakramenty wtajemniczenia.
- Zna i interpretuje fragmenty biblijne ukazujące Eucharystię.
- Zna strukturę Mszy Świętej.
- Wyjaśnia, w czym wyraża się świadome uczestnictwo w Mszy Świętej.
- Wyjaśnia, w czym wyraża się odpowiedzialność za każdy czyn.
- Wie, jaka jest nauka chrześcijaństwa na temat choroby i cierpienia.
- Ukazuje skutki i znaczenie sakramentu małżeństwa.
- Wyjaśnia, że w kapłanie obecny jest Chrystus.
- Wyjaśnia pojęcie sakramentaliów, rozumiejąc ich sens i znaczenie udzielania ich przez Kościół.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Zagrożenia życia społecznego. Główne problemy współczesności.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Pozytywna postawa wobec życia ludzkiego, osób niepełnosprawnych i chorych. Poszanowanie godności życia ludzkiego i dojrzałego funkcjonowania w rodzinie.

VI. KOŚCIÓŁ PRZEZ WIEKI

„Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Pogłębienie świadomości, w jaki sposób powstał Kościół.
- Przybliżenie historii prześladowań chrześcijan pierwszych wieków oraz w czasach współczesnych.
- Przedstawienie soborów jako odpowiedzi na istniejące wątpliwości i trudności rodzące się w Kościele i świecie.
- Ukazanie działalności patronów Polski na rzecz naszego narodu.

Treści:

- Chrystus założycielem Kościoła – sposób powołania apostołów, misja św. Piotra.
- Kościół tworzący się na tle panującej religii rzymskiej i religii żydowskiej.
- Prześladowania chrześcijan w latach 64–311.
- Historia dotycząca edyktu mediolańskiego z 313 roku, dającego chrześcijanom wolność religijną; współczesne prześladowania chrześcijan.
- Postanowienia i problematyka najważniejszych soborów: Sobór Jerozolimski, Nicejski, Konstantynopoliński, Efeski, Chalcedoński, Trydencki, Watykański I i II.
- Patroni Polski: św. Wojciech, św. Andrzej Bobola, św. Kazimierz Jagiellończyk.

Wymagania:

Uczeń:

- Zna specyfikę Kościoła pierwszych wieków.
- Wie, w jakiej sytuacji religijno-politycznej powstał Kościół.
- Wymienia edykty prześladowcze oraz opisuje znaczenie edyktu mediolańskiego dla chrześcijan.
- Omawia problem współczesnych form prześladowania chrześcijan w świecie.
- Charakteryzuje problematykę niektórych soborów.
- Wyjaśnia rolę każdego z patronów Polski w historii naszego narodu.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Zagrożenia życia społecznego. Główne problemy współczesności. Konflikty i zasady ich

konstruktywnego rozwiązywania; przeobrażenia polityczno-gospodarcze Polski, Europy i świata.

- Wychowanie do życia w rodzinie: Pozytywna postawa wobec życia ludzkiego. Poszanowanie godności życia ludzkiego

VII. GDY SIĘ MODLICIE

„Wypłyn na głębie” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Umiejętność odczytywania i interpretowania wskazań ewangelicznych w przeżywanej rzeczywistości (osobistej, rodzinnej, szkolnej, otaczającego świata).
- Zachęcenie do relacji z Bogiem poprzez osobistą modlitwę.
- Pogłębienie świadomości, w jaki sposób Bóg prowadzi dialog z człowiekiem na przykładach postaci biblijnych i świętych.
- Ukazanie św. Jana Pawła II jako świadka zawierzenia Bogu.

Treści:

- Modlitwa *Ojcze nasz* wyrazem pokornej i radosnej ufności złożonej w Ojcu.
- Św. Jan Paweł II jako świadek zawierzenia Bogu.
- Wyjaśnienie, w czym wyraża się miłość do Boga i bliźniego.
- Powołanie chrześcijan do życia według błogosławieństw.
- Sposoby świadczenia uczynków miłosierdzia na co dzień.

Wymagania:

Uczeń:

- Definiuje pojęcie modlitwy oraz charakteryzuje jej rodzaje.
- Wyjaśnia, jakie problemy można napotkać na drodze modlitwy.
- Wyjaśnia, dlaczego modlitwa *Ojcze nasz* jest wyrazem pokornej i radosnej ufności skierowanej do Ojca.
- Wymienia przykłady świadczące o głębi modlitwy św. Jana Pawła II oraz o bliskiej relacji z Bogiem.
- Ukazuje życie chrześcijanina w świetle błogosławieństw.
- Ukazuje Kościół jako wspólnotę miłości.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Techniki wyszukiwania informacji. Rodzaje źródeł informacji. Sposoby selekcji informacji i krytycznego odbioru. Organizacja czasu własnego – nauka, praca, wypoczynek.

VIII. KU NOWYM NIEBIOSOM I NOWEJ ZIEMI

„Naszym mieszkaniem jest niebo” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Zachęcenie do pracy nad własnym charakterem.
- Kształtowanie postawy osobistego rozwoju i troski o innych.
- Wychowanie do postawy formowania sumienia.
- Wyjaśnienie, kim są aniołowie, jaka jest ich rola w historii zbawienia człowieka.
- Kształtowanie postawy wierności i posłuszeństwa Bogu.

Treści:

- Wyjaśnienie pojęć: cnota, cnoty kardynalne, cnoty teologalne.
- Wyjaśnienie pojęć: konsumpcjonizm, materializm.
- Treść orędzia św. Jana Pawła II na XVIII Światowy Dzień Młodzieży.
- Pojęcie grzechu i jego skutki.
- Grzechy Kościoła w nauczaniu św. Jana Pawła II.
- Sumienie i sposoby jego formowania.
- Wyjaśnienie, kim są aniołowie.
- Biblijne wydarzenia, w których uczestniczą aniołowie, i zadania jakie spełniają.
- Wyjaśnienie: pochodzenia Szatana, celów i sposobów jego działania.
- Wyjaśnienie terminów: paruzja, zmartwychwstanie ciała.
- Nauczanie Kościoła o sądzie ostatecznym na podstawie Biblii i KKK.

Wymagania:

Uczeń:

- Wyjaśnia pojęcie cnoty, zna rozróżnienie cnót, wymienia i interpretuje cnoty kardynalne.
- Rozumie zagrożenia, jakie niesie postawa konsumpcjonizmu i materializmu.
- Charakteryzuje, co to jest grzech i zna rozróżnienie grzechów.
- Zna rolę św. Jana Pawła II w przygotowaniu i wyznaniu win Kościoła.
- Wie, co to jest sumienie i jak należy je kształtować oraz co stanowi o jego dojrzałości.
- Umie wyjaśnić, jaką rolę pełnią aniołowie w historii zbawienia.
- Charakteryzuje cele i sposoby działania Szatana.
- Opisuje istotę sądu ostatecznego i sądu szczegółowego.

- Potrafi wymienić i omówić fragmenty Biblii i KKK mówiące, czym są niebo, czyściec, piekło.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Człowiek jako osoba, jego tożsamość i rozwój w wymiarze emocjonalnym, intelektualnym, fizycznym, moralnym, duchowym. Kultura osobista.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Odkrywanie sensu życia. Wielowymiarowość człowieka: płaszczyzna psychiczna, moralna, religijna, społeczna, biologiczna.

IX. ROK KOŚCIOŁA

„Nie lękajcie się ofiarować waszego czasu Chrystusowi”
(św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Pogłębienie rozumienia wydarzeń wynikających z roku liturgicznego.
- Przybliżenie postaci patronki roku.
- Zachęcenie do pogłębiania relacji z Bogiem.

Treści:

- Charakterystyka poszczególnych okresów roku liturgicznego.
- Najważniejsze kwestie nauczania św. Jana Pawła II skierowanego do młodzieży (wychowanie do wiary, wychowanie do miłości, wychowanie do wolności).
- Przybliżenie życia świętej siostry Faustyny Kowalskiej.
- Zachęcenie do odkrywania Bożego Miłosierdzia.

Wymagania:

Uczeń:

- Charakteryzuje poszczególne okresy roku liturgicznego.
- Rozumie istotę kultu świętych.
- Zna różne formy świętowania w poszczególnych okresach roku liturgicznego.
- Wyjaśnia nauczanie św. Jana Pawła II skierowane do młodzieży.
- Zna biografię świętej siostry Faustyny Kowalskiej.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Człowiek jako istota społeczna. Zasady selekcjonowania informacji i krytycznego ich odbioru.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Podstawy kształtowania więzi międzyludzkich opartych na empatii. Sposoby nawiązywania kontaktów w sytuacjach trudnych.

Wskazania do realizacji programu:

Punktem wyjścia do nauczania religii w klasie pierwszej zasadniczej szkoły zawodowej są słowa św. Jana Pawła II: „Musicie być mocni mocą wiary!”, które odwołują się do doświadczenia egzystencjalnego młodego człowieka. Dzięki wprowadzeniu patronki roku, którą jest święta siostra Faustyna Kowalska, uczniowie mają możliwość pogłębienia własnej wiary o spotkanie z Bożym Miłosierdziem, które objawia się zarówno na kartach Pisma Świętego, jak i w sakramentach. Treści omawiane w klasie pierwszej mają na celu odnowić w katechizowanych obraz Kościoła oraz Chrystusa. Zwracając szczególną uwagę na doświadczenie wiary w życiu katechizowanych, prezentowane treści odwołują się do świadectw świętych, błogosławionych, ale także zwykłych ludzi trwających w nauce Chrystusa. Ponieważ na tym etapie młodzież często szuka wzorców, z którymi może się identyfikować, szczególną uwagę zwraca się na świat wartości prezentowany w nauczaniu św. Jana Pawła II czy Benedykta XVI. Zachęca się także do regularnego uczestnictwa w życiu Kościoła poprzez częste korzystanie z sakramentów, zwłaszcza sakramentu pojednania i Eucharystii. Program przybliży również wybrane zagadnienia z historii Kościoła, by uczniowie, znając własne korzenie, mogli identyfikować się w życiu z Ewangelią Chrystusową. W katechezach zwraca się uwagę na przekazywanie treści metodami aktywizującymi, mającymi na celu pobudzanie katechizowanych do szukania odpowiedzi na nurtujące ich pytania. Przybliżając treści związane z liturgią, Biblią, Kościołem, katecheta odwołuje się m.in. do dramy, dyskusji, metod plastycznych i gier dydaktycznych. Zwraca się także uwagę, by katecheza była oparta na wzajemnym dialogu między katechetą a katechizowanym. Zadaniem katechety jest inicjowanie otwarcia się na treści płynące z Ewangelii.

Klasa II zasadniczej szkoły zawodowej ***MOCNI NADZIEJĄ***

Motywy przewodnim katechezy w klasie drugiej są słowa św. Jana Pawła II, wypowiedziane na krakowskich Błoniach w 1979 roku: „Musicie być mocni mocą nadziei, która przynosi pełną radość życia i nie dozwala zasmucać Ducha Świętego!”. Do słów tych nawiązuje także

Ojciec Święty Benedykt XVI w czasie homilii wygłoszonej w Krakowie w 2006 roku, zachęcając, byśmy „Trwali mocni w nadziei”.

Program nauczania w klasie drugiej stanowi kontynuację programu z poprzedniej klasy. Ma na celu pogłębienie relacji z Bogiem oraz odkrywanie Jego znaków w świecie poprzez przybliżenie treści ukazujących wyjątkowość nauczania Chrystusa. W czasie roku zachęca się także – poprzez wprowadzenie patronki roku, którą jest św. Jadwiga Królowa – do kształtowania postawy odpowiedzialności za Kościół i ojczyznę.

W dziale I: *Wierność prawdzie*, uczniowie w oparciu o słowa św. Jana Pawła II: „Wiara i rozum są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy”, odpowiedzą sobie na pytania: Czym jest wiara? Jakie są grzechy przeciw wierze? Czym jest religia? W jaki sposób Bóg objawia się człowiekowi? Będą mieli także możliwość odkryć wyjątkowość chrześcijaństwa na tle wielkich religii świata. Zostaną zachęceni do odkrywania własnego miejsca w Kościele.

Dział II: *Szukając Królestwa Bożego*, pomoże w myśl słów papieża Polaka odkrywać, że: „Królestwo Boże jest w nas przez wiarę. Chociaż zaś wiara «czyni takie cuda» – to jednak ono samo jest jeszcze większym «cudem»”. Młodzież pogłębi wiedzę na temat zagadnień związanych z wolnością oraz świętością. Przybliżone zostaną również podstawowe zagadnienia z zakresu katolickiej nauki społecznej, m.in. na temat zasad solidarności, dobra wspólnego, pomocniczości.

W dziale III: *Kościół przez wieki*, pogłębione zostaną treści związane z historią Kościoła, ponieważ – jak mówi św. Jan Paweł II – „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi”. Uczniowie bliżej poznają nauczanie społeczne papieży oraz Soborów Trydenckiego i Watykańskiego II. Poprzez odwołanie do nauczania papieskiego oraz patrona roku młodzież zostanie zachęcona do kształtowania postawy odpowiedzialności za ojczyznę.

Dział IV: *Ku nowym niebiosom i nowej ziemi*, rozwinie myśl Ojca Świętego przekazaną w słowach: „Bóg, który nie pozwala się prześcignąć w hojności, wynagrodzi wam stokrotnie i da wam życie wieczne”. Młodzież będzie mogła poszerzyć swoją wiedzę na temat piekła, czyśćca, nieba, a poprzez ukazanie postaci św. Stanisława Kazimierczyka pogłębić relację z Chrystusem obecnym w Eucharystii.

Wreszcie dział V: *Rok Kościoła*, oparty na słowach świętego papieża Polaka: „Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego

granice ziemskie: Czeka cię niebo”, został poświęcony zagadnieniom wypływającym z liturgii Kościoła.

I. WIERNOŚĆ PRAWDZIE

„Wiara i rozum są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Odkrywanie Boga jako Stwórcy świata i człowieka.
- Przybliżenie postaci św. Jadwigi Królowej jako patronki roku, ukazanie dziedzictwa, jakie wniosła w historię Kościoła w Polsce.
- Kształtowanie postawy odpowiedzialności za budowanie relacji z Chrystusem i drugim człowiekiem poprzez odkrywanie bogactwa, jakie płynie z objawienia Bożego.

Treści:

- Świat ukazuje Boga: wiara aktem ludzkim; drogi odkrywania Boga.
- Św. Jadwiga Królowa i jej rola w historii Polski i Kościoła.
- Chrystus jako fundament Kościoła.
- Relacje między objawieniem chrześcijańskim a religiami niechrześcijańskimi.
- Rola ekumenizmu i dialogu z religiami niechrześcijańskimi w Kościele.
- Różnica między ruchem religijnym w Kościele a sektą.

Wymagania:

Uczeń:

- Wie, co jest fundamentem wiary, umie wyjaśnić, czym jest wiara.
- Ma świadomość, jak ważne jest świadectwo życia wiarą.
- Wyjaśnia, jaką rolę odegrała św. Jadwiga Królowa w historii Polski i Litwy oraz jaki jest jej wkład w rozwój kultury i historię Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Umie wyjaśnić relacje między objawieniem chrześcijańskim a religiami niechrześcijańskimi.
- Wyjaśnia chrystocentryczny charakter wspólnoty Kościoła.
- Zna historię podziału chrześcijaństwa.
- Wie, na czym polega ekumenizm i dialog międzyreligijny.
- Przedstawia różnice między chrześcijaństwem a judaizmem.
- Charakteryzuje różnice między chrześcijaństwem a islamem.
- Umie dokonać porównania chrześcijaństwa z buddyzmem.

- Wyjaśnia wpływ hinduizmu na inne religie i współczesne ruchy religijne.
- Wie, jaka jest rola ruchów religijnych w Kościele.
- Zna niebezpieczeństwa, jakie niesie ze sobą przynależność do sekt.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Techniki i sposoby wyszukiwania informacji. Dzieła sztuki klasycznej i użytkowej. Zasady selekcji informacji i krytycznego odbioru. Prawa chroniące religie w systemie prawnym.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Rozumienie siebie i najbliższego otoczenia; umiejętność poszukiwania i udzielania odpowiedzi na pytania: Kim jest człowiek? Jakie są jego cele i zadania życiowe? Jaki jest sens życia?

II. SZUKAJĄC KRÓLESTWA BOŻEGO

„Królestwo Boże jest w nas przez wiarę. Chociaż zaś wiara «czyni takie cuda» – to jednak ono samo jest jeszcze większym «cudem»”
(św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Ukazanie Chrystusa jako zwycięzcy zła, który ofiarowuje człowiekowi wolność, świętość i prawdę.
- Zachęcenie do pracy nad sobą oraz walki ze złem.

Treści:

- Świętość jako zaproszenie do szczęścia i doskonałości.
- Wolność jako możliwość wybierania między dobrem a złem.
- Zło dobrem zwyciężaj (przybliżenie sylwetki kard. Adama Stefana Sapiehy).
- Przyczyny zła i konsekwencje grzechu pierworodnego.
- Nauka Kościoła na temat zaangażowania społecznego oraz politycznego ludzi wierzących.

Wymagania:

Uczeń:

- Wie, że jest wezwany do świętości i dąży do świętości w swoim życiu.
- Rozumie, że wolność daje możliwość wybierania między dobrem a złem.

- Wyjaśnia rolę kard. Adama Stefana Sapiehy w historii Polski i Kościoła.
- Rozumie, że zbawienie polega na uwierzeniu w prawdę, że Chrystus umarł za nas na krzyżu z miłości, i życiu według tej prawdy.
- Charakteryzuje, co to jest grzech i zna rozróżnienie grzechów.
- Opisuje zagrożenia, jakie niesie ze sobą uleganie pokusom.
- Wie, jak kształtować swoje sumienie oraz co stanowi o dojrzałości sumienia.
- W oparciu o życie bł. Anieli Salawy umie wyjaśnić, na czym polega chrześcijański styl pracy.
- Stara się we własnym życiu dobrze organizować czas i umiejętnie korzystać z czasu wolnego.
- Świadomie korzysta z różnych form kultury.
- Potrafi wytłumaczyć zasady solidarności, dobra wspólnego, pomocniczości.
- Rozumie, na czym polega zaangażowanie chrześcijanina w życie społeczne i polityczne.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Różnorodność relacji osobowych i zachowań społecznych. Człowiek jako istota społeczna. Kultura osobista, style życia.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Kształtowanie postaw prozdrowotnych, prospołecznych i prorodzinnych. Tożsamość człowieka.

III. KOŚCIÓŁ PRZEZ WIEKI

„Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Ukazanie wybranych zagadnień z historii Kościoła.
- Przedstawienie powodów zwołania Soborów Trydenckiego i Watykańskiego II.
- Przybliżenie roli św. Jana Pawła II w przygotowaniu Kościoła do „wyznania win” i „oczyszczenia pamięci” u progu trzeciego tysiąclecia.
- Przedstawienie nauczania społecznego papieża w historii Kościoła.
- Kształtowanie postawy odpowiedzialności za Kościół i ojczyznę.

Treści:

- Przyczyny, cele oraz skutki wypraw krzyżowych.
- Prawda i mity nt. inkwizycji.
- Poglądy i heliocentryczna teoria Galileusza a ówczesna kosmologia.
- Postanowienia Soboru Trydenckiego i odnowa Kościoła katolickiego.
- Grzechy Kościoła w nauczaniu św. Jana Pawła II.
- Nauczanie społeczne papieży, m.in.: Leona XIII, Piusa XI, św. Jana XXIII, bł. Pawła VI, św. Jana Pawła II.
- Postanowienia Soboru Watykańskiego II.
- Obowiązki wobec Kościoła i ojczyzny.

Wymagania:**Uczeń:**

- Wymienia i opisuje przyczyny, cele oraz skutki wypraw krzyżowych.
- Potrafi dokonać rzetelnej oceny inkwizycji i jej znaczenia w Kościele.
- Charakteryzuje stanowisko Kościoła wobec Galileusza.
- Wyjaśnia pojęcia: reformacja, kontrreformacja.
- Wymienia postanowienia Soboru Trydenckiego.
- Wyjaśnia, czym był w Kościele *Dzień Przebaczenia*.
- Zna główne kwestie nauczania społecznego papieży.
- Zna tematykę dokumentów Soboru Watykańskiego II, rozumie ich znaczenie dla Kościoła.
- Potrafi wyjaśnić, co oznaczają pojęcia: patriotyzm, naród, ojczyzna, nacjonalizm, tożsamość narodowa.
- Zna i jest gotowy podjąć obowiązki, jakie ma wobec ojczyzny.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Dzieła sztuki klasycznej i użytkowej. Sposoby selekcjonowania informacji.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Tożsamość człowieka.

IV. KU NOWYM NIEBOSOM I NOWEJ ZIEMI

„Bóg, który nie pozwala się prześcignąć w hojności, wynagrodzi wam stokrotnie i da wam życie wieczne” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Kształtowanie postawy świadomego przeżywania własnego życia, zwłaszcza realizowania w nim przykazania miłości.

- Zapoznanie z nauką Kościoła nt. nieba, czyśćca, piekła.
- Ukazanie istoty dogmatu o świętych obcowaniu.

Treści:

- Biografia św. Stanisława Kazimierczyka.
- Nauczanie Kościoła o sądzie ostatecznym (Biblia, KKK).
- Rzeczy ostateczne człowieka.
- Dogmat o świętych obcowaniu.
- Formy pomocy duszom będącym w czyśćcu.

Wymagania:**Uczeń:**

- W oparciu o postać św. Stanisława Kazimierczyka wyjaśnia rolę modlitwy i Eucharystii w życiu.
- Opisuje istotę sądu ostatecznego i sądu szczegółowego.
- Charakteryzuje rzeczy ostateczne człowieka.
- Potrafi wymienić i omówić fragmenty Biblii i KKK mówiące, czym jest niebo, czyściec, piekło.
- Rozumie sens i skuteczność modlitwy za zmarłych.
- Wie, co to jest świętych obcowanie.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Człowiek jako osoba, jego tożsamość i rozwój w wymiarze emocjonalnym, intelektualnym, fizycznym, moralnym, duchowym.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Odkrywanie sensu życia. Wielowymiarowość człowieka: płaszczyzna psychiczna, moralna, religijna, społeczna, biologiczna.

V. ROK KOŚCIOŁA

„Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czeką cię niebo” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Zachęcenie do pogłębienia relacji z Bogiem poprzez wydarzenia roku liturgicznego.
- Przybliżenie postaci patronki roku.

Treści:

- Męka i śmierć Jezusa – zbawcze czyny w perspektywie wcielenia i Paschy.
- Rola świętych we wspólnocie Kościoła.
- Charakterystyka Bożego Narodzenia i tradycji z nim związanych.

- Znaki potwierdzające zmartwychwstanie; Ewangelie o zmartwychwstaniu.
- Ukazanie dziedzictwa, jakie wniosła św. Jadwiga Królowa w historię Kościoła w Polsce oraz odnowę Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wymagania:

Uczeń:

- Wyjaśnia rolę krzyża jako znaku zbawienia.
- Wie, na czym polega kanonizacja i beatyfikacja.
- Rozumie rolę świętych we wspólnocie Kościoła.
- Wie, że jest odpowiedzialny za własny rozwój duchowy i osobistą relację z Bogiem.
- Wyjaśnia, jaką rolę odegrała św. Jadwiga Królowa w historii Polski i Litwy.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Organizacja czasu własnego – wypoczynek.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Okresy roku liturgicznego w życiu rodziny.

Wskazania do realizacji programu:

„Musicie być mocni mocą nadziei, która przynosi pełną radość życia i nie dozwala zasmucać Ducha Świętego!” – te słowa św. Jana Pawła II wskazują, na co w szczególny sposób zwraca uwagę katecheza w klasie drugiej. Uczeń, pogłębiając własną wiarę, musi odkrywać radość płynącą z jej wyznawania, która napęłni go nadzieją na lepsze jutro. Zadaniem katechezy jest pomoc w odkrywaniu wartości, jakie płyną z bycia chrześcijaninem. Katecheta ma także pomóc uczniowi odkrywać jego miejsce we wspólnocie Kościoła. Uczeń musi odpowiedzieć sobie na pytania związane z własną wiarą, religią. Powinien umieć skonfrontować omawiane treści z wiadomościami na temat innych religii. Zadaniem katechezy jest przygotowanie go do tej konfrontacji w taki sposób, by mógł pogłębić swoją relację z Chrystusem. Katecheta, stwarzając przestrzeń do dialogu, uczy młodego człowieka odkrywania prawdziwej wolności we współczesnym świecie. Stawiając za przykład św. Jadwigę Królową, zachęca się ucznia do kształtowania w sobie postawy odpowiedzialności za Kościół i ojczyznę. By osiągnąć te cele, zwraca się szczególną uwagę na metody

prowadzenia zajęć, odwołując się w nich do doświadczenia młodego człowieka. Wprowadzając metody aktywizujące, np. projektu, burzy mózgów, pogadanki, ćwiczeń konstrukcyjno-praktycznych, przybliża się omawiane treści, zachęcając ucznia do postawy kreatywności oraz odpowiedzialności za własny rozwój w wierze.

Klasa III zasadniczej szkoły zawodowej *MOCNI MIŁOŚCIĄ*

„Musicie być mocni mocą miłości” – słowa te wypowiedziane przez Jana Pawła II na krakowskich Błoniach w 1979 roku stanowią myśl przewodnią w katechezie klasy trzeciej. Nawiązuje do nich również papież Benedykt XVI w swojej homilii wygłoszonej w Krakowie w 2006 roku, zachęcając wiernych, by „Trwali mocni w miłości!”.

Program klasy trzeciej poświęcony jest głównie zagadnieniom związanym z odkrywaniem przez młodego człowieka swego życiowego powołania. Przybliża treści związane z odnajdywaniem Chrystusa na drodze kapłańskiej, zakonnej czy małżeńskiej. Pomaga także odkryć Chrystusa w rodzinie i drugim człowieku. Patronką roku jest św. Gianna Beretta Molla, która własnym życiem wskazuje na wartość poświęcenia i miłości w życiu małżeńskim i rodzinnym.

Dział I: *Powołani do miłości*, odwołuje się do słów św. Jana Pawła II: „Spotkać Jezusa, kochać Go i sprawić, aby był kochany, oto chrześcijańskie powołanie”, które mają zachęcić młodego człowieka do odkrywania własnego powołania zarówno zawodowego, jak i życiowego. Młodzież poprzez przykład św. Gianny Beretty Molli oraz bł. Karoliny Kózkówny ma możliwość zastanowić się nad własnymi wyborami oraz pracą nad sobą.

W dziale II: *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich*, myślą przewodnią są słowa Ojca Świętego: „Nie lękajcie się Miłości, która stawia człowiekowi wymagania, które są zdolne uczynić Waszą miłość prawdziwą miłością”. Treści ukazane w tym dziale mają na celu pogłębienie wiadomości na temat miłości małżeńskiej, jej cech oraz przymiotów. Dzięki ukazaniu świętych par małżeńskich uczniowie mogą odkrywać Chrystusa jako źródło łaski sakramentu małżeństwa.

III dział: *Rodzina Bogiem silna*, odwołuje się do myśli Jana Pawła II: „Rodzice jako pierwsi i najważniejsi wychowawcy swoich dzieci”, w oparciu o którą omawia się zagadnienia związane

z odpowiedzialnym rodzicielstwem. Zwraca się uwagę na świętość życia od poczęcia do naturalnej śmierci. Podkreśla się rolę rodziców w procesie wychowawczym. Zachęca się uczniów do świadomych wyborów oraz kształtowania postawy odpowiedzialności za siebie i drugiego człowieka.

„Każde życie, nawet najmniej znaczące dla ludzi, ma wieczną wartość przed oczami Boga” – to kolejna myśl papieża Polaka, która stała się mottem działu IV: *Życie ludzkie jest święte*. Zwraca się w nim uwagę na wartość życia ludzkiego oraz zagrożenia, jakie niesie współczesny świat. Uczeń zachęcany jest do podejmowania wysiłku na rzecz walki z uzależnieniami. Omawia się także zagrożenia, jakimi są aborcja, eutanazja, eksperymenty medyczne na organizmie ludzkim, oraz stanowisko Kościoła dotyczące tych kwestii.

Dział V: *Odpowiadając na miłość*, odwołuje się do słów św. Jana Pawła II: „Człowiek najpełniej afirmuje siebie, dając siebie. To jest pełna realizacja przykazania miłości”. Szczególną uwagę zwraca się tu na rolę Kościoła w świecie współczesnym. Odwołując się do nauczania św. Jana Pawła II oraz Benedykta XVI, ukazuje się wartość życia opartego na wierności, jedności, miłości. Poprzez przykład Prymasa Tysiąclecia zachęca się do budowania życia na Chrystusie.

Wreszcie dział VI: *Rok Kościoła*, oparty na papieskich słowach: „Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czeka cię niebo”, podobnie jak w poprzednich latach ukazuje wydarzenia roku liturgicznego.

I. POWOŁANI DO MIŁOŚCI

„Spotkać Jezusa, kochać Go i sprawić, aby był kochany,
oto chrześcijańskie powołanie” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Kształtowanie postawy odpowiedzialności za budowanie relacji z Chrystusem i drugim człowiekiem.
- Wychowanie do zaufania i posłuszeństwa Bogu.
- W oparciu o postać patronki roku – św. Gianny Beretty Molli kształtowanie postawy odpowiedzialności uczniów za własne wybory.
- Zwrócenie uwagi na rozwój na płaszczyznach: duchowej, intelektualnej, fizycznej.

- Odkrywanie, że czystość jest cnotą, której posiadanie pomaga nam kierować własną seksualnością w taki sposób, że służy ona dobru moralnemu.

Treści:

- Św. Gianna Beretta Molla wzorem człowieka poświęcającego życie Chrystusowi i drugiemu człowiekowi.
- Maryja – wzór posłuszeństwa i zaufania woli Bożej.
- Rola miłości w życiu człowieka.
- Odkrywanie powołania w swoim życiu.
- Zasady pracy nad sobą.
- Rola płciowości w życiu człowieka.
- Zasady poprawnego komunikowania się.
- Wartość przebaczenia.

Wymagania:

Uczeń:

- Zna życie św. Gianny Beretty Molli oraz potrafi wyjaśnić, dlaczego poświęcenie siebie dla drugiego człowieka stanowi wartość.
- Umie wyjaśnić, dlaczego Maryja jest wzorem posłuszeństwa i zaufania Bogu.
- Charakteryzuje pojęcie powołania.
- Rozumie, dlaczego powołaniem każdego człowieka jest miłość.
- Potrafi rozróżnić rodzaje powołań, krótko je scharakteryzować.
- Opisuje, na czym polega życie zakonne w oparciu o życie św. Kingi.
- Wyjaśnia, na czym polega sakrament kapłaństwa.
- Charakteryzuje terminy: praca nad sobą oraz samowychowanie.
- Wyjaśnia rolę oraz zasady pracy nad sobą.
- Opisuje zadania wynikające z ludzkiej płciowości.
- Charakteryzuje cnotę czystości i w oparciu o życie bł. Karoliny Kózkówny uzasadnia, że cnota ta służy dobru moralnemu.
- Wymienia i opisuje zasady poprawnego komunikowania się.
- Opisuje przebaczenie jako proces prowadzący do uzdrowienia wewnętrznego.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Człowiek jako osoba, jego tożsamość i rozwój w wymiarach emocjonalnym, intelektualnym, fizycznym, moralnym, duchowym. Techniki i sposoby wyszukiwania informacji.

- Wychowanie do życia w rodzinie: Umiejętność świadomego kreowania własnej osobowości. Umiejętność podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej.

II. MĘŻCZYZNĄ I NIEWIASTĄ STWORZYŁ ICH

„Nie lękajcie się Miłości, która stawia człowiekowi wymagania, które są zdolne uczynić Waszą miłość prawdziwą miłością” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Wychowanie do miłości, wierności, odpowiedzialności.
- Zachęcenie do odkrywania we własnym życiu roli sakramentu małżeństwa.
- Uświadomienie, że Chrystus w sakramencie małżeństwa w szczególny sposób powołuje kobietę i mężczyznę do wzajemnego świadczenia sobie miłości, do uświęcania się, współdziałania z Bogiem w przekazywaniu życia.
- Na podstawie *Kodeksu prawa kanonicznego* omówienie przeszkód do zawarcia związku małżeńskiego oraz wad zgody małżeńskiej.

Treści:

- Wybór osoby ukochanej jako proces identyfikacji z konkretnym człowiekiem oraz jego światem wartości.
- Narzeczeństwo jako czas przygotowania do małżeństwa.
- Małżeństwo sakramentalne przymierzem małżonków z Bogiem.
- Chrystus jako źródło łaski sakramentu małżeństwa.
- Odpowiedzialność za drugiego człowieka, szczególnie w relacji małżeńskiej.
- Miłość Chrystusa do Kościoła oraz miłość Kościoła do Chrystusa wzorem do naśladowania dla małżonków.
- Przeszkody do zawarcia związku małżeńskiego oraz wady zgody małżeńskiej (na podstawie *Kodeksu prawa kanonicznego*).

Wymagania:

Uczeń:

- Wyjaśnia terminy: narzeczeństwo, konkubinat, związek małżeński cywilny, związek małżeński sakramentalny, małżeństwo konkordatowe.

- Wymienia dokumenty niezbędne do zawarcia sakramentu małżeństwa.
- Wie, co to jest protokół z rozmów kanoniczno-duszpasterskich.
- Charakteryzuje pojęcia: węzeł małżeński, separacja, rozwód, orzeczenie nieważności małżeństwa.
- Przedstawia małżeństwo sakramentalne jako przymierze małżonków z Bogiem.
- Wyjaśnia, dlaczego Chrystus jest źródłem łaski sakramentu małżeństwa.
- Wyjaśnia, na czym polega świętość w małżeństwie; charakteryzuje święte małżeństwa, m.in.: bł. Luigiego i Marii Beltrame Quattrocchich.
- Wie, dlaczego należy naśladować miłość Chrystusa do Kościoła oraz miłość Kościoła do Chrystusa.
- Opisuje przeszkody do zawarcia związku małżeńskiego oraz wady zgody małżeńskiej.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Różnorodność relacji osobowych i zachowań społecznych. Człowiek jako istota społeczna.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Istota, rodzaje i etapy rozwoju miłości. Przygotowanie do małżeństwa. Problemy wierności, zaufania i dialogu. Prawodawstwo dotyczące rodziny. Zawarcie małżeństwa, separacja, rozwód.

III. RODZINA BOGIEM SILNA

„Rodzice jako pierwsi i najważniejsi wychowawcy swoich dzieci”
(św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Uświadomienie, że życie ludzkie jest święte od chwili poczęcia do naturalnej śmierci.
- Kształtowanie postawy odpowiedzialności za przekazywanie życia ludzkiego.
- Kształtowanie świadomości, że dziecko jest darem dla małżonków.
- Ukazanie matki i ojca jako autorytetów dla dziecka.
- W oparciu o nauczanie św. Jana Pawła II kształtowanie postawy odpowiedzialności za rozwój własnej rodziny.

Treści:

- Świątość życia ludzkiego od chwili poczęcia do naturalnej śmierci.
- Różnice pomiędzy naturalnym planowaniem rodziny a antykoncepcją.
- Rozwój dziecka od okresu prenatalnego do pełnoletniości.
- Rola rodziców w życiu dziecka na poszczególnych etapach rozwoju.
- Matka i ojciec jako autorytety.
- Metoda *in vitro* oraz stanowisko Kościoła wobec niej.
- Adopcja alternatywą dla *in vitro*.
- Zagrożenia dla współczesnej rodziny na podstawie *Familiaris consortio*.
- Zadania rodziny chrześcijańskiej na podstawie *Familiaris consortio*.

Wymagania:

Uczeń:

- Potrafi wyjaśnić, dlaczego życie ludzkie jest święte od poczęcia do naturalnej śmierci.
- Wyjaśnia, co to jest *Dzień Świątości Życia*.
- Wskazuje różnice między naturalnym planowaniem rodziny a antykoncepcją.
- Charakteryzuje etapy rozwoju człowieka.
- Przedstawia rolę ojca i matki w rodzinie.
- Zna stanowisko Kościoła wobec metody *in vitro*.
- Wie, jakie są alternatywy dla *in vitro*.
- Na podstawie *Familiaris consortio* wskazuje na zagrożenia dla współczesnej rodziny.
- W oparciu o *Familiaris consortio* wymienia zadania rodziny chrześcijańskiej.
- Wyjaśnia, dlaczego rodzina jest komunią osób.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Różnorodność relacji osobowych i zachowań społecznych. Człowiek jako istota społeczna. Konflikty i zasady ich konstruktywnego rozwiązywania.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Metody rozpoznawania płodności. Metody i środki antykoncepcji. Sposoby ich działania i zasady doboru. Macierzyństwo i ojcostwo. Przygotowanie do ról rodzicielskich. Adopcja. Bezdzietność. Znaczenie prawidłowych postaw rodzicielskich dla rozwoju dziecka.

IV. ŻYCIE LUDZKIE JEST ŚWIĘTE

„Każde życie, nawet najmniej znaczące dla ludzi, ma wieczną wartość przed oczami Boga” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Ukazanie nauki Kościoła nt. klonowania oraz eksperymentów genetycznych.
- Kształtowanie postawy otwarcia się na życie ludzkie i szanowania go od poczęcia aż do naturalnej śmierci.
- Przybliżenie konsekwencji uzależnień we współczesnym świecie.
- Wychowanie do bycia odpowiedzialnym za własne wybory oraz rozwój.

Treści:

- Zagrożenia płynące z klonowania człowieka oraz eksperymentów genetycznych.
- Świętość życia ludzkiego a aborcja i eutanazja.
- Rola i zadania hospicjum.
- Nauczanie Kościoła nt. kary śmierci oraz uprawnionej obrony.
- Konsekwencje fizjologiczne i psychospołeczne: narkomanii, alkoholizmu, nikotynizmu.
- Destrukcyjne skutki pornografii i seksoholizmu dla życia społecznego i emocjonalnego człowieka.
- Leczenie uzależnień.

Wymagania:

Uczeń:

- Potrafi wytłumaczyć, dlaczego aborcja, eutanazja i eksperymenty genetyczne są wykroczeniem przeciw przykazaniu „Nie zabijaj”.
- Zna stanowisko Kościoła wobec kary śmierci.
- Charakteryzuje zadania oraz rolę hospicjum.
- Wyjaśnia konsekwencje fizjologiczne i psychospołeczne narkomanii, alkoholizmu, nikotynizmu.
- Zna i charakteryzuje destrukcyjne skutki pornografii i seksoholizmu dla życia społecznego i emocjonalnego człowieka.
- Opisuje mechanizm uzależnienia.
- Zna przykładowe metody terapii uzależnień.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Człowiek jako istota społeczna. Różnorodność relacji osobowych i zachowań społecznych.

- Wychowanie do życia w rodzinie: Aborcja jako zagrożenie dla zdrowia psychicznego i fizycznego – aspekty: prawny, medyczny i etyczny. Zagrożenia życia społecznego: alkoholizm, narkomania, agresja, sekty, pornografia. Człowiek wobec niepełnosprawności, starości, choroby, umierania i śmierci, w tym w aspekcie życia rodzinnego.

V. ODPOWIADAJĄC NA MIŁOŚĆ

„Człowiek najpełniej afirmuje siebie, dając siebie.

To jest pełna realizacja przykazania miłości” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Na podstawie nauczania św. Jana Pawła II ukazanie zadań Kościoła we współczesnym świecie.
- Ukazanie stanowiska Kościoła wobec systemów totalitarnych.
- Wychowanie do poszanowania ludzkiej godności i wolności.
- Ukazanie dziedzictwa Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego.
- Przybliżenie pojęcia miłości jako wypełniania woli Bożej oraz służby Bogu i człowiekowi.

Treści:

- Zadania Kościoła we współczesnym świecie w nauczaniu św. Jana Pawła II.
- Stanowisko Kościoła wobec systemów totalitarnych.
- Różne formy prześladowania chrześcijan w XX i XXI wieku.
- Rola Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego w polskim Kościele.
- Nauczanie Benedykta XVI dotyczące miłości chrześcijańskiej (*Deus caritas est*) i integralnego rozwoju ludzkiego w miłości i prawdzie (*Caritas in veritate*).
- Miłość jako wypełnianie woli Bożej oraz służby Bogu i człowiekowi.
- Nauczanie Kościoła o szacunku należnym człowiekowi bez względu na jego wiek.
- Podstawowe obowiązki człowieka wobec wiary.

Wymagania:

Uczeń:

- Charakteryzuje zadania Kościoła we współczesnym świecie na podstawie nauczania św. Jana Pawła II.

- Wyjaśnia stanowisko Kościoła wobec systemów totalitarnych.
- Wymienia różne formy prześladowania chrześcijan w XX i XXI wieku.
- Opisuje rolę Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego w polskim Kościele.
- Wyjaśnia nauczanie Benedykta XVI dotyczące miłości chrześcijańskiej i integralnego rozwoju ludzkiego w miłości i prawdzie.
- Ukazuje miłość jako wypełnianie woli Bożej oraz służbę Bogu i człowiekowi.
- Wyjaśnia rolę modlitwy w życiu rodziny.
- Zna nauczanie Kościoła o szacunku należnym człowiekowi bez względu na jego wiek.
- Charakteryzuje podstawowe obowiązki człowieka wobec wiary.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Człowiek jako istota społeczna. Różnorodność relacji osobowych i zachowań społecznych.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Człowiek wobec niepełnosprawności, starości, choroby, umierania i śmierci, w tym w aspekcie życia rodzinnego.

VI. ROK KOŚCIOŁA

„Całość twojego życia sięga nieskończenie dalej niż jego granice ziemskie: Czeką cię niebo” (św. Jan Paweł II)

Cele katechetyczne:

- Wprowadzenie w liturgię Kościoła domowego.
- Przybliżenie postaci patronki roku.

Treści:

- Liturgia Kościoła domowego w poszczególnych okresach roku liturgicznego.
- Św. Gianna Beretta Molla jako wzór kobiety i matki, poświęcającej życie Chrystusowi i drugiemu człowiekowi.

Wymagania:

Uczeń:

- Charakteryzuje rolę Adwentu w życiu człowieka i rodziny.
- Rozumie nauczanie św. Jana Pawła II: „Wcielenie – wkroczenie wieczności w czas”.
- Wie, dlaczego Wielki Post jest czasem pracy nad sobą.

- Wyjaśnia, czym jest zmartwychwstanie dla człowieka wierzącego.
- Zna rolę pielgrzymowania w życiu człowieka wierzącego.
- Wie, że jest odpowiedzialny za własny rozwój duchowy.
- Opisuje św. Giannę Berettę Mollę jako wzór kobiety i matki, poświęcającej życie Chrystusowi i drugiemu człowiekowi.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Blok humanistyczno-społeczny: Dzieła sztuki klasycznej i użytkowej. Różnorodność zachowań społecznych.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Życie religijne rodziny.

Wskazania do realizacji programu:

Mottem przewodnim programu klasy trzeciej są słowa św. Jana Pawła II: „Musicie być mocni mocą miłości”. Uczeń będący na progu dorosłego życia w tym okresie najczęściej podejmuje decyzje dotyczące swojej przyszłości, szukając odpowiedzi na podstawowe pytania: Co zrobić, by być szczęśliwym? Stąd omawiane treści odwołują się do doświadczenia uczniów, ale także postaci błogosławionych i świętych, którzy we własnym życiu odnaleźli szczęście w Chrystusie. Św. Gianna Beretta Molla, będąca patronką roku, wskazuje młodym ludziom na wartości, jakie płyną z rodziny, miłości, poświęcenia, budowania życia na zasadach ewangelicznych. Młodzież w tym okresie najczęściej staje przed wieloma, trudnymi wyborami moralnymi. Dlatego treści omawiane w czasie katechezy mają pomóc dokonywać uczniom w życiu właściwych wyborów, które pozwolą im w dorosłym życiu budować trwałe relacje z ludźmi i Bogiem. Katecheta ma za zadanie stworzyć w czasie katechezy płaszczyznę do dialogu, w której uczeń będzie gotowy do podejmowania rozmów na nurtujące go tematy. Zadaniem katechety nie jest podawanie gotowych rozwiązań, ale umiejętna pomoc w ich odkrywaniu poprzez podejmowane zagadnienia. Pracując metodami aktywizującymi, uczniowie poprzez dyskusję, pokaz, burzę mózgów powinni odkrywać wartości płynące z nauczania Chrystusowego. Odwołując się do nauczania św. Jana Pawła II oraz Benedykta XVI, warto w przekazie zwrócić uwagę na wartość życia opartego na wierności, jedności, miłości.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH

Rodzina

Młodzież na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej po ukończeniu 18. roku życia może sama podejmować decyzję o uczestniczeniu w lekcjach religii. Spotkania z rodzicami powinny mieć raczej charakter informacyjny i poznawczy. Kontynuując jednak współpracę z lat ubiegłych, warto podać swoje wymagania i zakres podejmowanych tematów, by zaangażować rodziców w katechezę w szkole ponadgimnazjalnej. Można także zaprosić rodziców do współpracy w działaniach realizowanych na terenie szkoły czy parafii, wynikających z treści przekazywanych na katechezie, np. akcjach charytatywnych, koncertach, przedstawieniach teatralnych przygotowanych przez katechizowanych.

Parafia

W duszpasterstwie młodzieżowym szkół ponadgimnazjalnych proponuje się cykl 25 spotkań w parafii, opartych o materiały *3 x M, czyli Mocni mocą miłości*¹, które uwzględniają następujące wskazania:

- wspomagają katechizowanego w odkrywaniu swego powołania,
- prowadzą go ku odkrywaniu istoty wspólnoty, w którą wkroczy – małżeństwo jako wspólnota osób,
- wspierają w odkrywaniu zadań we wspólnocie i kształtowaniu umiejętności potrzebnych do życia dla niej.

Aby zrealizować wymienione wyżej cele, treści katechezy parafialnej ujęte zostały w cztery bloki tematyczne:

I. *Abyście byli jedno* – rola wspólnoty w życiu człowieka

Człowiek określany jako istota społeczna realizuje swe powołanie we wspólnocie i dla wspólnoty. Następuje to w odniesieniu do różnorodnych wspólnot, w których egzystuje. Wśród tych wspólnot można wyróżnić: wspólnotę eklezjalną, parafialną, naród, społeczeństwo, rodzinę, grupy rówieśnicze. Dla chrześcijan znaczącą wspólnotą jest

¹ Materiały stworzone w oparciu o *Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, Kraków 2004.

Kościół oraz rodzina, która dzięki własnej odrębności, celom życiowym oraz bezpośrednim, intymnym relacjom pomiędzy tworzącymi ją osobami wywiera istotny, a czasami wręcz determinujący wpływ na życie tychże osób. Rodzina postrzegana jako „domowy Kościół” winna być wspólnotą miłości, życia i prawdy oraz realizować funkcje prorocką, kapłańską i królewską Jezusa poprzez głoszenie słowa Bożego, modlitwę, przyjmowanie sakramentów, życie zgodne z Ewangelią, ofiarę życia, służbę drugiemu człowiekowi. Ma być środowiskiem, które stymuluje realizację powołania. Jednakże prawidłowość tego procesu domaga się znajomości zasad funkcjonowania wspólnoty.

Celem tego bloku tematycznego jest ukazanie znaczenia i sensu wspólnoty, wprowadzenie w warunki jej funkcjonowania, prowadzenie do nabywania umiejętności życia we wspólnocie oraz kształtowanie postawy odpowiedzialności za wspólnotę. Odczytanie roli wspólnoty powinno prowadzić do przyjęcia postawy komunijnego i solidarnego odniesienia do osób tworzących wspólnotę i zachęcić do wysiłku przewycięzania postaw egoistycznych.

II. *Bądźcie doskonałymi* – nabywanie dojrzałości chrześcijańskiej

Odkrycie znaczenia wspólnoty parafialnej i rodzinnej oraz pogłębienie postrzegania zasad jej funkcjonowania powinno inspirować katechizowanego do odkrycia prawdy o tym, jak fundamentalne znaczenie dla każdej wspólnoty ma dojrzałość tworzących ją osób. Czas nauki w szkole ponadgimnazjalnej to czas coraz bardziej poważnego myślenia o potrzebie znalezienia swojej drogi życiowej, czas odkrywania powołania, odnajdywania swego miejsca we wspólnotach. Katecheza parafialna nie może pozostać obojętna na te sprawy. Wprost przeciwnie, w atmosferze modlitwy i spokojnej refleksji winna wskazywać podstawowe wartości i zasady życia, na których katechizowany mógłby się oprzeć, stając w obliczu podejmowania fundamentalnych dla swego życia decyzji i wyborów. Istotnym w tym wypadku zagadnieniem dla katechezy wprowadzającej do odkrycia zadań we wspólnocie staje się wspieranie uczniów w dojrzałym i pogłębionym poznaniu Tego, który obdarowuje powołaniem – Jezusa Chrystusa oraz uznaniu Go za osobistego Mistrza i Pana.

Celem tej grupy tematycznej jest więc wspomaganie katechizowanego w przeżyciu osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem i ukazanie Go jako punktu odniesienia całej egzystencji chrześcijańskiej. Nadto katecheza pragnie ukazać konsekwencje tego wyboru

w perspektywie wielości powołań w Kościele oraz pomóc w kształtowaniu dojrzałej postawy ludzkiej i chrześcijańskiej.

III. *Będziesz miłował...* – rola więzi w konstytuowaniu wspólnoty

Chrześcijanin odkrywa tajemnicę swego powołania poprzez spotkanie z Jezusem. Podczas takich spotkań następuje także interioryzacja prawd wiary. W ten sposób dojrzewali w wierze ludzie współcześni Jezusowi, Jego pierwsi uczniowie, i w ten sam sposób wzrasta się w wierze dzisiaj. Przywołanie ewangelicznych spotkań Jezusa z ludźmi Mu współczesnymi, podczas których dochodziło do zawiązywania z Nim więzi osobowej, ma duże znaczenie dla zrozumienia przez młodzież rzeczywistości wiary. Odkrycie przez młodych roli osobistej relacji z Chrystusem umożliwiającej wnikanie w tajemnicę prawd wiary i wkraczanie w misterium przykazania miłości Boga i bliźniego ma fundamentalne znaczenie dla budowania więzi małżeńskiej. Wtajemniczanie młodego człowieka w zrozumienie sensu i znaczenia tej jedynej i niepowtarzalnej więzi jest procesem, którego etapy kształtują się stopniowo. Nie można zbudować trwałej i doskonałej więzi w małżeństwie, jeśli nie rozwija się w człowieku potrzeby wspólnoty z drugim człowiekiem na poszczególnych etapach jego rozwoju. Nawiązywanie więzi w okresie młodzieńczym stanowi jedno z podstawowych zadań rozwojowych człowieka i jest przygotowaniem do budowania dojrzałych relacji w małżeństwie i rodzinie.

Treści tej grupy tematycznej obejmują zagadnienie podstawowych więzi międzyludzkich oraz ukazują znaczenie więzi wspólnotowych dla rozwoju osoby. Świadomość roli, jaką w życiu wspólnoty odgrywają więzi, winna uwrażliwić katechizowanych na wagę podejmowanych przez nich codziennych wyborów. Prawidłowe kształtowanie więzi może wydatnie przyczyniać się do budowy wspólnoty, a zaniedbania w ich budowaniu mogą być dla wspólnoty czynnikiem destrukcyjnym.

IV. *Ślubuję Ci miłość...* – wspólnota małżonków w Chrystusie

Wspomaganie katechizowanych w odkrywaniu swego miejsca we wspólnocie rodzinnej jest zagadnieniem, wokół którego koncentruje się katecheza parafialna młodzieży. Zmierzając do realizacji wyznaczonych treści, katecheza ta nie może „zapomnieć” o podkreśleniu sakramentalnego charakteru związku małżeńskiego i ukazywaniu obecności Chrystusa w życiu małżonków w sposób sakramentalny.

Świadomość tej prawdy ma dla zawiązywanej wspólnoty rodzinnej znaczenie wprost fundamentalne. Doprowadzenie katechizowanych do przeżycia tej prawdy następuje w kilku etapach. W pierwszym rzędzie powinny zostać wyraźnie zaznaczone różnice pomiędzy związkiem sakramentalnym a innymi formami związków międzyludzkich – formalnymi i nieformalnymi. Ukazywanie sakramentalnej strony małżeństwa wiąże się ściśle z akcentowaniem roli modlitwy w procesie tworzenia się związku (modlitwa za przyszłą żonę/męża, modlitwa narzeczonych i małżonków). Wskazane jest, aby tego rodzaju działania katechetyczne opierały się na autentycznym świadectwie osób, które w sposób religijny przygotowały się do związku małżeńskiego. Daje to uczestnikom możliwość dokonania pewnej osobistej refleksji, a w konsekwencji stwarza szansę zaangażowania się w sprawę własnego małżeństwa na płaszczyźnie wiary i związanych z nią zasad. Kolejnym ważnym elementem przygotowania do małżeństwa jest zapoznanie uczniów z istotą sakramentu, z liturgią i innymi uwarunkowaniami religijno-kulturowymi związanymi z zawieraniem związku małżeńskiego. Usamodzielnienie się osób zawierających związki małżeńskie wpływa na to, że decyzje o małżeństwie podejmowane są często w oderwaniu od rodziców – rodziny. To powoduje, że zmienia się treść takich pojęć, jak np. zaręczyny. Ważnym więc elementem treści katechezy winna być także historia, jak i znaczenie poszczególnych, czasem bardzo regionalnych zwyczajów towarzyszących zawieraniu sakramentu małżeństwa.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
ROZDZIAŁ PIERWSZY	
PREZENTACJA PODSTAWY PROGRAMOWEJ	
KATECHEZY KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W POLSCE	
1.1. Terminologia <i>Podstawy programowej katechezy</i>	
<i>Kościoła katolickiego w Polsce</i>	12
1.2. Etapy powstawania <i>Podstawy programowej katechezy</i>	
<i>Kościoła katolickiego w Polsce</i>	14
1.3. Założenia <i>Podstawy programowej katechezy Kościoła</i>	
<i>katolickiego w Polsce z roku 2001</i>	18
1.3.1. Założenia <i>Podstawy programowej katechezy Kościoła</i>	
<i>katolickiego w Polsce z roku 2001</i>	18
1.3.1.1. Uczeń jako podmiot działań katechetycznych	19
1.3.1.2. Integralność celu, treści	
i procesu dydaktycznego	20
1.3.1.3. Szkoła jako środowisko katechizacji	22
1.3.1.4. Korelacja interdyscyplinarna	25
1.3.1.5. Współpraca środowisk katechetycznych	27
1.3.1.6. Wymiar ewangelizacyjny	34
1.3.2. Założenia <i>Podstawy programowej katechezy Kościoła</i>	
<i>katolickiego w Polsce z roku 2010</i>	36
1.4. Cele <i>Podstawy programowej katechezy</i>	
<i>Kościoła katolickiego w Polsce</i>	43

ROZDZIAŁ DRUGI

KRAKOWSKIE PROGRAMY NAUCZANIA *ROZRADOWANIE SIĘ W DUCHU ŚWIĘTYM I BĄDŹCIE MOCNI!*

2.1. Program nauczania <i>Rozradowanie się w Duchu Świętym</i>	48
2.1.1. Cele katechetyczne.	50
2.1.2. Klasa I gimnazjum <i>Spotkanie ze Słowem</i>	52
2.1.3. Klasa II gimnazjum <i>Aby nie ustać w drodze</i>	56
2.1.4. Klasa III gimnazjum <i>W miłości Boga</i>	59
2.1.5. Współpraca środowisk wychowawczych	62
2.1.5.1. Rodzina	62
2.1.5.2. Parafia	63
2.2. Program nauczania <i>Bądźcie mocni!</i>	65
2.2.1. Program dla liceum i technikum	66
2.2.1.1. Cele katechetyczne	67
2.2.1.2. Klasa I <i>Mocni wiarą</i>	69
2.2.1.3. Klasa II <i>Mocni nadzieją</i>	72
2.2.1.4. Klasa III <i>Mocni miłością</i>	75
2.2.1.5. Klasa IV <i>Mocni Chrystusem</i>	79
2.2.2. Program dla zasadniczej szkoły zawodowej	81
2.2.2.1. Cele katechetyczne	82
2.2.2.2. Klasa I <i>Mocni wiarą</i>	83
2.2.2.3. Klasa II <i>Mocni nadzieją</i>	85
2.2.2.4. Klasa III <i>Mocni miłością</i>	86
2.2.3. Współpraca środowisk wychowawczych	87
2.2.3.1. Rodzina	87
2.2.3.2. Parafia	88

ROZDZIAŁ TRZECI

PREZENTACJA KONCEPCJI PODRĘCZNIKÓW DO PROGRAMU *ROZRADOWANIE SIĘ W DUCHU ŚWIĘTYM I BĄDŹCIE MOCNI!* NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH KATECHEZ

3.1. Deskrypcja ogólnej koncepcji podręczników do programów nauczania <i>Rozradowanie się w Duchu Świętym i Bądźcie mocni!</i> . . .	94
3.2. Wybrane katechezy do programu <i>Rozradowanie się w Duchu Świętym</i> w gimnazjum.	114
3.2.1. Klasa II: <i>Oprzeć życie na Jezusie – św. Jacek Odrowąż</i>	114
3.2.2. Klasa II: <i>Tajemnica powołania Karola</i>	116

3.2.3. Klasa II: <i>Ze św. Jackiem naśladowuję Jezusa</i> – konkurs wiedzy	118
3.3. Wybrane katechezy do programu <i>Bądźcie mocni!</i> w liceum i technikum	119
3.3.1. Klasa I: <i>Dotknąć Miłosierdzia</i>	120
3.3.2. Klasa I: <i>Jan Paweł II – człowiek modlitwy</i>	122
3.3.3. Klasa I: <i>Konkurs wiedzy o św. Faustynie Kowalskiej</i>	124
3.4. Wybrane katechezy do programu <i>Bądźcie mocni!</i> w zasadniczej szkole zawodowej	126
3.4.1. Klasa II: <i>Patronka roku – święta królowa Jadwiga</i>	126
3.4.2. Klasa II: <i>Jan Paweł II o grzechach Kościoła</i>	129
3.4.3. Klasa II: <i>Święta królowa Jadwiga – konkurs wiedzy</i>	132
3.5. Innowacyjność programów nauczania <i>Rozradowanie się</i> <i>w Duchu Świętym i Bądźcie mocni!</i>	133
3.5.1. Metody pracy z uczniem.	134
3.5.2. Wielopłaszczyznowy rozwój katechizowanych	137
3.5.3. Wychowanie do wartości na podstawie nauczania Kościo- ła i przykładów z życia świętych i błogosławionych jako patronów poszczególnych lat.	143
ZAKOŃCZENIE	147
BIBLIOGRAFIA	151
ANEKS 1	
PROGRAM NAUCZANIA RELIGII W GIMNAZJUM	
<i>ROZRADOWANIE SIĘ W DUCHU ŚWIĘTYM.</i>	
KATECHEZA WYZNANIA I ROZUMIENIA WIARY.	159
ANEKS 2	
PROGRAM NAUCZANIA RELIGII W LICEUM I TECHNIKUM	
<i>BĄDŹCIE MOCNI!</i>	
KATECHEZA ŚWIADECTWA WIARY.	197
ANEKS 3	
PROGRAM NAUCZANIA RELIGII	
W ZASADNICZEJ SZKOLE ZAWODOWEJ <i>BĄDŹCIE MOCNI!</i>	
KATECHEZA ŚWIADECTWA WIARY.	243